

הישיבה השליש-מאות-ועשרים-ושש של הכנסת השתיים-עשרה

יום רביעי, י"ג באב התשנ"א (24 ביולי 1991)

ירושלים, הכנסת, שעה 11:03

א. הצעה לסדר

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת.

הצעה לסדר לחבר הכנסת מוחמד נפאע.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית שלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, דוח מבקרת המדינה בעניין העברת כספים ייחודיים, שפורסם אתמול, מציב כתב אישום חמור נגד השיטה הנהוגה להעברת כספים ייחודיים ונגד הממשלה כולה ולא רק נגד השר דרעי.

העניין מעורר תשומת לב רבה ודאגה חמורה בקרב הציבור.

הכנסת העומדת לצאת היום לפגרת הקיץ חייבת לתת את דעתה לנושא. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת נפאע, אני מודה לך על ההצעה לסדר, ניקח אותה לתשומת לב.

בוודאי ידוע גם לך, שהוועדה לביקורת המדינה דנה בנושא ביסודיות, ואם תמצא דרך אנחנו נדון בכך גם בהיקף רחב יותר.

ב. דברי יושב-ראש הכנסת לסיכום המושב השלישי של הכנסת השתיים-עשרה

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, היום מגיע לסימומו המושב השלישי של הכנסת השתיים-עשרה. נראה לי שהמושב הזה היה הפעיל והפורח ביותר מאז קיום הכנסת.

בכנסת השתיים-עשרה, במשך שלוש שנות עבודה, הוגשו 1,840 הצעות לסדר-היום, הוגשו ונדונו, לעומת 1,418 בכל תקופת הכנסת האחת-עשרה. הוגשו 3,792 שאילתות רגילות, לעומת 3,601 בכל תקופת הכנסת האחת-עשרה, ו-407 שאילתות בעל-פה, לעומת 373 בכל תקופת הכנסת האחת-עשרה. כמו כן נתקבלו 79 הצעות חוק פרטיות, לעומת 29 בכל תקופת קיום הכנסת האחת-עשרה. במשך שלוש שנות פעילות הכנסת השתיים-עשרה נתקבלו 138 הצעות חוק ממשלתיות, לעומת 161 הצעות כאלה בכל תקופת הכנסת האחת-עשרה.

עם זה, הגיעה הכנסת השתיים-עשרה לשיא בהצעות אי-אמון. במשך שלוש שנותיה הוגשו 132 הצעות אי-אמון, לעומת 123 הצעות אי-אמון בכל תקופת הכנסת האחת-עשרה. אם נביא בחשבון שבכנסת האחת-עשרה הוגשו 53 הצעות אי-אמון על-ידי חבר כנסת אחד, הוא חבר הכנסת מאיר כהנא המנוח, הרי נראה שבכנסת הזאת לא היתה זיהויות מספקת בהתייחסות להצעות אי-אמון והן היו לעניין של יום-יום, ולפי זה גם התייחסו אליהן חברי הכנסת. תופעה זו הקשתה בהרבה על הכנסת ושיבשה את עבודתה הסדירה.

חברי הכנסת, יש היום חברי כנסת רבים היושבים שעות ארוכות בוועדות ובמליאה ועושים עבודתם נאמנה. לעומת זאת, יש חברי כנסת המדירים ממש את רגליהם מבניין הכנסת וכמעט שאינם מגיעים למליאה. לפני שהם נבחרו הם הצהירו והבטיחו שיעבדו יומם ולילה לטובת בוחריהם, אך הבטחות אלה כנראה נשכחו מהם לאחר שנבחרו. כגלל מיעוט זה נוצרה תמונה מעוותת של עבודת חברי הכנסת כולם.

בכוונתי היה לפרסם מדי חודש בחודשו דין-וחשבון על נוכחות חברי הכנסת, ואתם יודעים שהוריתי על סידור מיוחד בכניסה, שלפני יסומן ויירשם כל מי שנכנס לבניין הכנסת, גם השעה והדקה, וכך גם לגבי כל מי שיוצא. אולם נעתרתי לבקשה של חלק מראשי הסיעות, שביקשוני שלא לעשות זאת. כתחליף הציעו הם, שאמסור את רשימת ההשתתפות לאלה מבין ראשי הסיעות שיבקשו זאת. בתחילה אומנם ביקשו חלק את רשימות הנוכחות של חברי סיעותיהם, אך בהמשך הפסיקו גם הם לבקש זאת. אני מתפלל על כך שראשי הסיעות לא היו מעוניינים לעיין אפילו ברשימות חברי סיעתם שהשתתפו בישיבות ואלה שנעדרו מהכנסת.

קריאה:

אדוני יודע למה.

מיכאל בריזהר (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני מציע לך שתעשה את מה שניסית לעשות בהתחלה.

היו"ר ד' שילנסקי:

בהמשך דברי אני רוצה לומר זאת.

למרות זאת, העברתי בחודש יוני את הרשימות לראשי כל הסיעות, והחל ממושב החורף אעביר להם דוח נוכחות קבוע, גם אם לא יבקשו זאת. דעתי האישית היא, שעליהם לפרסם את השמות כרבים.

חברי הכנסת, אנו מתקרבים לבחירות, והן כבר מורגשות באוויר. יש אומרים, שככל שיתקרב מועדן, ייעדרו עוד ועוד חברי כנסת מן המושב, מאחר שיהיו עסוקים בשדולה, מה שנקרא lobby, לקראת בחירתם האישית לכנסת הבאה.

אני אשקול אם לפרסם את נוכחות חברי הכנסת במשכן, אפילו יתנגדו לכך ראשי הסיעות, כדי שלבוחרים יהיה נתון נוסף לשיקוליהם בבחירת מועמדיהם לכנסת הבאה.

שנת הפרחת שממות ארץ־ישראל, שנת ברכה, שנת שלום, שנת גאולה שלמה וכתובה וחתומה טובה.

חיים רמון (המעריך):

אדוני היושב־ראש, עוד חספיק לאחל לנו כמה פעמים שנה טובה וחתומה טובה. אני מבטיח לך שאתה תגיד לנו את זה כמה פעמים. ניתן לך את ההודמנות.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה כבר מודיע שתהיינה עוד ישיבות.

עמנואל זיסמן (המעריך):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אנחנו נגיד זאת, בתקווה שגם תהיה שנה טובה.

אריה אליאב (המעריך):

זו מפרעה.

אני חושב שיש בזה צדק אלמנטרי, כפרט לגבי אלה שהשתתפו באופן קבוע בכל הישיבות. ידעו השולחים עד כמה קיימו ובחרייהם את התחייבותם ויחשבו פעם נוספת לפני שישלחו אותם לכהונה נוספת.

בהזדמנות זו אני רוצה להודות לעובדי הכנסת ולמשמר הכנסת על עבודתם המסורה, המאפשרת לנו לבצע את עבודתנו, וכן לכתבים הפרלמנטריים המביאים את דברינו לעם. לרבים מאתנו יש טענות אליהם, גם לי, ועוד אילו טענות, אך בלעדיהם אין הדמוקרטיה שלמה. מה עוד שגם אותם אפשר לחלק לשני סוגים, כפי שעושים זאת לגבי חברי הכנסת: אלה הפעילים, המשקיעים מאמץ וכשרון ועושים את מלאכתם נאמנה, ואלה שלא נמנים עם סוג זה.

אני מודה, כמובן, גם לחברי הכנסת, ואם לא תהיינה ישיבות שלא מן המניין לפני התקדש השנה החדשה, אני כבר מאחל לחברי הכנסת ולכל בית ישראל שנה טובה ומבורכת,

ג. שאילתות בעל־פה

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר־היום: שאילתות בעל־פה. שר החקלאות ישיב על שאילתא בעל־פה מס' 584, של חבר הכנסת אהרן אבוחצירא, בנושא: המועצה לשיווק פרי הדר. בבקשה, חבר הכנסת אבוחצירא.

584. המועצה לשיווק פרי הדר

אהרן אבוחצירא (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, על־פי פרסומים בתקשורת, החליט שר החקלאות לסגור את המועצה לשיווק פרי הדר ומינה צוות מפרק, העוסק בימים אלה בפירוקה של המועצה.

לפני ימים אחדים קיבלו כל הפנסיונרים של המועצה הודעה בכתב על הפסקת כל התשלומים ששולמו להם. כמובן הם לא קיבלו את משכורתם לחודש יוני 1991.

אבקש לשאול את השר:

1. האם נכונים הפרטים הנ"ל?

2. האם צריך לנהל את המאבק על פירוק המועצה על גבם של הפנסיונרים?

3. האם עיכוב משכורתם של הפנסיונרים אינו הלנת שכר ובניגוד לחוק?

4. האם השר מוכן לתת הוראה להפסיק את הלנת השכר של הפנסיונרים?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר החקלאות ר' איתן:

1. אלה העובדות לגבי חודש יולי ולא לגבי חודש יוני.

2. זכויות הפנסיונרים של המועצה לשיווק פרי הדר חייבות להתאים לחוק במדינת ישראל. הוברר לנו, כי ההסכם שנחתם עם הפנסיונרים אינו תואם את חוקי החקציב של מדינת ישראל, ומי שחתם אתם על ההסכם עבר על החוק.

אציין רק, שגם אם היתה המועצה ממשיכה להתקיים והיינו מגלים את "הסכמי פיטורי הייעול" — ואני אומר זאת

במרכאות כפולות ומכופלות — ואת משמעותם, היינו משהים את התשלומים.

3. עיכוב משכורתם של הפנסיונרים אינו הלנת שכר, כיוון שהשכר שניתן לא היה חוקי.

4. הממונה על השכר במשרד האוצר הורה למועצה שלא לשלם את הכספים הנ"ל, ועוד יותר מזה, הוא שוקל לתבוע את הדירקטוריון הקודם של המועצה שאישר תשלום כספים אלו.

המועצה הנוכחית מוכנה מצדה להכניס את הפנסיונרים להסכם שנחתם עם עובדי המועצה, ולאחר כירור פרטי התשלומים ששולמו בעבר, תשלם המועצה כספים למי שקופח וקיבל פחות מהמגיע לו, ומי שקיבל מעבר למה שהגיע לו יתבקש להחזיר את הכספים. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת אבוחצירא. בבקשה.

אהרן אבוחצירא (הליכוד):

אדוני השר, מתשובתך מתברר שהעובדים שעברו במועצה לפרי הדר אולצו — אני מדגיש את המלה "אולצו" — לפרוש לפנסיה מוקדמת על־ידי ההנהלה הקודמת, ומתברר מדברייך, שההנהלה הקודמת חתמה הסכמים שאינם חוקיים, ואנשים אלה יצאו לפנסיה, בין לפני שנה ובין לפני חמש־שש שנים, בכוח, שלא ברצונם. האם שר החקלאות חושב שאנשים שאולצו לפרוש על־פי הסכם כדת וכדין צריכים לשלם את המחיר של טעויות ההנהלה הקודמת, שאותה פיטרה או לא פיטרה? האם שר החקלאות אינו חושב שהוויכוח עם ההנהלה הקודמת על פעילות בלתי חוקית הוא בינו לבינם, אבל לא על חשבון אותם עובדים שהפנסיה שלהם היא משכורת הקיום?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת עמיר פרץ, ואחריו — לחבר הכנסת שבח וייס.

עמיר פרץ (המעריך):

אדוני היושב־ראש, כבוד השר, אין אנו מערערים על זכותו של שר לבדוק את מבנה הרשויות הציבוריות הפועלות בתחומי טיפול משרדו, את האופן שבו הן מטפלות בשיווק תוצרת, אך.

494. לינק' חדש — החרם הערבי וההתיישבות

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, כבוד שר החוץ, שבע המדינות המתועשות בוועידתן בלונדון קיבלו החלטה המתנה את ביטול החרם הערבי בהפסקת מפעל ההתיישבות היהודית ביהודה, בשומרון, בעזה וברמת-הגולן. הממשל האמריקני חזר על אותה עמדה.

ברצוני לשאול:

1. האם נשמעה תגובתה הרשמית והמוסמכת של ממשלת ישראל על החלטה זו? אם לא — מדוע?

2. מה היא תגובת ממשלת ישראל? תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, בבקשה.

שר החוץ ד' לוי:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הנני מתכבד להשיב על שאלתא בעל-פה של חבר הכנסת עוזי לנדאו.

נמצאתי בלונדון בעת פרסום הודעת שבע המדינות המתועשות. הגבתי על כך מייד בשיחותי היוזמות עם שרי החוץ של בריטניה ושל איטליה וכן גם בהופעות באמצעי התקשורת. הבעתי תדהמה ומתאה על ניסיון זה, שהוא ראשון מסוגו, לקשר את החרם הערבי עם נושא ההתנחלויות. הטעמתי כי החרם הוא טרור כלכלי שהערכים מפעילים נגדו כאחד מאמצעי הלחימה בישראל.

בהסבירי עמתי הסתמכתי גם על העובדה כאשר לעמדת הקהיליה האירופית. כ-14 במאי, לפני חודשיים בלבד, הודיעו שרי החוץ של אירופה כי החרם הערבי נוגד את העקרונות של הקהיליה האירופית והסחר הבין-לאומי, והודעת השבע — אני קובע — עומדת בסתירה גמורה להצהרה זו.

יתר על כן, לפי סיכום עם הטרויקה האירופית שוקדת ועדה משותפת אירופית-ישראלית בימים אלה על הכנת מסמך משפטי האמור לשמש בסיס לתחיקה קהיליתית נגד החרם הערבי. תחיקה נגד החרם נמצאת גם בשלבי הכנה בכמה מדינות נאורות בעולם.

הזיקה שיצרה הודעת שבע המדינות בין החרם הערבי לנושא ההתנחלויות עלולה להיות מנוצלת כלגיטימציה על-ידי הערבים לדבר הסותר את העקרונות הבין-לאומיים, והיא מצביעה על התקפלותן של מדינות מסוימות משמירה על הערכים שהן קבעו בחוקה שלהן.

עם זאת ראוי להדגיש, כי ההודעה היא ברמה הצהרתית בלבד, אם כי היא חמורה. היא איננה אופרטיבית ולא מהווה הנחיות לביצוע.

ישראל מתנגדת, עומדת איתנה כנגד המגמה הזאת, ואמרה זאת גם למזכיר המדינה. בשיחותינו עם מזכיר המדינה לא נתבענו לאשר או לקבל גישה זו, והוא הסתפק בכך שזו הצעה ערבית. אנחנו דוחים אותה על הסף.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת עוזי לנדאו.

עוזי לנדאו (הליכוד):

אדוני השר, האם מתכוונת הממשלה לשנות את מדיניותה עד כה בעניין יישוב הארץ, או שהיא מתכוונת להמשיך במדיניות ההתיישבות במהלך-ההתהליך המדיני כאילו הוא לא

עם זאת, נראה שהשר ממחר מאוד לשנות כלי להגיע להסכמים מוקדמים עם העובדים הנוגעים ברבר.

אדוני, גורל קשה פקד את עובדי "תנובה אקספורט", ואין אנו יודעים מה הם עושים היום. אין איש יודע מה יהיה גורלם של העובדים במועצת הפרחים לאחר שנכנסו אלמנטים רבים של שיווק באופן פרטי.

רצוני לשאול את השר: האם יש לשר תוכניות לשינוי מבנה במוסדות נוספים? מה הן האלטרנטיבות למוסדות אלה, וכיצד מתכוון השר לתאם זאת עם העובדים?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת שבח וייס. בבקשה.

שבח וייס (המערך):

אדוני שר החקלאות, אינני כלכלן, אבל אני נוהג להאזין לתוכניות ולמדורים הכלכליים של הרדיו, ובאחד מהם שמעתי לאחרונה, שהרה"ארגון במועצה לשיווק פרי הדר, לרבות העניינים שדובר עליהם כאן, כרוך בהוצאה של מיליונים רבים של שקלים.

השאלה שלי היא: האם הלקח הראשוני שלך הוא שהיה כדאי כל המהלך הזה, או שמא היתה זאת טעות?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר החקלאות ר' איתן:

אין הנהלה קודמת של מועצת ההדרים. היא פוזרה, ואנחנו בודקים משפטי תנאים של פרישה. היו שם הרבה חריגות ממה שנוהג לפי חוקי המדינה, ואנחנו מינינו משפטים, או הגשנו את הנתונים האלה לבדיקה משפטית.

הטיפול שלנו בפנסיונרים מתנהל לפי החוק. אנחנו לא יכולים לעשות דברים בלתי חוקיים, גם אם הם נקבעו או סוכמו לפני חמש או שש שנים. הלוא את הכסף צריכים לקבל ממישהו.

חבר הכנסת עמיר פרץ, אני לא ממחר מאוד בשינויים הארגוניים האלה. הטיפול במועצת ההדרים ארך כמעט שנה, ואני חושב שמה שעשינו במשך השנה הזאת היה צריך לעשות לפני 40 שנה, ואינני רוצה להיכנס לפרטים. כדאי להיכנס לפרטים על הפעילות של מועצת ההדרים, חלוקת הכספים, הרווחיות ומה שקרה לענף הפרדסנות בעשר השנים האחרונות — ירידה ממיליון טונות ייצור של הדרים ל-300,000 — 350,000 טונות — כדאי לדעת את כל הפרטים האלה לפני שמשמיעים טענות על פזיזות בהתנהגות או בשינויים מבניים.

לשאלה של חבר הכנסת וייס, אחרי משא-ומתן ממושך הסכים האוצר להשתתף במימון של פירוק המועצה. להשוות את הסכום שעולה פירוק המועצה לתפעול של המועצה, עם ההוצאות השוטפות שלה במשך השנים — זאת לא השוואה, כי זה תשלום חד-פעמי, ומעכשיו אנחנו כבר רואים את התוצאות של הארגון מחדש ברווחיות של הענף, במוטיבציה של הפרדסנים ובהוצאות, שבחלקן הגדול היו מיותרות. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

שר החוץ ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 494 מאת חבר הכנסת עוזי לנדאו בנושא: לינק' חדש — החרם הערבי וההתיישבות. חבר הכנסת לנדאו, בבקשה.

הכללים הבין-לאומיים, בניגוד לכל המקובל בין מדינות תרבותיות המבקשות לקיים יחסים תקינים זו עם זו. הכניעה הפגומה מעיקרה לחרם הערבי היתה גם בידי חברות ומדינות חשובות בעולם.

עם זאת, ההודעה של מדינות ערביות מסוימות שהן מוכנות לבטל את החרם הערבי חשובה, גם אם קודם לכן היה החרם פגום מעיקרו. וכלי שום קשר בין שני הנושאים, וללא כל זיקה ביניהם, מדיניות ההתנחלות כשלעצמה, במנותק מנושא החרם, היא מדיניות שאיננה מסייעת לקידום השלום.

לכן שאלתי היא, אדוני היושב-ראש וכבוד שר החוץ, האם בכוונת הממשלה עכשיו, כאשר נפתח פתח לתהליך מדיני חיובי, לשקול מחדש את מעשיה בתחום הזה, אשר אינם מקלים את התקדמותה של מדינת ישראל לשלום?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני שר החוץ, בבקשה.

שר החוץ ד' לוי:

אדוני היושב-ראש, על השאלה הנוספת של חבר הכנסת עוזי לנדאו אני מתכבד להשיב: הממשלה לא שינתה את מדיניותה והיא נאמנה לקיום היסוד שלה ואיננה מקבלת, דוחה על הסף כל ניסיון לקשור קיומו של חרם או ביטולו עם זכותנו להתיישב כחבלי יהודה, שומרון ועזה. זוהי מדיניות הממשלה והצהרתה הברורה והבהירה.

לשאלה השנייה, של חבר הכנסת רן כהן — כל קבלה של לינק'ג' כזה, התקפות של ישראל ומתן לגיטימציה לחרם שנמשך מאז ועד היום — ישראל נלחמת כנגד החרם הזה, שנוגד כל חוק, שעומד בסתירה לערכים של עולם חופשי. זוהי מלחמה, זהו טרור כלכלי. כנגד זה מתייצבת ישראל ועושה כדי לשכנע מדינות נאורות לנהוג כך.

ואכן, כפי שפירטתי בתשובתי הראשונה, יש בתחום זה התקדמות. אסור לנו להתייבש או להרים ידיים או להתקפל או להיכנע. זוהי מערכה ערכית שאנחנו מנהלים זה שנים ונמשיך בה.

אשר לשאלה האם אין על ישראל להפסיק את ההתיישבות ללא לינק'ג' או ללא קבלת אותו תנאי של העולם הערבי — אני יכול לומר רק זאת: התהליך המדיני לא נפסק ולא ייפסק בגלל סוגיה זו. אין אנו נחבצים להפסיק את ההתנחלות כתנאי להמשך התהליך המדיני. היה רעיון כזה, ודחינו אותו.

אני שמח שיכולנו לקיים את שיחותינו עם מזכיר המדינה, להתקדם בהן ולהתגבר על הרכב סוגיות, ולנצל את ההזדמנות להתקדם ולקדם את תהליך השלום בלי שישאר נתבעה לקבל או קיבלה את התנאי הזה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שר החוץ ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 496, מאת חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, בנושא: סיוע גרמני לעירק בייצור נשק בלתי קונבנציונלי. חבר הכנסת ויינשטיין, בבקשה.

496. סיוע גרמני לעירק בייצור נשק בלתי קונבנציונלי

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, ראשית אני מבקש להודות לך על שבשיחה עמי הסבת שימת לבי לסוגיה שאני מעלה כאן בשאלתא לשר החוץ.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. ההגינות מחייבת, על משקל "האומר דבר בשם אומריו מביא גאולה לעולם" — אני חייב להוסיף שזה היה לפי

קיים, ובה בעת להמשיך בתהליך המדיני כאילו ההתיישבות היא דבר נורמלי שאיננו דורש אפילו תשומת לב מיוחדת? תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רן כהן, ואחריו — לחבר הכנסת גד יעקבי.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר החוץ, אין פתרון מדיני בלא שמגיעים לפשרה כלשהי. סבורני שביטול החרם הערבי הוא הישג אדיר מבחינת מדינת ישראל, משום שמשמעותו ביטול מצב המלחמה הכלכלית, בעוד על ההתנחלויות אנחנו נמצאים במחלוקת לא רק עם אויבנו, אלא אנחנו נמצאים במחלוקת קשה מאוד עם ידידנו הקרובים ביותר בארצות-הברית ובאירופה, והממשלה גם מנהלת אותן למורת רוחה של מחצית מהציבור.

יגאל הורביץ (הליכוד):

מה השאלה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

האם, לא כדאי היה שמדינת ישראל, שממשלת ישראל תיענה לקריאה של חלק ניכר של הציבור הישראלי, של קרובינו וידידנו הטובים ביותר בעולם, דווקא בשעה שבה מתחיל המשא-ומתן לתהליך מדיני ולהשגת שלום? תיענה — לשיטתי לתמיד, לשיטתכם — בינתיים, כדי שהשלום המיוחל יוכל באמת לפרוס כנפיים ונוכל להשיגו והציבור הישראלי יוכל ליהנות ממנו על-ידי היענות לקריאה הזאת.

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת גד יעקבי, בבקשה.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

מה זה קשור לחרם הערבי?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אילו שמעת את הדברים בתחילת הישיבה, היית מבין.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אתה כאילו יוצר את הלינק'ג'. מדוע אתה מחבר זאת?

היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת רן כהן, אם אינני טועה, הפנית את השאלה לכבוד שר החוץ. חבר הכנסת כ"ץ-עוז התנדב לענות. השאלה היא אם השר מסמין אותו לתת את התשובה.

קריאה:

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אני באמת שמח שיש כל-כך הרבה מתנדבים לענות ולשאול שאלות נוספות. אבל אנחנו אפשרנו לחבר הכנסת גד יעקבי להציג שאלה בצורה מסודרת.

גד יעקבי (המערך):

אם יאפשרו לי, אני אציג.

היו"ר ד' שילנסקי:

כולם מוכנים לעזור לך.

גד יעקבי (המערך):

תודה רבה. אדוני היושב-ראש, כבוד שר החוץ, החרם הערבי היה פסול מעיקרו כל השנים. הוא פגע בישראל. נאבקנו נגדו, התרענו מפניו, הוא היה מעשה שעמד בניגוד לכל

3. ממשלת גרמניה הגישה הצעת חוק המחמירה את הפיקוח על ייצוא החומרים מהסוג הנ"ל. החוק טרם נכנס לתוקף בשל ויכוחים בפרלמנט. בכירורים שיש לנו עם ממשלת גרמניה הובטח, כי החוק יוגש לדיון ולאישור מחדש בתחילת המושב הקרוב.

4. שגרירות ישראל עוקבת בקפדנות אחר ההליכים ונמצאת בקשר מתמיד עם המשרדים הממשלתיים הנוגעים בדבר.

אנחנו בעניין זה, כפי שאמרתי, אדוני היושב-ראש, לא מרפים ולא נרפה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת ויינשטיין, שאלה נוספת.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אדוני סגן ראש הממשלה ושר החוץ, אני מודה לך על תשובתך המפורטת.

אתה עוסק היום במלאכת השלום. אנו עומדים בפני ימים היסטוריים. אני יודע עד כמה רב חלקך וחלקם של ראש הממשלה והממשלה בהישגים עד כה.

שאלתי היא: תוך כדי עיסוקך בשלום, כשקיימת סכנה של חימוש בנשק בלתי קונבנציונלי, האם אתה יכול להבטיח לנו, כאן בכנסת, שאתה אישית ומשרדך תמשיכו לקיים מעקב מתמיד ושוטף בסוגיה זאת, ומדי פעם בפעם תדווח לנו בכנסת על ההתפתחויות?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת מיכאל בריזר, ואחריו — לחבר הכנסת דוד צוקר.

דן תיכון (הליכוד):

אפשר לומר מי השלישי?

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה אומנם נרשמת קודם, אבל השואל היה מסיעתך.

דן תיכון (הליכוד):

יש כאן בעיה שקשורה בפרלמנט שלנו. אני מבקש שאלה נוספת.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני אאפשר לך הערה, לחצי דקה, מאחר שאתה מטפל בשטח בשם הפרלמנט. חבר הכנסת בריזר, בבקשה.

מיכאל בריזר (המערך):

אדוני השר, בכל מהלך המלחמה, וגם לפני, היתה קבוצה של חברי כנסת שפעלה כדי להזהיר ולהתריע מפני הסכנה העירקית. משרד החוץ נתן לנו תשובות שבהן היה הרבה כדי להרגיע ולא להתריע. רק כאשר התברר שממדי הסכנה העירקית גדולים מהרבה ממה שנאמר לנו, הוסכם, בסופו של דבר, לעשות צעדים, וגם הם צעדים די מתונים.

החוק המסוים, שעליו דיבר שר החוץ, תקוע היום בבונדסטג המערב-גרמני, לא בגלל ויכוחים, פשוט סירבו לאשר אותו.

דן תיכון (הליכוד):

בבונדסטג.

מיכאל בריזר (המערך):

בבונדסטג.

בקשת אחי ניצולי השואה, בראשות ידידי מר זנבר, אני רק תיווכתי. הייתי רק מתווך לדבר מצווה.

אריאל ויינשטיין (הליכוד):

תודה רבה.

אדוני שר החוץ, הסופרים הנס לאיינדרק וריכרד ריקלמן פרסמו, בפברואר 1991, ספר ששמו "יצואני המוות", המפרט ומתעד את תרומתן של חברות גרמניות לפיתוח סוגי הנשק הבלתי קונבנציונלי של עירק בעשור האחרון. בעמוד 32 של הספר מצוטט המהנדס הנס דרפליין, שהיה ב-1983 בסמרה, שם ייצרו העירקים גז עצבים בעזרת חברות גרמניות, באומרו: "כולם ידעו על מה מדובר, בכל מקום היה תלוי ציוד מגן".

כששאל את אחד המנהלים במה הם עוסקים, קיבל את התשובה: "אנו מייצרים חומרים נגד שפשפים, פרעושים, פרסים וישראלים".

בסוף הספר יש רשימה ארוכה של חברות גרמניות שסייעו לסדאם חוסיין במזימותיו.

שר החוץ גנשר, הגרמני, בהיותו בכיקור בארץ, הוריע שאותן חברות גרמניות שסייעו לעירקים בניגוד לחוק הגרמני יועמדו לדין.

ברצוני לשאול, אדוני שר החוץ:

1. האם ידוע לממשלת ישראל שהחברות הנ"ל הועמדו לדין?

2. האם ידוע לממשלת ישראל שמנהלי החברות הנ"ל הועמדו לדין, המנהלים?

3. מה ידוע לממשלת ישראל על פעולות אחרות שננקטו על-ידי ממשלת גרמניה נגד החברות הנ"ל ומנהליהן?

4. מה עושה ממשלת ישראל ומה בדעתה לעשות בעניין הנ"ל?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, בבקשה.

שר החוץ ד' לוי:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני מתכבד להשיב על שאלתך של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

1. ראשית, אנחנו מנהלים מערכה אינטנסיבית בלתי פוסקת אצל שלטונות גרמניה לפעולה ממשית, משפטית, ולהענשה של מי שלקחו חלק באספקת-נשק וחומרים מסוגים אלה לסדאם חוסיין.

ביחס לאתר סמרה, הרי שבתום שלב החקירות הגישה התביעה הכללית עד כה תביעות נגד חשע חברות בעוון ייצוא אסור של חומרי לחימה כימיים מגרמניה לעירק. ואלה החברות: Paul Kolb, Pilot Plant, Lab Consultant, Preussag Hannover, Ludwig Hammer, Reininghaus Chemie, T. G. Chemikalien Gesellschaft, Schwender K.G., Wet GMBH.

היה צורך בקבלת חוות דעת מקצועית מפורטת לגבי הפריטים שהם דר-שימושים, וזאת כבסיס להגשת התביעה. דבר זה עיכב את הגשת התביעה עד לאפריל שנה זו. אכן היא הוגשה. טרם ניתן פסק-דין.

2. נגד מנהלי החברות הנ"ל הוגשו תביעות, וכפי שאמרתי, עדיין אין פסק-דין.

דן תיכון (הליכוד):
בבונדרסט.

מיכאל בריזהר (המערך):
חטלח לי. אתה אומר כך, אני אומר אחרת.

היו"ר ד' שילנסקי:
אין קריאות ביניים בזמן שאלות נוספות.

מיכאל בריזהר (המערך):
בקשר לכך יש לי שתי שאלות. שאלה ראשונה: האם תפעל ממשלת ישראל בצורה תקיפה יותר כדי שחוק זה ישים קץ לחרפה הזאת, שגרמניה ממיטה על עצמה ועלינו?

שאלה שנייה: האם מדינת ישראל מתכוונת להגיש, גם נגד עירק וגם נגד חברות גרמניות שסייעו לה בפיתוח טילי "סקאד", תביעה אזרחית לפיצויים על הנזק האדיר שנגרם כאן ליישוב האזרחי בישראל? תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה. חבר הכנסת דוד צוקר, בבקשה.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני השר, חברי הכנסת, הרגישות לגבי המעורבות הגרמנית בסוגיה הזאת מובנת, וחברי הכנסת ויינשטיין ובכריזהר ביטאו אותה. אני מניח, בשם כל מי שיושב באולם הזה, עם זאת, נשק מן הסוג הזה, גם אם תורמות לו חברות אמריקניות או בלגיות או קנדיות, הוא נשק מסוכן באותה מידה, ומי שתורם לזה עובר אותה עבירה מוסרית ופלילית, באותה מידה כמו חברות גרמניות; כלומר הנשק הבלתי קונבנציונלי שהתורמה האמריקנית נמצאת בו באופן כרוך איננו טוב יותר מנשק שהגרמנים עזרו לייצר אותו.

שאלתי לשר היא: האם מדינת ישראל פועלת מעבר לגבולות גרמניה, גם בקרב מדינות ידידותיות אחרות התורמות ליצירתו של נשק כל כך מסוכן, הנשק הקונבנציונלי הזה?

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, כהתאם לסדר הטוב אתה צריך לענות עכשיו. אבל מאחר שאני נוטה לאפשר הערה במסגרת של חצי דקה לשני חברי כנסת, האם לא תתנגד שההערה תהיה לפני תשובתך? אולי זה גם יפרה את המחשבה. אני מרגיש: לא שאלה. יש קשר מיוחד לנושא, בשם הכנסת, לחבר הכנסת דן תיכון ולחבר הכנסת שבח וייס.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני השר, בשל חילוקי דעות בבונדרסטג ובבונדרסט, עניין החקיקה כנגד מכירת נשק בלתי קונבנציונלי איננו מתקדם. בעיקר קיימת התנגדות בקרב המפלגה הסוציאל-דמוקרטית בגרמניה. אני הייתי מבקש מחברי, חברי המערך — מפלגת העבודה: אנא, פנו אל החברים שלכם ב־SPD ונסו לשכנע אותם שהם יקדמו את החקיקה בבית-החתיך. הוא הבונדרסט. זו בקשה שלנו מכם, חבר הכנסת מירוס.

אלי דיין (המערך):

אנחנו פנינו אליהם בעניין זה כשהם היו פה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, אושרה לי הצעה דחופה בנושא של הניסיון להקים סופרמרקט באתר מרחק הריכוז רוונסברוק. אני ייתרתי מכיוון שאני מבין שחל שינוי במדיניותה של גרמניה.

היו"ר ד' שילנסקי:
הנשיאות אישרה את זה.

שבח וייס (המערך):

כן. ובכל זאת, במסגרת של חצי דקה אני רוצה לטפל בנושא, אחרי שכנראה הסוגיה נפתרה, כי היא נוגעת גם כן לקשר הנורא הזה של שואה וכסף.

הייתי רוצה לדעת, אדוני שר החוץ, מה היתה הפעילות שלכם בסוגיה הזאת.

היו"ר ד' שילנסקי:

אין יכול לשאול, רק להעיר הערה.

שבח וייס (המערך):

אני רוצה להעיר שאנחנו התכוונו לדון בזה ולגנות. ומכיוון שבגרמניה עצמה נפלה החלטה נכונה, אומנם באיחור, לשנות את זה, הנושא לא הועלה. עם זאת, אני רוצה לשאול בצורת הערה: האם משרד החוץ באופן שיטתי מטפל בנושאים האלה, ומה היה חלקו בטיפול בנושא? ובמידה שהיה לו חלק, אני חושב שהוא עשה את זה בהצלחה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני השר, אחרי שנשאלו שאלות והוערו הערות, בבקשה.

שר החוץ ד' לוי:

אדוני היושב-ראש, לשאלה של חבר הכנסת ויינשטיין, אנחנו נמשיך לעקוב ולפעול כנגד הנגע הזה בגרמניה ובכל מקום אחר בעולם. טיפול בנושא של קידום תהליך השלום איננו סיבה, וזה לא יפרה את ידנו מעסוק בחובה זו, ואנחנו נמשיך בה.

לשאלה של חבר הכנסת בריזהר, האם אנחנו שוקלים תביעה אזרחית. אכן בודקים זאת עם גורמים בין-לאומיים. וכשתהיה התקדמות בנושא זה וסיכום, ברצון אדווח על כך.

לחבר הכנסת דדי צוקר, אכן פניתי לשרי החוץ בארצות-הברית ובאירופה לפעול כנגד הנגע הזה.

אשר לשאלה הספציפית של חבר הכנסת שבח וייס: עם פרסום דבר כוונתה של רשת מרכולים בגרמניה לפתוח מרכול באתר ששימש כמחנה ריכוז, אנחנו פעלנו. הנחיתי את שגרירנו בבון לפנות מייד למר מנפרד שטולפה, ראש המדינה החדש, ואכן נעשתה פעולה והדבר הזה כוול. אנחנו עומדים על המשמר, כי זהו צו מקודש העומד לצד המדיניות היומיומית בנושאים השונים והרכים, לזכור ולא לשכוח, לעשות כדי להדביר כל חילול או כל מעשה שבא לטשטש או לפגוע בזכר השואה ונפגעים.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. דרך אגב, חברי הכנסת, יש חבר כנסת אחד שאשתו היתה כלואה ברוונסברוק. תודה רבה, אדוני השר.

סגן שר הביטחון ישיב על שאלתא בעל-פה מס' 495 מאת חבר הכנסת משה שחל, בנושא שיבוצם בצה"ל של בוגרי העתודה האקדמית. חבר הכנסת שחל, בבקשה.

495. שיבוצם בצה"ל של בוגרי העתודה האקדמית

משה שחל (המערך):

אדוני היושב-ראש, מקבילת הורים לחיילי העתודה האקדמית שנשלחה לראש אכ"א ולנציג קבילות חיילים עולה, כי לאחרונה החל צה"ל להפנות חיילים מהעתודה — לאחר

שהשיבוך שלו בראש ובראשונה לחילול השדה, ולאחר מכן במקצוע? נדמה לי שההגינות היתה מחייבת לתת אפשרות זו מכאן ואילך לעומת מה שהיה בעבר.

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת יהודה פרח, ואחריו — לחבר הכנסת חגי מירום.

יהודה פרח (הליכוד):

כבוד סגן שר הביטחון, אין ספק כי יש לעשות ככל הניתן להעלאת רמת הקצונה העתידית בצה"ל. ברצוני לשאול: האם העלאת רמת הקצונה בצה"ל אינה יכולה להיעשות על-ידי הכשרה ברמה גבוהה, ספציפית, מיוחדת, מכוונת — אני מדגיש — של חילות השדה בתחומים שהם משרתים, בלי לפגוע בחיילי העתודה האקדמית, שיש להם מסלול אחר לגמרי?

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת חגי מירום.

חגי מירום (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני סגן השר, במשך השנים האחרונות מתחולל שינוי-מה בדגשים ששמים בצה"ל, ובמיוחד בתחומי הטכנולוגיה למיניהם ובמקצועות שצריך ללמוד אותם לימודים אקדמיים. שאלתי אליך היא: האם נשקל שינוי בכיווני הלימודים של העתודה האקדמית, כמו למשל אפשרות של צמצום ייצור משפטים לנוכח מצב המשפטים בשוק, וכך אולי לגבי רופאים, והרחבת כיוונים חדשים מתפתחים בהתאם לצרכים שצה"ל, הטכנולוגי מאוד, המחקר מאוד, צריך כיום? האם בשנים האחרונות רואים לימודים חדשים בעתודה האקדמית, או שמא נשמר הכיוון שהיה לפני חמש שנים?

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני סגן שר הביטחון, בבקשה.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

לשאלה הנוספת של חבר הכנסת שחל — אמרתי בדבריו שהשיבוך אינו שרירותי, הוא נגזר מכל מה שאמרתי, ואלה הם צורכי הצבא וגם בעיות הפרט. לא צריך להתייחס לשיבוך הזה כאילו מישור בשרירות-לב משבץ ביחידה כזאת או אחרת.

לשאלתו של חבר הכנסת פרח — בשנים האחרונות גדל באופן משמעותי מספר המצטרפים לעתודה האקדמית, ומטבע הדברים עצם הגידול במספר המצטרפים יש לו השלכות ומשמעויות לגבי יחידות השדה. נגרעת איזו כמות איכותית מאוד מיחידות אלו, וצריך כמובן להשלים את החסר. וכפי שאמרתי, בסך-הכול מדובר על בחינה של שיבוך כ-50 עתודאים, ואלה 50 מתוך הרבה מאוד עתודאים, כך שלא צריך להפריז בכל התופעה הזאת.

אשר לשאלה הנוספת של חבר הכנסת חגי מירום — צה"ל כותן את צרכיו, ומובן שהפניית עתודאים ואישור הנושא נכתבים גם על-פי צורכי צה"ל אבל גם על-פי הצרכים הפרטניים של כל חייל. על כל פנים, הדברים שאמרת נבחנו בצבא, ובהתאם לכך אנחנו נוהגים.

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני סגן שר הביטחון, יש לך שתי שאלות: רגילות, אבל כתוב פה שהן צמודות להצעות לסדר-היום, וזכותם של חברי הכנסת לחשוב שהתשובות חתונה כאשר תשיב על ההצעות לסדר-היום, ועכשיו הם אינם נוכחים. לכן נשמור על זכותם ותענה לפני ההצעות לסדר-היום.

שסיימו לימודיהם — לשירות בחילות השדה. זאת, כפי שנמסר, במטרה להעלות את רמת הקצונה העתידית.

רצוני לשאול:

1. אם הדברים נכונים, האם אין בהפעלת ההחלטה באופן רטרואקטיבי משום פגיעה במחזוריים המסיימים את העתודה או עדיין לומדים בה, על-סמך ההכרה שניתנה להם, כשנכנסו למסלול, כי יתאפשר להם לעסוק במקצועותיהם?

2. האם נשקל עתיד העתודה האקדמית בצה"ל ובאוניברסיטאות, העשוי להשתנות עקב ההחלטה?

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אדוני סגן שר הביטחון, בבקשה.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

אדוני היושב-ראש, מבדיקת הנושא עולה, כי בשנת 1991 עתידים להשתכך ביחידות השדה של צה"ל כ-50 עתודאים שנבחרו לכך באורח פרטני.

יחידות השדה זוכות לעדיפות בשיבוך משום שעל-סמך הניסיון שנצבר עתודאים בעלי נתונים גבוהים, שגם כושרם הגופני טוב, מהווים מקור לא-אכזב וראוי לתפקידי פיקוד בחילות אלה.

כאמור, המיון נעשה באורח פרטני, כאשר שיקולי המערכת, צורכי צה"ל וטובת הפרט הם המנחים ומהם נגזרת ההחלטה הסופית.

צה"ל מודע לתרומתם המקצועית של העתודאים בשירות המקצועי ההולם את הכשרתם. אך צורכי צה"ל ושיבוץ של העתודאים כמפקדים טובים ביחידות השדה, חשיבותם אינה פחותה ואף עולה על כך.

ואזכיר אף זאת: כל המצטרף לעתודה יודע כי שיבוצו הסופי הוא בהתאם לצורכי הצבא, והוא אף חותם על כך עם הצטרפותו לעתודה.

אשר לעתיד, הנושא ייבחן מחדש, גם בשל העובדה שמספר הפונים לעתודה גדל והולך, וכמובן גם בשל צרכי המשתנים של הצבא.

הי"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת משה שחל.

משה שחל (המערך):

ברשות היושב-ראש, אני רוצה לברך את סגן שר הביטחון, שזו לו ההופעה הראשונה, אם אינני טועה.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

לא.

משה שחל (המערך):

על כל פנים, הוא משיב לי כפעם הראשונה בתפקידו זה.

אני מבקש לשאול, אדוני סגן השר: אין מחלוקת בדבר זכותו של צה"ל לקבוע את השיבוך הסופי. נדמה לי שגם הורי החיילים אינם טוענים טענה אחרת. מאחר שהמחזוריים האלה אסור היה להם אפילו לשנות את לימודיהם בלי הסכמה של שלטונות צה"ל, כאשר משבצים אותם שיבוך קבע ביחידות שדה המשמעות היא, שחלק מהם ללא ספק יאבד את כל שנות הלימודים שלו. הוא יוצא ממסלול לימודים שנלמד על-פי אישור צה"ל. נשאלת השאלה: האם אין מקום לשקול שיקול לגבי המחזוריים האלה, כאשר מכאן ואילך יודיעו לכל עתודאי,

— שאלות בעל־פה: הודעת יושב־ראש הכנסת על שאלות שלא נענו במועד: הצעת חוק לתיקון פקודת החברות (מס' 5) —

סגן שר הביטחון ע' עלי:

היו"ר ד' שילנסקי:

יש לי בקשה אליך, ואני מפנה אותה אליך פומבית: מאחר שאתה כיהנת כסגן יושב־ראש הכנסת ואתה מכיר ויודע היטב

ד. הודעת יושב־ראש הכנסת על שאלות שלא נענו במועד

רוב השאלות. רק 82 שאלות לא נענו, והן הונחו עתה על שולחן הכנסת, וגם זה בשבילי יותר מדי.

אני פניתי לוועדת הכנסת, כדי שזו תיתן בידי כלים יותר טובים להיאבק בתופעה זו. היא נתנה כלים, אבל נראה שכלים אלה אינם מספקים. כי אילו נענו כל השאלות עד האחרונה שבהן, הייתי אומר שהכלים מספקים. ואני פונה לוועדת הכנסת, שתדון מחדש בנושא. השאלות הן דבר חשוב, הן מטפלות בבעיות היומ־יום של האזרח, ואנחנו צריכים לאפשר לחברי הכנסת להשתמש בכלי זה ביעילות.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני רוצה להודיע לחברי הכנסת, שהונחו עכשיו על שולחן הכנסת השאלות שלא נענו.

אני רוצה לציין, שבכנסת האחת־עשרה נשאלו 3,601 שאלות רגילות ובכנסת זו, הכנסת השתי־עשרה, כבר נשאלו עד עתה — כאשר אנחנו רק במושב השלישי — 3,792 שאלות.

אני שמח שכתוצאה מהלחץ שהפעלתי על השרים נענו

ה. הצעת חוק לתיקון פקודת החברות (מס' 5), התשנ"א — 1991*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

אני מבקש לאשר את החוק. החוק מוגש בלא הסתייגויות. תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנו נגשים להצבעה. מי בעד חוק לתיקון פקודת החברות (מס' 5), התשנ"א — 1991, בקריאה שנייה? זו הצבעה מס' 1.

ה צ ב ע

בעד סעיפים 1 — 2 — 16

נגד — אין

נמנעים — אין

סעיפים 1 — 2 נתקבלו.

היו"ר ד' שילנסקי:

16 בעד, אין נגד, אין נמנעים. אני קובע שחוק לתיקון פקודת החברות (מס' 5), התשנ"א — 1991, נתקבל בקריאה שנייה.

עכשיו אנחנו מצביעים על החוק בקריאה שלישית. מי בעד? מי נגד? זו הצבעה מס' 2.

ה צ ב ע

בעד החוק — 17

נגד — אין

נמנעים — אין

חוק לתיקון פקודת החברות (מס' 5),

התשנ"א — 1991, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

17 בעד, אין נגד, אין נמנעים. אני קובע שחוק לתיקון פקודת החברות (מס' 5), התשנ"א — 1991, נתקבל גם בקריאה שלישית.

היו"ר ד' שילנסקי:

הסעיף הבא בסדר־היום: הצעת חוק לתיקון פקודת החברות (מס' 5), התשנ"א — 1991, המובאת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. יציג את הצעת החוק יושב־ראש ועדת החוקה, חוק ומשפט, חבר הכנסת אוריאל לין.

אוריאל לין (יו"ר ועדת החוקה, חוק ומשפט):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, ללא הסתייגויות, את הצעת החוק לתיקון פקודת החברות (מס' 5), התשנ"א — 1991.

החוק נדון בכנסת בקריאה ראשונה ביום י"א באב התשנ"א, 22 ביולי 1991, והועבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט, ובהתאם לסעיף 121 לחקון הכנסת, אכן אישרה הכנסת בי"ב באב התשנ"א את בקשתה של ועדת החוקה, חוק ומשפט להביא רק חלק מחוק זה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

זהו בעצם תיקון קטן, שבא בעקבות תיקון מס' 4 לפקודת החברות. בתיקון מס' 4 לפקודת החברות נקבעה החובה למנות בחברות העסקיות ועדות ביקורת והוגדרו סמכויותיהן של ועדות הביקורת. עם זאת, נוצר קושי עקב התיקון בשני תחומים. אשר לחברות פרטיות קטנות או גדולות, הצורך לאשר החלטות דרך ועדת ביקורת, או אם האישור לא נעשה, לזמן אספה כללית לצורך האישור, יוצר קושי מיוחד, ואשר לחברות ממשלתיות החוק לא קבע עמדה ברורה באשר לחובת מינוי ועדת ביקורת. אין שום ספק שבחברות ממשלתיות צריך ויש חובה למנות ועדת ביקורת. ואכן הצעת החוק אומרת זאת מפורשות. אשר לחברות פרטיות, אפשר למנות ועדת ביקורת, אין זו חובה, זו תהיה הפריבילגיה של החברה הפרטית.

אלו הן בעצם שתי ההצעות המרכזיות של חוק זה: חברות פרטיות — הרשאה למנות ועדת ביקורת; חברות ממשלתיות — חובה למנות ועדת ביקורת.

ו. הצעת חוק משאל עם (הוראת שעה), התשנ"א — 1991*

(הצעת חבר הכנסת צ' הנגבי)

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים עכשיו להצעות חוק של חברי הכנסת. הסעיף הראשון: הצעת חוק סמכויות שעת-חירום (מעצרים) (תיקון — שעת-חירום מיוחדת), התשנ"א — 1991. מאת חברי הכנסת אברהם בורג ויוסף ביילין. ינמק חבר הכנסת יוסף ביילין.

חגי מירום (המערך):

אדוני היושב-ראש, לפני כן היתה צריכה להידון הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת שלמה דיין.

היו"ר ד' שילנסקי:

הוא ויתר עליה.

חבר הכנסת ביילין אינו נוכח. יכול לנמק חבר הכנסת אברהם בורג. גם הוא אינו נוכח. אני מצטער.

הסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק משאל עם (הוראת שעה), התשנ"א — 1991, הצעה תת"ל מאת חבר הכנסת צחי הנגבי. בבבקשה.

צחי הנגבי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, את החוק המציע לכנסת לאמץ קיומו של משאל עם בסוגיית השלום והביטחון הגישו שניים: ראשון היה חבר הכנסת חגי מירום מן המערך, ולאחריו הוגשה גם הצעת החוק שלי.

הנוסח המילולי של הצעותינו לא היה זהה לחלוטין. אבל המגמה המהותית שביסוד ההצעה היתה זהה: משאל עם — להערכת המציעים — יאפשר להביא בפני הציבור פעם אחת ולתמיד את הנושאים השנויים במחלוקת בנושא המדיני, לקיים עליהם הצבעה עניינית ונקייה מכל שיקול שחורג מגדר המחלוקת המדינית — — —

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה כולל גם את תושבי השטחים שישתתפו במשאל?

צחי הנגבי (הליכוד):

חברת הכנסת שולמית אלוני, זה כולל את מה שיוחלט עליו בוועדת החוקה, חוק ומשפט שבה את חבריה. אנחנו בוודאי נקיים על כך דיון אם החוק יעבור לוועדה. אם את תסכימי לסיפוח יהודה, שומרון וחבל-עזה, אני חושב שאין שום מגיעה שתהיה להם זכות להשתתף בכל משאל עם ובוודאי בנושא כזה שקשור גם להם עצמם.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

שחרור נורבגיה משבדיה היה עליי משאל עם — — — האם האוכלוסייה שותפה להכרעה או לא?

צחי הנגבי (הליכוד):

אני אולי אתייחס לנושא זה בשלב השאלות.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת הנגבי, אני רוצה שתדע שחברת הכנסת אלוני דיברה עכשיו על חשבון זמןך.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני מבקשת סליחה, לא התכוונתי.

היו"ר ג' גדות:

אני לא אמרתי שהתכוונת להרע לו, אבל זה מה שקרה.

צחי הנגבי (הליכוד):

חברת הכנסת אלוני וחברי הכנסת האחרים, אני חוזר על ההיגיון שביסוד ההצעה. אנחנו רוצים להביא פעם אחת ולתמיד בפני הציבור את הנושאים השנויים במחלוקת בנושא המדיני, לקיים עליהם הצבעה עניינית ונקייה מכל שיקול החורג מגדר המחלוקת הציבורית ולקבוע באופן סופי ובלתי הפיך את עמדת רוב הציבור בישראל.

אדוני היושב-ראש, ההיגיון של ההצעה מצוי בביטוי שכרע השתמשתי בו: "פעם אחת ולתמיד". ביסוד הרעיון של משאל עם ניצב העיקרון, שההכרעה המושגת בהצבעה איננה ניתנת עוד לשינוי מזדמן. אין ערכאת ערעור על קביעת הציבור. תם הוויכוח הציבורי. אין אופוזיציה לעמדת הרוב. המיעוט מקבל על עצמו — אם לא באהבה לפחות בהשלמה — את ההחלטה הקולקטיבית של אזרחי ישראל. ומרגע שנפל הפור, מרגע שתמה ספירת הקולות והתפורר ענני המערכה — אין עוד שתי השקפות עולם מנוגדות, אלא יש עמדה ישראלית אחת שהממשלה, כל ממשלה, מחויבת לפעול על-פיה ולא לסטות ממנה כמלוא הנימה.

אדוני היושב-ראש, אני אולי אמתי כיוון שאני רוצה לדבר אל השר.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת פורז, אתה פשוט מפריע לשר. נשלח אותך ליפן עם תנחומות שכאלה.

צחי הנגבי (הליכוד):

אני מוכן להצטרף אל חבר הכנסת פורז בדרכו ליפן ולדרת כרגע מן הדוכן.

אדוני היושב-ראש, כאמור, המטרה היא שבסוף ספירת הקולות תתקבל השקפת עולם אחת שהממשלה לא תוכל לסטות ממנה כמלוא הנימה לכאן או לכאן. בזאת יסתיים הוויכוח הציבורי הקורע את הכנסת ואת הציבור לגזרים כמעט מאז קום המדינה.

אדוני היושב-ראש, הרעיון שאני מביא היום בפני הכנסת נראה אולי על-פניו מהפכני מדי או דרמטי מדי, אבל אני חושב שאין בנמצא כל אמצעי אחר שיש בו כדי לשים קץ להתכתשות המדינית היומיומית המחלישה אותנו דווקא בתקופה הגורלית ביותר שמדינת ישראל ידעה מאז הקמתה.

אנחנו נכנסים ממש בעצם הימים האלה — כך אנחנו מקוים, מכל חלקי הבית הזה — לעידן שכולנו ייחלנו לו מאז אותו יום לפני עשרות שנים שבו נחתמה מגילת העצמאות ובה שובצה הקריאה הכנה למדינות ערב ולערכי הארץ: אנו משיטים לכם יד לשלום.

ייתכן שכבר בשבועות הקרובים יסבו מנהיגי ישראל לשולחן אחד למשאומתן ישיר עם מנהיגי ערב, עם נשיא סוריה, עם מלך ירדן, עם אישים ערבים מקרב ערביי יהודה, שומרון וחבל-עזה.

התוצאות. חברי הסנט, אלה שהתנגדו למערכה צבאית, קמו בזה אחר זה לעשרותיהם וציירו בפני חבריהם ובפני הציבור תמונה קודרת מאין כמוה: צפויה הסתככות אומללה נוסח וייטנם, יש תחויות מצמררות בדבר היקף ההרגים, הפצועים והנכים; והם סיפרו איך מגניבים במטוסים שיוצאים בלילה, בחשאי, ארונות קבורה ואלפי שקיות ניילון לגופות אל מדבריות סעודיה, מכיוון שהממשל יודע את המחיר הנורא שעתידה האומה האמריקנית לשלם.

ובסופו של דבר התקיימה הצבעה, ובהצבעה הושג רוב, והרוב היה מזערי אפילו במונחים של הכנסת הזאת, כמדומני, 52 מול 47; אחד לא היה בהצבעה. אבל בסופו של דבר, משנתקבלה ההחלטה, כל נציגי האופוזיציה לנשיא קמו והתייצבו כאיש אחד, בשורה אחת, ואמרו: החלטת הסנט כמוה מהחלטת 100% של החברים, ומרגע זה ואילך לא נשמע, אפילו פעם אחת, קורטוב של ביקורת כלפי ההחלטה האמריקנית.

זאת אומרת, הדמוקרטיה הגדולה והקסומה הזאת יודעת, שכאשר ניצבים בפני אתגר גורלי, מקיימים את הוויכוח עד תומו, אבל ברגע שיש הכרעה כולם מתייצבים סביב ההכרעה — וזה הרעיון של משאל העם. רעיון משאל העם אומר, שכאשר יש הכרעה, כאשר תם הדיון והציבור פסק, יש חובה של כל המפלגות, כל התנועות וכל העמדות להתאחד לכלל תפיסת עולם אחת, כי רק תפיסת עולם בלעדית ומאוחדת יכולה להצדיק את מדינת ישראל להישגים מדיניים, להשגת הביטחון, להשגת השלום.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת צחי הנגבי, רשות התשובה לשר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, ההצעה שהציע לנו חבר הכנסת הנגבי לחוקק חוק שלפיו ייערך משאל עם איננה נראית לי, ואני חושב שלא ראוי להעביר את ההצעה הזאת לוועדה. אני מבקש לנמק מדוע.

נכון הוא שיש מחלוקת בציבור הישראלי בשאלת הפתרון הטריטוריאלי לסכסוך היהודי-ערבי, האם, כפי שגורסת הממשלה הזאת, שטחי ארץ-ישראל צריכים להישאר בידי מדינת ישראל, או, כפי שגורסת האופוזיציה בחלקה הגדול, דהיינו ששטחים אלה או חלק גדול מהם צריכים להימסר לריבונות ערבית.

השאלה היא, איך פותרים את המחלוקת הזאת. הדרך המקובלת עלינו מאז ומתמיד, והיא דרך טובה, היא לפתור את המחלוקת בבחירות. לבחור כנסת, הכנסת תבחר בממשלה, ומכוח הרוב של הממשלה כנסת היא תחליט והיא תפעל.

מה יהיה אם נקבל את שיטת משאל העם? מציע חבר הכנסת הנגבי, בסעיף 8 להצעתו, כי, אני מצטט: "תוצאות המשאל ינחו את הממשלה בהחלטותיה בעניין התהליך המדיני". נתאר לעצמנו שיש ממשלה שהליכוד בראשה, ואילו העם חושב וקובע, במשאל עם, שצריך למסור שטחים. מה יקרה אז? האם הממשלה הזאת תעשה שיקר בנפשה ותמשיך לתפקד על-פי הנחיה של העם המנוגדת לתפיסתה? אני מקווה שאם נגיע, חס וחלילה, למצב כזה — לא לממשלה של הליכוד אלא לתוצאות כאלה במשאל עם — תתפטר הממשלה מייד ותביא לבחירות חדשות כדי שתיבחר ממשלה שתאמין לתוצאות משאל העם. ומה יהיה אם הממשלה החדשה

האם אנחנו יכולים להעלות בדעתנו מצב, שבו במשא-יומתן ההיסטורי הזה, ברגע הגורלי הזה, כשהממשלה מציגה את הקו המדיני שנגזר באופן טבעי מהשקפת עולמה ונאבקת עליו ומעוניינת לשכנע את הצד השני שזה הקו ואין בלתו, ולכן חייבים להתפשר עליו — באותו רגע תצא משלחת השמאל לשרוטט על-פני הגלובוס, כהרגלה בתקופה האחרונה, כדי להסב את תשומת לב העולם כולו לכך, שהציבור בישראל מתנכר דווקא לעמדה הרשמית של ממשלתו הנבחרת? האם יעלה על הדעת שיש סיכוי כלשהו להגיע לאיזה הישג מדיני במשא-יומתן — כאשר אנחנו ניצבים למשא-יומתן עם נציגי משטרים שבהם אין ויכוח ציבורי ואין דמוקרטיה פלורליסטית, אין חופש הבעת דעה ואין תקשורת חופשית?

שלמה הלל (המערך):

— — —

צחי הנגבי (הליכוד):

סליחה, ידידי, חבר הכנסת הלל. אנחנו נציג עמדה רשמית של הממשלה שמעוגנת בהחלטות הכנסת שאימצה את קווי היסוד של הממשלה, אבל במקביל כל דיון כזה בחדרו של המשא-יומתן יהיה מלווה בזעקות שבר של האופוזיציה, בהצעות אי-אמון בכנסת, בהפגנות "שלום עכשיו" ככירות, במשמרות מחאה של "נשים בשחור", במודעות גינוי של "יש גבול". האם יש כאן כביש הזה אדם אחד שמאמין ברצינות שהערבים יאיתו לזנות את תביעותיהם הקיצוניות כל עוד הם משלים את עצמם שהלחצים הפוליטיים הפנימיים יתישו את הממשלה, יחלישו את נחישותה, יכרסמו בכוח עמידתה? ברור שלא.

לכן, אדוני היושב־ראש, באה ההצעה הזאת. היא לא שמה קץ לוויכוח הציבורי בישראל. נהפוך הוא, היא מיועדת לכן שנהדר את הוויכוח. אנשים ילכו ויסתגרו בחדר הקלפי מאחורי הפרגוד עם מצפונם, יצביעו רק על הדבר שמצוי במוקד הוויכוח, ולא על איזה מנהיג שהבטיח לי דבר כזה או אחר, או למפלגה שלי, או בהסכמים קואליציוניים, או באינטרסים כלכליים או זכרתיים, דברים שבדרך כלל מלווים מערכות בחירות, ואולי גורעים מיכולת ההתמקדות של האזרח בנקודה הספציפית שהשאלה המדינית מעגנת בה.

זו המטרה. לא לשלול ויכוח ציבורי אלא נהפוך הוא. למקד את הוויכוח הציבורי, אבל בתום הוויכוח הציבורי, הציבור שנתן את ההכרעה קובע את העמדה האחת והיחידה והבלעדית שהממשלה וכאית להציג.

אדוני היושב־ראש, כל כך הרבה פעמים ניצבים כאן על הדרך הזה נציגים מן האופוזיציה ומפליגים בשבחיה של המחוקנת באומות, ארצות-הברית, ומבקשים מאתנו ליטול דוגמה ומופת מן הדמוקרטיה האמריקנית ומן הערכים הפוליטיים שנגזרים מן החוקה האמריקנית.

אני רוצה להפנות את תשומת-לכם של החברים, גם מן האופוזיציה, ולא רק מן האופוזיציה, למה שהתרחש בארצות-הברית, המחוקנת באומות, בשבוע הראשון של חודש ינואר 1991. אלה היו הימים של הספירה לאחור לקראת תום המועד של האולטימטום האמריקני לנסיגת עירק מכוויית. ב-15 בינואר אמור היה תוקף האולטימטום הזה לפוג, וחודשים ארוכים של מחלוקת עצומה בציבור האמריקני הסתיימו בכינוס מיוחד של הסנט כדי להכריע אם יוצאים למלחמה או נרתעים מפעולה.

הוויכוח בסנט — מי שעקב אחריו ראה — היה נוקב וקשה ואפילו כואב. אף לא אחד יכול היה לחזות מראש את

חוכרת ל"ט, ישיבה שכ"ו
— הצעת חוק משאל עם (הוראת שעה) —

קריאה:

כמה זמן?

היו"ר ג' גדות:

חמש דקות.

צחי הנגבי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, אדוני סגן ראש הממשלה, רבותי חברי הכנסת, את הצעת החוק למשאל עם אפשר לבחון בשני מישורי התייחסות. התייחסות של שר המשפטים היתה בהקשר האקדמי. הוא העלה שאלות וקושיות נכונות, שגם מציעי ההצעה, ואני בתוכם, התלבטנו בהן. היו לנו תשובות מוחלטות לגביהן, ויש פתרונות כאלה ואחרים.

אני מקווה שלאחר שיעבור החוק הזה לוועדה, המשפטנים שם בוודאי ימצאו את הנוסחאות, כי כבר פתרנו בוועדת החוקה, חוק ומשפט בעיות מורכבות הרבה יותר.

אבל מה שעומד ביסוד ההצעה הוא המישור הענייני-הדמיוני: האם יכולה הממשלה לעמוד בפני מערכת לחצים בין-לאומית שיטתית ומתמשכת כאשר היא ניצבת מבית בפני לחצים של אופוזיציה בלתי אחראית? זו השאלה. הרי גם ב-1977, גם ב-1981 וגם ב-1984 היתה הכרעה בבחירות, ובסופו של דבר ההכרעה הזאת התמסמסה בתוך ימים, בתוך שבועות, כיוון שנמשכה, ובאופן לגיטימי נמשכה, המערכה של האופוזיציה נגד ההתיישבות, כעד משא-ומתן עם אש"ף, נגד תפיסת העולם של הממשלה.

מתי נוכל, סוף כל סוף, לשים קץ לוויכוח הציבורי ולהציג בפני הציבור בישראל ובפני העם, ומה שחשוב לא פחות — בפני הערכים והעולם, עמדה חד-משמעית שמסוגלים להתאחד סביבה? האם לנצח נתמודד כאן ימין, שמאל ומרכז ותכתש על כל סוגיה קטנה? האם כל אימת שלממשלה תהיה קביעה כזאת או אחרת, מייד אכרום בורג, דדי צוקר וחבריהם ייסעו לכל כירות העולם כדי להגיד: זאת איננה הממשלה היציגה של הציבור, היא מייצגת מיעוט קולני, אבל בזכות איוז קוניונקטורה היא בינתיים שולטת, כי הם לקחו את א', גנבו את ב', ערק ולד' נפתח משהו, ובסופו של דבר נצליח להפיל אותה. לכן אתם, הערכים, צריכים להתאורג בסכנות עוד כמה חודשים, עוד שנה, עוד שנתיים, מעשה החתירה יצליח בסופו של דבר, נוקם ממשלה חלופית ואז חסל סדר ממשלת ימין לאומית ונכלל להיענות לתביעותיהם בלב פתוח הרבה יותר.

אם אנחנו חפצים שמדינת ישראל תוכל להתייצב ולגבש עמדה כוללת אחת, הרי רעיון משאל העם מעניק פתרון אפשרי, והסיבה פשוטה: מרגע שהתקבלה החלטה, ואין אני יודע איזו החלטה יכולה להתקבל — כפי שאמר שר המשפטים, אני מוכן להמר שהציבור בישראל ייתן את הרוכ לתפיסה שאנחנו מאמינים בה.

סיעת המערך קיבלה החלטה שלא לאפשר את הצעת החוק הזו, ולא הביעה נכונות לאפשר לאחד מחבריה לצדד כאן מעל הדוכן בעמדה הזאת.

משה שחל (המערך):

לא מדויק.

צחי הנגבי (הליכוד):

יכול להיות.

אבל מכיוון שגם הממשלה מתנגדת, בעניין הזה אין לי פתחון פה. משום כך, כל מה שנותר לי הוא לפנות לחוש ההיגיון של חברי הכנסת — —

שתייכוד תהיה שוב בראשות הליכוד? מה יהיה עם משאל העם?

כנגד זה, אם תהיה ממשלה של המערך, וזו תכהן שעה שמשאל העם יקבע דברים הפוכים לגרסתה, מה תעשה היא? — שוב תעמוד בפני אותה בעיה שאין לה פתרון, ויימצא שמשאל העם לא הועיל ולא כלום.

ואם יקרה שמשאל העם יניב תוצאה המתאימה בדיוק למדיניות הממשלה, גם אז לא הוספנו שום דבר. הממשלה בין כך ובין כך פועלת לפי מדיניות זאת. לכן, לדעתי, המוסד המוצע לנו כאן איננו מתאים לפתור את המחלוקת ולא יפתור אותה. הוא יכול לסבך אותנו בדרך לא-טובה.

אבל אפשר להקשות גם הלאה. שאלה מרכזית בכל משאלי העם היא, איך מנסחים את השאלה. אני יכול, גם בנושא הזה, להעלות אפשרויות שונות של ניסוח שהתשובות עליהן תהיינה בהתאם לניסוח. אפשר לשאול שאלה, כמו שמוצע כאן: האם תסכים שממשלת ישראל תמסור חבלי מולדת בארץ-ישראל המערבית לשליטה של ארגוני הטרור, על-מנת שינצלו אותם להמשך המערכה להשמדת ישראל? אני מניח ש-90% מהציבור, אולי 99%, אני כך מקווה, אני כמעט בטוח, יצביעו נגד הצעה כזאת. אפשר, כמו שיציעו אחרים, לשאול: האם תמורת שלוש-אמת אינך מוכן למסור אפילו סנטימטר אחד? ואז אני מניח שהתוצאה תהיה אחרת. לכן ניסוח השאלה הוא הקובע, והמלחמה תהיה על השאלה.

אבל אני רוצה להרחיק-לכת. נניח שנלך למשאל עם בדרך הזאת ויהיה רוב, כפי שאני בטוח שיהיה, לתשובה המתבקשת מן השאלה שהציע חבר הכנסת הנגבי, דהיינו, שאסור יהיה לממשלה המונחת על-פי החלטה למסור חבלי מולדת בארץ-ישראל המערבית לשליטה של ארגוני טרור, על-מנת שינצלו אותם להמשך המערכה להשמדת ישראל; ונניח שהממשלה רוצה למסור חלקים של ארץ-ישראל. זה מותר לה. היא לא תמסור אותם לארגוני טרור. היא תגיד שהיא מוסרת אותם למישהו אחר, או שתמסור אותם למי שתמסור, אבל היא תאמר שזה לא משמש להמשך המערכה להשמדת ישראל. כלומר, כל הוויכוח לא נפתר. חזרנו לאותה נקודה מקורית. שבה גם אם יתקבל הנוסח הקיצוני ביותר, לא פתרת דבר, כילא יהיה אדם אחד בישראל, אני בטוח, לא חשוב שמאל או ימין, דתי או חילוני, שיאמר שהוא מוסר את השטח כדי שישמש להמשך המערכה. הוא יגיד ההיפך. אנחנו נחלוק עליו: כמו שאני בטוח שאם נחזור לקווי 1967, כפי שמוצע לנו, אנחנו מביאים עלינו סכנה ביטחונית איומה. אחרים יטענו אחרת, והמשאל לא פתר ולא כלום.

לכן, נדמה לי, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שאין טעם לקבל את ההצעה לערוך משאל עם, גם מן הטעם שנוסח השאלה נתון במחלוקת קשה, גם מן הטעם שאפילו תתקבל הנוסחה הזאת, היא לא תחייב את הממשלה לעשות מה שהיא בין כך ובין כך לא רוצה לעשות, ואף אחד לא רוצה למסור שטח לארגוני טרור כדי שימשיכו להילחם — היא לא פותרת את הבעיה. וגם אם יפתרו את כל השאלות האלה, מה יקרה עם הממשלה שהרוב ינחה אותה לפעול בניגוד לדעתה? בין כך ובין כך היא תלך לבחירות.

מהטעמים האלה אני מציע, אדוני היושב-ראש, להסיר את ההצעה מסדר-היום של הכנסת. תודה רבה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לשר המשפטים. בבקשה, חבר הכנסת צחי הנגבי, יש לו זכות התגובה, והוא מנצל אותה.

— הצעת חוק משאל עם (הוראת שעה): הצעת חוק לתיקון פקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות) (חקירת עובד ציבור) —

בכד ההצעה להסיר את
הצעת החוק מסדר-היום — 37
נמנעים — 3
ההצעה להסיר את הצעת חוק משאל עם
(הוראת שעה), התשנ"א — 1991, מסדר-היום
של הכנסת נתקבלה.
שרה דורון (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, אני מבקשת לצרף את קולי
למתנגדים.
הי"ר ג' גדות:
חברת הכנסת שרה דורון, אם את עומדת על כך אני מוכן
לצרף, אבל למען הנהל הנכון אינני מצרף את קולך, מה גם
שהתוצאה ברורה.
אחד בעד, 37 נגד, שלושה נמנעו. אני קובע שהצעת חוק
תתלה, משאל עם (הוראת שעה), התשנ"א — 1991, לא
נתקבלה.

חגי מירום (המערך):
תמשוך את זה.
צחי הנגבי (הליכוד):
לא.
— — ולומר להם שאם יש במוחם רעיון אחר, שיכול
לאפשר למשלחת ישראל במשאומתן המתגבש וקורם עור
וגידים לנגד עינינו בשבועות הקרובים — הרי הרעיון הזה
עדיף. אם אין רעיון כזה, וההתכתשות וההתנצחות וההתנגחות
היומיומיות שלנו בבית הזה יוסיפו להפריע למהלך
המשאומתן, הרי רעיון משאל העם הוא רעיון הגיוני וכדאי
לאמץ אותו.
הי"ר ג' גדות:
אני מודה לחבר הכנסת צחי הנגבי, ועתה רשות הדיבור
לאצבעות. בבקשה להצביע, מי בעד ומי נגד הצעת החוק, זו
הצבעה מס' 3.

ה צ ב ע ה

בכד ההצעה להעביר את הצעת
החוק לדיון מוקדם בוועדה — 1

ז. הצעת חוק לתיקון פקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות) (חקירת עובד ציבור), התשנ"א — 1991* (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

מצדיק לגרוע מהם את זכות השתיקה העומדת לכל אדם
בחקירות הנוגעות לדרך שבה הם ממלאים את תפקידיהם
הציבוריים.
המסקנה הנ"ל של מר בנוזמן הגיונית, אבל היא אינה
מקובלת עלי במצב העניינים הנוכחי, לי נראה — —
הי"ר ג' גדות:
חברי הכנסת, אנא, חבר הכנסת פרח, אתה מושך את
תשומת לבו של חבר הכנסת שריד, והעניין כואב לי מאוד.
שרה דורון (הליכוד):
אנחנו האשמים, לא חבר הכנסת שריד.

הי"ר ג' גדות:
אני פשוט כל כך מתגעגע לתשומת לבך, חבר הכנסת
שריד, אנא, אני מודה לך.

דוד ליבאי (המערך):
זכות השתיקה היא זכות יסוד של כל אדם הנחקר
במשטרה, והיו מעמדו ותפקידו אשר יהיו, אני בדעה שיש
לשמור עליה. הנימוקים להענקת חיסיון לאדם שלא יפליל את
עצמו הם בני-תוקף גם אם אותו אדם הוא שר, חבר הכנסת או
עובד הציבור. עם זאת, אין אני חושב שניתן לעבור לסדר-היום
על התופעה האמורה. מדוע? משום שהחוק אינו מקנה — —

אדוני היושב-ראש, קשה לי לשמוע את עצמי.

הי"ר ג' גדות:
חבר הכנסת ליבאי, למיטב ידיעתי, התקנו אינו מבטיח לך
זאת.

דוד ליבאי (המערך):
שאשמע את עצמי?

הי"ר ג' גדות:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעת חוק תתשי"ט,
העוסקת בתיקון פקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות) (חקירת
עובד ציבור), התשנ"א — 1991, של קבוצת חברי כנסת. ינמק
חבר הכנסת דוד ליבאי, בבקשה.

דוד ליבאי (המערך):
נכבדי היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד לנמק בזאת
הצעת חוק פרטית שהוגשה על-ידי חברי הכנסת אוריאל לין,
יאיר צבן, יואש צידון, אמנון רובינשטיין ושמעון שטרית
ועל-ידי.

בשנה האחרונה היינו עדים למקרים כולטים שבהם עובדי
ציבור, ואף נבחר ציבור, שנחשדו כי עברו עכירה הקשורה
בכספי ציבור שהם מופקדים עליהם בחוקף תפקידם, סירבו
להשיב בחקירת המשטרה על שאלות החוקרים.

בשיחות בין אורחים, באמצעי התקשורת וגם בין חברי
הכנסת הובעה תמיהה רבה על כך, נכון שהחוק מקנה לכל
חשוד את הזכות לשתיקה בתנאים מסוימים בחקירת המשטרה.
אבל האם תרתי הדבר מהכתיבה הציבורית שבעל תפקיד
ציבורי, המופקד על הכספים או הרכוש של הציבור, והגורש
ליתן דין-וחשבון עליהם, יסרב לחלוטין לתת אותו?

מר עוזי בנוזמן כתב ביום 2 בינואר 1991 ב"הארץ" נוכח
תופעה זאת, כי כאשר מדובר בשרים או בחברי הכנסת, מן
הראוי, לדעתו, לבטל לגביהם את זכות השתיקה, ואלה דבריו,
אני מצטט: "מתבקש אפוא תיקון שיעניק שיווי משקל לזכויות
היתר שקובע חוק החסינות. כשם שהוא מרים את חברי הכנסת
מעם בחסינות המיוחדת שהוא מאציל עליהם, כך עליו לחייב
אותם לדבר בעת שהם נחקרים במשטרה. הגיונו של היתרון
שהעניק המחוקק לחברי הכנסת נעוץ בתפקידם ובצורך
לאפשר להם למלא אותו ללא הפרעה. אותו היגיון עצמו

היו"ר ג' גדות:

תודה לחבר הכנסת ליבאי. האם תבקש לנצל את זכותך להשיב?

דוד ליבאי (המערך):

תלוי בתשובת השר.

היו"ר ג' גדות:

רשות התשובה לשר המשפטים.

שר המשפטים ד' מרדור:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ייתכן שחבר הכנסת ליבאי ישתכנע מתשובתי ולא יבקש כלל להשיב. נמתין ונראה.

זכות השתיקה היא זכות חשובה מאוד בעיני לעתים, מתוך הלהט להביא לחפיסת עבריינים, ללכידתם ולהבאתם לדין ולהרשעתם, אנחנו שוכחים או משכיחים זכויות יסוד של האדם, גם אם הוא חשוד, גם אם הוא נאשם. אני מסכים לגמרי עם דברי חבר הכנסת ליבאי בעניין זה. על זכות השתיקה צריך לשמור.

אך לפני חודשים מספר ניתן פסק-דין בבית-המשפט העליון בעניין שנדמה לי שחבר הכנסת ליבאי מכיר אותו, בנושא הנוגע לזכות השתיקה באותם עניינים שחוק קבע חובה למסור בהם עדות. עניינים של מטבע חוץ, היו חילוקי דעות בין השופטים בנושאים שונים, פסק-הדין הוא ארוך ומעניין.

דוד ליבאי (המערך):

הוא עומד לדיון נוסף.

שר המשפטים ד' מרדור:

זאת לא ידעתי ולכן גם לא אני. קראתי רק את פסק-הדין, שאתה מכיר אותו.

עכשיו אני מבקש לומר משהו על זכות השתיקה ועל תופעות שראינו בשנה האחרונה.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

לנחקר במשטרה אין זכות שתיקה.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת רובינשטיין, כינתיים אתה מנצל את זכות השתיקה של היושב-ראש.

שר המשפטים ד' מרדור:

יש זכות שתיקה. חבר הכנסת רובינשטיין, אם יש לך טענות, נדמה לי שהן לא על העדר זכות השתיקה, אלא על העדר היכולת לממש את הזכות הזאת. זה ויכוח אחר, שלא ניגע בו עכשיו.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

ברנר ביקש לשמור על זכות הזעקה.

שר המשפטים ד' מרדור:

אני מבקש לחזור מיוסף חיים ברנר לימינו אלה, ולהבדיל בין זכות השתיקה לבין חובת אנשי ציבור הנשאלים בעניינים הנוגעים לעסקי הציבור שהם מופקדים עליהם, או להימנע מלנצל את הזכות הזאת.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת בורג, אנא, חבר הכנסת בורג, מוציאים אותך לתרבות רעה, בטרם תצא לתרבות רעה, צא מן האולם.

שר המשפטים ד' מרדור:

אני חוזר ואומר, כאשר איש ציבור נחקר בעניינים הנוגעים לעיסוקיו כאיש ציבור, לפי אמות המידה שאני סבור שהוא

היו"ר ג' גדות:

נכון. אני חייב להבטיח למליאה את הזכות לשמוע אותך, אבל לא לך לשמוע את עצמך. זו פעמים דרישה מופרזת. הלא כן? חברי הכנסת, אף שפנייתו של חבר הכנסת ליבאי מופרזת מעט, אני בא לקראתו ואני מבקש את האזנתכם המלאה.

דוד ליבאי (המערך):

אין אני חושב שניתן לעבור לסדר-היום על התופעה האמורה, משום שהחוק אינו מקנה לנחקר במשטרה זכות שתיקה מוחלטת, אלא רק כאשר הנחקר סבור שתשובתו עלולה להפיל. מכאן שנחקר הבוחר בשתיקה מודה בכך שגילוי העובדות על-ידו וההסברים שייתן יביאו להרשעתו בדין. אם בשתיקתו מודה עובד הציבור או נכחו הציבור כי התשובה מפלילה אותו, אין זה סביר בעיני שאותו עובד ציבור ימשיך להיות אחראי בתוקף תפקידו לכספים ולרכוש של הציבור.

אם נתן הנחקר הסברים, יש להמתין לסיום החקירה, עד אשר היועץ המשפטי לממשלה יחליט האם להגיש נגדו כתב אישום, או להמתין לעתים עד למתן פסק-הדין נגדו. אבל אם הוא סירב להסביר בחקירה את מעשיו ומחדליו והנימוק האחד והיחיד הקבוע בחוק שמרשה לו לנהוג כך הוא, שהוא עצמו יודע שעבר עבירה ודבריו במשטרה יפילו אותו באותה עבירה, כי אז אנו חייבים להסיק מסקנות מינהליות משתיקה מפלילה שכזו.

לכן, אין אנו מציעים לשלול את זכות השתיקה מעובדי הציבור. הצעת החוק שהגשנו קובעת שעובד הציבור שאינו נותן לחוקר דין-וחשבון על רכוש וכספים — יראוהו כמי שהשעה עצמו מתפקידו, הוא יחדל זמנית למלא את התפקיד עד להגשת כתב-אישום נגדו, או עד שהיועץ המשפטי לממשלה יחליט שלא להעמידו לדין. הוגש כתב-אישום נגדו, תהיה ההשעיה כתוקף עד-למתן פסק-הדין, אלא אם הורה בית-משפט אחרת.

לכן הצעת החוק שלנו, אדוני היושב-ראש, שומרת על זכות החשוד להתייעץ עם עורך-דינו. משום כך, סירוב הנחקר להשיב על שאלות עד אשר תינתן לו הזדמנות להיוועץ בעורך-דינו לא ייחשב כסירוב להשיב הגורר השעיה, ובלבד שהדחייה המתבקשת היא סבירה.

נכבדי היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, כדי להסיר כל ספק ברצוני להוסיף: אין בדעתי לתת תוקף רטוראקטיבי לחוק חדש שכזה, דהיינו, אסור שחוק זה יחול על אלה שנחקרו במשטרה לפני שהחוק נכנס לתוקפו. לכן הצעת חוק זו לא תשנה לרעה את מצבם של אלה שכבר נחקרו במשטרה על עבירה מסוימת, ולכן אין היא מכוונת נגד מישהו מהם אישית.

ההצעה באה להסיק מסקנות ראיות מתופעה ציבורית שלילית שאי-אפשר, לדעתי, לעבור עליה ללא תגובה. אסור להשאיר בעינו את המצב המשפטי הקיים, שהשתיקה תהווה מקלט ומחסה לחשודים שיש להם חובת נאמנות מיוחדת, בדיעה שאלו דיבור — לפי הבנתם שלהם — היו מורשעים בדין.

הנושא חשוב ביותר. יש לדון בו ביסודיות בוועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת. אפשר לחלוק על היבטים אלה או אחרים בהצעה, אבל, לעניות דעתי, היא ראויה לדיון רציני בוועדה.

אבקש להעביר הצעת חוק זו בקריאה מקדמית לוועדת החוקה, חוק ומשפט. תודה.

שר המשפטים ד' מרידור:

אני דן בהצעה המונחת לפנינו ולא בהצעות אחרות שאפשר אולי לכתוב במקומה. בהצעות אחרות אהיה מוכן אולי לתמוך, אבל בהצעה הזאת כתוב שמחר בבוקר, אם מישהו הגיש תלונה נגד עובד ציבור, ואותו עובד ציבור נקרא להיחקר גם בעניין אישי לחלוטין, גם בעניין שכולו הכפשה והשמצה, והוא אומר: אני לא נגרר לזה ואני לא רוצה להשיב — באותו רגע, באופן אוטומטי, כך כתוב כאן, האיש הזה מושעה עד אשר החקירה תסתיים, עד אשר יוחלט אם להגיש כתב אישום או שכעבור חצי שנה או שנה יוחלט שאין להגיש כתב אישום.

האדם הזה מושעה באופן אוטומטי, ואני יודע מה זה יעשה. זה יעודד את ההלשנות, את ההכפשות ואת ההשמצות נגד אנשי ציבור, ויש, ברוך השם, מי שמשמין ומכפיש זאת, כאשר אין שום מנגנון של שיקול דעת כמו שיש לגבי עובדי מדינה, כשהיועץ המשפטי לממשלה יכול להחליט אם ראוי להשעות או אין ראוי להשעות. לא מוצע כאן להשאיר שיקול דעת. יש רק שיקול דעת אחד, שבית-המשפט יקבע אם הוא סירב להשיב או לא, אבל זו שאלה טכנית.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני השר, איש כזה יכול לבוא ולומר — — —

היור"ג ג' גדות:

תנו לשר לסיים. חבר הכנסת ריבלין, אני בשלי ואתה בשלך.

שר המשפטים ד' מרידור:

לכן, אני חושב שהמנגנון האוטומטי של השעיה הוא מנגנון לא-טוב, הוא מנגנון מזיק, הוא מנגנון שאיש בעצם לא רוצה בו. אני מניח שחבר הכנסת ליכאי יעלה לדוכן אחרי ויגיד שהוא מציע מנגנון אחר, או שהוא מציע שזה לא יחול על עבירות אישיות. לא נעים לי לומר, אבל צריך היה לחשוב על זה קודם ולנסח הצעה אחרת. זו מהות ההצעה, זה עיקרו של העניין.

עכשיו אני רוצה לשאול הלאה. כתוב כאן: "נחקר עובד ציבור בקשר לנכס, לרכוש ולכספים". אולי אפשר להסביר לי מה ההבדל בין נכס לבין רכוש?

היור"ג ג' גדות:

אדוני השר, סליחה לדקה. חבר הכנסת בן-מנחם, אם אתם חייבים לשוחח, אנא עשו זאת בחוץ. אני מרמז לכם כבר ארבע פעמים. בבקשה.

שר המשפטים ד' מרידור:

אולי יוסבר לי מה ההבדל בין נכס לבין רכוש, ומדוע כספים אינם נכס? אינני יודע מדוע ניסחו את זה בצורה לא-ברורה.

אני רוצה לשאול שאלה נוספת. קבעו כאן מנגנון. על השאלה האם האיש סירב להשיב או לא, אם יש מחלוקת אפשר לפנות לנשיא בית-משפט שלום. אפשר לפנות רק בשאלה הזאת. הווי אומר, אם נשיא בית-משפט שלום יקבע שהאיש סירב להשיב או שהשיב באופן לא-ענייני על שאלות או על חלק מהן בעניין שאינו נוגע כלל לתפקידו, תוך ניצול זכות השתיקה, הוא מושעה באופן אוטומטי. ואני חושב שזה רע.

ועוד שאלה: למה החוק הזה לא מסביר מה קורה עם האיש שהושעה? חבר הכנסת ליכאי, נניח שמדובר בשר, אין היום מנגנון של השעיית שרים. יש אפשרות לפטר שר, אבל לא

צריך לנהוג על-פיה, הוא חייב לבחור אחת משתיים: או להימנע מלנצל את זכות השתיקה, ואם הוא מנצל אותה — להסיק מסקנות לגבי המשך פעולתו, תפקידו, כהונתו כאיש ציבור באותה עת.

לא אוסיף דברים, מפני שגם חבר הכנסת ליכאי אמר שהצעתו איננה נוגעת לאנשים שנמצאים עכשיו בהליכי חקירה.

אני מבקש לשאול ולהשיב על השאלה, האם ההצעה הזאת היא הצעה טובה או שאיננה טובה, האם היא פותרת את הבעיה או שהיא מעלה בעיות חדשות שמוטב שלא להעלותן. ראשית, רבותי, ההצעה דנה בעובדי ציבור בכלל, והיא מוסיפה: לרבות שר וסגן שר. נדמה לי שלמעשה ההצעה דנה רק בשר ובסגן שר. מדוע? מפני שגם היום, על-פי סעיף 47 לחוק שירות המדינה (משמעת), רשאי היועץ המשפטי לממשלה לקבוע כי אי-שיתוף-פעולה בחקירה פלילית, כפי שיכול להיות במקרים המוזכרים כאן, מהווה עילה להשעיה מיום פתיחת החקירה הפלילית. לכן אין צורך בחיקון הזה לגבי כל האנשים שחוק שירות המדינה (משמעת) חל עליהם. השאלה נשארת לגבי שרים וסגני שרים, ואולי גם עובדי ציבור אחרים שאין חל עליהם חוק שירות המדינה (משמעת), ואלה בוודאי אינם רבים. זו הערה ראשונה.

הערה שנייה. אני מתנגד בתקיפות למנגנון האוטומטי המוצע כאן. אין כאן שיקול דעת. כל אדם שנפתחת נגדו חקירה פלילית, עם פתיחתה הוא מושעה באופן אוטומטי, אם סירב להשיב.

ראובן ריבלין (הליכוד):

יש שיקול דעת לנחקר לדבר.

שר המשפטים ד' מרידור:

נכון. אדם שסירב להשיב, אביא דוגמה, בעלילה שמעלילים עליו בעניינים אישיים שלו. לפי ההצעה החוק חל עליו. אדם שמתגרש או אדם שנמצא ביחסים מעורערים עם אשתו ויש תלונה על עבירת אלימות או עבירת מין או עבירה מסוג אחר, גם אם לתלונה אין שחר — ועכשיו ירבו תלונות כאלה — יושעה מייד. אם הוא אומר שאיננו רוצה לדבר, שהוא רוצה לשמור על זכות השתיקה, אדם זה באופן אוטומטי מושעה.

אני חושש שחלק מהחברים שיושבים כאן, בעיקר אלה המדברים בינם לבין עצמם, לא כל כך חשוב להם מה אני עומד לומר. כי יש בנושא זה עמדה של קולקטיביות רעיונית. אבל אם תקשיבו להיגיון הדברים, תראו למה אתם חושפים את עצמכם ואותנו.

אני חוזר ואומר כדי שיהיה ברור. הצעת חוק זאת, שלא כהצעות אחרות שאפשר לתקן אותן אחר-כך — — —

היור"ג ג' גדות:

חברי הכנסת. חברת הכנסת ארבל-אלמולינו, חברת הכנסת דורון, אני עושה כאן ברית נשים. אנא עזרו לי קצת. חברת הכנסת דורון, זה שלימין וזה שלשמאלך מפריעים. אנא. חבר הכנסת וירשובסקי, חבר הכנסת נפאע, האם כל אחד רוצה לשמוע את שמו? אם זה ליכות, אם זה לתפארת, אין שום בעיה. אנא. חבר הכנסת חיים רמון, אנא. אני לא אאפשר לשר להמשיך לדבר, כי זה לא לכבוד הבית. אני מבקש. חבר הכנסת גל וחבר הכנסת בן-מנחם. חבר הכנסת עוזי לנדאו, אודה לך. בבקשה, אדוני השר.

חבורת ל"ט, ישיבה שכ"ו

— הצעת חוק לתיקון פקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות) (חקירת עובד ציבור):
— הצעת חוק סמכויות שעת-חירום (מעצרים) (תיקון) — שעת-חירום מיוחדת) —

אדם נחקר במשטרה, ותוכנו במקרה אחד הולך לבקש את השעייתו, יגידו לך שזה לחץ של מערכת התביעה הכללית שחבורת עם המשטרה כדי להכריח אותו לדבר, וכך אתה למעשה מפר את זכות השתיקה שלו.

שנית, החוקים שאתה דיברת עליהם חלים רק על עובדי מדינה, לא על עובדי ציבור כהגדרתם הרחבה בחוק. כפי שאנחנו ניסחנו את זה בהצעה. לכן אני חושב שאין היום תשובה על הבעיה הזאת, ולא כדאי להסתחר במקלטים שבעצם קל לחשוף אותם ואין הם ראויים לכך.

אני מבין ששכנעתי לפחות חברים מסוימים. אני חושב שיש תשובות, אדוני השר, ביחס לארבע או לחמש ההפרכות שניסית להעלות בהצעה ואני מבקש להעביר את הצעת החוק לוועדת החוקה, חוק ומשפט ולקיים כזה משאלה, שנושא כזה אי-אפשר לעבור עליו לסדרה היום בלי לדון בו ברצינות בוועדה.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת רמון, האם לאפשר לחברי הכנסת לשאול את הדובר שאלות?

חיים רמון (המערך):

לא, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ג' גדות:

אם כך, חברי הכנסת, נא להצביע, מי בעד העברת הצעת החוק לוועדה? מי נגד? כל מי שבאולם, נא להצביע, הצבעה מס' 4.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 38

בעד ההצעה להסיר את

הצעת החוק מסדר-היום — 25

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק לתיקון פקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות) (חקירת עובד ציבור), התשנ"א — 1991, לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

38 בעד, 25 נגד, ללא נמנעים. אני קובע כי הצעת חוק זו של קבוצת חברי הכנסת, שהביא בפנינו חבר הכנסת דוד ליבאי — הצעת חוק לתיקון פקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות) (חקירת עובד ציבור), התשנ"א — 1991, נתקבלה בקריאה טרומית והועברה לוועדת החוקה, חוק ומשפט להכנתה לקראת הקריאה הבאה.

ח. הצעת חוק סמכויות שעת-חירום (מעצרים) (תיקון) — שעת-חירום מיוחדת), התשנ"א — 1991* (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אני מבקש שקט. חבר הכנסת אלי בן-מנחם, אולי תעבירו את ישיבת הסיעה לאולם שכן?

חברי הכנסת, אני רוצה לומר משפט אישי. בעוד שעה קלה אני מסיים את תפקידי במושב זה כיושב-ראש תורן.

להשעות. האם לא צריך לדאוג לתיקון חוק-יסוד: הממשלה — מה קורה עם שר שהושעה? האם הסמכויות נשארות אצלו? לא כתוב בחוק-יסוד: הממשלה, שהסמכויות עוברות לראש הממשלה. זה לא כתוב. צריך לטפל בכל השאלות האלה, והחוק המוצע כאן לא מטפל בהן.

אני רוצה לסכם את דברי. התופעות שראינו הן תופעות שליליות. זכות השתיקה היא זכות קדושה, אבל איש ציבור לא צריך לנצל אותה ולהמשיך כאילו לא קרה דבר. או שלא ינצל אותה, ואז ימשיך בתפקידו כאילו עולם כמנהגו נוהג, או שינצל אותה, ואז צריך לשקול האם הוא יכול ואין הוא יכול להמשיך בתפקידו. אני לא רוצה לומר מעבר לזה, הדברים ידועים. אבל ההצעה הזאת, אם מתנתקים לרגע מהפוליטיקה ומהחשבוניות הפוליטיים, ההצעה הזאת, כפי שהיא מנוסחת, איננה טובה. היא פותחת פתח להלשנות, להכפשות. היא פותחת פתח למנגנון אוטומטי של השעיה, שאין דומה לו בשום מקום אחר.

לכן אני מציע להתנגד להצעה זו ולהסיר אותה. תודה רבה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לשר המשפטים. רשות התגובה לחבר הכנסת דוד ליבאי, במסגרת חמש דקות.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני היושב-ראש, צריך לצלצל.

היו"ר ג' גדות:

כבר צלצלו. יצלצלו פעם נוספת, כל הפעמונים יצלצלו.

דוד ליבאי (המערך):

שמעתי את תגובת שר המשפטים. אני יכול להניח אילו שיקולים הנחו את ועדת השרים כאשר היא גיבשה את עמדתה לגבי הצעת חוק זו. קשה לי להאמין שהנימוקים שהעלה השר הם המשכנעים.

מדוע? הצעת החוק מדברת, כפי שהתכוונו ואמרנו בדברי ההסבר במפורש, על כך שמחברים המקרים שבהם אנשים, הנושאים בתפקידים ממלכתיים וציבוריים ונחקרים במשטרה בקשר לחשד שמעלו ברכוש או בכספים שהם אחראים להם בתוקף תפקידם, בוחרים בזכות השתיקה.

לכן, מדובר פה באחריות לרכוש ולכספים, שהאדם שהוא עובד ציבור או נבחר ציבור אחראי להם בתוקף תפקידו. לזה מכוננת הצעת החוק, ואין להסיט אותנו מהמגמה שלנו.

כבוד שר המשפטים אומר, שאיפה ואי-שם פוזרות בחוקים סמכויות לרשות מוסמכת מסוימת להשעות עובד בתנאים מסוימים. אבל זה תלוי קודם כולו בשיקול דעתו של התובע האם לפנות לערכאה מסוימת. כמו כן, זה תלוי בשיקול דעת של הערכאה. על כך אני משיב: כאשר תנסה, אדוני השר, להפעיל סמכות זו, יאמרו לך, ובמידה רבה של צדק, שכאשר

אליהו בן-מנחם (המערך):

— — —

מיכה גולדמן (המערך):
זה מושב היסטורי.

היו"ר ג' גדות:

ואני מאמין, ששבוע זה של הכנסת היה לברכה והיה שבוע מצוין. מי ייתן ויהיה סמל וסימן למושב הבא, שגם הוא יהיה מושב יוצא מן הכלל. אני רוצה להודות מקרב לב לחברים על שיתוף הפעולה ועל ההיענות כל אימת שקראתי להם.

כזה הרגע אני מתכבד לקרוא לחבר הכנסת יוסי ביילין, יעלה ויבוא בענייני שלו, בעניין הצעת חוק סמכויות שעת-חירום (מעצרים) (תיקון — שעת-חירום מיוחדת), התשנ"א — 1991. בבקשה.

יוסף ביילין (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק הפרטית של חבר הכנסת אברהם בורג ושלי נועדה למעשה לאפשר — —

היו"ר ג' גדות:

סליחה, רגע אחד. אני מבקש מהסדרנים שלא לסגור את הדלת, אבל לדאוג שיהיה שם שקט. חבר הכנסת אלי בן-מנחם, עכשיו זו לא בקשה, זו הוראה: נא להעביר את ישיבת הסיעה ומזכירות הסיעה לקומה החמישית.

אליהו בן-מנחם (המערך):

— — —

היו"ר ג' גדות:

בכל מקום שאתה רוצה, רק לא פה.

חגי מירום (המערך):

אצלנו יש חשיבות לקרבה של הנהגת הסיעה אל הסיעה עצמה.

היו"ר ג' גדות:

ברור לי למה הקרבה הזאת אהודה עליך כל כך, חבר הכנסת מירום. אני מציע שבכל מקרה היא לא תהיה במליאה.

יוסף ביילין (המערך):

גם הקומה החמישית היא דרמשמעית אצלנו.

היו"ר ג' גדות:

סליחה, לא מדובר על הניכור החברתי במפלגה.

יוסף ביילין (המערך):

הצעת החוק הזאת באה לאפשר מעצרים מינהליים רק במצב שעליו תכריז הממשלה כעל מצב חירום מיוחד.

חבר הכנסת בורג ואני נדרשנו לנושא הזה כאשר התברר לנו, שמאז האינתיפאדה בוצעו בשטחים המוחזקים כ-15,000 מעצרים מינהליים. זה מספר ששום מחוקק, שום אדם שמופקד על השטחים מלכתחילה, לא התכוון אליו, לפי דעתנו. הוא גם מוכיח במידה רבה את חוסר האפקטיביות של הכלי הזה, למרות השימוש הרב והמופרז שנעשה בו.

המקור של המעצרים המינהליים ידוע לרוב חברי הבית. מדובר בתקנות ההגנה — שעת-חירום, של הבריטים.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת מיכה גולדמן, אתה מחפש את הכיסא שלך? אני אשלח סדרן להראות לך אותו, האמן לי.

יוסף ביילין (המערך):

התקנות האלה קיימו בארץ מ-1945 ועד קום המדינה, ואומצו עליידי הכנסת, כמו חוקים אחרים, גם אחרי קום המדינה. בגדה המערבית פגשנו את התקנות האלה כחלק מהמשפט הירדני, שגם הוא אימץ לתוכו, כמונו, את התקנות הכריטיות. הדבר אפשר מעצר מינהלי עליידי כל מפקד צבאי לתקופה בלתי מוגבלת.

השינוי המשמעותי הראשון בתקנות הללו חל ב-1979, כאשר דווקא אותם אנשים שנפגעו מהמעצרים המינהליים בתקופת הבריטים היו אלה שזימו את השינוי. מדובר גם בראש הממשלה דאז, מנחם בגין, וגם בשר המשפטים דאז, שמואל תמיר. שנה אחרי זה היה גם שינוי בשטחים המוחזקים.

השינוי שחל בארץ היה, שהסמכות לקבוע מעצרים מינהליים הועברה לשר הביטחון בלבד, הזמן למעצר מינהלי מוגבל לחצי שנה, נקבע צורך להביא בתוך מספר מוגבל של שעות את העציר בפני שופט וניתנה זכות ערעור. עליידי זה הפך המעצר המינהלי כלי חד מאוד וברור מאוד בתוך גבולות המדינה.

לגבי השטחים, השינוי שנעשה, כאמור, בשנת 1980 נתן את הסמכות למעצר מינהלי בידי מפקד הפיקוד בלבד, ולא בידי כל מפקד צבאי. גם כאן הזמן הוגבל לחצי שנה, ניתנה זכות ערעור, ונקבע שכל עציר יצטרך לבוא בפני שופט בתוך 96 שעות.

האינתיפאדה שינתה את המצב. במרס 1988 הוחזר המצב למה שהיה בעצם לפני שנת 1980, זכות המעצר ניתנה לכל מפקד צבאי, ואין חובה להביא את העציר בפני שופט בתוך 96 שעות.

באוגוסט 1989 חלה התרפה נוספת, כאשר המעצר המינהלי הוארך בשטחים לשנה שלמה. עליידי זה הפך המעצר המינהלי לכלי שכית מאוד לצד כלים אחרים שמשתמשים בהם, מתוך ניסיון שהצליח באופן חלקי, חלקי מדי, לטפל באינתיפאדה. זה לא מכשיר כירורגי, כפי שהיה אולי בתחילה, למקרים יוצאים-דופן, שבהם הרשות מבקשת באופן לגיטימי ביותר למנוע מעשים מראש. היא לא יכולה להביא הוכחות לכית-המשפט ולומר: אני יודעת, בכלים שיש ברשותי, שאדם פלוני מנסה או מתכוון לעשות מעשה, אני רוצה למנוע את המעשה הזה ואני באה ומבקשת לעצור אותו מעצר מונע. הרשות השתמשה ומשתמשת במעצרים המינהליים כעונש, עונש לזמן ארוך, שבו היא לא צריכה להוכיח דבר, למעשה ללא משפט וללא פרוצדורה משפטית הולמת.

נדמה לי שלא אחטא לאמת אם אומר, שבדיעבד, כאשר המערכת מתייחסת ל-15,000 המקרים של המעצרים המינהליים, קשה יהיה להגיד שרוב המקרים האלה היו מוצדקים. אני חושב שאפילו ההיפך הוא הנכון. אני מסתכן לומר, שרוב המעצרים המינהליים בשנים הללו היו בדיעבד מעצרי שווא, אבל איש מאתנו אינו יכול להוכיח את זה, לא המערכת, לא מי שמופקד על פיקוח על המערכת, משום שהפרוצדורה עצמה איננה פרוצדורה משפטית רגילה.

נדמה לי, אדוני היושב-ראש, שלאחר שלטון בן רבע מאה בשטחים המוחזקים, אנחנו לא יכולים לטפל שם בכלים שהם כל כך שונים מהכלים שבהם אנחנו מטפלים בבעיות ביטחוניות ואחרות בתוך הארץ. בסך-הכול זה כלי פסול בעיני כולנו, השימוש בו הוא רק בגלל מצב החירום שבו אנחנו נמצאים.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו יודעים את זה. אבל גם כדי לשאול אתה צריך לבקש רשות.

שר המשפטים ד' מרידור:

נעשה שימוש מצומצם, ואני מקווה שיעשה שימוש מצומצם גם בעתיד, עד שנוכל, ואני מקווה שנוכל, לא באחרית הימים, לבטל את ההזדקקות לתקנות האלה שהן תקנות שמוטב היה לו חיינו במצב שלא היינו נזקקים להן, ואני מקווה שכך יהיה.

ההסדר המוצע כאן על-פי החוק הקיים, וגם על-פי ההצעה המתקנת, הוא הסדר הנוגע למדינת ישראל לבדה. הוא איננו נוגע ליהודה, לשומרון ולעזה. חבר הכנסת ביילין אמר שהיו 15,000 מעצרים מינהליים. לא בדקתי את המספר, אבל הוא עצמו אמר, בהגיונותו, שהוא מדבר על יהודה, שומרון ועזה. גם אם החוק הזה יתוקן — החוק שם לא מתוקן, כי החוק הזה לא חל שם. לכן אסור לקשור דברים שאינם קשורים זה בזה.

אין כוונה בחוק הזה, המוצע על-ידי חבר הכנסת ביילין — אלא אם הוא רוצה להחיל את החוק הישראלי ביהודה, בשומרון ובעזה, ואת זה הוא עוד לא הציע — להחיל את התיקון שלו ביהודה, בשומרון ובעזה. הוא יכול לבקש ששני התיקונים, שהממשלה קיבלה לפי הצעתו של שר הביטחון לשעבר, חבר הכנסת יצחק רבין, יבוטלו, ואולי ראוי לבטל אותם, גם בעניין אורך המעצר המינהלי וגם בעניין מועד הבאת העציר בפני השופט. הרי כל זה לא נוגע לחוק.

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש שלא לסכסך בין חבר הכנסת רבין לבין חבר הכנסת ביילין.

שר המשפטים ד' מרידור:

אני לא מסכסך, אני רק מזכיר את העובדות. אני מסכסך, חס וחלילה, זה רחוק ממני. ידוע שאני — — — לא אוסיף.

משה שחל (המערך):

עדיף שתאמר את דעתך כשר המשפטים. אתה מסתמך על משפטן דגול כיצחק רבין, אבל היה ראוי שנשמע את דעתך כשר המשפטים.

שר המשפטים ד' מרידור:

את דעתי, חבר הכנסת שחל, אמרתי כשדוברת עם חבריך לסיעה לא כדי להחליט איך להצביע. שכן על כך כבר החלטתם קודם.

היו"ר ש' וייס:

לא כדאי לחזור, כי יש לו סדר-יום עמוס.

שר המשפטים ד' מרידור:

אמרתי, ואני חוזר ואומר, חבר הכנסת שחל, אם יש צורך: אני אינני אוהב מעצרים מינהליים, אני מקווה שנוכל להגיע לביטול המעצרים המינהליים, גם בתוך שטח ישראל, גם ביהודה ובשומרון, ולשמור את ההסדר הזה רק למקרים הקיצוניים ביותר שאין מנוס משימוש בהם. לצערי, אנחנו עדיין במצב שלעתים אין מנוס אלא להשתמש בהם. אני מקווה שנגיע למצב שגם זה לא יהיה נחוץ.

אבל כל זה לא עומד לפנינו, כי יהודה, שומרון ועזה — המשפט הישראלי לא חל שם. התיקון הזה לא חל שם. לכן, 99% מהמעצרים היו שם, ואליהם לא מתייחסת ההצעה.

לכן אנחנו מציעים, שהשימוש במעצרים מינהליים לא יבוטל, אלא יתאפשר רק כאשר יוכרז מצב חירום מיוחד. על-ידי זה אנחנו לא לוקחים את הכלי הזה מידי הממשלה, אנחנו לא מעבירים אותו מן העולם, לא מעבירים אותו לידי הכנסת, אלא אנחנו אומרים לממשלה: את תקבעי, לפי שיקול דעתך, מתי יש מצב חירום מיוחד. כאשר יהיה מצב כזה, את תוכלי לפעול במעצרים מינהליים כפי שהמעצרים האלה מתקיימים. אם את לא מכריזה — וזה שיקול דעתך — שהמצב הוא מצב חירום מיוחד, אלא אותו מצב חירום המתמשך בארץ מאז 1948, לא תוכלי להשתמש בכלי הזה של מעצר מינהלי, ותוכלי להשתמש בכל אותם כלים אחרים העומדים לרשותך.

נדמה לנו שההצעה הזאת היא הצעה מאוד לא מרחיקה-לכת, המחזירה אותנו לאיזה מהלך, משפטי הרבה יותר בריא, ומייחדת את השימוש בכלי החריג הזה לאותם מצבים חריגים באמת.

אגב, הממשלה כבר הכריזה בזמנה — היה תקדים לזה — על מצב חירום מיוחד בשנת 1982, ואני מניח שאם יהיה מצב שהממשלה תחליט כי הוא מצב חירום מיוחד, לא תהיה לה שום בעיה להכריז על כך.

אני מבקש להעביר את הצעת החוק שלנו לוועדת החוקה, חוק ומשפט, להכנה לקריאה ראשונה.

היו"ר ג' גדות:

תודה. אני מזמין את כבוד שר המשפטים, ואני מזמין גם את עמיתי להחליף אותי.

היו"ר ש' וייס:

אדוני שר המשפטים, בבקשה.

שר המשפטים ד' מרידור:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אנחנו מציעים להסיר את ההצעה של חבר הכנסת ביילין וחבר הכנסת בורג מסדר-היום. אני רוצה להסביר במלים מעטות מדוע.

תקנות ההגנה (שעת-חירום), שאנחנו חיים אתן מאז שנת 1945, מימי שלטון הכיבוש הבריטי בארץ-ישראל, הן מעשה חקיקה שראוי להיפטר ממנו בהקדם האפשרי. זו היתה עמדתנו מאז ומתמיד. אני רוצה להתגאות בכך שממשלה בראשותו של מנחם בגין, כפי שהזכיר חבר הכנסת ביילין, היתה זו שלא רשונה התחילה להחליף את התקנות האלה בהסדר ישראלי שהוא נוח יותר, אם כי גם הוא הסדר לשעת-חירום. ובאמת בוטלו אז כמה תקנות, ונחקק חוק סמכויות שעת-חירום (מעצרים), התשל"ט — 1979, שקבע במדינת ישראל הסדר נוח יותר, גם הוא הסדר שאנחנו מפעילים אותו רק בשעת-חירום. פרטי ההסדר הוזכרו על-ידי המציע ולא אחזור עליהם.

אני רוצה לומר, שגם היום נעשה שימוש מצומצם בשטח ישראל בתקנות ההגנה (שעת-חירום). אני חוזר ואומר: אני מתכה ליום שנוכל, ואני מקווה שנוכל, להמשיך ולבטל את תקנות ההגנה בזו אחר זו.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דראושה, זה לא חופשי שתאה שואל ועונה, יש פרוצדורה.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
יש הרבה מעצרים מינהליים.

דומני, אדוני השר, שגם אתה לא יכול לחיות בשקט ובנוחות עם כך שבדמוקרטיה שלנו יש סלקציה מסוימת, ויש כחם מוסרי במעצרים מינהליים כל כך סיטוניים, שמשמשים יותר לענישה מאשר למטרה המקורית שלהם, והיא מניעה של דברים.

נקודה שנייה. אנא, דומני שגם אתה לא רוצה לעשות את ההשוואה בין פירות לבין שלילת חירות. צו חירום על פירות צריך להיות מטופל, וצווי חירום בעניינים חברתיים, משקיים ואחרים צריכים להיות מטופלים כדי להגיד שאין עוד שעת-חירום. אבל גם אתה אינך יכול לעשות את ההשוואה ולהגיד: כמו שיש לגבי תפוזים צו חירום מ-1948 או מ-1949, אני אסתתר מאחורי השמלה המפוקפקת הזו וגם אוכל לשלול את חירותו של אדם כשאין לי די ראיות, כשאין לי למעשה מכשירים משפטיים אחרים להביא אותו לדיון, ופעם אחר פעם להאריך את מעצרו.

זה פסול, לדעתי, כטיעון, ודומני, אדוני השר, שאילו התייחסת לדברים על-פי אמות המידה המאפיינות אותך בדרך כלל, היית גם אתה עולה לדוכן ותומך בהצעה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה על הצעת חוק סמכויות שעת-חירום (מעצרים) (תיקון — שעת-חירום מיוחדת), התשנ"א — 1991, הצעת חוק של חברי הכנסת אברהם בורג ויוסף ביילין. זו הצבעה מס' 5.

ה צ ב ע

- בעד ההצעה להעביר את הצעת
החוק לדיון מוקדם בוועדה — 29
בעד ההצעה להסיר את
הצעת החוק מסדר-היום — 28
נמנעים — 1

ההצעה להעביר את הצעת חוק סמכויות שעת-חירום (מעצרים) (תיקון — שעת-חירום מיוחדת), התשנ"א — 1991, לדיון מוקדם בוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

29 בעד, 28 נגד, נמנע אחד. אני מודיע שהצעת החוק עברה בקריאה טרומית ותועבר לוועדת החוקה, חוק ומשפט לשם הכנתה לקריאה ראשונה.

ט. הצעה לסדר-היום

היערכות לקראת חמש-מאות שנה לגירוש היהודים מספרד

למסע הדילוגים שלו: בימים אלה שמוצא פיו של בוש מנסר בהם מקצה העולם ועד קצהו וכל משפט ובדל מלה שהוא מפיק זוכים לתלי פרשנויות של מומחים והדיוטות — ראוי לו לעם ישראל, ובמיוחד לנבחריו ולנציגיו בכנסת, שלא לשקוע עד צוואר בנושאים הפוליטיים ולא לזנוח תחומים אחרים, חשובים וחיוניים ביותר, העשויים להחדיר משב רוח רענן אל תוך חיינו ולהעשיר את עולמנו הרוחני, הנדחק, עקב הפולמוס הפוליטי, לקרן זווית.

עד כאן לגוף העניין. אני רוצה עוד הערה אחת לטכניקה המוצעת לנו.

מאז קמה המדינה, על-פי פקודת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח — 1948, בסעיף 9, יש הכרזה על שעת-חירום. פה מוצעת הצעה חדשה, להשאיר את מצב שעת-החירום הידוע מאז, ולקבוע עוד מצב, שלב ב', שעת-חירום מיוחדת. אם כן, למה רק לגבי החוק הזה? למה לא לגבי חוקים אחרים שאנחנו משתמשים בהם על-פי הכרזה של שעת-חירום, הפקודה למניעת טרור, שדרו בה לאחרונה לא מעט, וחוקים שונים נוספים, פיקוח על מצרכים ושירותים וכדומה?

לכן, לאותם חברים יחידים שמקשיבים עכשיו, וגם מדברים, אני רוצה לומר: כל השאלה של שעת-החירום היא שאלה כבדה. אנחנו דנים עכשיו — כפי שאמרתי לבית פעם אחת או פעמיים — במשרד המשפטים בהצעת חוק-יסוד: החקיקה. כבר הגענו לפרק האחרון הן בשעת-החירום ובתחיקת החירום, והיינו תחיקה הגוברת בתקנות על חוק. בדיוק בנושא הזה קיימנו דיונים, ואני מקווה שבקרב נוכל להביא הצעה לממשלה, ואחר כך לבית, בחוק-יסוד: החקיקה.

לא הייתי מציע לקבוע הסדר מיוחד לחוק הזה, שאין בו תועלת, כי מדובר על ישראל ולא על יהודה ושומרון, והוא מכריח את הממשלה לשוב ולחזרו כל שלושה חודשים הכרזה, שכנראה אין מנוס ממנה בימים האלה.

לכן אני מבקש, אדוני היושב-ראש וחברי הכית, להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה, אדוני שר המשפטים. חבר הכנסת בורג, זכות התגובה באופן תמציתי ומשכנע, בבקשה.

אברהם בורג (המערך):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, אדוני השר, אני תוהה על דברך על שום ההיגיון שבכם. הצעת חוק זו איננה הצעה פוליטית, איננה הצעה שבאה לקנטר. הרי הסטטיסטיקה ידועה לך — היום יש פחות מעצרים מינהליים מאשר היו לפני שנתיים, מבחינה סטטיסטית. לכן אין כאן בוודאי שום עניין מפלגתי ושום עניין של קנטרנות.

אני רוצה להתייחס לשתי נקודות שהעלית. אם מקובלת עליך הנורמה, שמעצר מינהלי הוא דבר לא-טוב, או שצריך להגביל אותו, אם הנורמה מקובלת עליך, אמץ את הנורמה הזאת בישראל, בחוק הישראלי, וממילא, כפי שנעשה הדבר ב-1979 ביומנו של שר המשפטים המנוח שמואל תמיר, ומאוחר יותר ב-1980, ממילא הכללים או הנורמות שחלים על החוק הישראלי יחולו גם על השטחים.

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין את חבר הכנסת יהודה פרח להביא לפנינו הצעה לסדר-היום מס' 5559 בנושא: היערכות לקראת חמש-מאות שנה לגירוש היהודים מספרד. בבקשה, חבר הכנסת פרח.

יהודה פרח (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בימים אלה שהכול דנים בהם בנושא השלום המתרגש ובא לאזורנו, והלוואי שיבוא, והכול מסיחים ודנים בביקוריו התכופים של בייקר וערים

כינור". אין ספק שהיא ינקה את המוטיב הזה מאותה יצירה ספרותית.

חשוב שתלמידים ידעו, שרופאים יהודים תרמו תרומה נכבדה להתפתחות מדע הרפואה, ושגדול היה חלקם של יהודים באסטרונומיה ובאסטרונומיה, שנחשבה כבר אז למדע רציני. אברהם אבן עזרא היה גם משורר וגם פייטן וגם פרשן, והיה גם אסטרונום.

חשוב להעמיד את התלמידים על השוני הרב שהיה בין גורל היהודים בספרד לבין גורלם בארצות אירופה המרכזית והצפונית, ובעיקר את הסיבות והמניעים לכך, שלא באו מאהבת היהודים, אלא מתוך עניין פוליטי מובהק, כלכלי, מדיני. שליטי המדינות הנוצריות בספרד הגנו על נתיניהם היהודים, וחשוב להדגיש זאת. למה? בגלל מלחמתם במדינות המוסלמיות שבחצי האי.

בקסטיליה, בארגון ובכרצולונה קם מרכז רוחני יהודי, שהיה לו מעמד מיוחד במינו. יהודים נטלו חלק רציני ביותר בכל משלוחי-היד — בכנאות, בנפחות. היו גם איכרים יהודים שחיו חיי חקלאים, והיו סוחרים בתבואה ובתוצרת-חקלאית. היו כאלה שהיו בעלי אוניות, שעסקו בהובלה ימית, והיו גם כאלה שניהלו את כספי המדינה. היו שרים במדינה הזאת, שרי אנצור.

אבל גם פה, כמו בכל התפוצות, במצב המשגשג הזה, בייחוד במצב הכלכלי המשגשג — ובכך צריך לשים את הדגש — תמיד התעוררה קנאה וחתירה תחת מעמדם, והחתירה הזאת הביאה לדעיכתה של היהדות, של יהדות אותן תפוצות, והביאה אותה למצב שאותו עושר ואתם הישגים ירדו פלאים והיהודים היו נאלצים לעזוב ולעקור ממקומם בגלל כל הרדיפות.

והאינקוויזיציה, זה נושא שכמובן אין טעם להדגיש אותו פה, מכיוון שכל מורה למד אותו ומעביר אותו. אבל יש להבהיר את הדברים הללו כדי להבין, שמסביב לגורמים האלה אנחנו צריכים לחנך את ילדינו ולהסביר להם שבעצם גורלו של היהודי בגולה, גם כאשר טוב לו, גם בספרד זו שבה הוא זכה לרוב טובה במשך שנים ארוכות, יש תקופה של שפל.

כדי להבטיח את הצלחת הנושא הזה במהלכה של שנת הלימודים הבאה, חשוב להכשיר את המורים כדי שיהיו מסוגלים להתמודד כראוי עם החומר המעניין הזה ויהיו מסוגלים להתמקד בעיקר ולעמוד על האפיונים של יהדות ספרד, על גילוייה ועל הישגיה ועל הנכס הרוחני העצום שהעניקו לנו, ובעיקר על כך שלמרות תקופות הזוהר הכלכלי וההצלחה המאירה פנים באו תקופות קודרות וחשוכות, שהעיכו על כל הטובה הזאת, ושהפתרון האמיתי והיחיד ליהדות התפוצות הוא השיבה לישראל.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת פרח. אדוני סגן שר החינוך והתכנון, בבקשה. אתה תתייחס להצעה.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בשנת התשנ"ב תציין מדינת ישראל 500 שנה לגירושם של יהודי ספרד.

הקהילה היהודית בספרד היתה הקהילה הגדולה בעולם. במשך למעלה מאلف שנים חיו היהודים בספרד. אורח חייהם כמיעוט, תחת שליטים בני הדתות המוסלמית והנוצרית, משמש דוגמה למאבק העם היהודי על זהותו הדתית והלאומית בשנות גלותו.

היטיב משרד החינוך לעשות כאשר קבע כי בשנת הלימודים הבאה יושם במוסדות החינוך דגש בנושא: 500 שנה לגירוש היהודים מספרד. זקורו כזה על יהדות ספרד והשפעתה על היישוב היהודי בארץ עשוי לחשוף אחד הפרקים המפוראים בחיי העם היהודי.

אני מעלה זאת כאן ועכשיו מתוך חשש שהנושא החשוב והעשיר הזה לא יזכה לטיפול יסודי ומעמיק כראוי לו, ויגוע חלילה כפי שגוועה אשתקד "שנת הלשון העברית". בלי שהשאירה אחריה עקבות וכלי שהעשירה את שפתם של התלמידים והטביעה בהם את חותמה.

על משרד החינוך להיערך כראוי למשימה רצינית זו שנטל על עצמו ולגייס את כל המשאבים להצלחתה. זו הזדמנות נפלאה לחשוף את חיי היהודים בימי הביניים, את חיי הרוח שלהם, ולהבליט את האופייני והייחודי ביהדות ספרד, שבה הושפעו היהודים מתרבותה של הסביבה. ואני רוצה להדגיש, שבשונה מאחיהם באירופה הצפונית, שכל זמנם הפנוי הוקדש ללימודי התורה ולעיון בתלמוד, גילו יהודי ספרד התעניינות רבה בספרות החילונית ובשירה, בפילוסופיה, בחקר הלשון ובמדעי הטבע.

חשוב שתלמידים ובני נוער יכירו ויתוודעו אל אישים ודמויות מרכזיות כמו יצחק אלפסי שכתב בקורדובה את "ספר ההלכות", שבו כינס את כל החומר ההלכתי של התלמוד; אל ספר הדינים "שולחן ערוך", שלפיו מוסדר עד היום אורח חייו של כל יהודי שומר מצוות, זה ספרו של יוסף קארו. חשוב שתלמידים ידעו שמלומדים ומשכילים יהודים עסקו בתרגום הספרות העברית העתיקה והענפה, וקנו שם עולם בזכות תרגומיהם העבריים לספרים חשובים שנכתבו בערבית, כמו "אמונות ודעות" של רבי סעדיה גאון, ו"הכוזרי" — של רבי יהודה הלוי, ובכלל, יכירו שורה של משוררים מאותה תקופה הנקראת "תור הזהב בספרד". משוררים דגולים כמו רבי יהודה הלוי, הרשב"ג — רבי שלמה אבן-גבירול, הרמב"ע — רבי משה אבן-עזרא ואחרים.

חשוב שתהדהד באוזניהם של התלמידים שלנו אותה שירה נפלאה של רבי יהודה הלוי. השירה הזאת נכתבה לפני 800 שנה, וראו איזו השפעה עצומה היתה לה, עד כדי כך שסופרים כמו ביאליק ואחרים ינקו ממנה, הושפעו ממנה. יצירה נפלאה כמו: לבי במזרח ואנוכי בסוף מערב, איך אטעמה את אשר אוכל ואיך יערב — מבטאת את הכיסופים לירושלים, את הכיסופים לארץ. "איך אטעמה את אשר אוכל ואיך יערב", כאשר הוא נמצא שם בגולה ולבו כעצם בארץ הזאת.

והשיר השני שלו, המצטיין, "ציון הלא תשאלו לשלום אסירך, דורשי שלומך והם יתר עדרך, מים ומזרח ומצפון ותימן, שלום רחוק וקרוב שאי מכל עברך"; ובמיוחד שתי השורות הנפלאות האלה, שהייתי אומר שעד היום איש אינו יכול לכתוב טוב מהן, כאשר הוא אומר: "ושלום אסיר תאזה, נותן דמעי כטל חרמון ונכסף לרדתם על הרריך, לבכות ענותך אני תנים", כמו תן אני כוכה, "ועת אחלוש שיבת שכותך, אני כינור לשירך". שימו לב למלים הללו, למוטיב הזה, איך הוא חוזר אלינו בשירה המודרנית.

הנה תענוג לשמוע מפי תלמיד — ואני זכיתי לשמוע זאת — על אותו משקע רגשי עמוק הטמון במלים "לבכות ענותך אני תנים, ועת אחלוש שיבת שכותך, אני כינור לשירך". אותן מלים נשמעות בשירה של נעמי שמר, "הלא לכל שירך אני

וסולידריות יהודית בין קהילות ישראל בתפוצות, כפי שנתגלו בימי הגירוש ואחריו.

ח. להביא למודעות התלמידים, בעיקר כחטיבה העליונה, את היחסים המורכבים בין יהודים לנוצרים ובין יהודים למוסלמים, תוך הדגשת העמידה האמיצה והעקבית של יהודי ספרד על זהותם התרבותית והדתית, על אף הסכנות.

ט. להפגיש את העולים החדשים עם העולם התרבותי של יהודי ספרד, תוך בדיקת הדומה והשונה בקורותיהם.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת יהודה פרח שהעלה את הנושא הזה, בחופשת הקיץ מתקיימת רשת ענפה של השתלמויות הנערכות על-ידי כל מרכיבי המשרד: האגף לחינוך יסודי, האגף לחינוך על-יסודי, הפיקוח על הוראת ההיסטוריה, הפיקוח על הוראת העברית, הפיקוח על הוראת האמנות והתיאטרון, הפיקוח על הוראת הגיאוגרפיה, האגף לתוכניות לימודים, המרכז לטכנולוגיה חינוכית, מינהל החינוך הדתי, גף השתלמויות עובדי הוראה, המחלקה להעמקת החינוך היהודי, מינהל התרבות והאמנות, מינהל הנוער והמחלקה לשילוב מורשת יהדות המזרח, האגף לתרבות תורנית, האגף לחינוך מבוגרים, המחלקה להשכלה, המזכירות הפדגוגית, הטלוויזיה החינוכית ומרכז ההסברה. ריכוז הפעולות הוא בידי מינהל הנוער והמחלקה לשילוב מורשת יהדות המזרח.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, למרות תשובתי המפורטת שהמציע, חבר הכנסת פרח, יכול היה להסתפק בה, אני מציע שנושא חשוב זה יועבר לדיון גם בוועדת החינוך והתרבות של הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לסגן שר החינוך והתרבות, אבל יש הצעה אחרת, והכול מתרחש במשולש הליברלי. הצעה אחרת לחבר הכנסת דן תיכון.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
משולש לא רע כל כך.

היו"ר ש' וייס:

לא, לא אמרתי שהוא רע.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, מטעמים פרוצדורליים אני מציע להסיר את ההצעה של חבר הכנסת יהודה פרח, אבל לכשתשמע את הנימוקים בוודאי תבין.

1992 היא גם שנת המלכה איזבלה, הקשורה בשלושה אירועים היסטוריים: האחד — גירוש יהודי ספרד והאינקוויזיציה; השני — השלמת כיבוש ספרד על-ידי הנוצרים; השלישי — גילוי אמריקה. 1992 הופכת אפוא פסטיבל עולמי.

בכוונת האפיפיור והוויטיקן להפוך את המלכה איזבלה לקדושה וכל זאת לקראת חגיגות שנת 1992. הידיעה הזאת שקראתי, ואולי לא רק קראתי אלא גם עקבתי, עוררה התנגדות רבה בעיקר בקרב האינדיאנים באמריקה הדרומית. שפנו לאפיפיור ולוויטיקן ומחו נמרצות על שיש בכוונת הוויטיקן, כאמור, להכריז על המלכה איזבלה כקדושה.

מאחר שהנושא קשור גם לעם היהודי, הייתי מבקש שמשרד החוץ ומשרד החינוך יפעלו בעניין הזה כחצר הוויטיקן, שכן גם זעקת העם היהודי, ראוי שתישמע.

פרק זה ראוי לציון כחלק מהותי בזיכרון הלאומי של עם ישראל.

במהלך מאבק קיומי בלתי פוסק בנו יהודי ספרד נדבק מפואר של יצירה תרבותית-יהודית על כל ענפיה. נכתבו ספרי שירה והגות, פרח חקר הלשון העברית, ונכתבו ספרי פרשנות והלכה. על אף הקשיים נבנו קהילות מפוארות, והיהודים השתלבו בחיי המדע, הפילוסופיה והמסחר, והגיעו לעמדות מפתח בפוליטיקה, בדיפלומטיה, בצבא. זה היה עידן של פריחה תרבותית, שתורמתה לחברה היהודית והלא-יהודית משמעותית עד היום.

תרומתה של תקופת "תור הזהב" לעם היהודי חיונית ומשמעותית בשלושה תחומים מרכזיים: 1. חיי התרבות, החברה והקהילה: תחום המשפחה היהודית, החינוך היהודי, הקהילה היהודית ומוסדותיה, אישים מרכזיים כאמנות, בספרות, בשירה, במסיקה, בפוליטיקה, בדיפלומטיה ובצבא; 2. הקשר לארץ-ישראל: תחום השזור לכל אורך תקופת "תור הזהב", וגם בתקופת השפע והשגשוג, ומוגשם הלכה למעשה בעלייה לארץ-ישראל, ובא לידי ביטוי ביצירה התרבותית של התקופה; 3. המאבק על שמירת הזהות היהודית: תחום המתבטא בעימות שבין הנצרות ליהדות, בוויכוחים הפומביים שנוהלו בנושא, בסיכונים שהאנוסיס לקחו על עצמם לשמור בחשאי על קיום יהודי, במוות על קידוש השם ועוד. שלושת הנושאים הללו הם שלושה מעגלים המשתלבים זה בזה ומבטאים את משמעות הקיום היהודי.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, משרד החינוך והתרבות נערך זה כבר לפעילות מגוונת ונרחבת בנושא 500 שנה לגירוש יהודי ספרד, שהוכרז בנושא המרכזי לשנת התשנ"ב במערכת החינוך.

באייר השנה — מאי 1991 — הופץ בכל המערכת חוזר מיוחד של המנהל הכללי, המפרט את מגוון הפעולות של המשרד על כל מינהליו, אגפיו ומחלקותיו בנושא זה. מוצא לאור חומר רב ומגוון לכל מערכת החינוך.

בחזרו זה מצוינים עיקרי המטרות, כלהלן:

א. להביא למודעות את הקשר שבין העם היהודי לארץ-ישראל, הבא לידי ביטוי בניסיונות עלייה פוסקים של "תורי ספרד", מתקופת "תור הזהב" ועד ימינו.

ב. להביא למפגש עם מגוון מן העושר התרבותי, הספרותי, הלשוני וההלכתי המושקע ביצירותיהם של יהודי ספרד וללמוד על השפעתן של יצירות אלו על היצירה ועל התרבות היהודית בנות זמננו.

ג. להביא למפגש עם הפסיקה, עם הפרשנות ועם המחשבה של חכמי ספרד וללמוד על השפעותיהן עד ימינו.

ד. להביא למפגש עם אורח חיי הקהילה היהודית בספרד, תוך הדגשת התרומה של אישים בולטים ביהדות ספרד.

ה. להרגיש את הסכנות הקיומיות שבחיי היהודים בגולה, כפי שהן משתקפות בחיי הקהילה היהודית בספרד, ולהעמיד על המפנה שחל בתולדות העם היהודי עם הקמתה של מדינת ישראל העצמאית.

ו. להביא למודעות את עוצמת הכמיהה לציון, כפי שהיא באה לידי ביטוי בספרות אצל סופרים כרבי יהודה הלוי והרמב"ם ובתחומי אמנות אחרים.

ז. להפגיש את התלמידים עם גילויים של ערכות הדתית

היו"ר ש' וייס:

היו"ר ש' וייס:
אם כן, יש לפנינו רק הצעה אחת — כיוון שהעניין שהעלה חבר הכנסת דן תיכון נפתר כאן — להעביר את הנושא לוועדה. חבר הכנסת פרח, אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדה?

היהודה פרח (הליכוד):

כן.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

אדוני היושב-ראש, יש לי בקשה. אחד מחברי הכנסת הנוכחים והשר דוד מגן הסבו תשומת לבי לכך, שאולי ראוי שיתקיים דיון במליאה בנושא זה.

היו"ר ש' וייס:

אם כן, יש לנו הצעה אחת, לקיים דיון בנושא במליאה. אתה מסכים לרעיון. חבר הכנסת יהודה פרח? למעשה אינך יכול שלא להסכים. כי זו הצעה שלך.

היהודה פרח (הליכוד):

מסכים.

היו"ר ש' וייס:

על המועד תחליט הנשיאות.

לפנינו אפוא הצעה אחת: לכלול את הנושא בסדר-היום. אני מעמידה להצבעה. נא להצביע. זו הצבעה מס' 6.

ה צ ב ע

בעד ההצעה לכלול את

הנושא בסדר-היום — 7

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה לכלול את הנושא בסדר-היום של

הכנסת נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

שבעה בעד, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שהנושא יעלה על סדר-יומיה של הכנסת.

י. הצעה לסדר-היום

שירות לאומי לכל אזרח בישראל כתנאי לקבלת זכות האזרח לבחור ולהיבחר לכנסת

היו"ר ש' וייס:

אנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 3635: שירות לאומי לכל אזרח בישראל כתנאי לקבלת זכות האזרח לבחור ולהיבחר לכנסת, של חבר הכנסת חנן פורת. חבר הכנסת חנן פורת, הכמה שלך.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, ההצעה העולה מטעמי על סדר-היום, אף-על-פי שהיא מועלית באווירה אינטימית-מצומצמת כזו שכאן, יש לה השלכות נכבדות מאוד. הן לגבי דמותה של הכנסת, ומעבר לזה לגבי דמותה ואופיה של המדינה בכלל. הייתי מעז לומר, שבהשלכותיה גדולה היא מהסוגיה המסעירה כיום את לבבות הציבור, של בחירה ישירה של ראש הממשלה ושינוי סדרי ממשל.

לא בכדי העליתי את ההצעה הזאת כהצעה לסדר-היום ולא כהצעת חוק, אף-על-פי שיכולה היא ללבוש ולשאת אופי

תודה רבה לחבר הכנסת דן תיכון. ברשותכם, אני רוצה להעיר, שזו הערה חשובה מאוד ואני מרוצה מאוד שנוצרה הפרוצדורה הזאת כדי שנשמיע אותה. על כן, לפנינו משורת הדין אני מאפשר גם לסגן שר החינוך להגיב. אבל אם אפשר — מהמקום ובקיצור נמרץ: יש לנו סדר-יום דחוס מאוד.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

אדוני היושב-ראש, הצעתו של חבר הכנסת ד"ר יהודה פרח התייחסה יותר למישור החינוכי-התרבותי.

היו"ר ש' וייס:

אוקיי. אבל יש פה עניין.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

אדוני היושב-ראש, אני אודה אתך הודה מוחלטת. אני עליתי אל הדוכן בהסכמתך, כדי לומר שהערתו החשובה של חבר הכנסת דן תיכון מחייבת את הגופים המתאימים במדינת ישראל להתייחס לכך. אם למשרד החינוך והתרבות יהיה חלק בנושא זה, הוא יהיה פחות מזה של משרד החוץ. ואני מציע שיעבירו לידעתו של שר החוץ את הערתו של חבר הכנסת דן תיכון. לכן אני גם מזדה עם הערתך אקס קתדרה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חבר הכנסת דן תיכון, אני רוצה להציע לך: אינני יודע אם יקראו את הפרוטוקול. זה גם יום אחרון של מושב זה של הכנסת. האם תואיל בטובך להעלות את הצעתך על הכתב ולהעביר אותה לשר החינוך ולשר החוץ. אולי אפילו העתק לראש הממשלה, ולעשות זאת בדחיפות, כי ראוי לטפל בנושא הזה בדחיפות ומוקדם ככל האפשר? מוסכם?

דן תיכון (הליכוד):

כן.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דן תיכון, אתה מבקש שנצביע על הצעתך להסיר את ההצעה מסדר-היום?

דן תיכון (הליכוד):

לא.

ויטלו עליו עונשים. אני אומר לו רק: זכותך לבחור. אתה רוצה להיות אורח שווה זכויות באופן מלא — — —

היו"ר ש' וייס:
זה לא עונש?

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
לא. זו זכותך, ההכרעה בידך.

— — — אתה רוצה להיות אורח שווה זכויות באופן מלא. אתה צריך למלא גם את החובות. יש חובות, תשלום מסים וכדומה, שמי שאינו משלם אותם נקנס, בכלל זה גם עונשי מאסר. פה אינני מדבר — — —

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היו"ר ש' וייס:

רק רגע. חבר הכנסת נפאע, אני מבקש. אני מבקש מאוד. מה לעשות, הפרוצדורה היא שרק עליי הצבעה או אי-הצבעה אפשר להתבטא פה.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

מדובר באוכלוסייה גדולה, ואני סבור שהאוכלוסייה הזאת עצמה, אם אכן היא תזכה להיות שותפה בחובות, אם בשירות צבאי כדרך שעושים הדרוזים וחלק גדול מהבדואים, ואם בשירות לאומי, היא גם תזכה, לפחות במובן הפסיכולוגי והנפשי, מצד הציבור בארץ ליתר הכרה, ליתר הערכה וליתר רצון לעשות את הדבר שכולנו מצווים עליו, והוא שוויון מלא גם במתן התנאים לאותה אוכלוסייה. שמעתי כאן בשעתי את דבריו של השר מגן, שסיפר על המאמצים הגדולים הנעשים בקרב הבדואים. כמה קל יותר הדבר מבחינה ציבורית ופסיכולוגית, כשאתה יכול להציג אלו לעומת אלו זכויות מול חובות.

אברהם רביץ (דגל התורה):

החוק הזה מיועד רק ליהודים שלא משרתים בשירות הלאומי. — — — או תאמר שזה מיועד רק לאלו שלא מצביעים למפלגה.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אתה נכנסת רק עכשיו ולא שמעת — — —

אברהם רביץ (דגל התורה):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רביץ, אי-אפשר להמשיך כך.

עבדאללה דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת דראושה, עוד מעט חבר הכנסת פורת יסיים ותהיה הצבעה. זאת השיטה.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אני חושב, שכל מי שיבחן את הדברים מעבר לדעות קדומות ומעבר לניסיונות כביכול להצביע בדברי על מה שאין בהם, יראה כמה ישרים ונכונים ומוסריים הדברים האלה.

הוא הדין בכל עם ישראל מבחינת פנימה. עלי מקובלת הגישה שאני עצמי נהגתי על-פיה, של דחיית השירות הצבאי לאלו המבקשים לעסוק בתורה, שתורתם אמונותם. בשעתי, אני אישית דחיתי את השירות הצבאי שלי בשנתיים, כדי להיות

כמציאות, בפועל, אנחנו עדים לכך שיש מגזרים נרחבים, בטובתם או שלא בטובתם, שהם שותפים מלאים לזכויות האזרחיות, אבל אינם נוטלים חלק במלוא החובות. והמציאות הזאת, מעבר לפגיעה בנשיאה בנטל עליי כלל אזרחי המדינה, יוצרת גם השלכות חברתיות חמורות מאוד, ופוגעת בסופו של דבר בראש ובראשונה באותם מגזרים עצמם, החל במגזר הנרחב ביותר, הנכבד ביותר, המגזר הערבי — ואני מדבר כעת על הערבים שהם אזרחי מדינת ישראל, והיינו כמה שנקרא בתחום "הקו הירוק".

האוכלוסייה הערבית, כל אורח בה בהגיעו לגיל 18 הרי הוא זכאי לבחור ולהיבחר למוסדות המדינה. לעומת זאת, אין חלה עליו אותה חובה אלמנטרית שחלה על כל בחור טוב ב ישראל — לשרת שלוש שנים בשירות צבאי. אינני בא לתבוע שהערבים, תיכפה עליהם חובת שירות צבאי. אני סבור שבטענה האומרת שיקשה עליהם מאוד, וזו תהיה בבחינת גזירה שלא יוכלו לעמוד בה, לשאת נשק נגד אחיהם, אלה שמעבר לגבול, יש צידוק, אבל מדוע, למען השם, לא יהיו הם חייבים בשלוש שנות שירות לאומי מקביל לשירות צבאי בתחום של ביצורים, בתחום של תעשייה שנועדה למגמות לאומיות — — —

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

הדרוזים משרתים בצבא ולא מקבלים את הזכויות, ויש אותה אפליה ויש אותו קיפוח של הדרוזים. זו דוגמה חיה, שכל מה שאתה מעלה זה שטויות ולא נכון. יש מדיניות אפליה כלפי הדרוזים.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אני אענה לך.

קריאה:

במה ישרתו?

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אני אומר: יש שירות לאומי בתחום שנוגע לעבודות צבאיות שאינן בתחום הצבאי הישיר, כגון: בניית מחנות, עבודות ביצורים שבהן מועסקים כיום הרבה מאוד מקרב האוכלוסייה הערבית, בתחום של סלילת כבישים, בתחומים הנוגעים למדינת ישראל, שבהם אוכלוסייה ערבית גדולה עובדת גם היום, ואתה יודע את זה היטב.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת נפאע, נתתי לך להתבטא. אני מבין את הרגישות, אבל אי-אפשר להפריז.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אני מבקש לאפשר לי לומר את דברי כולם, וייתכן אחר כך שגם שאלות וגם כביכול מכאובים יותרו לפחות בהבנת דברי.

אמרתי מראש, שאין כוונתי, חלילה, לפגוע אף באחד מן המגזרים; היפוכו של דבר. מדובר גם בתחום עבודות סוציאליות ועבודות אחרות בתוך המגזרים האלה עצמם. אני סבור שהעיקרון המנחה הקובע, ששירות לאומי מקביל לשירות צבאי הוא תנאי לזכות לבחור ולהיבחר למוסדות המדינה, הוא עיקרון ישר, מוסרי וצודק.

אינני בא אפילו לומר, שמי שלא יקיים את השירות הלאומי המוצע בזה, ייגזר עליו עונש, ייכנס לבית-הסוהר,

היו"ר ש' וייס:

אין דבר כזה. תסיים בבקשה, חבר הכנסת פורת, ונעבור לחשובת השר.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אם לאחר שאסיים את דברי ירשה היושב-ראש לשאול שאלות, אני מוכן — — —

היו"ר ש' וייס:

לא, לא. אין לנו זמן. זה לא סימפוזיון.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אני חושב שהנושא נכבד מאוד, ואני בהחלט מוכן לענות, אבל — — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פורת, אי-אפשר כל פעם לחזור לעניין הזה. אני מבקש ממך שלא להאריך. תסיים בבקשה. הבה נקיים פרוצדורה. אתן לך עוד דקה. כי הפריעו לך.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — —

היו"ר ש' וייס:

סליחה, חברי הכנסת, אני מבקש שלא להפריע. זמן ההנמקה הוא עשר דקות. עברו 11 דקות. אני נותן לחבר הכנסת פורת עוד דקה, כי הפריעו לו. זהו.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

תסלח לי — — —

היו"ר ש' וייס:

יש חברי כנסת, שכל הזמן אני צריך להתווכח אתם על הזמן. אני נותן לך עוד דקה לסיים, אלה יהיו שתי דקות מעבר לזמן. אני לא רוצה אפילו להתווכח. מה זה פה?

עבדיאלהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):

— — —

היו"ר ש' וייס:

אל תפריע, בגלל הפרעות כאלה מתארך הדין, חבר הכנסת דראושה. יש כאן הרבה שאלות. אל תפריע. אין עוד מקום לשאול שאלות.

אנא, חבר הכנסת פורת, תרכז את דבריך ואל תתפתה לשאלות, כי לעולם לא נגמור.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אין נפשי לוויכוח. אני מנסה לתמצת את דברי, אתה רק צריך להכיר בעובדה שבמשך חמש דקות הפריעו לי בשאלות.

היו"ר ש' וייס:

הדבר הזה חוזר על עצמו כל פעם שאתה עולה לדוכן. זה לא נושא לוויכוח ולא נושא למיקח. בבקשה.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אני חושב שאותה קריאה שקראנו בסוף ספר במדבר: "האחיכם יבאו למלחמה ואתם תשבו פה" תקפה ועומדת עד עצם היום הזה. וכל בחור וטוב צריך למצוא את הדרך שבה יהיה שותף במסגרת השירות הצבאי, על-פי התנאים — — —

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — — זו כפירה. ממש כפירה. גדולי התורה הם שיורו לנו מה לעשות.

שותף בלימוד מלא במסגרת ישיבה גבוהה, ולאחר מכן במסגרת ההסדר המשלב ספרא וסייפא. אני מכיר צורות אחרות ודרכים אחרות של שילוב ספרא וסייפא. גם בזמנים מאוחרים יותר, גם מתוך התחשבות ברצון להיות שקועים בלימוד תורה. ועם זאת, אני סבור שכל אדם — — —

מיכאל בריזהר (המערך):

אפשר לשאול שאלה?

היו"ר ש' וייס:

לא, לא. לא. חבר הכנסת בריזהר, לא. אסביר לך מדוע. לך יש הצעה אחרת, תהיה לך אפשרות לדבר.

מיכאל בריזהר (המערך):

אני רוצה להבין את דבריו. אני יושב ושומע ומבקש להבין.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת בריזהר, אין פרוצדורה של שאלות, אף שיש יושבים-ראש שמאפשרים זאת.

מיכאל בריזהר (המערך):

אדוני היושב-ראש, אנחנו לא בגן-ילדים. מותר לשאול שאלה.

היו"ר ש' וייס:

סליחה, אני מבקש שלא להפריע לי. אין פרוצדורה כזאת. אני מסתכל על חברי הכנסת ויש לי הרגשה שלכל אחד מהם יש 17 שאלות בנושא, תאמין לי.

מיכאל בריזהר (המערך):

תאמין לי שאנחנו לא בגן-ילדים, ומותר לשאול שאלות, ולא קורה שום אסון.

היו"ר ש' וייס:

דווקא משום שאנחנו לא בגן-ילדים, ההנחה היא שאנחנו מבינים את העניין. ולפיכך, חבר הכנסת פורת, תסיים בבקשה.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אני מבקש לשאול, אדוני היושב-ראש — — —

היו"ר ש' וייס:

הנה אתם רואים, יש עוד שואל שאלות. אין שאלות.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אני מוכן להשיב, בתנאי שזה לא יהיה על חשבון זמני.

היו"ר ש' וייס:

אין שאלות, עליך לסיים. נשמע דברי תשובה, נשמע הצעה אחרת ונמשיך.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

חבר הכנסת בריזהר — — —

היו"ר ש' וייס:

תסלח לי, חבר הכנסת יאיר לוי — — —

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

גם אני רוצה לדבר, גם אני רוצה לשאול שאלות.

היו"ר ש' וייס:

אין פרוצדורה כזאת. עם כל הכבוד, אני ערכתי פעם חידונים, וכאן זה לא חידון.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

אני רוצה לשאול שאלה.

היו"ר ש' וייס:

לא להפריע. הוא כבר מסיים. חבר הכנסת יאיר לוי.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

זו כפירה — — —

היו"ר ש' וייס:

תסיים, חבר הכנסת פורת. אי-אפשר כך. אני מבקש ממך.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

הוא לא נותן לדבר.

היו"ר ש' וייס:

מה לעשות? הנושא בעייתי. חבר הכנסת יאיר לוי, גמרנו. את זכות הזעקה מיצית. חבר הכנסת יאיר לוי, בבקשה ממך.

נא לסיים, חבר הכנסת חנן פורת, אנחנו לא יכולים לקיים דיון ארוך כל כך. יש לנו עוד עשרות הצעות לסדר-היום. אני מבקש לסיים.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

תן לי שתי דקות לסיים.

היו"ר ש' וייס:

לא, לא, לא. אני לא רוצה להתמקח אתך. תמיד יוצא לי אותו סיפור אתך. יש עשר דקות, יכולת לגמור מזמן. מה זה, תמיד להתמקח אתך על הזמן? אני מבקש ממך לסיים, עם כל הכבוד לך. זהו, ולא לשאול שאלות.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

— — — מי היה בקריית-שמונה, אם לא אני ואחרים?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת יאיר לוי, אתה רוצה שאקרא אותך לסדר?

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

הוא העיר לי הערה, נתתי לו תשובה.

היו"ר ש' וייס:

זה בתי-נבחרים, אי-אפשר כך לנהל את הדברים פה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רן כהן, אתה רוצה שנשב עוד חצי שעה עם הנושא הזה?

חגי מירום (המערך):

חבר הכנסת יאיר לוי הוא מנהיג של תנועת נוער, יש לו בעיה.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת חנן פורת, אני מבקש ממך לסיים כמשפט אחד. אני תובע זאת ממך. העניין הובהר, תאמין לי.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

אני מבקש להסיר את ההצעה — — —

היו"ר ש' וייס:

אתה לא יכול לבקש את זה. תורו של חבר הכנסת ברי-זהר לבקש.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פלדמן, תסלח לי.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

— — — איך אתה יכול לעמוד כאן — — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פלדמן, הוא יכול לעמוד כפי שאתה יכול לעמוד כאן ולהעלות כל מיני הצעות.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני אפסיק את הישיבה אם לא תפסיקו בהפרעות.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פלדמן, אתה יושב-ראש ועדת הכספים — — —

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פלדמן, שב.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פלדמן, אני קורא אותך לסדר בפעם הראשונה.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פלדמן, אני קורא אותך לסדר. תפסיק את זה.

אנחנו מפסיקים את ישיבת הכנסת לשתי דקות.

קריאות:

— — —

היו"ר ש' וייס:

לא מפסיק. סליחה. חבר הכנסת פלדמן, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה.

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פלדמן, אני קורא אותך לסדר בפעם השנייה, ואני עושה זאת בפעם הראשונה כיושב-ראש הישיבה. אל תגרום לכך שאוציא אותך. מה זה כאן? אני לא רוצה להוציא אותך. כך אתה מנהל את ועדת הכספים?

משה זאב פלדמן (אגודת ישראל):

— — — אי-אפשר — — — שיסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת פלדמן, תקשיב לי רגע. אני מבקש ממך.

חגי מירום (המערך):

שיקרא אותו לדין תורה.

היו"ר ש' וייס:

אל תעזור לי, חבר הכנסת חגי מירום. חבר הכנסת פלדמן, שב רגע. אני מבקש ממך: שב. שב רגע, אני מבקש ממך. חבר הכנסת פלדמן, אל תפריע.

חגי מירום (המערך):

אני רוצה שהוא יקרא אותו לדין תורה.

היו"ר ש' וייס:

לא מעניין אותי מה שהוא רוצה. חבר הכנסת פלדמן, שב רגע.

חברי הכנסת, לא להפריע. אל תעלו טרמפ על הרעש הזה. אין עכשיו שאלות.

חבר הכנסת פלדמן, תרשה לי רגע. חבר הכנסת פלדמן, אני פונה אליך, תקשיב לי רגע. נמנעתי מלהוציא אותך, כי מאז אני יושב-ראש בישיבות לא הוצאתי שום חבר כנסת, ולא הייתי רוצה שרב וראש ישיבה יהיה הראשון שאוציא. אני מבקש ממך שלא לגרום לזה. יש כאן התרגשות, ובקשתי-תביעתי היא שלא תפריע. אתה יושב-ראש ועדה, ואתה בוודאי גם כן לא סובל שמפריעים לך בישיבת ועדה.

חבר הכנסת פורת, משפט אחד. אין לי פה עוד ויכוחים אתך. משפט אחד.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):
לא התכוונתי כלל — — —

היו"ר ש' וייס:

משפט אחד.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

תרשה לי להגיש משפט אחד, ואל תפסיק אותי עכשיו כל הזמן.

דן תיכון (הליכוד):

מה אתה מתרגז?

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

לא היתה ואין לי כוונה לעשות פרובוקציה. כוונתי להעלות את הנושא על סדר-היום, מפני שהוא עומד על סדר-יומה של המדינה, אם נרצה בכך ואם לא נרצה בכך. ובהעדר כירור אמיתי וענייני עמוק בנושא הזה, תוך התחשבות בכל המגורים, תוך רצון להביין שאם אנחנו באמת רוצים לבנות כאן חברה שיהיה בה שוויון זכויות וחובות, שתיטול חלק בזכויות ובחובות, חובה עלינו להעלות את הנושא הזה על סדר-יומה של המדינה. תודה.

היו"ר ש' וייס:

אני מודה לחבר הכנסת חנן פורת. אדוני השר, בבקשה. שר הכלכלה והתכנון, שמטפל בנושאים האלה, ישיב.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
יש לי שאלה אליך.

אברהם רביץ (דגל התורה):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת רביץ. חבר הכנסת דיין.

קריאות:

אברהם רביץ (דגל התורה):

אדוני היושב-ראש, כפרופסור למשפט — — —

היו"ר ש' וייס:

אני לא פרופסור למשפט. אני כרגע מנהל את הישיבה. מכיוון שלא אפשרתי לחברי, חבר הכנסת בר-זהר, לשאול שאלה, לא אפשר גם לך לשאול.

יאיר לוי (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת לוי, אתה לא חושב ששברת כבר כל גבול במנת ההפרעות? חברי הכנסת, אי-אפשר כך. אפילו הנושא מרגש, והוא אכן מרגש, אי-אפשר להפריע כל הזמן. בבקשה, אדוני השר.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, אם תתאזרו במעט סבלנות ותשמעו גם את הצעתי המתייחסת להצעתו של חבר הכנסת חנן פורת, לא יהיה מקום להתרגשות. חייבים לומר, כי זכותו של חבר הכנסת חנן פורת להעלות נושאים לפי צו מצפוני, גם אם הוא טועה בעיתוי, גם אם הוא לא מתייחס למורכבות המיוחדת של הבעיה כולה.

אני רוצה לומר לך, חבר הכנסת חנן פורת, שנהגת בתבונה שלא הבאת הצעת חוק וביקשת רק למסור את דברך — ואני מכין אותם — במסגרת בקשה לכלול את הנושא בסדר-היום של הכנסת.

אדוני היושב-ראש, היתה התייעצות שרים כדי להחליט מי ישיב — — —

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת שהגיעו עכשיו, בקושי הרגענו את האולם, אני מבקש מכם לשבת.

יהושע מצא (הליכוד):

לא הגענו רק עכשיו, אנחנו כל הזמן כאן.

היו"ר ש' וייס:

שבו בנים לגבולם. בסדר, חבר הכנסת מצא.

יהושע מצא (הליכוד):

כל הזמן עובדים בכניין הזה.

היו"ר ש' וייס:

אני יודע, חבר הכנסת מצא.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אדוני היושב-ראש, היתה התייעצות בין כמה שרים לכינוי כדי להחליט מי מהשרים יתייחס במליאת הכנסת לנושא הרגיש והמורכב הזה, ואולי זה היה צריך להיות שר הביטחון, ואולי שר העבודה והרווחה, או אולי מי שימסור את דבריה של יועצת ראש הממשלה למעמד האשה, ואולי השר לענייני דתות. בסופו של דבר, העניין הועבר לטיפול ולתייחסותי, כמי שקיבל מראש הממשלה את המשימה לטפל ולקדם את המגזר הערבי.

כדי שחברי הכנסת ידעו בדיוק כמה מדובר, ומקריאות הביניים למדתי שלא כולם הקשיבו לכל הנושאים שהעלה כאן חבר הכנסת פורת, אני רוצה להבהיר דברים. כמה בעצם מדובר כאן? אני רוצה שהכנסת תזכור, כי חובת שירות הביטחון חלה, על-פי חוק שירות ביטחון, על כל תושביה הקבועים של מדינת ישראל. אך למעשה אין חוק זה מופעל לגבי כלל התושבים. שר הביטחון, לפי החוק, רשאי להחליט שלא לגייס קבוצות מסוימות, והקבוצות — — —

היו"ר ש' וייס:

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — —

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

חבר הכנסת נפאע, זה לא יעזור לך. הדרוזים והצ'רקסים ביקשו ומבקשים לשרת בצה"ל והם משרתים. הבדואים עומדים בתור. עקומת ההתנדבות בקרב הבדואים בגליל ובנגב בסימן עלייה. מערכת הביטחון מתמודדת עם התופעה הברוכה הזו. אני מקווה שבחודשים הקרובים נוכל לקלוט את כל המתנדבים.

אבל לא לנושא הזה אני רוצה לייחד את הדברים. אמרתי לחבר הכנסת חנן פורת, מדובר בנקודה רגישה. אתה עצמך הצבעת על הערכים. אתה הרי לא מתכוון לגייס את הערכים לצה"ל. הרי צה"ל לא יכול לקלוט אותם, בוודאי לא במצב הקיים היום, וגם אין בקשה כזאת.

אני מבקש — ואני יודע שאתה בדרך כלל רגיש לכך — צריך להתחשב גם בקהילה החרדית היהודית. בוודאי צריך להתחשב בנשים הרבות הנמנות עם כל הקבוצות — יהודיות וערביות, שלגביהן יש רגישות מיוחדת בשירות צבאי או בשירות לאומי.

אבל, חברי הכנסת, תזכרו נא כי אומנם קיימת בעיה, ואני נוהר בהגדרתה משום הסכנה לחדור לעניין שעלול להיות בחזקת סובייוריצה. למה אני מתכוון? ב־26 באוגוסט 1953 נתקבל חוק שירות לאומי, התשי"ג, והוא למעשה משלים את סעיף 11(ד) לחוק שירות ביטחון. אותו חוק מקורי מטיל שירות לאומי חובה. שירות כזה אמור להימשך 24 חודשים, והוא חל על כל אשה שקיבלה פטור משירות הביטחון מטעמי הכרה דתית או מטעמי מצפון. החוק גם מגדיר ואומר, שאפשר יהיה למלא את החובה הלאומית האזרחית במסגרת אותן שנתים במסגרת עבודה חקלאית או שירות עבודה למען הקהילה, או למען הצבא, או למען הביטחון, למען עולים חדשים, למען חולים ולמען נזקקי סעד וכיוצא בזה.

נכון הוא, שמאז נתקבל החוק, במשך תקופה ארוכה מאוד לא עלה העניין על סדר-היום. רק לאחר שנבחרה הממשלה החדשה, לאחר המהפך ב־1977, פנה חבר הכנסת התשיעית, חבר הכנסת לשעבר ידידיה בארי, לערכאות משפטיות, וביקש ליישם את חוק שירות לאומי לנשים, כהגדרתו וכפי שהוא אושר על-ידי הכנסת ב־1953. כתוצאה מאותה פנייה, ב־1979, תיקנה הכנסת את החוק והוסיפה את סעיף 21, האומר — אני מצטט: "ביצועו של חוק זה לא יחול אלא לאחר שהממשלה תחליט על כך".

אמרתי, אינני רוצה להיכנס לפרטי הפרטים, משום שיש בג"ץ תלוי ועומד. אני יודע שחבר הכנסת פורז הגיש אותו לפני כחצי שנה, או בערך תקופה כזאת. אל לנו להיכנס לסוגיה הזו לפרטי פרטים. ניתן לבג"ץ לפסוק את פסוקו.

אבל מותר לנו בהחלט להרים את השטיח ולהסתכל ולהביט נכוחה מול הנתונים שלפחות המוסד לביטוח לאומי פרסם לפני שבועות ספורים.

חברי הכנסת, אני מבקש להזכיר לכם, כי מקרב 400,000 המשפחות אשר לפי חוק ראיות וזכאיות לקבל קצבת ילדים — ידוע כי בגלל המגבלות התקציביות משפחות בעלות ילד אחד או שני ילדים אינן מקבלות את הקצבאות הללו; המספרים הללו בדרך כלל כוללים את הזוגות הצעירים וגם את העולים החדשים.

חברי הכנסת, אני מבקש את סליחתו של השר על שאני מפסיק אותו לרגע, ואני מבקש את סליחתכם. אני עומד להתחלף עכשיו עם סגן יושב-ראש הכנסת חדש, שינהל עכשיו בפעם הראשונה את הישיבה, ולפני שאני מעביר אליו את השרכיט, אני רוצה לכרך אותו.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

חברי הכנסת, לא אמשיך בדבריו לפני שאברך גם בשם הממשלה את סגן יושב-ראש הכנסת, ידידי חבר הכנסת חיים קופמן.

התחלתי בניסיון להבהיר לחברי הכנסת, כי הקבוצה ששר הביטחון נמנע, לפי הזכות המוקנית לו בחוק, מלגייס לשירותי הביטחון לא כוללת בדרך-כלל את רוב האוכלוסייה היהודית, גברים ונשים. היא לא כוללת את הגברים בני העדה הדרוזית והצ'רקסית, אשר מרצונם פנו עוד ב־1956 וביקשו להפעיל עליהם את החוק.

מי שעוקב אחרי התהליכים במגזר הערבי בחודשים האחרונים יכול לראות שיש שם התעוררות מבורכת מאוד בקרב קבוצה מסוימת מבין המוסלמים, ואני מתכוון לבדואים. ידוע ידענו זה שנים רבות כי הבדואים בצפון מתנדבים לצה"ל במספרים ניכרים. בחודשים האחרונים אפשר לראות את ההתעוררות הברוכה הזאת גם ביישובים השונים בנגב, ומספר המתנדבים לצה"ל מבין הבדואים עלה כשנה האחרונה ב־300%.

אדוני היושב-ראש, אני גא לומר כי ביום ראשון האחרון, ב־21 ביולי, התגייסו לצה"ל קרוב ל־50 בדואים, ועוד כ־150 בדואים עומדים בתור ומתדפקים על הדלת.

אני משוכנע שהמגמה הזאת תימשך. כל הבעיה היא: האם צה"ל — — —

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לכמה זמן הם מתגייסים? כמה כל אחד מקבל תמורת זה?

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אני מדבר עכשיו על ההתנדבות.

אדוני היושב-ראש, ידידי, שני חברי הכנסת מהנגב, אתם מכחישים את העובדות?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לא.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

עובדה. בואו נדבר על עובדות ואחר כך נדבר על היתר.

חיים רמון (המערך):

הם טוענים שזו חצי אמת.

היו"ר ח' קופמן:

חברי הכנסת, אל תפריעו לי כבר בישיבה הראשונה לפחות שעה.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

— — — שיהיה בהתנדבות, למה חובה?

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

חבר הכנסת נפאע, הרי ידוע שאתה מיעוט מבוטל בקרב בני העדה הדרוזית. אתה מבקש לשחרר את העדה הדרוזית, אבל מה לעשות, הדרוזים והצ'רקסים רוצים לשרת בצה"ל. זה לא עוזר לך.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

העיקרון המדבר על מאזן בין החובות לבין הזכויות לא נשמר בארץ, ולא רק במדינת ישראל, כשאני רואה את ידידי חבר הכנסת בני בגין, אני נוהר שלא להתבלבל בשנה, אבל תחקן אותי. ב"מסיבת התה" בכוסטון, ב-1776 — אולי שנה לפני, שנה אחרי — כבר שמענו על מרד המסים הידוע, כאשר פנו ואמרו בלשונם הורה, האנגלית-האמריקנית no taxation without representation — אין מסים ללא ייצוג.

מה בא חבר הכנסת פורת לומר, כפי שקראתי בהצעה שלו? אין זכות להיבחר ואין זכות בחירה אם לא ממלאים את כל החובות. תיאורטית — עיקרון חשוב; תיאורטית — התביעה נכונה, אבל, חבר הכנסת חנן פורת, לא מצאת זמן מתאים יותר ולא מצאת עיתוי רגיש יותר מאשר עצם הימים הללו כדי לבקש שינוי בעניין הזה?

אני רוצה שתדע, וחבר הכנסת רן כהן יוכל לאשר זאת, כאשר הוא עורך סערה ציבורית, גם כאן בכנסת, על כך שהמוסד לביטוח לאומי משלם קצבאות יוצא-צבא, נדמה לי שזה היה ל-122 משפחות של בני ישיבות אשר עברו את כל הליכי המבחן לגיוס לצה"ל אבל לא שירתו בפועל, אני התייצבתי לצדו של חבר הכנסת הרב פלדמן ואמרתי שכל אורח, די שהוא מביע נכונות למלא את כל החובות, די שהוא עובר את מבחני הגיוס, זכאי לקבל את כל הזכויות.

בעניינים הללו, כדי שלא להלאות את הציבור, אני רוצה לבשר כמה דברים: ראשית, יש מחשבות במחנה החרדי כיצד להתמודד עם הגנושא הזה ועם הביקורת הזאת, וצריך לתת, חבר הכנסת פורת, למחנה החרדי לחשוב על העניין, והאמן לי שיימצא פתרון, אם לא היום, הימים יאמרו את שלהם. אני רואה את ההתקדמות, כדאי שגם אתה תבקר בחצרות שאני מבקר בהן, ולא רק ב"גוש אמונים" ובבני-עקיבא.

חבר הכנסת דראושה, אתה ואני ועוד כמה חברי כנסת ערבים התחלנו ערב מלחמת המפרץ לדון בסוגיה זו וכבר חשבנו שיש צורך להקים צוות היגוי משותף ערבי לראשי הרשויות המקומיות הערביות, לחברי הכנסת הערבים ולגורמים בממשלה, שיחשוב כיצד לעודד את ההתנדבות בדרך להחלת שירות אורח, חובה, ואני לא רוצה לומר אם זה צריך לחול ב-1993 או ב-1995. מלחמת המפרץ הסיטה את המבטים ואת תשומת-הלב לנושאים אחרים, ואני מבשר לכנסת כי בחודש ספטמבר, לכל המאוחר באוקטובר, בכוונתנו להקים אותו צוות היגוי כדי לחשוב כיצד מעודדים את מילוי החובות גם במגזר הערבי, ולא בדרך של אכיפה, בדרך של התנדבות. אני מאמין שההיענות במהלך הזמן תוליד תופעה שתביא בעקבותיה, כך אני מניח, חקיקה.

נושא של חובות, אין לאכוף במסגרת של חוק. צריך לבצע פעולות של הסברה, צריך לרוש — במובן החיובי של המלה — בעניין, צריך לדקדק בו, ואפשר למצוא פתרונות.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אדוני השר, אתה יודע שהתקדמות תהליך השלום —

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת דראושה, היו לך הפעם הרבה הזדמנויות לדבר.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אני מברך אותך על התפקיד.

אני מבקש שתתרשמו לפניכם נתון מאלף מאוד ומעורר מחשבה. יש לי גם הצעה כיצד להתמודד אתו. בדקתי הבוקר אצל הרב שמלק'ה ובמחשב של המוסד לביטוח לאומי, אצל סגן השר שמואל הלפרט.

דן תיכון (הליכוד):
מי זה הרב שמלק'ה?

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
זה מופיע בסגוריים.

אני רוצה שחברי הכנסת ירשמו את הנתונים, כי הם מעוררים מחשבה. משפחות שלהן שלושה ילדים — יש 155,900 משפחות שכאלה — מתוכן 31,470 אינן משרתות בצבא, דהיינו, 20.1%. נעלה דרגה לכיוון המשפחות ברוכות הילדים. משפחות שלהן ארבעה ילדים, מתוך 127,200 משפחות — 48,750 משפחות אינן משרתות בצבא; הגענו ל-38.32%, כמעט 40%. נעלה עוד דרגה אחת, לממוצע בתוך הסקטור של משפחות ברוכות ילדים. משפחה שלה יש חמישה ילדים, מספר המשפחות שלהן יש חמישה ילדים, ואינן משרתות בצבא מגיע ל-48%. לא רציתי להמשיך ולברוק מה קורה במשפחות שלהן יש יותר ילדים. במילים אחרות, חבר הכנסת רובינשטיין — — —

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
האם הנתונים מתייחסים למגזר היהודי או לכלל האוכלוסייה?

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
אני לא מבדיל בעניין הזה בין יהודים לבין ערבים. אני מדבר על כלל האוכלוסייה במדינת ישראל. מהו המאפיין של משפחות ברוכות ילדים? אתה כתבת כמה מאמרים בעניין: אתה בוודאי יודע טוב ממני.

לכן אמרתי, מוטב לראות זאת כחומר למחשבה. בנתון הממוצע הזה של חמישה ילדים בתוך הסקציה של משפחה ברוכת ילדים — לפי נתוני המוסד לביטוח לאומי, החל מארבעה ילדים זו משפחה ברוכת ילדים — המשמעות היא, ואי-אפשר לטאטא את זה אל מתחת לשטיח: מחצית מהמשפחות הרשומות במוסד לביטוח לאומי, המקבלות קצבאות ילדים, אינן משרתות בצבא. אי-אפשר לטאטא את זה אל מתחת לשטיח.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
הן מקבלות שליש ממה שמגיע להן, בגלל האפליה.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:
חבר הכנסת דראושה, אתה יודע שאני רגיש מאוד לעניין הערבי, אבל מפני שהעליית את השאלה אני אכניס. נתון שלא רציתי להעלות אותו בכנסת. אני רוצה שתדע, שבעוד האוכלוסייה הערבית בישראל, לפי נתון של חודש יוני, מתקרבת ועומדת על פחות מ-16%, הרי כעוגת קצבת הילדים של המוסד לביטוח לאומי, המשפחות הערביות מקבלות יותר מרבע העוגה, למעלה מ-26%. זה לא עומד בשום פרופורציה, בוודאי לא עומד בשום פרופורציה בין קבלת הזכויות לבין מילוי החובות.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
אתה יודע, אדוני השר, שאנחנו ממלאים את כל החובות שהמדינה דורשת. מה שדורשים מאתנו אנחנו ממלאים, ואנחנו לא מקבלים את הזכויות.

אני מבקש ממך למנוע ממני להציע לכנסת להסיר את ההצעה מסדר-היום, ולאחר שפירטתי את הדברים, אני מפציר בך להסתפק ולקבל את דברי ולמנוע את המשך הדיון בנושא הרגיש הזה, אשר צריך להיבדק במקומות אחרים.

היו"ר ח' קופמן:

תודה לכבוד השר דוד מגן. חבר הכנסת חנן פורת, האם אתה מסכים להסתפק בדבריו של השר?

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אני רוצה להודות על דבריו של השר, ולהסתפק בהם.

היו"ר ח' קופמן:

תודה רבה. לפני שאני מעביר את רשות הדיבור לחבר הכנסת מיכה גולדמן, אני רוצה, קודם כול, להודות לחברי הכנסת על האמון שנתנו בי. אני מקווה שאני לא אאכזב, אבל למען הדו-קיום פה רצוי שכל הצדדים, גם חברי הכנסת וגם היושב-ראש, יגלו הרבה שכל טוב, כך שהישיבות יתנהלו בצורה שנוכל לחיות בצוותא עם הרבה כבוד הדדי. תודה רבה.

יא. הצעת חוק הגליל (תיקון — משק הלול), התשנ"א — 1991*

(הצעת חבר הכנסת מ' גולדמן)

היו"ר ח' קופמן:

רשות הדיבור לחשובה לשר הכלכלה והתכנון.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אדוני היושב-ראש, הממשלה מייחסת חשיבות רבה לפיתוח הנגב, אולם גם הגליל מהווה מוקד של פעילות מיוחדת של הממשלה, המרכזת מאמצים רבים בתחומי הבנייה, התעשייה, התיירות, התשתית וכיוצא באלה.

השנה, 1991, ממש בראשית השנה, נתכנסה מועצת הגליל ופרסה תוכנית המאפשרת יישומו של החוק. הצוות המבין את תוכנית הפיתוח לגליל מטעם המועצה הארצית לתכנון ולבנייה קבע תוכנית מתאר ארצית לקליטת עלייה. היעד שנקבע לשנת 1995 הוא, ששיעור היהודים בגליל יעלה ל-57% — 60% מכלל האוכלוסייה. הגידול הצפוי הוא משמעותי ביותר — תוספת של יותר מ-235,000 יהודים, כן ירבו.

בשנת 1990/91 החלה בגליל ובגולן בנייתן של 4,069 יחידות דיור, ובגולן יש תוכנית מיידית לבניית 1,482 יחידות דיור נוספות. אינני רוצה להלאות את הכנסת בפרטים, מסרתי אותם לפני שבועות ספורים למליאה.

חבר הכנסת מיכה גולדמן צריך לדעת, שגישת הממשלה היא כי הגולן והגליל חד הם, וההתייחסות של מועצת הגליל בכל הקשור בפיתוח חבלי הארץ היא אותה התייחסות.

אני מבין את בקשתך להחיל את חוק הגליל בהיבט הקרוי "חוק הביצים" גם על מרום הגליל וגם על רמת-הגולן. אבל כלי שאכניס אותך לנכבי הוויכוחים בעניין, הייתי מבקש לצטט בפניך התייחסות של שני שרים להצעת החוק שלך בזמן הדיון הממשלתי בנושא. משרד הכלכלה טען, כי אין קשר בין ההצעה שלך לבין האחריות החלה לפי חוק הגליל, שהיא בידי שר החקלאות. אני רוצה לצטט גם את ההתייחסות של שר החקלאות: חוק הגליל, כלשונו, מביא לאפליה חמורה בין המגדלים באזור הגליל לבין המגדלים ביתר אזורי הארץ.

היו"ר ח' קופמן:

תודה. תנצל את שעת החסד בזהירות.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אדוני היושב-ראש, אני מתפלא על חבר הכנסת דראושה, שאינו נלאה מלקרוא קריאות ביניים, אבל גם לך אני צריך לומר, כמו במשימה של כיתות החרבות לאתים, גם פה דרוש כוח אדם, ויש הרבה מה לעשות במסגרת כיתות החרבות לאתים.

אברהם שוחט (המערך):

אדוני היושב-ראש, כמה זמן הוא מדבר? יושבים פה עשרות חברי כנסת. מה זה?

היו"ר ח' קופמן:

הוא מסיים. הטעות היא שלי.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

נקודה אחרונה, אדוני היושב-ראש. חבר הכנסת חנן פורת, גם לו היתה היענות של כל המגזרים להחיל על עצמם את מלוא החובות, המערכת הציבורית עדיין לא בנויה לקלוט את כולם.

היו"ר ח' קופמן:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק הגליל (תיקון — משק הלול), התשנ"א — 1991, הצעה תתקנ"א. אני מזמין את חבר הכנסת מיכה גולדמן, בבקשה.

מיכה גולדמן (המערך):

בראשית דברי, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לברך אותך כסגן יושב-ראש הכנסת חדש וכיושב-ראש הישיבה.

אני מכיר את חבר הכנסת חיים קופמן שנים רבות, ואני חושב שהוא יתרום רבות בתפקיד סגן יושב-ראש הכנסת ויושב-ראש הישיבה.

רבתי, חברי הכנסת, אני הגשתי תיקון לחוק הגליל כדי לתקן עיוות שבא לפגוע בחלק מהיישובים בצפון. אני אביא דוגמה של שני קיבוצים שנמצאים סמוך לגבול הלבנון: קיבוץ מנרה וקיבוץ משגב-עם, אשר סמוכים למושבים כמו אביבים או דוב"ב. הם נכללים בחוק הגליל, ולעומתם הקיבוצים שהזכרתי ודומיהם לא נכללים בחוק הגליל. אני חושב שנעשה כאן עוול והכנסת לא יכולה שלא לתקן חוק שבא לכלול אותם יישובים שנמצאים סמוך לאלה שקיבלו את היתרון שהקנה להם החוק שעבר כאן בקריאה שנייה ובקריאה שלישית — חוק הגליל (תיקון — משק הלול), התשנ"א — 1991.

לכן, אני מבקש לכלול אותם יישובים הסמוכים ליישוב הכפרי ולתקן את החוק שיכלול בתוכם גם את המשק הקיבוצי. אני מבקש מחברי הכנסת לחמוך בהצעה ולתקן את העוול שנעשה לאותם יישובים. תודה רבה.

דן תיכון (הליכוד):

זה עולה כסף?

מיכה גולדמן (המערך):

זה לא עולה כסף.

אני מציע שלא לקבל את הצעת החוק.

מיכה גולדמן (המערך):

אני מציע להעביר את הצעת החוק לוועדת הכלכלה.

היו"ר ח' קופמן:

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים אם לאשר את הצעת החוק או להסיר אותה מסדר-היום. זו הצבעה מס' 7.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 28

בעד ההצעה להסיר את

הצעת החוק מסדר-היום — 19

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הגליל (תיקון

— משק הלול), התשנ"א — 1991, לדיון

מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

חיים רמון (המערך):

חבר הכנסת גולדמן הציע להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדת הכלכלה. למה להעביר את ההצעה לוועדת הכנסת? היתה רק הצעה אחת.

היו"ר ח' קופמן:

היו שתי הצעות. חברת הכנסת שרה דורון הציעה להעביר את הצעת החוק לדיון בוועדת הכספים.

חיים רמון (המערך):

היתה רק הצעה אחת. חברת הכנסת שרה דורון הציעה אחרי ההצבעה.

היו"ר ח' קופמן:

אני מעביר את הנושא לוועדת הכנסת, שתקבע איזו ועדה תדון בנושא.

יב. שאלות ותשובות

היו"ר ח' קופמן:

תודה רבה.

3767. דברי עמרם מצנע על מתיישבים

חבר הכנסת ע' לנדאו שאל את שר הביטחון ביום כ"ט בסיוון התשנ"א (11 ביוני 1991):

ב"6 ביוני 1987 התקיימה הפגנה של מתיישבים מקריית-ארבע מול מחנה הפליטים דהיישה. ההפגנה הסתיימה במהומה, ובעקבותיה הובאו לדין מפגינים מספר. אלוף פיקוד המרכז דאז, עמרם מצנע, פגע קשה במתיישבי יש"ע שהפגינו במקום כאשר כינה את מעשיהם כ"מעשה נבלה, פרובוקציה, אלימות שקשה לתארה — — —". הוא סירב להתנצל על התבטאותו זו אז.

משפט דהיישה הסתיים. בפסק-הדין מצייין כבוד השופט צמח, כי "ההפגנה הפכה אלימה עקב יידויי אבנים מהמחנה — — שסיכנו את חיי המפגינים".

ברצוני לשאול:

מה פעל שר הביטחון בעקבות הפער בין קביעת כבוד השופט לבין דברי האלוף בסירובו להתנצל?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אם אתה מציע לבטל את החוק כולו, לגבי כולם, אתמוך בכך.

עבד-אלוהב דראושה (המפלגה הדמוקרטית הערבית):
למה לא לכלול גם את היישובים הערביים?

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

משרד החקלאות טוען, כי אין אפשרות להחיל את החוק גם על קיבוצים ועל מתיישבים יחידים.

אני רוצה לפנות אל חבר הכנסת גולדמן, שמנסה לגייס רוב, אני לא יודע למה. אני רוצה לומר לך, תיקון חוק הגליל —

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אין לך רוב.

שר הכלכלה והתכנון ד' מגן:

אני מחכה שיהיה לי רוב, אחרת נתפטר.

חבר הכנסת גולדמן, אני פונה אליך ואני רוצה להציע לך דרך אחרת, אף שברגע זה יש לך רוב במליאה. יוזמי התיקון לחוק הגליל, אלה שביקשו להגדיל את מכסת הביצים ליישובים בגליל, הם ידידים משותפים לך ולי, והם ראויים לברכה. אבל הם עשו טעות יסודית, במקום לבקש תיקון החוק במסגרת החוקים אשר על יישומם וביצועם מופקד שר החקלאות, משום-מה הם ביקשו להעביר את זה לחוק הגליל. מי שעוקב אחר מה שקורה מאז נכנס התיקון לתוקף ועד היום רואה שפשוט לא מצליחים ליישם את התיקון הזה, שהוא תיקון בלתי ישים. מה שאתה מבקש היום רק מרחיב ומרגיש את הצד המגוון שבעיניי: להרחיב את האזור כדי ששר החקלאות לא יוכל ליישם דבר שנמצא בטיפולו של שר אחר.

אני מציע לך שלא לבקש אישור ההצעה הזאת. אולי תחשוב על כיוון אחר, אולי כדאי לדון בנושא בוועדת הכלכלה. אני מציע לך שלא לבקש אישור החוק, שאין סיכוי שיישם.

היו"ר ח' קופמן:

אני מזמין את סגן שר הביטחון עובדיה עלי לענות על שתי שאלות. השאלת הראשונה היא של חבר הכנסת עוזי לנדאו.

חגי מירום (המערך):

חבר הכנסת לנדאו איננו.

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת לנדאו מנהל עכשיו ישיבה. סגן השר יחליט אם הוא רוצה לקרוא את התשובה. על-פי התקנון, ההחלטה בידי. בבקשה.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

רבתי חברי הכנסת, ראשית דבר אני רוצה לברך את ידידי סגן יושב-ראש הכנסת חיים קופמן, שהחליף אותי בתפקיד. כמי, שמכיר את היכולת, את הכשרונות, את הכישורים, את הניסיון הרב של חבר הכנסת חיים קופמן, אני משוכנע שהוא ימלא את תפקידו כהלכה לכבוד הבית, ואני מאחל לו הצלחה במילוי תפקידו.

1. מה הוא מספר החיילות המתגייסות לצה"ל אחרי קורסים כאלו?

2. מדוע אין קורסים אלו נערכים במהלך השירות הצבאי?

3. האם אין פגם בעובדה כי חיילות המעוניינות לשרת בתפקידים מעניינים יאלצו לתרום חודשים מספר לצה"ל ללא תמורה?

4. האם אין אפשרות לכלול קורסים אלו בשירות הצבאי של החיילות, גם אם יהיה צורך שחיילות אלו יחתמו קבע לחודשים מספר?

תשובת סגן שר הביטחון ע' עלי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בשנת העבודה 1990 גויסו 1,687 חיילות שסיימו קורס קדם-צבאי טרם גיוסן.

2. הקורסים הקדם-צבאיים מאפשרים מיון של המתגייסות באותה שנה לתפקידים ולמקצועות אשר מחייבים הכשרה מוקדמת, על-מנת לאפשר משך שירות אפקטיבי בתפקיד, וזאת בהתחשב בכך ששירות הבנות הוא 24 חודש.

3. ההשתתפות בקורס קדם-צבאי היא על בסיס התנדבותי. ההשתתפות מאפשרת לבנות להבטיח לעצמן שיבוץ בתחום מועדף שאליו ייצאו מתאימות. מאחר שחלק מהבנות מתגייסות חודשים מספר אחרי גמר לימודיהן התיכוניים, הרי הקורסים הקדם-צבאיים מאפשרים להן ניצול יעיל של זמן ההמתנה עד למועד הגיוס.

4. קיום הקורסים במהלך השירות יקצר את השירות האפקטיבי, קיצור שיגורם לכך שחלק מהקורסים יהפכו בלתי כדאיים ויבוטלו.

תשלום קבע לחודשים מספר יהווה הכבדה תקציבית, ואני מעריך שלא נוכל לעמוד בכך.

היו"ר ח' קופמן:
תודה רבה לסגן שר הביטחון.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
מה עם שאר השאלות לשר הביטחון?

היו"ר ח' קופמן:
לפנינו היו רק שתיים.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא, יש עוד רשימה ארוכה.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
יש גם שאלתא שלי שכלולה ברשימה ולא נענתה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
החל משאלתא 3771 והלאה.

היו"ר ח' קופמן:
לשר הביטחון?

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כן.

היו"ר ח' קופמן:
אומר מזכיר הכנסת המכובד: אין לדיין אלא מה שמונת לפניו. זה מה שמונת, רק שתי שאלות.

אני רוצה לפנות אל סגן שר הביטחון: לשכת יושב-ראש הכנסת הפיצה את השאלות האלה, ועל חלקן אין עוד תשובה

סגן שר הביטחון ע' עלי:

לאחר עיון בגזר-הדין של כבוד השופט יעקב צמח, שופט בית-המשפט המחוזי בירושלים, אני מוצא צורך לנקוט פעולה כלשהי כמצוה בשאלתא.

להבהרת העמדה, אומר זאת: מחד גיסא אומנם ציין השופט כי ההפגנה מול מחנה הפליטים הדיישה הפכה אלימה עקב יידוי אבנים מהמחנה, אשר סיכנו את חיי המפגינים, כפי שמסר חבר הכנסת עוזי לנדאו בשאלתא שלו, אך מאידך גיסא קבע השופט, כי בהתנהגות המפגינים ובהתעמתותם עם חיילי צה"ל היו משום פריעת חוק וחשש לפגיעה בסמכות כוחות צה"ל באזור.

מן ההיבט הציבורי, דומני שכל המעורבים באותה פרשה הפיקו לקחים, וראוי לעניין זה שירד מסדר-יומנו.

היו"ר ח' קופמן:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת עוזי לנדאו, בבקשה.

עוזי לנדאו (הליכוד):

כבוד סגן השר, כאשר התערב מצנע בשעתו בפרשה, בפומבי, תוך האשמה גורפת, כפי שהוא הציג זאת, כפי שהשתמע מדבריו, נגד כל ציבור המתנחלים ביהודה, בשומרון ובעזה; וכאשר הוא דיבר על כך שלא נעשתה נבלה כזאת במקומותינו — אני מצטט מן הדיבור, אבל הדברים היו כמעט כך — זה היה דבר חמור, שמצד אחד הציג את תושבי המחנה כאנשים שלווים ומסכנים, שהנה באו הפרחחים וזרקו עליהם אבנים ללא כל פרובוקציה, והנה בא השופט ומטיל על תושבי המחנה אשמה כבדה, שהם זרקו אבנים אשר סיכנו את חיי המפגינים.

השכל הישר כמו ההגנות המינימלית היו צריכים לחייב את האלוף מצנע לקום ולהתנצל ולבקש סליחה, ולפחות לשים את הדברים בפרופורציה הראויה. הוא לא עשה זאת כיוזמתו.

אני סבור שהדבר המתבקש הוא, כי שר הביטחון יעמיד את האלוף מצנע במקומו, ואם האלוף מצנע עצמו לא יבקש סליחה ולא יתנצל, יאמר לו שר הביטחון מה דעתו על ההתנהגות הזאת. מה דעת כבודו?

סגן שר הביטחון ע' עלי:

כפי שאמרתי בדברי תשובתי, בפסק-הדין של כבוד השופט צמח היו שני חלקים. נכון שהמפגינים הגיבו על יידוי אבנים ועל יחס בלתי הולם, והדברים נאמרו בפסק-הדין, אך לעומת זאת, אי-אפשר להתעלם גם מן ההתנהגות שלהם ומכך שהם הפריעו לכוחות הביטחון.

אני מציע שבסוגיה הזאת תסתפק בתשובתי. אני אפנה את תשומת לבו של האלוף מצנע לשאלתא ולדברים שנאמרו כאן, ואני מקווה שנוכל להסתפק בכך ולהוריד את הפרשה הזאת מסדר-היום שלנו.

היו"ר ח' קופמן:
תודה.

3815. קורסים קדם-צבאיים לחיילות

חבר הכנסת א' שוחט שאל את שר הביטחון ביום ו' בתמוז התשנ"א (18 ביוני 1991):

נודע לי כי בנות המעוניינות לשרת בתפקידים מבוקשים בצבא נאלצות לעבור קורסים קדם-צבאיים שאינם נכללים במשך השירות הצבאי הנדרש על-פי החוק.

ברצוני לשאול:

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני הערתי באופן הכי ידידותי.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

ידידי חבר הכנסת רן כהן, אני ביקשתי ממערכת הביטחון, מאלה הממונים על הכנת החומר, לזרז את התשובות. אני מקווה שהדבר ייעשה בהקדם האפשרי. אתה בוודאי מבין שהיום נמסר לי שאני צריך להשיב על שתי שאלות ועליהן השבתי. שאר התשובות לא היו מונחות לפני, והדברים עדיין נמצאים בבדיקה. אין טעם לעמוד ולהשיב כאן על דברים שלא נבדקו ביסודיות. הדברים ייבדקו, ואתה בוודאי מסכים שהבדיקה חייבת להיות יסודית; הדברים לא פשוטים לעתים.

אני מקווה שכבר בזמן הקרוב כל השאלות יקבלו את התשובות. אני גם לא אתנגד אם יבקשו ממני לעשות זאת בכנס שיתכנס בעת הפגרה. אינני יודע מה אומר תקנון הכנסת. אם הוא מאפשר זאת, אני אשיב על השאלות האלה גם בעת הפגרה. אם התקנון אינו מאפשר, אני מודיע כבר עתה שכל חבר כנסת שהגיש שאלתא יקבל תשובה בכתב עוד בתקופת הפגרה והתשובות לא תאחרנה לכאן.

אני מודה לכם על ההערות. באופן עקרוני הן צודקות ובמקומן. במקרה הזה לא הייתי אמור להשיב מעבר לשתי השאלות שהשבתי עליהן, ואינני מבין כלל את פשר התקלה הטכנית שהיתה כאן. השאלות לא היו מונחות לפני, לא הייתי אמור להשיב עליהן. אבל אני מודיע לכם שתשובות תגיענה בכתב לכל חברי הכנסת שהגישו שאלות, וזה יהיה בזמן מתאים ולא באיחור. תודה רבה לכם.

היו"ר ח' קופמן:

קיבלנו את ההסבר. חבר הכנסת רן כהן, בחיל שלנו מקובל לתת תשובות מדויקות. קיבלת תשובה מפורטת ומדויקת.

של משרד הביטחון. אבל הפיצו אותן מאחר שכבר עברו הרבה מאוד ימים. לכן אני מבקש, אם אפשר, בכנס המיוחד שיתקיים אולי בפגרה, להשיב על השאלות האלה שהפיצו אותן מפני שאיחרתם לענות.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

אני מקבל את הפנייה. אני חושב שהיא מוצדקת ואני אגרום לזירוז התשובות.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, הרשה לי, ברשותך, להבהיר.

היו"ר ח' קופמן:

רק רגע, תן לסגן שר הביטחון לגמור ואני ארשה לך. אני מבין שהוא סיים. בבקשה, חבר הכנסת רן כהן, מן המיקרופון.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, קודם כול בהזדמנות זו שאני מדבר בה, הרשה לי לברך אותך להיבחר לסגן יושב-ראש הכנסת ולניהול הישיבה הראשונה שלך.

אני מבקש לפנות גם אליך וגם אל סגן שר הביטחון: שתי השאלות שנענו היום, אחת מספרה 3767 והשנייה מספרה 3815. ראה זה פלא, השאלות שלנו הן בתווך, בין זו לבין זו, והן לא נענו; כלומר, נענתה שאלתא אחת שנשאלה קודם ושאלתא אחת שנשאלה מאוחר יותר ורק השאלות שבתווך לא נענו. אני חושב שזה לא-נכון ולא-תקין, והשאלות צריכות להיענות פחות או יותר על-פי סדר שאלתן.

היו"ר ח' קופמן:

חבר הכנסת רן כהן, שלושתנו באים מאותו חיל, חיל התותחנים. אנחנו יודעים מה קורה כאשר כתפר אין חפיפה טובה. סגן שר הביטחון התחיל עכשיו בתפקיד — תן לו חסד מסוים.

יג. הצעת חוק שירות ביטחון [נוסח משולב] (תיקון — שירות לעידוד הצמיחה במשק).

התשנ"א — 1991*

(הצעת חבר הכנסת רע' כהן)

בהצעה זו יש כדי להקל את השתלבותם של החיילים בענפי התעסוקה של הסקטור האזרחי לקראת שחרורם מצה"ל.

אני מציע כי בשלושת החודשים לפני השחרור תינתן לחייל או לחיילת האפשרות לבחור בהכשרה מקצועית במקצוע הדרוש למשק. על-פי הצעת החוק, במימון ההכשרה יישאו מוסדות ממשלתיים, כלכליים וציבוריים, שיש להם עניין בהכשרתם של צעירים יוצאי צבא.

בישראל קיימת כיום תופעה מזרח: לצד האבטלה הגואה של 140,000 איש, רואים תופעה של העסקת עובדים זרים. מי שמתהלך בארץ יכול לפגוש אלפי פועלים פורטוגלים, פולנים, פיליפינים, והיד עוד נטויה. למה? למה זה קורה? מדוע עניי עירך אין להם זכויות? מדוע יורקים בפניהם יום למחרת השחרור?

מצבם של החיילים המשוחררים קשה משל הכול. קשה יותר מזה של העולים החדשים, שרבים מהם מגיעים כבר עם מקצוע ביד. לחיילים המשוחררים אין מקצוע. הם רק סיימו את

היו"ר ח' קופמן:

אנו עוברים להצעת חוק שירות ביטחון [נוסח משולב] (תיקון — שירות לעידוד הצמיחה במשק). התשנ"א — 1991. הצעת חוק תתק"ח של חבר הכנסת רענן כהן. בבקשה.

רענן כהן (המערך):

אדוני היושב-ראש, קודם כול ברכות לתפקיד. יישר כוח.

אדוני סגן שר הביטחון, בראשית דברי אני רוצה לברך אותך על מנויך לתפקיד סגן שר הביטחון, תפקיד שמגיע לך בזכותך ולא בחסד. יישר כוח, חברי וידידי עובדיה עלי. אני מביט בך ולבי מלא גאווה על אופי עבודתך, יושרך והאחריות הרבה שבה אתה ממלא את תפקידך המגוונים, הן כוועדות השונות, הן כסגן יושב-ראש הכנסת, הן כראש עיריית עפולה, וכיום כתפקידך כסגן שר הביטחון. אני משוכנע שתתרום מכישוריך הרבים ומאישיותך גם בתפקידך החדש. לך בדרכך זו והצלח בה. יישר כוח.

אגש עתה להצעת החוק המונחת על שולחן הכנסת.

שזה לא תפקיד הצבא, אינו תופס כאן ואינו נכון. בישראל — צה"ל הוא צבא העם. כפי שתפקידו להגן, תפקידו גם לחנך, להכשיר את חייליו להיות אזרחים טובים ומכובדים, לתת להם הכשרה מקצועית שתבטיח להם עתיד.

אדוני סגן שר הביטחון, רבותי חברי הכנסת, הרעיון הזה, שאותו הצגתי במקומות רבים, התקבל באהדה רבה, גם בצה"ל. אתה יכול לבשר היום לעם ישראל, שצה"ל אכן יעשה כפי שהצעת החוק מציעה. אם מקובל עליך העיקרון, לא תהיה לי התנגדות שתביא הצעה משלך אשר תבטיח הכשרה מקצועית בשלושת החודשים האחרונים של השירות הצבאי, כך שיהיה לחיילים המשוחררים, עם שחרורם, בסיס אפשרי ראשוני שיאפשר להם להתחיל לבנות את ביתם, בלי להוות נטל על הוריהם, ותהיה להם זו התחלה טובה מבחינת אזרחות טובה. תודה רבה.

הי"ר ח' קופמן:

תודה לחבר הכנסת ד"ר רענן כהן. אני מבקש מסגן שר הביטחון להשיב על הצעת החוק.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

אדוני היושב ראש, רבותי חברי הכנסת, הצעת החוק הפרטית של חבר הכנסת רענן כהן מבקשת למעשה לחקן את חוק שירות ביטחון באופן שייקבע בו כי תקופה משלושת החודשים האחרונים לשירותו הסדיר של החייל תוקדש לפעילות לעידוד הצמיחה.

עוד נקבע בהצעה, כי סוגי הפעילות וענפי המשק שיהיו משירותם של החיילים ייקבעו בתקנות, לרבות ההסדרים הכרוכים בכך.

בעת הצגת הצעת החוק דיבר חבר הכנסת רענן כהן על תקופה של הכשרה מקצועית. אני מודע לעובדה שיש לסייע בידי החייל המשתחרר, ואני גם מנצל הזדמנות זו כדי לברך את חבר הכנסת רענן כהן על היוזמות הברורות שלו בתחום זה. הוא עומד בראש תנועה חשובה המנסה לסייע בידי חיילים משוחררים, וכולנו מצווים לעשות הכול כדי להקל על החייל המשתחרר להשתלב בחברה ולסייע בידו כך שיהנה מכל הזכויות האפשריות. אבל, יש לחפש דרכים אחרות בתחום זה.

הצעת החוק של חבר הכנסת רענן כהן מעוררת גם איוז בעיה, ואני רוצה לעמוד עליה כאן. אני סבור שאין לתמוך בהצעת חוק זו, שכן העסקת חיילים בענפי משק יצרניים בתמורה נמוכה תיצור תחרות בלתי הוגנת עם אלפי מובטלים, וספק אם הצבא צריך לתרום לכך ולהיות מעורב בזה. אנחנו יודעים היום שיש בארץ למעלה מ-130,000 מובטלים. דמה לעצמך, מה יכול להתפתח בעקבות הצעה מסוג זה.

סבורני גם, כי אין מקום ששירות צבאי סדיר, שהוא בגדר חובה, ישמש כמנוף למילוי משימות כלכליות של המשק, וזאת בנפרד מיעדים לאומיים שהצבא ממלא לעתים, כמו בנושא קליטת העלייה. נכון שיש מקום לסייע בידי חיילים משוחררים, להקל עליהם, לתת להם הרגשה טובה. זה בוודאי יגביר את המורל של החיילים בצבא, הכוונות רצויות, אבל נדמה לי שבמקרה זה המעשה אינו רצוי, ושכרו עלול לצאת בהפסדו.

לכן אני מציע להסיר את הצעת החוק מסדר-היום. מכל מקום, אנחנו מתנגדים לה. תודה רבה.

הי"ר ח' קופמן:

תודה רבה לכבוד סגן שר הביטחון. חבר הכנסת רענן כהן, בבקשה.

שירותם הצבאי, ואם לא עסקו בעבודה שיש לה ביקוש כחיים האזרחיים, הרי הם יוצאים מהשירות הצבאי ללא מקצוע וללא ניסיון.

בעבר, כשהאבטלה לא היתה פצע מתפשט ומחלה ממארת, יכלו החיילים המשוחררים להסתדר בכל סוג של עבודה. אולם כיום, כאשר ממדי האבטלה מגיעים ל-140,000 מובטלים, עם תחזית ל-200,000 מובטלים, חובה על הצבא להשתלב במאמץ של הרכשת מקצועות ודרכים לבני הנוער המשתחררים, מקצועות הדרושים למשק בענף הבנייה, בתעשייה, בייצוא, מקצועות עם כבוד, עם משכורת מכובדת, עם אפשרויות קידום.

רק בימים אלה שמענו את מנכ"ל הביטחון הלאומי, אשר העלה הצעה לאפשר לצעירים להשתחרר שלושה חודשים לפני המועד על מנת שילמדו מקצועות נדרשים למשק, ובמשך זמן לימודיהם לשלם להם דמי אבטלה. אני מתנגד לכך. רבותי חברי הכנסת, על-פי הצעת, החייל העומד להשתחרר ילמד במסגרת שירותו הצבאי ולא יקבל דמי אבטלה. זאת משום שבמתן דמי אבטלה לבני הנוער העומדים להשתחרר מהצבא יש אקט חינוכי שלילי. לכן אסור לאפשר מצב כזה לגבי החיילים המשתחררים.

בהיגשים הסוציאליים שדמי האבטלה מעניקים יש גם צדדים שליליים, משום שאנשים אינם מוכנים לקבל כל עבודה כשדמי הקיום שלהם מובטחים. על-פי הצעת, ילמד החייל במסגרת שירותו הצבאי וימשיך לקבל את המשכורת הצבאית שהוא מקבל היום, כמו כל החיילים, במשך כל תקופת השירות.

מימון לימודיו בשלושת החודשים הללו ייעשה על-ידי גופים חיצוניים, ולא מתקציבו של צה"ל. הגופים שיממנו את לימודי החייל יהיו מעוניינים גם להעסיק לפחות חלק מהם, ומיד עם שחרורם. בכך תיתן המדינה את העדיפות הראויה לצעירים יוצאי צבא במציאת תעסוקה, כפי שאני מציע בחוק החיילים המשוחררים, הנמצא עתה בוועדת העבודה והרווחה.

יש פה נקודה חשובה נוספת: צמצומה במידה רבה של ירידת יוצאי צבא מן הארץ, תופעה שצברה תאוצה בשנים האחרונות. חייל הלומד מקצוע עם שחרורו וממתין לו מקום עבודה המוכן לקלוט אותו ולקדמו במקצוע שרכש — לא יכרח לחוץ לארץ, לא לארצות-הברית ולא לשום מדינה אחרת.

ראשי "התנועה לקליטת החייל המשוחרר", שהיא תנועה א-פוליטית, אדוני סגן שר הביטחון, וחברים בה אלופים במילואים כמו משה נתיב, עמוס ירון, שניהם ראשי אכ"א לשעבר, תת-אלוף אביגדור קהלני, תת-אלוף אריה מזרחי וחברים נוספים ואנוכי — נפגשנו עם ראש אכ"א הנוכחי, האלוף גורן, ודנו עמו שעות ארוכות בסוגיה זו. דיונים נערכו גם עם מנכ"לים של משרדי הממשלה השונים, יורשה לי לומר, כי קיימת אחדות דעים לגבי הנחיצות של חוק זה, שיבטיח במידה רבה את עתידם ואת תעסוקתם של החיילים המשוחררים.

חברי חברי הכנסת, נושא ההכשרה המקצועית של החיילים בסוף השירות הפעיל, במסגרת הצעת חוק, חייב לעלות על סדר-היום הציבורי, והחייל המשוחרר חייב לדעת שצה"ל דואג גם לעתידו, ולא רק בעת שירותו הצבאי. בישראל יש לצה"ל תפקידים רבים מעבר לתפקיד של הגנה על גבולות המדינה. מאז קום המדינה שימש צה"ל מקום מפגש לכל שכבות הציבור והיווה בית-ספר לאזרחות. ישראל אינה מדינה רגילה, וצה"ל, אדוני סגן שר הביטחון, אינו צבא רגיל. הטעון,

רענן כהן (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני חושב שהבאתי לכאן הצעה שכאה לסייע למגזר חשוב לחברה הישראלית, לחיילים המשוחררים. מה אומרת ההצעה? שבמסגרת שירותו הצבאי, במסגרת שלושת החודשים האחרונים לפני השחרור, יוכל החייל לקבל הכשרה מקצועית על-ידי גורמים שונים במקצועות שמדינת ישראל זקוקה להם. אני קובע בחוק: "שר הביטחון רשאי, בהתייעצות עם שר האוצר ובאישור ועדת החוץ והביטחון של הכנסת, לקבוע בתקנות כי התקופה של שלושת החודשים האחרונים לשירותו הצבאי של יוצא צבא תוקדש לפעילות שתכליתה לעודד את הצמיחה במשק".

אנחנו נמצאים בתקופה קשה מאוד. חלק גדול מהדור הצעיר עוזב את הארץ. ללא תשומת לב, ללא תעסוקה, ללא אפשרות לעבודה. וכאן אנחנו מציעים שצה"ל יתרום את תרומתו הייחודית לאותה חבורה, לאותו דור צעיר, שמשרת בצבא כמשך שלוש שנים.

אני פונה לחברי חברי הכנסת לתמוך בהצעה הזאת ולהעביר אותה לוועדת החוץ והביטחון.

היו"ר ח' קופמן:

תודה. אני מעמיד את הצעת החוק להצבעה.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 18

בעד ההצעה להסיר את

הצעת החוק מסדר-היום — 25

נמנעים — אין

ההצעה להסיר את הצעת חוק שירות ביטחון

[נוסח משולב] (תיקון) — שירות לעידוד

הצמיחה במשק, התשנ"א—1991, מסדר-

היום של הכנסת נתקבלה.

היו"ר ח' קופמן:

ב-18 קולות בעד ו-25 נגד, ההצעה לא התקבלה.

יד. הצעה לסדר-היום

הפיגוע בדרום-לבנון

הביטחון. ארגון זה, אשר שם לו למטרה לפעול נגד מדינת ישראל ונגד רצועת הביטחון, מרכז את המאמצים בכיירות שכלבנון, פועל באופן חופשי מביירות, ומארגן מסיבות עיתונאים בכיירות. ואותה ממשלה, בהשפעה סורית, נותנת את הלגיטימציה להתארגן בכיירות, מצד אחד, ובבקעה מצד שני, ולאורך רצועת הביטחון. זה איננו מקרה. זו מדיניות שאנו מכירים זה שנים רבות: מהלכים מתוחכמים של ההנהגה הסורית, ופעולות תחת מטרייה כזאת או אחרת, וחטות סמויה, ולפעמים גלויה, לפעילות לאורך גבול ישראל.

ידענו ימים כאלה בעבר, וכל נופת. דווקא בימים אלה, שבהם ההליך המדיני מקבל תאוצה מסוימת ואנו שומעים קולות מסוריה על שינוי של קו מדיני, על התמתנות — מצד שני יש התעוררות ונוצר מצב שהוא די חדשני, שקיימת לגיטימציה לפעולות נגד כוחות צה"ל וצה"ל ברצועת הביטחון, ולארגונים קיצוניים כבעבר, לפעילות נגד מדינת ישראל.

אין ספק שיש לברך על התמורות שחלו בדרום-לבנון. אם יש איזה פיקוח — — —

מרדכי גור (המערך):

אין שום הוכחה שזה יפעל.

יוסף גולדברג (הליכוד):

אני שמח על הערתך, חבר הכנסת גור. כמי שמלווה את הנושאים האלה, קיימנו דיאלוגים רבים על נוכחות סורית בדרום-לבנון, אם בכלל ובאילו תנאים, ומי כמון מכיר את הנושא. לכן אני מתריע בפני חברי הכנסת על המציאות היומיומית, שרבים וטובים מבין חברי הכנסת לא יודעים עליה, גם לא הציבור הרחב. מסתמנת איזו נטייה לחשוב שחל שינוי מהפכני. חשוב לדעת את המציאות. בכך אני שם את הדגשים.

יש חשיבות בלתי רגילה להבין מהי המשמעות של המקום הנקרא ג'זין. יש רבים וטובים שחושבים שאם יש רצועה שנקראת רצועת ביטחון, הביטחון הוא מוחלט ובכל מצב, ואין

היו"ר ח' קופמן:

אני מזמין את חבר הכנסת יוסי גולדברג להביא את הצעתו לסדר-היום מס' 5655 בנושא: הפיגוע בדרום-לבנון. חבר הכנסת יוסף גולדברג, בבקשה.

יוסף גולדברג (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, בתחילת דברי רצוני לברך אותך על תפקידך החדש כסגן יושב-ראש הכנסת. אין לי ספק שתצליח בתפקידך כפי שהצלחת בעבר. אנחנו נלווה אותך בתפקידך החדש ונסייע לך כמדת יכולתנו. בהצלחה רבה.

היו"ר ח' קופמן:

תודה רבה.

יוסף גולדברג (הליכוד):

חברי הכנסת, בתקריט הדמים בדרום-לבנון נפלו בקרב שלושה לוחמים מטובי בנינו. בקרב זה בגזרת ג'זין נפלו הלוחמים ממשפחת מלצר, ממשפחת גוילי וממשפחת קורקוס. אני רוצה לשלוח מכאן תנחומים למשפחות הנופלים. סגן אורן, סרן יוסף וסמ"ר רוני, אשר פעלו בגזרה זו במשימות רבות, נפלו בקרב עם מארכ מתוכנן. הם פעלו והקריבו את היקר מכול. יהי זכרם ברוך.

חברי הכנסת, יש חשיבות מרובה להבין את אשר מתרחש בגבול הלבנון. לא מקרה הוא שבשבועות האחרונים חלה הסלמה באזור הנקרא רצועת הביטחון בדרום-לבנון. נחתמו הסכמים בין ממשלת סוריה ובין ממשלת לבנון. חבר הכנסת שחל, אני משער שאתה, שכה ער לבעיות הצפון, תאזין גם לדברים שאני אומר, כדי שלא נטעה שנית בהתרחשויות חשובות כל כך אשר מתרחשות בעצם הימים האלה. דומני שאתה חפץ גם להנהיג את מהלכי השלום, ויש חשיבות מרובה להבין את ההתרחשויות האלה בצפון.

ההסכם שנחתם בין ממשלת לבנון לבין סוריה, וייתכן שבהשראה של מדינות נוספות, ריכז את חלקם של ארגוני החבלה, ובעיקר את הארגון "חיזבאללה", לאורך רצועת

לצרכיה שלה. עם זאת, לא ידוע על מעורבות סורית בפעילות מבצעית של "חיזב-אללה" מול ישראל באזור הביטחון, היא גם לא פעלה עד כה לצמצמה.

תנועת "חיזב-אללה" אינה מכירה בסמכות הממשל הלבנוני כלפיה. היא מערערת על דפוסי פעילותו במישור הפנימי ומול ישראל, וגורסת כי הוא מנציח את שליטת העדה הנוצרית בלבנון, ובשל כך היא לא גילתה עד כה נכונות להשתלב מרצון בתהליך פירוק המיליציות.

"חיזב-אללה" מרגישה מול הממשל את ייחודה כתנועת התנגדות הלוחמת בישראל ובשאיפות ההתפשטות — במרכאות כפולות ומכופלות — של ישראל בלבנון, והיא אף הגבירה בתקופה האחרונה את מאמציה בפעילות עוינת נגד צה"ל וצד"ל, כפי שהסביר ופירט כאן חבר הכנסת יוסי גולדברג.

הפעולה האחרונה שלהם הסבה לנו פגיעה קשה וכואבת, ואני רוצה לשלוח מכאן את תנחומי למשפחות האבלות ואיחולי החלמה לפצועים באותה פעולה. אך צה"ל, שלמד את המקרה והפיק ממנו לקחים, ידע להתמודד עם הבעיה וגם יוכל לה.

מסיבות מובנות אני רוצה לעמוד כאן ולפרט פירוט נוסף של הפעילות שנעשתה שם. אני מציע להעביר את ההצעה לוועדת החוץ והביטחון, ושם בוודאי ייתנו הסברים נוספים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לסגן שר הביטחון. אני מבין שיש הצעה אחרת — להסיר את ההצעה. חבר הכנסת מיכאל בריזוהר, בבקשה.

מיכאל בריזוהר (המערך):

אדוני היושב-ראש, שמענו כאן הרבה מאוד נוסחאות שחוקות ושדופות שתמיד אנחנו שומעים כמותן בימים מסוג זה. אבל יש שאלות קשות שחייבות להישאל, ועליהן לא קיבלתי תשובה וגם לא אקבל תשובה, לפי הצורה שבה הדברים מתנהלים.

לפני חודשים מספר אירעה פעולה שבה נהרגו חמישה חיילי צה"ל. אחרי אותה פעולה עמד שר הביטחון על הרוקן הזה והסביר לנו שיופקו כל הלקחים וישונו כל מיני תהליכים, כל מיני נהלים, כדי שדברים כאלה לא יקרו עוד.

צר לי שעלי לשאול את השאלה הזאת. אבל בשבוע שעבר אירעה תקרית שנייה שבה נפלו שלושה חיילי צה"ל, ואני שוב שומע שיופקו לקחים, שנתגבר ונוכל. אני חושש מאוד, שאם אנחנו נקבל את הדברים הללו ונצביע בעד ונעביר את הכול לוועדת החוץ והביטחון, בזה יבוא סוף פסוק.

אני חושש שאנחנו צריכים להיות הרבה יותר אכזריים כלפי עצמנו כדי שלא נהיה אכזריים כלפי החיילים שלנו וכלפי הבנים שלנו. אני חושש שהבדיקה האמיתית והנוקבת של הנהלים לא בוצעה, ואני חושש שצריך לקחת את הדברים בחומרה רבה, בחומרה יתירה — איך קרה שדבר זה התחולל ונפל בתוכנו.

משום כך אני מבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת גולדברג, שאיננה עונה על הצרכים האמיתיים ועל המשבר האמיתי שהבעיה הזאת חשפה. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חבר הכנסת גולדברג, אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדת החוץ והביטחון כהצעת סגן שר הביטחון?

משמעות לקשר של אורחי דרום-לבנון עם ביירות או לקשר בין ההתרחשויות בתוך האזור.

לכן נתתי דעתי על כך והחלטתי להביא נושא זה לידיעת חברי הכנסת והציבור הרחב, שבינינו את הרגישות מצד אחד, ואת המציאות בשטח מצד שני. חשוב להבין ולדעת מהי הפעילות היומיומית אשר מתרחשת שם, שצה"ל מקדיש לה ימים ולילות, וכולנו מעריכים זאת. אם מתרחש אירוע טרגי כמו האירוע שהתרחש בשבוע שעבר, הוא קרה כתוצאה מפעילות יומיומית של חיילים רבים, ובכללם חיילי היחידה המיוחדת הזו שפעלה כגזרה פרובלמטית במיוחד, רגישה במיוחד, שהיא הזירה המשמשת מפתח להסכם שלום כלשהו ולמבחנים בעתיד. כי הרי אם תאפשר ממשלת הכובות הלבנונית, הפועלת בחסות סוריה, מעבר חופשי של אורחים בדרום-לבנון — — —

אדוני היושב-ראש, אני מקווה שתגן עלי מפני חברי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בהחלט. אעשה זאת בשמחה, כי הרי אין לך יריבים אלא רק חברים.

יוסף גולדברג (הליכוד):

אני מודה באשמה שיש לי רק חברים.

יתירה מזאת, נוצר מצב שג'זין, נקודה זו מהווה אחד המקומות למבחנים ולהבנות בין ממשלת ישראל לבין הממשלה הסורית-הלבנונית. שכן אם יאפשרו מעבר של אורחים מדרום-לבנון ללא הפרעה במעברי ג'זין לכיוון ביירות ולכיוון צידון, ואם יימשך הקשר, אם יתפתח הקשר הזה, יש בכך משום נכונות לחיים נורמליים בגבול הצפון.

השאלה היא, האם אכן תצליח הממשלה הלבנונית לפקד את נשקם של הארגון "חיזב-אללה" ושל ארגונים קיצוניים נוספים ולהיכנס למתנה ראשונית שבצור ולהוציא את הנשק הכבד ממחנה זה ולמנוע גם נשק קל מארגוני החבלה, כי הרי ידוע לכולם שכל ארגון מתאבדים חוצה את הגבול עם נשק קל ולא דווקא עם נשק אשר מוגדר ככבד. אבל אין ספק שבגלל פעולה זו יש הקלה וזוהי מגמה שצריך לעודד אותה, ואפשר לעודד אותה.

אני רוצה לומר לך, ידידי סגן שר הביטחון, אנו משלמים מחיר כבד עבור השלום. אין ספק שחפצי שלום אנו, אבל עם ביטחון. אם חפצי שלום אנו, דבר אחד חייב להיות ברור — ג'זין ורצועת הביטחון הן הערובה לשלום. ומי שחפץ בשלום, ובעיקר עם סוריה ולבנון, אני בהחלט בעד פשרה זו. והפשרה שאני מציע אותה כריש גלי לממשלת סוריה ולממשלת לבנון: רצועת הביטחון תמורת הסכם שלום, ותו לא. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קורא לסגן שר הביטחון להשיב על ההצעה, בבקשה.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מדיניות סוריה כלפי "חיזב-אללה" ופעילותה מושפעת בעיקרה מיחסי הגומלין שבין סוריה לבין אירן. סוריה מאפשרת ל"חיזב-אללה" להיערך ולפעול במרחב שבשליטתה בכקעת הלבנון, והיא מהווה גורם מפשר עיקרי בעימות שבין "חיזב-אללה" לבין תנועת "אמל". בחסות סוריה ובהסכמת אירן הושגו הסכמים המאפשרים לשני הפלגים השיעיים דוקים בלבנון. סוריה גם מאפשרת העברת אמצעי לחימה ואמצעים אחרים מאירן ל"חיזב-אללה" בלבנון, תוך שהיא מנצלת את שירותיהם

יוסף גולדברג (הליכוד):
כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בסדר. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

מוותר לשאול מניין חבר הכנסת — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא, לא. הוא אמר את הדברים שלו. עכשיו אנחנו נצביע. חברי הכנסת, נא להצביע. מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת גולדברג לוועדת החוץ והביטחון, כהצעת סגן שר הביטחון? זו הצבעה מס' 9.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 8

בעד ההצעה שלא לכלול

את הנושא בסדר-היום — 2

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מצרף את קולך, כי אתה עומד כאן. ברוב של שמונה, נגד שניים, ללא נמנעים, הועברה הצעתו של חבר הכנסת גולדברג לוועדת החוץ והביטחון, כהצעת סגן שר הביטחון.

טו. הצעה לסדר-היום

הסכנה מנשק השמדה המונית במזרח התיכון

על מה שיקרה במזרח התיכון בשאלות האלה איננו אלא מביע את דעתו, ובמיוחד נוכח תוצאות מלחמת המפרץ.

אין היום ויכוח על כך שבמזרח התיכון יש נשק משני סוגים, גם נשק לא-קונבנציונלי בתחום הכיולוגי והכימי. אבל הדבר שהפחיע אולי יותר מכול הוא, שקיים פוטנציאל ממשי לייצור נשק גרעיני בטווחי זמן קרובים מאוד.

ההפתעה הגדולה שהפתיעה את העולם כולו היא, שעירק הצליחה במשך השנים להקים תשתית פיסית, ויותר מזה — תשתית אנושית של מדענים שהיו מסוגלים, והם מסוגלים גם היום, להתמודד עם הטכנולוגיות המתקדמות, וזה מהווה אופציה לייצור פצצה גרעינית.

אם תהיה יכולת להשמיד את התשתית הפיסית הזאת — כך אנחנו מקווים — שתחסל את הסיכון המידי, תישאר התשתית האנושית של אותם מדענים, אותם טכנאים, שאם יימצא מי שייתן להם את המימון ויחדש את התשתית, הרי קיימת סכנה שאנחנו נראה, או נמצא את עצמנו מול אופציה גרעינית של מדינה ערבית זו או אחרת בטווחי זמן קרובים ביותר.

רבותי, אני חייב לומר כאן, בקשר לנכונות העולם להאמין ביכולתנו להתרועע, שקיימת בעיה שלא היה בעולם מידע על האמת העובדתית לגבי הכמויות, היכולת וההכנות שעירק ביצעה. ואנלוגית לזה, אני ממשיך הלאה ואומר: ייתכן שחסר גם מידע על פוטנציאל ויכולת של מדינות אחרות באזור, כמו אלג'יריה, לוב, וללא ספק אירן, שקונה היום נשק מכל הבא ליד.

העירקים הקדימו בכמה צעדים את המשלחת המיוחדת של האו"ם שנשלחה לתפוס את כל הדלק הגרעיני ולהחרים את הציוד שנמצא שם.

עירק הודתה במפתיע בהימצאות כמות אורניום מועשר — 40% קילוגרם — ואני אומר כאן אומנם דעה אישית אבל היא לא דעתי הפרטית, זו דעה שנתמכת על-ידי מדענים ישראלים בעלי שם בין-לאומי, כי גם כמות זו שהצהירה עליה עירק איננה הכמות האמיתית.

להערכתם של אותם גורמים, יש שתי נקודות מדאגות ביותר: 1. הכמות שבידי עירק כפולה כנראה מזו שעירק

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אני קורא לחבר הכנסת משה שחל, להעלות את הצעתו, מס' 5633: הסכנה מנשק השמדה המונית במזרח התיכון.

חברי הכנסת, לפני שאני נותן לחבר הכנסת שחל את רשות הדיבור אני רוצה לחזור להצבעה על ההצעה הקודמת. חברי הכנסת, יש כאן בעיה שאינני יודע כיצד לנהוג בה. חבר הכנסת גולדברג ביקש ממני למחוק אותו מרשימת המצביעים בעד, כי הוא מקוץ. אינני יודע אם הקיזוז יכול בכלל להיחשב כחלק מההצבעות. אינני מקוץ אותו מכיוון שבמקרה זה הדבר לא מעלה ולא מוריד.

קריאה:

— — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

יש פה בעיה שמחייבת בדיקה, ולא בהזדמנות זאת.

בבקשה, חבר הכנסת שחל.

משה שחל (המערך):

אני מקווה שלא תקוז לי מזמני.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לא. אני בהחלט ער לזכויותיך, חבר הכנסת שחל.

משה שחל (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מחר יסתיים מועד האולטימטום שהציגו ארצות-הברית ומועצת הביטחון לעירק להשמדה, לסילוק ולפירוק כל סוגי נשק השמדה ההמונית שבידי עירק — כימי, ביולוגי וגרעיני.

כמעט באותו מועד מגיעות ידיעות על נכונות אמריקנית לאפשר לעירק לחדש את מכירת הנפט שלה, כדי לממן קניית מזון וסיוע לעמה.

השאלה הנשאלת היא, האם תחקוף ארצות-הברית אותם מקומות שיש יותר מחשד שבהם יש תשתית לייצור נשק לא-קונבנציונלי, נשק שנועד להשמדה המונית, ובמיוחד פוטנציאל של נשק גרעיני?

אני לא אעסוק בסוגיה זו, כי נוכחנו לדעת שכל המתנבא

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
למה ממציאים דברים כאלה? אני לא מבין. זו לא זכות
שלי לחלק חומר לחברי בכית הזה?

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת ביטון, כל חומר שאתה רוצה לחלק, אתה יכול
לחלק, לא באולם המליאה. אתה יכול לחלק בתאים ואתה יכול
לחלק בחוץ, איש לא מונע ממך. במליאה הנוהג הוא, שלא
מחלקים חומר אלא באמצעות הסדרנים. זו ההנחיה הקיימת.
אני לא המצאתי אותה.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
אתה מוכן להורות לסדרנים שיחלקו את זה?

היו"ר מ' וירשובסקי:
קודם כול תעביר את החומר לסדרנים.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
אני שואל אותך, האם אתה מוכן?

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני אבדוק אם זה בסמכותי, ובינתיים אני מבקש ממך
שלא תחלק שום דבר, תיכף אברר.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
לא אמשך לחלק עד אשר תבדוק.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני אבדוק. חבר הכנסת שחל, תמשיך בבקשה. אני אוסיף
שתי דקות.

משה שחל (המערך):
נדמה לי שזה היה יותר זמן.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אתה יודע מה? ביום האחרון לא אעמוד אתך על המיקח
— שלוש דקות.

משה שחל (המערך):
אדוני היושב-ראש, אמרתי ואני חוזר: מתנגב ללבי חשד,
שהפצת הכור העירק כי-1981 נתנה לנו תחושה, ששוב אין
סכנה, וכתוצאה מכך גילינו יחס של שאננות, אנחנו והעולם
אחנו.

בידי מסמכים שפורסמו בפברואר ובמרס 1991, בעיצומה
של מלחמת המפרץ, מהפרסומים היוקרתיים ביותר בנושא
האטום, ובאחד הפרסומים, ב-Bulletin of the Atomic
Scientist, שני אנשים מכובדים שעסקו בבעיית הגרעין
מציינים את כמויות האורניום המועשר בעירק ככמויות
פתוחות בהרבה מאלה שעירק עצמה הצהירה עליהן, והם
מדברים על לא יותר מאשר 12.3 קילוגרם ועוד כ-12 קילוגרם
שקיבלו מברית-המועצות, כאשר עירק עצמה אומרת, שהכמות
כפולה.

ואולם, אדוני סגן שר הביטחון, דבר אחד קשה לי להבין.
כמשך השנים הללו, מ-1981, הפצת הכור באוסיראק —
סדאם נשבע שתהיה פצצה אטומית לעירק. הוא עשה תוכנית
שחייבו הרבה מאוד השקעות. הוא שלח סטודנטים עירקים,
במספרים עצומים, ללמוד. מדענים יכלו לדעת זאת. מדינה לא
משקיעה סכומי עתק רק כדי לשפר את הרמה המדעית שלה.
במיוחד כאשר היו ידיעות על רכישות של רכיבים שלא
משתמשים בהם אלא לצורך אחד יחיד, רכישת אורניום —
ואם אני ידעתי, רבים אחרים ידעו — כמויות גדולות של
אורניום לא-מועשר, מה שנקרא ה"yellow cake", העונה

הצהירה עליה: 2. בידי עירק טכנולוגיה המאפשרת לה לייצר
פצצה בטווח זמן שבין שישה חודשים לשנה.

נוסף על הדלק הגרעיני הקימה עירק מפעל העשרה
כאמצעי צנטריפוגות, והיא הקימה מפעל נוסף, שאיש לא ידע
על קיומו, להעשרת אורניום גם בשיטה האלקטרומגנטית, שבה
ייצרו האמריקנים את פצצת הגרעין הראשונה במלחמת-העולם
השנייה.

אם נוסיף על זה, כי בעצם ימים אלה נקשרות עסקות
למכירת טילים שכבר קיימים במזרח התיכון, טילי ה-CSS-2
מסין, שטווח השיט שלהם הוא כ-1,000 מילין, זאת אומרת
כ-1,500 קילומטר, יש לנו תמונה של אמצעי שיגור ויכולת
טכנולוגית לייצר וגם מוטיבציה להשתמש בנושק זה.

אדוני היושב-ראש, אני חייב להעמיד את הבית, בכמה
משפטים, על הנורות שחייבות להידלק בנושא הזה. סדאם
חושין הערין הערכה כלשהי שהוא בנה אותה אנלוגית נדבך
אחרי נדבך. הוא קבע כי העדיפות הצבאית הישראלית,
בהשוואה למדינות הערביות, מתמקדת בעדיפות הגרעינית
הישראלית. מצב זה, כך הוא אומר, מונע ומנע מהערבים שינוי
של הסטטוס-קוו. אחרי 1981 גיבש סדאם אסטרטגיה שלפיה
הערבים חייבים להשיג פצצה משלהם כדי להתמודד מול
ישראל.

רכותי, חברי הכנסת, אני מעיד על עצמי, שבהצעת זו אין
לי כוונה פוליטית או מפלגתית אלא אני חייב לומר מהרהורים
שיש בתוכי כבר כמה חודשים, האם אחרי הפצת הכור
האטומי בעירק לא הנחנו הנחה מוטעית, וכתוצאה ממנה
הפכנו להיות שאננים, שהפצת הכור סיימה למעשה — —

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

— — —

משה שחל (המערך):
חבר הכנסת צ'רלי ביטון, אני מבקש ממך.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת שחל, סליחה. חבר הכנסת ביטון, אני מבקש
ממך שלא לחלק חומר.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
למה?

היו"ר מ' וירשובסקי:
כי אני קיבלתי הנחיה, שאין נוהג לחלק חומר אלא
באמצעות הסדרנים.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
אדוני היושב-ראש, אתה היושב-ראש, יש משהו שיכול
לתת לך הנחיות?

היו"ר מ' וירשובסקי:
בהחלט. קודם כול — התקנון והנהלים הקיימים בבית
זה. חבר הכנסת ביטון, אינני יכול למנוע ממך לחלק מה
שאתה רוצה מחוץ למליאה.

אני אבקש שלא לאפשר לו לחלק חומר, ואני מבקש
מהסדרנים לאסוף את החומר שהוא מחלק.

חבר הכנסת ביטון, אין לי כל ריב אתך, אין לי כל ויכוח
אתך. אני מבקש ממך.

היו"ר מ' וירשובסקי:

סליחה, חבר הכנסת ביטון.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אני שואל: האם יש לי זכות לתת חומר לחברי בבית הזה?

היו"ר מ' וירשובסקי:

בהחלט. התשובה היא: כן, אבל — — —

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אם יש לי זכות, אל תמנע אותה ממני.

היו"ר מ' וירשובסקי:

קודם כול, לא אני מונע ממך, אלא אלה הם כללי הבית. שנית, אתה יכול לחלק על-ידי שימה בתיבות הדואר, על-ידי חלוקה לחברי הכנסת, לא על-ידי חלוקה באולם המליאה.

תאר לך, חבר הכנסת ביטון — — —

אלי דיין (המערך):

הוא רוצה למסור אישית.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני לא יכול למנוע ממנו להתקרב אליך ולתת לך נייר ביד.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

זה מה שאני מתכוון לעשות, לגשת לחברי הכנסת אחד אחד ולתת להם.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

אדוני היושב-ראש, האם המכתב הזה הוא ביחס להשמדת הנשק הגרעיני של עירק?

היו"ר מ' וירשובסקי:

אינני יודע. חבר הכנסת צ'רלי ביטון, אינני יכול לאפשר לך לחלק ולהניח את המכתב על השולחן.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

חבר הכנסת צוקר נהיה קודש-הקודשים של הבניין הזה. חברי הכנסת יוסי שריד ודוד צוקר הם בעלי-הבית של הבניין הזה והם יכולים להורות לך ולמזכיר הכנסת ולבניין הזה לעשות ככל העולה על רוחם. לא יעלה על הדעת דבר כזה. אני מחלק חומר בניגוד לרצונם של חברי הכנסת צוקר ושריד.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת ביטון, אני לא אגרום לך נחת רוח ואוציא אותך מאולם המליאה. אני לא אעשה לך את הנחת-רוח הזאת. אבל אני רוצה להגיד לך משהו: אם אני אומר לך מה הם כללי הבית הזה, אל תזכיר לי הוראות של חברי כנסת אחרים. אני אומר לך, שאם יתחיל פה משחק שכל חבר כנסת — — —

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אמרת לי שקיבלת הוראה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בוודאי.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

מחבר הכנסת יוסי שריד.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, אני קיבלתי הוראה ואני אמלא אחריה. זאת הוראה של יושב-ראש הכנסת הממונה על נוהלי הבית. אל תנפנף לי באצבע. אני מודיע לך, שאל לך לחלק חומר. אני לא רוצה להפוך את הוויכוח בינינו לסכסוך ביום האחרון ולריב לעיני הבריות. אני מבקש ממך להישמע

הצהובה, מפורטוגל, מברזיל. עירק רכשה טכנולוגיה מאיטליה. עירק רכשה מצתים מדויקים, וידעו שכדי להשתמש במצתים מדויקים אלה חייב להיות הפיתוח של הגרעין באותה מדינה מתקדם במידה כזו שהוא מחייב איזו דאגה.

אדוני סגן שר הביטחון, אומר לך יותר מזה, עוד לפני עשרה חודשים נפגשתי עם קבוצת מדענים בישראל, ונאמר על-ידם כחוות דעת מדעית של אנשים שמלאכתם במדע בלבד, שהערכתם היא, שעירק נמצאת בטווח היכולת של ייצור פצצה גרעינית, שלעירק יש נשק כימי ויש לה תשתית המאפשרת לה, הרבה מעבר למה שידוע ומקובל, את הייצור והשילוח של אמצעים אלה.

ארצות-הברית עמדה למעשה עם כישלון מודיעיני מוחלט, והיא מודה כזה היום. ונשאלת השאלה, האם הפיק מישו את הלקחים ממה שהתרחש? האם מישו בודק מדוע לא עקבו במידה מספקת אחרי ההכנות המרובות, הרכישות הכספיות, רכישת חברות, השתלטות על חברות באנגליה, רכישת רכיבים, אבל בעיקר שליחתם של סטודנטים עירקים להרכבה מקומות באירופה ובארצות-הברית ללמוד את מדעי הגרעין ברמה של תואר שני ותואר שלישי? כל אלה היו אותות שחייבו איזו אזהרה. ואני אינני מעריך, שהתהליך הזה הסתיים.

אסיים את דברי בכך: להערכת, סדאם חוסיין יתחמק מהשמדת כל פוטנציאל הייצור הגרעיני שלו. להערכת, בידי עירק כמות כפולה מזו שהיא הצהירה עליה של אורניום מועשר ברמה שתאפשר לה לייצר בין שתיים לארבע פצצות גרעיניות. להערכת, מדינות אחרות באזור, ובראש ובראשונה אצין את אירן, אבל גם אלג'יריה וגם לוב, מנסות להשיג אופציה גרעינית. להערכת, במזרח התיכון קיימים היום מרחסנים עם פוטנציאל לנשק כימי וכיולוגי בכמה מדינות, ביניהן סוריה, נוסף על מדינות שאנו יודעים עליהן, כמו עירק. יש בידיהן אמצעים לשיגור, אומנם לא ברמה מספקת, אבל אני חושב שגם לגבי השלב של השיגור נעשים מאמצים בכמה מדינות, ביניהן מדינות הקרובות אלינו, לרכוש אמצעים אלה, כאשר יש מדינות שמוכנות למכור אותם.

לכן אני מציע שנקדיש לנושא זה דיון כמתבקש. אם קיימת סכנה, הסכנה היא מוחשית ביותר. ואם יש מקום לתביעה ולדרישה, זוהי תביעה אפקטיבית — שישראל תהיה שותפה לפיקוח ממשל למניעת כניסתן של אופציות נשק אלה למזרח התיכון, כי כניסתן והימצאותן בידי מנהיגים בלתי אחראיים יכולה להוביל את המזרח התיכון כולו לתוהו ובוהו, לשואה של ממש.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת משה שחל. אני קורא לסגן שר הביטחון.

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, אני ביררתי את הדבר. אין לחלק חומר לחברי הכנסת במליאת הכנסת בשום צורה, אלא אך ורק חומר של ועדות, של נשיאות הכנסת וכיוצא באלה.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

זה חומר שהוא תוצאה של דיון בוועדה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אבל זה לא מה שהוועדה מחלקת. זה דבר שאתה רוצה לחלק.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

יש לי זכות לתת חומר לחברי בבית הזה?

יוזמת הנשיא בוש לפירוק הנשק. כולנו מקווים שאכן דרכו בתחום זה תצלח.

אני מציע להעביר את הצעתך לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, ושם בוודאי ייתנו הסברים נוספים והסוגיה תתברר במלואה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני מכין שיש הצעה אחרת — להסיר את ההצעה. חבר הכנסת צחי הנגבי, בבקשה, במסגרת דקה.

צחי הנגבי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני פונה לחבר הכנסת שחל, שעשה נכון כאשר העלה את הנושא היום על סדר-יומיה של מליאת הכנסת. אני חושב, שכדאי לחבר הכנסת שחל ולכולנו להסתפק בדבריו של סגן השר בשם הממשלה.

חבר הכנסת שחל העלה את הסוגיה שחייבת לעמוד ואכן היא עומדת לנגד עיניה של הממשלה; וכלל דיון אסטרטגי, בעל משמעויות לטווח קצר, לטווח בינוני ובוודאי לטווח הארוך, כפי שאמר כאן חבר הכנסת שחל, חייבת להיות בדיקה יסודית ומעמיקה ובחינת הלקחים שיש להפיק אל נוכח ההתחמשות העצומה, המרהימה של מדינות ערב — לא רק עירק, כאמור, אלא גם סוריה, לוב, אירן — בכלי משחת בלתי קונבנציונליים.

חבר הכנסת שחל, אנחנו חברים בוועדת החוץ והביטחון, הנושא הזה ממילא נדון שם באופן שיטתי, גם בוועדה, גם בוועדות המשנה המיוחדות. אני מציע שבנושא כזה לפחות לא נקיים הצבעה אלא נתאחד כולנו סביב דברך וסביב הודעת סגן השר. הנושא הזה יידון ממילא בדרכים הרגילות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חבר הכנסת שחל, סגן השר הסכים להעביר את הצעתך לוועדה. יש פנייה נרגשת אליך מחבר הכנסת צחי הנגבי, אתה מעוניין להסתפק בדבריו סגן השר, או שאתה רוצה לקבל את הצעת סגן השר?

משה שחל (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני מקבל את ההצעה הצפונית, של סגן שר הביטחון.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חבר הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת שחל לוועדת החוץ והביטחון, כהצעת סגן שר הביטחון? נא להצביע, הצבעה מס' 10.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 11

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת החוץ והביטחון נתקבלה.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, אבקש לצרף את קולי. אומרים לי שהצבעתי לא נקלטה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 11, ללא התנגדות וללא הימנעות, הועברה הצעתו — — —

להוראות שלי, שהן הוראות שקיבלתי מיושב-ראש הכנסת המופקד על הדברים האלה. אני מבקש ממך שלא להתווכח. בזה אני מסיים את העניין הזה.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
יושב-ראש הכנסת לא נתן שום הוראה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אם אני אומר לך שאני ביקשתי לברר את הדבר הזה ואני אומר לך מה קורה, אל תתווכח אתי, כי זה כאילו אתה אומר שאני משקר, ואיני נוהג לשקר גם בעניינים חשובים יותר מזה.

בבקשה, אדוני סגן שר הביטחון.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מרבית מדינות ערב אכן עוסקות זה שנים בפיתוח יכולות בלתי קונבנציונליות. במסגרת זה צברו חלקן — — —

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני היושב-ראש, מה, מהידיים של חברי הכנסת לוקחים חומר?

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני לא רוצה שייקחו חומר מהידיים של חברי הכנסת. חבר הכנסת ביטון, אני מבקש ממך שלא תעשה לי כאן מהומה.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

הסדרנים לוקחים מהידיים של חברי הכנסת את החומר.

אלי דיין (המערך):

אדוני היושב-ראש, מותר לו למסור באופן אישי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מבקש ממך, אל תפרש לי כאן דברים. אני לא אמנע ממנו לתת ליד פתקה או נייר שיש לו, אבל אני מתנגד לזה שהוא יחלק. בזה אני מבקש להפסיק את הוויכוח. בבקשה, אדוני סגן שר הביטחון.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

מרבית מדינות ערב עוסקות זה שנים בפיתוח יכולות בלתי קונבנציונליות. במסגרת מאמץ זה צברו חלקן יכולות בתחום חומרי הלחימה הכימיים, ומיעוטן גם הגיע להישגים בתחום חומרי הלחימה הביולוגיים, ועירק בראשן.

בתחום פיתוח הנשק הגרעיני, עירק היא אכן המדינה הערבית המתקדמת ביותר, אך יצוין כי מדינות נוספות במזרח התיכון ובצפון-אפריקה שואפות לפתח יכולות בתחום הטכנולוגיות הגרעיניות.

לגבי היכולת הבלתי קונבנציונלית של עירק, אנו עדים למאמץ הנעשה על-ידי האו"ם במסגרת החלטה 687 לפרק את עירק מיכולות אלו, אך לפי שעה מוקדם לקבוע מה תהיה מידת ההצלחה של פעילות זו.

אנחנו עוקבים מקרוב אחרי כל התפתחות בתחום הזה בעירק. מובן מאליי שלא אכנס לשאלת התשתיות האנושיות והאחרות שהצליחו לפתח, אבל תהיה סמוך ובטוח, חבר הכנסת שחל, שצה"ל וכוחות הביטחון עושים כל שביכולתם כדי לעקוב מקרוב אחר הנעשה בתחום זה כמו בתחומים אחרים. בעירק כמו במדינות אחרות במזרח התיכון ובצפון-אפריקה.

לגבי שאלת יכולתן של מדינות ערב האחרות בתחום הבלתי קונבנציונלי, סוגיה זו עתידה להיות מטופלת במסגרת

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, ביקשתי לצרף את קולי.

הי"ר מ' וירשובסקי:

אני לא אעורר כאן את הוויכוח מחדש.

חיים רמון (המערך):

תוך 20 שניות מותר לי.

הי"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת רמון, ברוב של 11, ללא התנגדות וללא הימנעות, הועברה ההצעה לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת.

חיים רמון (המערך):

מדוע אדוני לא מצרף את קולי?

הי"ר מ' וירשובסקי:

אינני רואה שום הצדקה לצרף את קולך.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש, עכשיו אני מבקש ברצינות: על-פי החלטת ועדת הכנסת, חבר כנסת שנכח בזמן ההצבעה באולם, תוך 20 שניות — — —

הי"ר מ' וירשובסקי:

לא. אנחנו קיימנו אתמול דיון בנושא זה. לא נכח, אלא הוא היה צריך — — —

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אנחנו עוררנו את תשומת לבו שהצבעתו לא נקלטה.

חיים רמון (המערך):

אדוני, הצבעתי, אלא שזה לא עבד.

הי"ר מ' וירשובסקי:

עכשיו אתה אומר זאת.

חיים רמון (המערך):

לא. הנה, יש לי עדים.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אנחנו הפנינו את תשומת לבו שהצבעתו לא נקלטה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

אתה הצבעת והצבעתך לא נקלטה?

חיים רמון (המערך):

כן, אדוני.

הי"ר מ' וירשובסקי:

בסדר. אנחנו נבדוק מייד את העניין הזה. אם אכן אתה לחצת והצבעתך לא נקלטה — אני אוסיף את קולך. עכשיו אני פועל — חבר הכנסת רמון, אני מבקש ממך, זו לא קפריזה, אלא אתמול היה דיון של שעה בוועדת הפירושים והבעיות האלה לוכנו. כפי שהמצב היום, האם אתה מודיע שנכחת, לחצת, והצבעתך לא נקלטה, או שטעית? — אם כן, אני חייב להביא אותך בחשבון בהצבעה.

חיים רמון (המערך):

זאת היתה הודעתי.

הי"ר מ' וירשובסקי:

לא. אתה ביקשתי לצרף את קולך כי נכחת. אם התברר שנכחת ולחצת והצבעתך לא נקלטה — קולך יצורף.

שולמית אלוני (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
הוא לחץ והפנינו את תשומת לבו שהצבעתו לא נקלטה.

חיים רמון (המערך):

לא לחצתי טוב, אבל לחצתי.

הי"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת רמון, אתה מוכן ללחוץ על כפתור ההצבעה שלך? רק אתה. חבר הכנסת רמון, אני רוצה להגיד לך משהו: אילו היתה זאת הצבעה בעלת משמעות מבחינת התוצאות — אם זה 11 או 12, זה באמת לא משנה. אבל הואיל וזה היום האחרון, כצופר לאחד מראשי תנועה אני מסכים לצרף את קולך. זה היה 12 ולא 11. אבל אני מודיע לך, שלפי הפירוש ה"סטריקטי", כפי שהוא פורש אתמול בוועדת הפירושים, אם לחצת ולא נקלט, הייתי מצרף את קולך; אבל מכיוון שעכשיו לחצת וזה עבד, כנראה לא לחצת.

חיים רמון (המערך):

אני מודה לך על היחס המיוחד.

הי"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, חבל על הזמן. נתקדם.

טז. הצעה לסדר-היום

סיפוח מבשרת-ציון לירושלים

הי"ר מ' וירשובסקי:

אני קורא לחבר הכנסת בורג להעלות את הצעתו לסדר-היום מס' 5563 בנושא: סיפוח מבשרת-ציון לירושלים. בבקשה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

בעד סיפוח או נגד סיפוח?

הי"ר מ' וירשובסקי:

את זה חייבך נשמע. אני רק מודיע את השם, אני לא מודיע את התוצאות.

אברהם בורג (המערך):

אנחנו נגד סיפוח, לא חשוב איפה ולא חשוב באיזה תחום, אף שאני חושב שהכותרת בנושא הזה היא לא-טובה לתושבי מבשרת.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, כבוד השר, כבוד השד
ודאי יודע היכן נמצאת מבשרת-ירושלים. בדרכו מן השפלה
אל ההר או מן ההר אל השפלה הוא חולף על פני
מבשרת-ירושלים.

בחדשים האחרונים, כשנה האחרונה ישבה ועדה שמינה
שר הפנים, שמה ועדת-קוברסקי, על שם יושב-ראש הוועדה
— — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

על שם יושב-ראש הוועדות.

אברהם בורג (המערך):

על שם יושב-ראש ועדות מחוץ לסוגריים. אחרי כן, לתוך
הסוגריים אפשר להכניס כל נושא שרק אפשר.

ומכאן אני עובר לסוג האחר של הטיעונים, לא לגבי מבשרת-ישראל, והיא דנה בענייני היחסים שבין עיריית ירושלים לבין מבשרת-ישראל. שיקולים לכאן ושיקולים לכאן, בסופו של דבר נתקבלו — לפחות על-פי הדיווחים בעיתונות — החלטות בדעת רוב כנגד דעת מיעוט בעד סיפוח מבשרת-ישראל לרשות הנקראת ירושלים.

כנגד זה אני מתקומם, ובנושא זה אני מעלה את ההצעה לסדר-היום. אני רוצה לטעון שני סוגי טענות: טענה אחת הנוגעת לגופו של יישוב, טענה שנייה הנוגעת לגופו של נושא — איחוד רשויות.

מי שמכיר את מבשרת-ישראל, ואני מכיר את היישוב כמי שגר — — —

דן תיכון (הליכוד):
מבשרת-ישראל.

אברהם בורג (המערך):

מבשרת-ישראל. דומני ששם היישוב המאוחד הוא מבשרת-ישראל. זה יישוב המורכב למעשה משני יישובים: מעוז-ציון ומבשרת-ישראל שאוחדו לכלל ישות יישובית אחת ששמה מבשרת-ישראל. יש ליישוב הזה אופי מאוד מאוד מדויק, אופי שהצליח אחרי הרבה שנים של בעיות להגיע לשני סוגי אינטגרציות: לאינטגרציה בתוך מעוז-ציון בין תושבים, ואינטגרציה בתוך מבשרת-ישראל בין תושבים ותיקים לבין חדשים, ולאינטגרציה בין מעוז-ציון למבשרת-ישראל, בין שני היישובים לשעבר. זה יישוב שתושביו גרים בו בשל הצביין הכפרי למחצה, בשל איכות החיים הטובה והגבוהה מאוד, בשל צפיפות הדיור הנמוכה, בשל סוג האוכלוסייה, בשל העדר מתחים, ודאי בשנים האחרונות, מכל רקע של מתחים המאפיינים את ירושלים.

שר הפנים א' דרעי:

גם ועדה קרואה.

אברהם בורג (המערך):

מייד נגיע גם לוועדה הקרואה, אדוני השר.

אין שם מתח בין דתיים לבין חילונים, אין שם מתח בין יהודים לבין ערבים, אין שם מתח בין עשירים לבין עניים. היו בעיות בין ותיקים לחדשים, אבל הן חלפו. יש מערכת חינוך שלובה, מערכת חינוך טובה, גם מערכת החינוך הדתית וגם מערכת החינוך החילונית; מעורבות תושבים ברמה נדירה בכל יישוב קהילתי. זהו יישוב שהזהות היישובית שלו, ללא ספק, מאוד ייחודית ומאוד שונה מהזהות היישובית של ירושלים, שהיא הרבה יותר גדולה, הרבה יותר הטרוגנית.

ביישוב כ-15,000 תושבים, ועם מגמות ההגירה אל מחוץ לירושלים עוד יגיע ל-20,000 תושבים, ועל-פי נורמות מקובלות הוא יכול אפילו להיות מוכרז כעיר.

אני חושב שבשנים האחרונות הוכיחו התושבים יכולת של הנהגה עצמית לא-מבוטלת בארגון התושבים, קיום משאלים, קיום תמיכות. וזה במצב שמאז 1983 לא שאלו את התושבים מה הם רוצים. לא התקיימו בחירות מאז 1983, למרות פניות ובקשות ושאלות. והיום הולך השר לקבל או לא לקבל, כלומר לקבל או להפיל או לדחות את הצעותיה של ועדת-קוברסקי, בלי שנשאלה דעתם של התושבים בדרך המקובלת והנהוגה בדמוקרטיה, בדרך של בחירות.

דומני, אדוני השר, שאתה צריך לתת סיכוי, או מה שנקרא לתת צ'אנס לתושבי מבשרת-ישראל, צ'אנס לניהול עצמי, לשליטה עצמית, להיות יישוב עצמאי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

זה היה — — — את האוכרדרפט ממך.

אברהם בורג (המערך):

אני לגמרי לא בטוח.

אני רוצה לדבר אתך, אדוני השר, גם על הנושא הנקרא איחוד רשויות. דומני שגם אתה, אדוני השר, תכיר בכך שרשות מקומית היא התא הבסיסי של חברה דמוקרטית. אין לנו בארץ המושג הגלולי של קהילה. יש לנו הממלכה, המדינה הגדולה שבה תושבים מתקיימים בכל מיני צורות קהילתיות, ואחת הצורות הקהילתיות הפוליטיות המובהקות במדינת ישראל היא היישוב. אני חושב שהעשור האחרון, שבו היו בחירות ישירות של ראשי רשויות, יצר קשר חזק הרבה יותר בין המנהיגות המקומית לבין התושבים המקומיים ובינם, כישות יישובית אחת, לבין הרשות כולה. ראה איזו צמיחה ונוכחות יש בכנסת לראשי רשויות לשעבר של הליכוד: במערך — לא מספיק, אבל יש.

שבח וייס (המערך):

אגב, גם בכנסת הראשונה היו — — —

אברהם בורג (המערך):

כן, אבל אז לא הייתי.

שבח וייס (המערך):

אבל היה לך נציג משפחתי.

אברהם בורג (המערך):

אבל הוא לא היה ראש רשות.

אדוני השר, במשרד שלך אין קריטריונים לאיחוד רשויות. יש מקומות שבהם המשרד אומר: אני דווקא רוצה ללכת להפרדת רשויות, טוב לי שהרשות תהיה קטנה. אתה יודע, אני אפילו מסתכל 10 מטרים מעבר לגבולה של מבשרת-ישראל, על מועצה אחרת, מטה-יהודה, וזו תהיה ודאי הצעה לסדר-היום במושב הבא — שם יש מגמה להפריד את הרשויות למיניהן, לרשות אולי יותר מקומית באזור אכר-גוש. יש אנשים שמדברים על כך, או אפילו באזור טלזיסטון, או בצורה-הדסה — דווקא ללכת להפרטה, אם אשתמש במושג ששאל ממקום אחר, ולא ללכת לאחדות. אין לך קריטריונים לאיחוד רשויות.

ועכשיו אתה לוקח פרכר כמו מבשרת-ישראל, שעל תכונותיה העצמאיות והייחודיות כבר נענת בראשך, ש-73% מתושביו הביעו את רצונם שלא להסתפח לירושלים — לפחות בסקר פנימי, והוא היחיד שיש לנו, אבל הוא סקר שקיים — ואת האנשים האלה רוצה להפוך לפרבר של ירושלים, כאשר זה יהיה אולי הפרבר היחיד בעולם שהקשר בינו לבין עיר-האם יהיה על כביש בין-עירוני צפוף, תלול, ואני רוצה לראות ילד בחופשה הגדולה נוסע על האופניים שלו בכרייה מהקסטל ועולה למעלה לירושלים כדי ללכת לקולנוע, כי זאת

בעניין. היות שעדיין לא קיבלתי את הרוח, מוכן שלא גיבשתי את דעתי בעניין, בוודאי לא אביע את דעתי ולא אניג מה אני חושב לעשות; לא מפני שאני מסתיר את דעתי, אלא מפני שעדיין באמת אין לי דעה. מצאתי לנכון לבדוק את העניין לאורך כל הדרך, ולכן מינינו את הוועדה. זה ברור, שאם לא כן לא היינו ממנים את הוועדה.

אני רוצה לתקן דברים מספר שאמר חבר הכנסת בורג. הוועדה לא קמה אך ורק לצורך השאלה האם להרחיב את גבולות ירושלים ולצרף אליה את מבשרת-ציון. דרך אגב, צדק חבר הכנסת דן תיכון. אני הטעיתי אותך. ליישוב הזה קוראים מבשרת-ציון ולא מבשרת-ירושלים. מהשילוב של מבשרת-ירושלים ומעוז-ציון יצא מבשרת-ציון. חבר הכנסת דן תיכון, אתך הסליחה.

הקמתי את הוועדה כדי להרחיב את גבולותיה של ירושלים. זאת היתה המטרה של הוועדה. ירושלים, גם בצד המזרחי וגם בצד המערבי ניצלה כמעט את כל השטח על-פי תוכנית המתאר שלה, גם לתעשייה, גם למגורים, גם לנופש ולתיירות, ומצאנו לנכון, העירייה ומשרד הפנים ואנשי התכנון, גם בוועדה המחוזית וגם במשרד הפנים, להרחיב את גבולות ירושלים בירת ישראל. לכן הקמנו את הוועדה לבדוק איפה אפשר להרחיב את גבולותיה של ירושלים.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
עד רמלה. זה צריך להיות סימטרי...

שר הפנים א' דרעי:

יש מגדל לוועדה. כבר כבר ביקשנו מהוועדה לבדוק את הנושא, היות שהיישוב מבשרת-ציון לא ידע שקט הרבה שנים, לצערי הרב. פועלת שם ועדה קרואה שלישית או רביעית, אם אני לא טועה. אימנם חבר הכנסת בורג הציג כאן תמונה ורודה של מה שקורה היום ביישוב, אבל אם אתה יכול היום להציג תמונה כזו, זה במידה רבה בזכות מה שנעשה בשנים האחרונות.

אברהם בורג (המערך):
בזכות התושבים.

שר הפנים א' דרעי:

אני לא מזלזל, חלילה, בתרומה של התושבים, אבל עובדה היא שהתושבים לבדם לא יכלו לעשות את זה עד 1983 ו-1984. אני חושב, שברגע שירדו המתח הפוליטי, היריבות הישנה והמתחיות הפוליטית בין האינטרסים של היישוב החדש לבין אלה של היישוב הישן, למדו לחיות זה עם זה, ואולי דווקא האינטרס המשותף להנהיג את עצמם ולא להיות מונהגים על-ידי ועדה קרואה, או לשמור על ייחודם נגד ירושלים, אולי זה באמת מביא ברכה מסוימת, כשהתושבים התחילו לראות את האינטרס של היישוב לנגד עיניהם, ולא רק את היריבות הפנימית ביניהם, איזו שכונה תתפתח יותר, ומי נהיג את היישוב הזה. גם בזה כבר חל שיפור.

הוועדה סיימה את עבודתה. לפי מיטב ידיעתי, עוד לא קיבלתי דוח, יש דעת רוב, אבל יש גם דעת מיעוט נכבדה של שני חברים, שיש להם ידע ומקצועיות רבה בנושא זה. אם אני לא טועה, אלה הם פרופסור דניאל אלעזר מאוניברסיטת בראילן ועמיר בן-דודור, שהיה במשך הרבה שנים ראש מועצת קריית-טבעון והיום משמש כראש הוועדה הקרואה במבשרת-ציון. כבר שמעתי מהרבה תושבים שיש הצלחה גדולה, שהוא אדם יוצא מן הכלל. ידעתי טוב מאוד שלשם צריך לשלוח אדם שיוכל להתמודד.

העיר שלו, כי אין לו שירותים מוניציפליים או תרבותיים עצמאיים ביישוב שלו, כי העיר שלו — — —

דן תיכון (הליכוד):

— — —

אברהם בורג (המערך):

בוודאי. אם אתה לא מספח, היישוב הוא עצמאי, ויש שם ראש רשות שדואג לתושבים שלו, והדבר הראשון שאתה תראה שם, אדוני השר — — —

שבח וייס (המערך):

את הוד-השרון איחדו מכל מיני יישובים.

אברהם בורג (המערך):

אבל אין שם מרחק של 13 קילומטרים, חבר הכנסת וייס, בין רמתים לבין הוד-השרון.

שבח וייס (המערך):

— — —

אברהם בורג (המערך):

זאת ההצעה הבאה. הדבר הראשון שיעשה ראש רשות, הוא ידאג לתושביו. קח יישוב קרוב, רמת-מוצא. על רמת-מוצא חלות הנורמות של סיפוח לירושלים? תשאל את התושבים אם הם מרוצים מפניו האשפה במקום, אם הם מרוצים מהשירותים שהעירייה נותנת להם, אם הם מרגישים אזרחים שווים כמו תושבי מרכז העיר. התשובה היא: לא. את הדברים שירושלים צריכה לתת להם היא לא נותנת.

שר הפנים א' דרעי:

ממי הם מקבלים שירותים?

אברהם בורג (המערך):

אדוני השר, כאשר תבוא לשקול אם לקבל או לדחות את הצעות ועדת-קוברסקי, אל נא תסתפק — — — אני מכיר את רצונותיך, ואני יודע שלא תעשה מהלך כזה. בלי לדבר עם התושבים ובלי להתרשם מכלי-ראשון מהם רוצים ומה הם לא רוצים, שהרי לא ועדה תפסוק 20,000 איש; ודאי שלא. אבל, אנא, הכנס למערך שיקליך את הצורך לתת לתושבים, שזה עשור לא הצביעו למנהיגות המקומית שלהם, את הצ'אנס להצביע למנהיגות המקומית שלהם.

תן את הצ'אנס לקיים בחירות. יתקיימו בחירות. ייתכן שאפשר לקיים את היישוב בלי ועדה קרואה. ואתה יודע כמה מסובכות היו שם הוועדות הקרואות. היו סטיקרים לפלוגי אלמוני: הסתלק. כי אנשים רצו עצמאות ולא רצו דבר אחר. תן להם את הצ'אנס. יעמדו בצ'אנס הזה, אתה לא צריך לספח. לא יעמדו בצ'אנס הזה, תחזיר את הדברים חזרה. ואני לא רוצה להעלות כאן מוטיבציות, שעל-פי טעמי הן מוטיבציות פסולות, של הרשות לפיתוח ירושלים. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. אני קורא לשר הפנים להשיב על ההצעה לסדר-היום.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מודיע מראש, הודעתי גם לחבר הכנסת בורג, שאדבר היום רק על הצד העקרוני, כיוון שיש בעיה משפטית בהעלאת הנושא. על-פי חוק פקודת העיריות, אם ראה שר הפנים לנכון לאחד רשויות מקומיות, צריך להקים ועדת גבולות, הוועדה היא ועדה ממליצה, ולאחר מכן צריך שר הפנים לגבש את דעתו ולהחליט

אליהו בן־מנחם (המערך):

למה לא תשלח סוף־סוף ועדה קרואה גם לתל־אביב?

שר הפנים א' דרעי:

אם כבר העלו את הנושא של מטה־יהודה והקריטריונים לאיחוד רשויות מקומיות, אני רוצה להגיד עוד משפט אחד. ככלל, מדיניות משרד הפנים היא לאחד רשויות מקומיות. עוד מעט נדבר על זה שוב בקשר להצעה לסדר־היום של חבר הכנסת דן תיכון בעניין קריית־חיים וחיפה, כשהבקשה היא להפריד את קריית־חיים מחיפה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
הרוח האנטי־סיפוחיסטית בכנסת...

שר הפנים א' דרעי:

ככלל, המדיניות שלנו היא לאחד רשויות. לצערי, לא ראינו עד כה הצלחה גדולה. ההצלחה היחידה בקדנציה שלי היא באיחוד נחלת־יהודה וראשון־לציון, ואיחוד שני יישובים ערביים, אם אינני טועה מכר וג'ידה. לדעת אנשי המשרד, יש מקום לבחון איחוד של רמלה ולוד, אבל יש לחצים. אני אומר בפירוש, קשה מאוד לאחד יישובים, יש לחצים פוליטיים, לחצים מקומיים.

מטה־יהודה — זה סיפור אחר לגמרי. מטה־יהודה אינה מועצה מקומית או רשות אחת גדולה, זו מועצה אזורית. בדרך כלל, האופי של מועצה אזורית הוא שמאורגנים בה יישובים כפריים, מושבים, קיבוצים. אברג'וש וקריית־טל־סטון הם יישובים עירוניים גדולים, והיום המועצה האזורית מטה־יהודה, בגלל גודלה, לא מסוגלת לתת שירותים גם למושבים, גם לקיבוצים וגם ליישובים עירוניים. כל מי שמסתובב באברג'וש רואה שיש ליישוב הזה בעיה גדולה. הוא נמצא על־יד ירושלים, אבל כמעט לא התפתח, והוא נראה כמו יישוב בגליל או בדרום. לכן אנחנו בודקים שם את הדברים.

אני יכול להתחייב לדבר אחד, חבר הכנסת בורג, מרגע שיונח הדוח על שולחני ואלמד אותו, אשמע את חברי הוועדה, גם דעת המיעוט וגם דעת הרוב, אקבל משלחת של התושבים. אם תרצה להצטרף אליהם, אשמח על כך. אקבל אתכם ואשמע את דעתכם. אשמע את הדברים, אשקול אותם ביישוב הדעת ובכובד ראש. אני יודע שזה דבר לא־פשוט. אני חוזר ומדגיש, עדיין אין לי דעה בעניין זה. אני חוזר על זאת כי כבר שמעתי שכאילו בכך שהקמתי ועדה קבעתי דעה. אין לי דעה בעניין, לא לכאן ולא לשם. גם אם רוצים להרחיב את גבולותיה של ירושלים, יש אפשרות להרחיב את גבולותיה של ירושלים גם בלי לצרף את מבשרת־ציון. אפשר לבדוק את העניין בשיקול דעת, באופן אובייקטיבי. אבדוק אותו, ואני מקווה שנגבש דעה לטובת הכול.

אין לי התנגדות שהנושא יועבר לדיון בוועדת הפנים. תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חבר הכנסת שבח וייס מבקש להסיר את ההצעה מסדר־היום.

שבח וייס (המערך):

אני מבקש להסיר את ההצעה מסדר־היום, לא כתרגיל פרלמנטרי. עסקתי שנים בנושאים המוניציפליים, אומנם לא במיוחד בקטע הירושלמי אבל באופן כולל.

יהושע מצא (הליכוד):
זה חסר לך.

שבח וייס (המערך):

בלי לפגוע, חלילה, באינטרסים וכמאוויים של תושבי מבשרת־ציון, הראויים לכל היחס האהוד של הבית הזה, ברמה העקרונית המדינית של איחוד יישובים היא מדיניות נכונה. יש הפרזה בריסוק המוניציפלי כארץ. זה פוגע בתכנון הלאומי, בתכנון האזורי, מבזבז אנרגיות של מימון, יוצר ערוגות־כושם של פעילים רבים מדי ועסקנים וכיוצא באלה. זהו ריסוק שבכל העולם מטפלים בו. אין היום אומה שלא מתמודדת עם איחוד רשויות מקומיות, עקב התגברות אמצעי התקשורת וכיוצא באלה.

יהושע מצא (הליכוד):

מתי תתחיל להתמודד עם איחוד הקריות עם חיפה?

שבח וייס (המערך):

מייד תבוא ההצעה של חבר הכנסת דן תיכון, וגם שם יש לי הצעה אחרת, בלי כוונה.

אדוני היושב־ראש, אני מדבר במלוא הרצינות. זה עניין אחד.

עניין שני, יש ועדה, ולא טוב שהכנסת תיכנס לתוך עניין שמוסדר היטב בחוק.

אברהם בורג (המערך):

יש ועדה — — —

שבח וייס (המערך):

אני מתכוון לוועדת בדיקה. המסקנות עוד לא הוסקו.

אברהם בורג (המערך):

גם המסקנות הוסקו.

שבח וייס (המערך):

הכנסת תהיה אינסטנציה למסקנות כאלה — יהיו אז בוקה, מבוקה ומבולקה וטירוף מינהלי.

אברהם בורג (המערך):

אלו מלים יפות, אבל זה לא נכון.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת בורג, אני מבקש ממך שלא להתווכח.

שבח וייס (המערך):

חבר הכנסת בורג, גם אתה אומר מלים יפות באופן די מוצלח.

אני מציע להוריד את ההצעה מסדר־היום של הכנסת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חבר הכנסת בורג, האם אתה מסכים שהצעתך תועבר לדיון בוועדת הפנים ואיכות הסביבה?

אברהם בורג (המערך):

כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אם כן, חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה, מס' 12. מי בעד העברת ההצעה לוועדה? מי בעד הסרה מסדר־היום?

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

7 —

הנושא לוועדה

בעד ההצעה שלא לכלול

1 —

את הנושא בסדר־היום

עם תום הדיון בנושא זה אני רוצה להגיד לשר הפנים, שחבר הכנסת בורג דיבר מתוך גרוני האנשים היו אצלי, והואיל ואני לא יכול להשתתף עכשיו בדיון ולא אמרתי דבר, אני מצטרף לכל בקשה שהעלה חבר הכנסת בורג. אני שמח שאתה נקטת את העמדה שנקטת.

אני מוכן לערוך ויכוח גדול עם חבר הכנסת שבח וייס. גם לי יש ניסיון מוניציפלי מסוים, וצריך לדעת שיש איחוד של רשויות ויש הפרדה של רשויות.

נמנעים
ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
ברוב של שבעה, בהתנגדות של אחד וללא הימנעות, הועברה הצעתו של חבר הכנסת אברהם בורג לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

יז. הצעה לסדר-היום

תנותק קריית-חיים מחיפה

שבח וייס (המערך):

גם את מערכת עמישב צירפו או לפתח-תקווה, מאותן סיבות.

דן תיכון (הליכוד):

איש לא ידע על כך, איש לא היה ער לכך. היו אז 1,500 משפחות בקריית-חיים, קראו לישיבה שאיש לא ידע עליה, לא היה לה פרסום, לא היו אז מקומונים, היו עיתונים רשמיים אבל זה לא פורסם בהם. לאותה ישיבה באו 150 איש, רובם חברי מפלגה, ואכן למחרת פורסם שהקריה תסופח לחיפה.

המרחק בין קריית-חיים לבין חיפה הוא כ-15 קילומטרים. עד כמה שאני זוכר, הנסיעה באוטובוס ארכה חצי שעה. אני מתאר לעצמי שהיום בשעת העומס, כאשר יש פקקים בדרכים, הנסיעה נמשכת כשעה. אתה רוצה לשלם מסים לעירייה, אתה צריך לנסוע לחיפה. הכול מצוי בתוככי העיר חיפה, גם בניין העירייה. נעשה כאן איזה צירוף-לא-צירוף שאי אפשר להבין אותו. מדוע קריית-חיים כן וגשר לא? מדוע טירת-הכרמל לא? כל המקומות האלה נמצאים ממש בתוככי העיר חיפה, ודווקא קריית-חיים, הקרובה לקריית-מוצקין, שנמצאת בסמוך לקריית-ביאליק ולקריית-ים — כל הקריות הללו, משום ההרכב הדמוגרפי שלהן הוחלט אז שלא לספח אותן.

אם מותר לומר כמה מלים בגנות ההיסטוריה — זו היתה החלטה פוליטית ואמללה ובלתי טבעית. מי שבוחן את התהליך, לאחר שחלפו כ-41 שנים, מוצא שמסביב לקריית-חיים, הקריות השכנות, קריית-מוצקין, קריית-ביאליק, קריית-ים, הן התפתחו והפכו ערים, כאשר קריית-חיים, בשל ריחוקה מהמטרופולין של חיפה, הידרדרה, ומן הקריות המפותחות ביותר היא נהפכה לקריה המפגרת ביותר.

הקריאות להתנתק, לבטל את הסיפוח, נשמעות זה שנים רבות, אבל דבר לא נעשה מאז ועד עתה, והסיבה ברורה מאוד: בין קריית-חיים לחיפה, או נכון יותר קרוב לקריית-חיים, בגבול המעברה שבה גרה אחתי בעבר, מצוי אזור תעשייה מן המפותחים ביותר בארץ. עליי כל חלוקה שתיעשה, קרוב לוודאי שאזור התעשייה יצורף לקריית-חיים או לעיר המפרץ, וזה מבטיח את העתיד הכלכלי של מה שיקרא "עיר המפרץ" או "עיר הקריות" או קריית-חיים.

זה גם כרוך באובדן הכנסות אדיר לחיפה. ומכאן ההתנגדות של פרנסי העיר חיפה, שפשוט מסרבים להכיר בעובדה שאכן הסיפוח, קרי הצירוף, לא הצליח והוא נדון מלכתחילה לכישלון.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצעה לסדר-היום של חבר הכנסת דן תיכון, מס' 5626, בנושא: תנותק קריית-חיים מחיפה. בבקשה, חבר הכנסת דן תיכון.

דן תיכון (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני לא יודע מה לומר, אבל איך, כיצד שתי ההצעות הללו דרות זו ליד זו — זה פשוט מעניין ואולי מפתיע.

בכל מקום שאדבר בקריית-חיים, כוונתי גם לקריית-שמואל, אבל מטעמי נוחות אדבר על קריית-חיים.

חבר הכנסת שבח וייס, אני נולדתי בקריית-חיים — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חשבתי שיש לך איוז סיבה אישית בהעלאת ההצעה.

דן תיכון (הליכוד):
שם נולדתי, שם גדלתי, ושם אף היתה למשפחתי מחלוקת גדולה. זו היתה הקריה המפוארת, מקום שהיה טוב לגור בו, מקום שעד היום משמש כסמל. אתה פוגש אנשים בכל העולם והם אומרים לך: אני מקריית-חיים; מה שנקרא: גאוות יחידה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
לוקל-פטריוטיות.

דן תיכון (הליכוד):
כשהייתי בן 13, בשנת הבר-מצווה שלי, שמעתי לראשונה שהחליטו לספח — ואני אומר לספח — את קריית-חיים לחיפה.

שבח וייס (המערך):
סימן שאתה יליד 1937.

דן תיכון (הליכוד):
זה נכון.

הבעיה היתה שלא ידענו על ההחלטה, אבל השיקולים באותה תקופה היו די ברורים. היתה מערכת בחירות, ומזכיר מועצת פועלי חיפה דאז, אבא חושי, זיכרונו לברכה, רצה להיבחר כראש עיר, והיו הרבה ציונים כלליים בחיפה, אנשים שהצביעו בעד ראש העיר הקודם. והנה, מטעמי נוחות, נעשתה פעולה כאן בעיר הזאת, בירושלים, והוחלט לצרף ולספח את קריית-חיים אל חיפה, כדי להבטיח את בחירתו של המועמד דאז, אבא חושי.

קריאה:

הוא רוצה להעביר את הנושא לוועדה.

הי"ר נ' מסאלחה:

ישיב שר הפנים בבקשה.

שר הפנים א' דרעי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת דן תיכון, אינני יודע אם אתה יודע שיש מחקר בנושא זה. יכול להיות שאתה יודע והתייחסת לזה. אני מעריך את זה שהנושא הוא בנפשו, כפי שהגדרת זאת, ולכן אני מאמין שאולי גם קראת את המחקר. כן?

דן תיכון (הליכוד):

הוא לא כל כך ארוך. יש ארבעה דפים.

שבח וייס (המערך):

— — —

שר הפנים א' דרעי:

לא, יש מחקר שהמינהל לשלטון מקומי במשרד הפנים ערך כדי לבדוק אם האיחוד אכן הצליח. הרי לגבי קריית-חיים יש גם חוק, תיקון בפקודת הקובע, שאף שהיא מאוחדת עם חיפה יש לה סמכויות, מינהל מיוחד לקריית-חיים. המחקר נועד לבדוק אם זה מבוצע או לא. הרי זה נותן להם סוג מסוים של עצמאות, לגבות מסים, להגיש תוכניות וכן הלאה. למעשה זה נותן להם צורה מסוימת של חיים עצמאיים, אומנם לא לחלוטין כמו רשות מקומית, אבל כבר אז, באותו תיקון, ידענו שבגלל הריחוק שלה צריך לתת לקריית-חיים סוג מסוים של עצמאות.

מהמסקנות של המחקר הזה עולה, כי תושבי המקום, לצערי, הם גם אחראים לאי-טיפול בהם על-ידי אנשי עיריית חיפה. הם לא ניצלו את מה שניתן להם בחוק, דהיינו לפנות לשר הפנים ולבקש סיוע ממנו בכל הקשור למחלוקת שהיתה מנת חלקם עם עיריית חיפה. זאת ועוד, החוקרת שכתבה את הדוח מציינת כי, ואני מצטט את מה שהיא אומרת: "מה גם שפרנסי קריית-חיים לא גילו יוזמה או מעוף, לא הכינו תוכניות, לא הגישו תקציב ולא גבו מסים", ויש עוד שורה של דברים ומפאת כבודם אינני רוצה לציין את כולם.

אדוני היושב-ראש, כפי שציין חבר הכנסת דן תיכון, זה זמן רב מתגלגלת במשרדנו ההצעה להקים את עיר הקריות "עיר המפרץ" — זה היה כינוי אחר, כאשר חשבונו שגם חיפה וגם הקריות יהיו יחד. באותו זמן חשבנו לקרוא לזה "עיר המפרץ". אבל תפסת מרובה לא תפסת, ואנחנו מתמקדים עכשיו בעיקר בכיוון של עיר הקריות. כמו שאמרת, לכאורה — ואינני רוצה לגבש דעה מראש — יש מקום לבדוק אם יש הצדקה שכל הקריות האלה, הגובלות יחד וממש נכנסות זו בתוך זו — — —

שבח וייס (המערך):

מה עם נס-ציונה, רחובות — — —

דן תיכון (הליכוד):

זה לא אותו דבר. שם זו אחת בתוך השנייה.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

— — —

שר הפנים א' דרעי:

חבר הכנסת שבח וייס, יש עוד מקומות אולי דומים. אני הזכרתי את רמלה-לוד, אבל באותה מידה אפשר לדבר על

כפי שאמרתי, הקריה המפוראת הידרדרה והפכה ליישוב לא-מפותח. אני, שנחשב לכן הקריה, לא מרבה לבקר בה, אבל לאחרונה ביקרתי ומצאתי באמת עיר, או יותר נכון שכונה שרמת הפיתוח שלה נופלת מרמת הפיתוח של ערי הפיתוח שקמו עשרות שנים לאחר קריית-חיים.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

והכביש הראשי העובר שם — זו כושה וחרפה.

חגי מירום (המערך):

אבל לא בחיפה עצמה.

דן תיכון (הליכוד):

זה עדיין לא אומר דבר, להיפך.

חגי מירום (המערך):

אני מסכים אתך.

דן תיכון (הליכוד):

כמובן, הבעיה שהתעוררה לקראת הבחירות לראשות העיר הייתה להקים ועדת בדיקה. והנה הוקמה ועדת בדיקה, שלא כל כך בוקה, שהנפיקה דוח קצר בן ארבעה עמודים. והוא קובע שלא טוב לתושבי קריית-חיים הפרימיטיביים, אלה המטומטמים, שידרו זה עתה מן העצים, שיצאו זה עתה מן הג'ונגל, לא טוב להם להיפרד, שכן הארגונות שיטלו עליהם, משיפורד היישוב, יהיו גבוהות בהרבה מאלו שהם משלמים עתה. במלים אחרות, המומחים למיניהם מן הטכניון שגו, אבל הם הציעו ואמרו לתושבים: לא כדאי לכם להיות ספרטיסטים, שכן המיסוי יעלה. זאת אומרת, ניתן לכם הנחות בארגונה, ואז אתם תהיו מרוצים. ותושבי קריית-חיים פשוט מסרבים להיכנע להצעות הללו, הם אף בוים להן.

לכן, כשאמרתי שהאיחוד היה פיקטיבי בשעתו, שאלתי את עצמי: מה צריך לעשות במצב כזה לאחר 41 שנים? במדינה דמוקרטית מכריזים על משאל-עם ואומרים: כווא נשאל את תושבי קריית-חיים מה הם רוצים. והרי יש בחירות חדשות לבקרים, ומה שצריך לעשות זה לשאול את כלל התושבים מה הם רוצים, ומשתתקבל ההחלטה בקלפי והפור ייפול, צריך פשוט אומץ לבוא ולומר: נכון שאנחנו רוצים לאחד ונכון שזה טוב לאחד רשויות — והשר כבר עמד על כך שהיו לו כמה הצלחות בעניין הזה, אבל גם היו כמה כישלונות — אבל כאן הריחוק פשוט מהווה גורם בולס, גורם מונע, כשליד המקום, בתוככי החצר, מצויות קריות שהתפתחו לאין ערוך בהשוואה לקריית-חיים.

אילו אני הייתי אחראי, הייתי נוקט שתי דרכים, או שתי חלופות: דרך אחת, משאל-עם או משאל-קריה, והיה והתושבים יחליטו להיפרד, הייתי מפריד. אבל, לחלופין הייתי בא ועושה את מה שמציע השר בעצם לעשות, מכריז על הקמת עיר המפרץ, עיר שתכלול את קריית-חיים, את קריית-מוצקין, את קריית-ביאליק ואת קריית-ים. אין דבר טבעי יותר.

לפיכך, רבותי, משאול זמני והעניין כואב לי, כי הוא בנפשי, שם גדלתי, שם גדלה גם אשתי, אני מציע שהמליאה תקיים דיון בהצעה זו.

הי"ר נ' מסאלחה:

תודה. מה הבעיה, חבר הכנסת שבח וייס?

שבח וייס (המערך):

יש לי הצעה אחרת.

יהושע מצא (הליכוד):

השר רוצה להסיר את ההצעה. הוא לא יאשר לך הזדמנות.

עדיין באותה רוח של המגמה שלא ליצור יחידות קטנות מדי, עם כל האהבה שיש לי לאנשי קריית-חיים — אגב, אפשר להיות תושב עיר גדולה ופטריט של שכונה, שכונת-כורוכוב, שכונת-התקווה; אני חיפני, ותמיד אני אומר שאני נווה-שאנני ורדי צוקר נווה-שאנני, יעקב צור היה נווה-שאנני, זה לא עומד בסתירה — —

היו"ר נ' מסאלחה:

אתה צריך לסיים.

שבח וייס (המערך):

אני כבר מסיים. כאן אני רק מנצל פרוצדורלית את האפשרויות הזאת לדבר.

אני מציע שלא להיחפו בשום אופן לנתק יחידה אחת. הרעיון הגדול שווה עיון יסודי מאוד. אני מציע להסיר את הנושא מסדר-היום.

היו"ר נ' מסאלחה:

מה שהבנתי, חבר הכנסת שבח וייס, הוא שאתה, כאיש חיפה, עם כל הסימפטיה, תומך בבליעת קריית-חיים.

שבח וייס (המערך):

למה בבליעתה? בפריחתה, בשגשוגה וכן הלאה. קריית-חיים היא אחד המקומות הנפלאים בארץ, עם דור צעיר, ולראובני, גם עם הרבה קורבנות.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת דן תיכון, אתה מסכים להצעת השר להעביר את הנושא לוועדת הפנים?

דן תיכון (הליכוד):

כן.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, מי בעד העברת הצעתו של חבר הכנסת דן תיכון בנושא "תנועת קריית-חיים מחיפה" לוועדת הפנים? זו הצבעה מס' 13.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הנושא לוועדה — 13

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא לוועדת הפנים

ואיכות הסביבה נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

13 בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים. אני קובע שהנושא הועבר לוועדת הפנים.

רמת-גן, גבעתיים, תל-אביב, ראשון-לציון, חולון, אבל תראה, יש גם עניין של גודל ותשתית.

יש עניין אחר — אולי לאחד שירותים בנושאים מסוימים.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
איגוד ערים.

שר הפנים א' דרעי:

כן. איגוד ערים. בנושא תכנון ובנושאים אחרים, אבל מה שאנחנו בודקים בנושא הספציפי, חבר הכנסת דן תיכון — ואכן בכוונתי ללכת לקראת זה בצורה רצינית ולהתמקד עכשיו בכך — זה העניין של עיר הקריות. קשה לי מאוד היום. להבדיל מההצעה הקודמת שהיתה, שם אתה רוצה לאחד את מבשרת-ציון עם ירושלים, לקום ולעשות מעשה צריך להיות זהיר פעמיים. אמרתי שעוד לא גיבשתי דעה, אבל ברור לי שצריך משנה זהירות. כשהכוונה היא לעשות עיר קריות — ועל פני הדברים זה נראה סביר — ללכת עכשיו ולהוציא את קריית-חיים מחיפה, לתת לה עצמאות של מועצה מקומית, ובד בבד להכין מפות ולהתחיל את כל התהליך של עיר קריות, שקריית-חיים תהיה חלק ממנה — אנחנו במשרדנו חושבים שחבל לעבוד בשני מסלולים ובשני הליכים, שהם לא טובים ואולי אפילו סותרים זה את זה, וכדאי להקדיש את כל המאמצים והמשאבים בכיוון של עיר הקריות ולברוק, האם באמת ניתן לעשות את הדבר הזה.

עם זאת, חבר הכנסת דן תיכון, היות שראיתי שאתה מעלה את העניין לא רק כדי לצאת ידי חובה, אלא זה עניין שאתה קרוב אליו, לא מהצד השלילי, חלילה, אלא אתה מכיר את העניין מקרוב ואתה כואב אותו, אין לי התנגדות שהנושא יידון בוועדת הפנים, אבל — ואני אומר זאת בפירוש — הדיון בוועדת הפנים ילווה גם את הנושא של עיר הקריות ואת כל התהליך הזה, כדי לבדוק אם אכן מתקדם הנושא כפי שאמרתי, ולא כהצהרה בפני עצמה. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה, אדוני השר. הצעה אחרת לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי דן תיכון הוא איש קריית-חיים, ואני יודע שהוא דיבר מתוך הלב. גם רוב העובדות שהוא מסר כאן הן, עד כמה שאני יודע, הן העובדות לאשורן במה שנוגע להיסטוריה.

כבר היו שתי ועדות שבדקו את הנושא. אחת — של ד"ר אילת עם מנהל המחוז. היא עשתה עבודה יסודית מאוד ואכן המליצה על הקמת עיר מפרץ כוללת. אחר כך היתה ועדת יוסף עמי, בתקופת ראשות העירייה של וימן, זיכרוננו לברכה, שגם אני הייתי חבר בה כתושב העיר, וגם היא המליצה המלצה דומה. יש שם אין-סוף בעיות פוליטיות ואחרות, והדברים לא התממשו.

יח. הצעת חוק זכויות, הקלות ופטורים, התשנ"א — 1991*

(הצעת חבר הכנסת צ' ביטון)

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני לא נוטה להיתפס לאשליה, לכן אני חושש שבתום הדיון על הצעת החוק שאני מעלה עכשיו נראה פתאום התרוצצות, נראה את כל חברי

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק זכויות, הקלות ופטורים, התשנ"א — 1991, הצעת חוק תחש"ד, של חבר הכנסת צירלי ביטון, בבקשה.

ומידה של אחריות חברתית. אני מבקש מכם שלא לתת יד להורדת הנושא הזה מסדר-היום. כי מה שיורד היום מסדר-היום, על-פי תקנון הכנסת, יעלה מחר או מחרתיים על סדר-היום בניגוד לתקנון הכנסת, בצורה פרוצה ואלימה. זה איננו איום, חברי הכנסת, אלא ניסיון ללמוד מן העבר.

חברי הכנסת, כבר היום יש תופעות של עוינות נגד עולים על הרקע הזה. בעיתון "חדשות" פורסם לפני כמה ימים מעשה ב-17 צעירים שתקפו ופצעו שני עולים חדשים. כתב העיתון, שלמה סלוצקי, מוסר על מחקר חדש שנערך באוניברסיטה העברית, ולפי מדגישה מערכת החינוך את הסטריאוטיפים של העולים מברית-המועצות ומגבירה את העוינות בין תלמידים ותיקים לעולים חדשים.

עורכי המחקר אמרו לעיתונאי, ואני מצטט: "הופתענו מעוצמת העוינות כלפי עולים אשכנזים. לא ראינו" — ותקשיבו לזה — "אותה מידה של עוינות כלפי העולים מאתיופיה". אתם חושבים, חברי הכנסת, שהאזרחים בארץ הזאת מטומטמים? לפי דעתי, אחת הסיבות לעוינות זו איננה אלא בעיית האפליה. הישראלים הוותיקים חשים שהם מופלים לרעה לעומת העולים החדשים מברית-המועצות.

אני מצטט דברים שאמר חבר הכנסת יעקב שמאי בעניין זה, מתוך העיתון "חדשות" של היום. אני קורא מעמוד 4 בעיתון: "החלטת הממשלה בעניין הסדר המשכנתאות מפלה לרעה את הזוגות הצעירים בהשוואה לעולים החדשים". ועוד אמר חבר הכנסת שמאי, ואני מצטט: "אפליה כזאת" — הוא אומר, לא אני אלא חבר הכנסת שמאי — "היא פצצת זמן חברתית". שימו לב: פצצת זמן חברתית.

הצעת החוק שלי, חברי הכנסת, נועדה לפרק את פצצת הזמן הזאת, כדי שאיש מאתנו לא ייפגע, חס ושלוש.

אדוני היושב-ראש, מה יש בהצעה הזאת? יש בה עקרונות יפים וטובים, ואני משוכנע שכל אחד ואחד מחברי הכנסת מאמין בהם ותומך בהם. הרי איש מאתנו לא מתנגד לכך, שכל ההקצבות הממלכתיות, וכל הפטורים, ההקלות והזכויות יינתנו לפי קריטריונים מוגדרים, נכונים וצודקים.

מה אני מציע? אני מציע שזכויות, הקלות ופטורים יוענקו רק לפי קריטריונים שהם: א. ההכנסה של הזכאי ובן-זוגו; ב. מצבו המשפחתי, הבריאותי והנפשי וכמו כן גילו של הזכאי; ג. מקום מגורים — ביישוב פיתוח, באזור ספר, בשכונת שיקום וכדומה.

כמרכן קובעת ההצעה שהקריטריונים יחולו בתחומים כמו סיוע בדיור ובשיכון, סיוע בתעסוקה, סיוע בחינוך ובלימודים, הקלות במסים עירוניים, אגרות, היטלים ומסים ממשלתיים; כלומר, לא תהיה אפשרות לתת זכויות בתחומי השיכון, התעסוקה, החינוך והמסים באמצעות פטורים והקלות, אלא על-פי קריטריונים ממלכתיים, חוקיים המתאמים להחלטות ולפסקי-דין של בג"ץ לעניין זה.

חברי הכנסת, אני מבין שצריך לסייע לעולים חדשים מייד עם בואם ארצה. השלמתי עם זה. אני באמת חושב שצריך לסייע ולעזור להם עם בואם ארצה. לכן אני לא חושב שצריך לפגוע במה שמכונה "סל הקליטה". אני לא מציע שהסיוע הראשוני הזה שניתן לעולים ייפגע. מייד עם בואם ארצה מגיע להם סל קליטה. כמרכן אין שום כוונה לפגוע בחוק שקבע אזור סחר חופשי באילת, ואין בהצעתי שום פגיעה בחוקים כמו חוק הגילוי או חוק הנגב.

הכנסת שירוצו מכל הפתחים, כי זה מה שקורה, לצערי, לפעמים כישיבות כאלה של יום רביעי, ובמיוחד ביום כזה, שהוא סוף — — —

יעקב שמאי (הליכוד):
— — — היית צריך לדבר על השוואת זכויות, ולא סתם זכויות.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):
בסדר, אפשר יהיה אחר-כך לעשות זאת. לא זה העניין.

אני פוחד, אדוני היושב-ראש, שבתום הדיון בהצעה הזאת נראה פתאום מה שאנחנו רואים בדרך כלל בימי רביעי, ובימים שבהם אנחנו יוצאים לפגרה — חברי הכנסת ירוצו וירימו מיד יד נגד הצעת החוק, בלי שידעו אפילו מה מקורה, למה ומדוע.

הפעם אני מבקש, לפחות מן הנוכחים באולם המליאה, שיקדישו תשומת לבם לנושא כל כך חשוב כמו זה. אני מבקש את ההקשבה שלכם לנושא הזה לפני שתשליכו את ההצעה הזאת לפח. ואם ההצעה הזאת תעבור לוועדה בקריאה הטורמית, אדוני היושב-ראש, ניתן יהיה להסדיר את נושא ההקלות, הפטורים ושאר הזכויות, ואני כבר מוכן לקבל את החיקון של חבר הכנסת שמאי, לפי קריטריונים שהיו סוף-סוף צודקים ומוגדרים, ולא לפי מפתח פסול ולא-ענייני.

הצעת החוק, אדוני היושב-ראש וחברי הכנסת, מכוונת לבטל סוף-סוף אפליה לרעה של ישראלים ותיקים לעומת עולים חדשים. לכן אני מציע לחברי הכנסת לבדוק את הנושא הזה. אני משוכנע כי מי שיבדוק אותו יגלה הרבה רגשות של תסכול וזעם בקרב אזרחים רבים, בעיקר בקרב אותה קבוצה של חסרי דיור, בקרב בעלי דירות מצוקה שאינן ראויות למגורי אדם. האפליה הקיימת מעוררת קנאה, פשוטו כמשמעו, קנאה בקרב אלה שמתקשים להעניק חינוך טוב לילדיהם; קנאה בקרב אלה שמתקשים לראווג לבריאות של הילדים שלהם; קנאה בקרב האנשים שאינם יכולים אפילו לחלום על כך שילדיהם יזכו ללמוד באוניברסיטה.

שלשום, אדוני היושב-ראש, נפלה הצעת חוק ממשלתית להסדרים במשק המדינה, ובה נכלל, בין היתר, חיקון שנועד להסדיר את הקצבת הכספים הייחודיים לפי מבחנים שוויוניים. בדברי ההסבר נאמר, שהחיקון המוצע בא לענות על הביקורת ברוב העקרונות שנקבעו בספיקת בג"ץ. היום אני מעלה הצעת חוק שמטרתה להסדיר כל הקלה וכל פטור לפי קריטריונים שייקבעו בהתאם לאותה החלטת בג"ץ בנושא זה. — מה כל-כך רע בזה — ועל-פי אמות מידה ענייניות וצודקות.

חברי הכנסת, מדובר בפצצת זמן. אני אומר לכם שזו פצצת זמן המאיימת על החברה הישראלית. כל מי שיסרב להכיר בעיקרון של שוויון בין אזרחים ותיקים לעולים חדשים לא יתפלא אם בעוד זמן לא-רוב תהיה התפרצות של זעם ותסכול, אפילו אלימות, שעלולה להיות מופנית כלפי העלייה וכלפי העולים החדשים עצמם.

היום אנחנו אנשים שאוכלים את הלב בשקט, אבל בעתיד עלול הדבר להתבטא בהתפרצות לא-מרוסנת ולא-מאופקת. כדאי לחשוב על כך כבר היום, ולא להיות מופתעים מחר או מחרתיים.

אם יש תחום אחד שאני בקיא בו, אולי יותר מכל חבר כנסת אחר, זהו תחום המרירות החברתית. הייתי בומני אחד מצעירי המצוקה שהקימו את תנועת "הפנתרים השחורים". זה היה לפני 20 שנה. לכן אני מבקש מכם עכשיו תשומת לב

סגן שר האוצר י' עוזן:
אני מכבד את הכאב שלך ואני שומע. אני מצטער מאוד.
אם אתה רוצה לתת פטור לפי קריטריון שווה לכל נפש, זה דבר
שהוא אוטופיה. לא יכול להיות.

ב. לא ניתן יהיה לעודד בעלי מקצוע מועדפים בנושאי
תעסוקה; ג. לא ניתן יהיה לעודד ענפים שיש עניין לעודדם,
כגון תעשייה ועוד.

החוק קובע בעצם, שהחלטות אחרות של המחוקק או
החלטות על מדיניות כלכלית של הממשלה תיקבענה שלא
על-פי שיקולים כלכליים ענייניים, וזה דבר שאין להעלותו על
הדעת.

לצער, אני רואה חובה להוריד את ההצעה הזאת מעל
סדר-יומה של הכנסת.

הי"ר נ' מסאלחה:
חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. מעירים לי
שנשארה עוד דקה, לפי הכללים החדשים, אחרי הצלול.
חברי הכנסת, מי בעד הצעת חוק זכויות, הקלות ופטורים,
של חבר הכנסת צירלי ביטון? זו הצבעה מס' 14.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת	
החוק לדין מוקדם בוועדה	7 —
בעד ההצעה להסיר את	
הצעת החוק מסדר-היום	16 —
נמנעים	— אין
ההצעה להסיר את הצעת חוק זכויות, הקלות	
ופטורים, התשנ"א — 1991, מסדר-היום של	
הכנסת נתקבלה.	

הי"ר נ' מסאלחה:
שבעה בעד, 16 נגד, אין נמנעים. אני קובע שהצעת החוק
לא אושרה.

י"ט. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון הגדרת תקופת שירות), התשנ"א — 1991*

(הצעת חבר הכנסת י' צבן)

קצבה בשיעור של 3%. כאשר היא פנתה לקבל אותה תוספת
של 3% בצאתה לפנסיה, נאמר לה על-ידי משרד החינוך
והתרבות: לא, את לא זכאית לכך מפני שעשית מעשה שלא
צפה פני עתיד, את התנדבת בגיל צעיר מדי לפלמ"ח, בגיל 16.
אילו המתנת והתנדבת בגיל 18, שום זכות עתידית שלך לא
היתה מתקפחת.

היא אף צירפה לפנייה אל מבקר המדינה את תעודת
השירות בפלמ"ח, שבה נאמר שהתגייסה לפלמ"ח אכן
באוקטובר 1946, בהיותה בת 16, והיא שירתה בפלוגה ז' של
הפלמ"ח בעין-שמר וכו' ולימים, כמובן, היא המשיכה
ושירתה בצה"ל במלחמת השחרור.

מאז, חברי הכנסת, אני מטפל בנושא זה, אשר עניינו הוא
חברי מחתרות, של "ההגנה" של האצ"ל, של הלח"י, אסירי

ולסיום, אדוני היושב-ראש, אני רוצה להשמיע באוזניך
ובאוזני חברי הכנסת בקשה, אני רוצה להשמיע אותה באוזני
כולנו, וזו אזהרה: אנא מכם, תדונו בהצעת סוף-סוף פעם אחת
מתוך שיקול דעת לא-מפלגתי ולא-סיעתי, שכן יש להיזהר
בכני עניים, שמא מהם תפרוץ סערה העלולה לזעזע את אמות
הספים של החברה הישראלית כולה.

כעת יש לנו סוף-סוף אפשרות לנטרל את חוסר השוויון
הזה, לבטל את האפליה המרגיזה והמקוממת ולקבוע עיקרון
פשוט ומובן מאליו: לעזור לחלשים ולנוזקים ולקשי היום
באופן צודק, ולהשתמש במכשיר הפטורים, הזכויות וההקלות
באופן שוויוני פעם אחת ולתמיד. תודה.

הי"ר נ' מסאלחה:
תודה. ישיב סגן שר האוצר.

סגן שר האוצר י' עוזן:
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק של חבר
הכנסת צירלי ביטון נשמעת כמגנינה יפה, פרודיה נחמדה
מאוד, אבל לצערי הרב אינה מעשית. לא זאת הדרך. אני לא
אמרת שיש שוויון מוחלט. לצערי, יש אפליה. אבל לא זאת
הדרך, ואני אניד לך למה.

על-פי הצעת החוק תהיה סמיכה עם חוקים אחרים ועם
שיקולים לגיטימיים כגון: א. לא תהיה אפשרות לעודד משקיעי
חוץ שהיום מקבלים הטבות מס על-פי חוק עידוד השקעות הון.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):
אדוני סגן השר, אין קשר.

סגן שר האוצר י' עוזן:
אני אומר לך שכן. בדקנו את זה עם המשפטנים שלנו, וזה
המצב.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):
אדוני, בוא נוריד אותה לוועדה. אם הקריטריון הזה עומד,
אני מוכן לרדת מהצעת החוק. מספרים לך מעשיות. עובדים
עלינו.

הי"ר נ' מסאלחה:
חבר הכנסת צירלי ביטון, נאמת מספיק.

הי"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום:
הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון הגדרת תקופת
שירות), התשנ"א — 1991, של חבר הכנסת יאיר צבן. בבקשה.
זו הצעת חוק תחש"ז.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לפני ארבע שנים קיבלתי
מכתב של פלמ"חניקית ששמה רות גרונבלום. לאחר מכן
קיבלתי מכתבים רבים נוספים באותו עניין. אותה פלמ"חניקית
פנתה בשנת 1987 למי שהיה אז מבקר המדינה ונציב תלונות
הציבור, מר יעקב מלץ, ושטחה את טענתה: לפי חוק שירות
המדינה (גמלאות), מי שהיה פעיל באחת המחתרות לפני קום
המדינה והיה מעל גיל 18, זכאי בצאתו לגמלאות לתוספת

ציון. אנשים שישבו במחנות, אותם אנשים שלפי חוק שירות המדינה (גמלאות) אכן זכאים לתוספת של 3% לפנסיה שלהם, אם שירתו כאשר כבר מלאו להם 18 שנים.

ראו מה קרה. המערכה הציבורית נשאה פרי והממשלה הסכימה לקבל את העיקרון: הסכימה לקבל את העיקרון שהאנשים הללו, שהיום הגיעו לגיל 60 וקצת למעלה מ־60 ושירתו את העם בגיל שלמטה מ־18, גם הם זכאים לאותה תוספת בגמלה שלהם. אבל מה עושה הממשלה כאשר היא כבר מחליטה על משהו חיובי? היא בונה לנו עסקת חבילה. היא אומרת לאותו משרד שמטפל בדבר: אתה רוצה, ובדין, לתת לקבוצת אזרחים גור — צרף את המקל לגבי קבוצה אחרת של אזרחים.

אדוני סגן שר האוצר, מה מציעה הממשלה בתיקון מס' 32 לחוק הגמלאות?

סגן שר האוצר י" עזרן:

— — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

נכון. על כך אני מלין ואני מבקש את תשומת לבך. אני כבר אומר לך, מראש, שזה יהיה מאוד לא הולם אותך אם תעלה לדוכן הזה להגן על מעשה המרכבה הבלתי אפשרי הזה. מדוע? אני אינני מבין את ההיגיון שלכם. אתם רוצים להפעיל כמה החמרות בחוקי הגמלאות לגבי קבוצות מסוימות של אנשים. למשל, אתם רוצים להחמיר את תנאי הפרישה המוקדמת לגמלאות של מורים. יכול להיות שאתם צודקים בעניין זה או אחר — נדון. מה זה שייך לאותם גמלאים שיוצאים עכשיו לפנסיה, ששירתו את העם בשנות ה־40, התנדבו ועזבו את בית־הספר התיכון. הלכו להכשרה מגויסת בגיל 16 והם יוצאים עכשיו לפנסיה? מה זה שייך לאסירי ציון שישבו במחנות והיו אז בגיל 16 או 17, ולא בגיל 18? איפה ההיגיון? מדוע אתם צריכים לקחת אותם כבני ערובה בשל החמרות בתחום אחר? מה עניין שמיטה להרסיני?

כל שאני בא לעשות כאן, אדוני סגן שר האוצר, הוא לבטל מעשה שאתם עשיתם — ושעטנו אסור מן התורה, אדוני. אתם ערכתם מין בשאינו מינו. זה לא נוגע לזה. יש שיקול אחד, זה הקופה. אבל יש גבול למה שאפשר לחבר תחת השם קופה. אתם מכירים בזכותם של האנשים האלה? תאפשרו זאת. זו לא הוצאה גדולה, ואל תתנו זאת בהחמרה כזו או אחרת שתתקבל או לא תתקבל על־ידי הכנסת.

ולכן, אני מפציר בכם להעביר את הצעת החוק בקריאה טרומית. אני אומר לך, אדוני סגן השר, מה יקרה: תעבור הצעת החוק הזו לוועדת העבודה והרווחה, שדנה עכשיו בתיקון מס' 32, הצעת חוק של הממשלה הכוללת את הנושא הזה — ואחת משתיים: אם הדין בתיקון מס' 32 יתקדם, דבר שאני מטיל בו ספק רב, כי אני יודע את הסבך האדיר של הבעיות שהוא מעורר, אבל אם הוא יתקדם, ובא לציון גואל, בלי הצעות החוק שלי, אבל אם יתברר שאני צודק, אני פונה לחברי הכנסת ומבקש שהם יפרידו בין הדברים, כי על הדבק הזה אי־אפשר לומר שהוא טוב, הוא דבק בלתי אפשרי בעניינים שונים. ואין לקפח את זכותה של קבוצת אנשים יוצאת מן הכלל, של אנשים שבגיל 15 או 16 התנדבו לשרת את העם, בגלל עניינים שהם יכולים להיות צודקים לגופם, או לא צודקים לגופם. נדון בהם לגופם, והכנסת תפסוק בהם את פסוקה.

לכן, בהתבסס במיוחד על העובדה שהממשלה הכירה בצדקתה של התיביעה שהעליתי, אני מבקש לאשר את הצעת החוק בקריאה טרומית ולהעבירה לוועדת העבודה והרווחה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה. ישיב סגן שר האוצר, בבקשה.

סגן שר האוצר י" עזרן:

כבוד היושב־ראש, חברי הכית, בנובמבר 1990 עברה בקריאה ראשונה הצעת חוק לתיקון חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון מס' 32), הכוללת תיקונים שונים בחוק הנ"ל, ובהם התיקון הכלול בהצעת החוק של חבר הכנסת צבן.

הצעת החוק הממשלתית מעוכבת בוועדת העבודה והרווחה, שקיימה עליה שני דיונים בלבד, והמשך הדיון נדחה לאחר הפגרה ובלי שנקבע לו מועד. יזוה עניין של קרוב לעשרה חודשים.

הצעת החוק הממשלתית שואפת לתקן עיוותים שונים לטובת הגמלאים, ובמקביל שוללת זכות בלתי מוסרית הקיימת היום לעובד בגיל 40 לקבל פנסיה מיידית עם פיטוריו, כאשר כוחו במותניו.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

נניח שאתה צודק, מה זה שייך לעניין?

סגן שר האוצר י" עזרן:

הדעת אינה סובלת שיפוררו את העונה ומתוך הצעת החוק הממשלתית י"לקחו ה"צימוקים" בלבד, בלי לראות את התמונה הכוללת.

לפיכך, לצערי, יש לדחות את הצעת החוק של חבר הכנסת צבן.

מה שנוגע לקופה, זו לא התחשבות. הרי היו לי הזכות והעונג לשבת אחר פעם אחת, וניסיתי אפילו להוכיח שמבחינה חשבונית ההטבות מול־מניעת ההכנסות לקופת האוצר יעלו על החיסכון שאנחנו מציעים. כך שאין גם שום שיקול כספי אלא פשוט רצון לתקן עיוותים, במסגרת אחת של חוק שירות המדינה (גמלאות).

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

האם אפשר לשאול את סגן השר?

סגן שר האוצר י" עזרן:

בהחלט, אם היושב־ראש מסכים.

דן תיכון (הליכוד):

כמה כסף זה יעלה, אפשר לדעת? בסוף זה כסף.

חיים רמון (המערך):

— — —

סגן שר האוצר י" עזרן:

חבר הכנסת חיים רמון כנס לאלום ועושה כאן רוח כי הוא יודע שהאוצר מתנגד למה שקורה למטה. לכן מוטב שתשתוק ולא תעשה רוח כאן.

חיים רמון (המערך):

כל הקואליציה שלך תומכת בזה.

סגן שר האוצר י" עזרן:

האוצר מתנגד.

חיים רמון (המערך):

האוצר מתנגד — מעניין אותי מאוד.

סגן שר האוצר י" עזרן:

חשב אתה ותעזור.

חיים רמון (המערך):
גונבים את הקופה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה לסגן שר האוצר. אנחנו עוברים להצבעה.

חברי הכנסת, מי בעד ההצעה להעביר את הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון הגדרת תקופת שירות), התשנ"א — 1991, לדיון מוקדם בוועדת העבודה והרווחה?

דן תיכון (הליכוד):

אני מציע להעביר את הצעת החוק לדיון מוקדם בוועדת הכספים.

היו"ר נ' מסאלחה:

ועדת הכנסת תקבע לאיזו ועדה תועבר הצעת החוק. אנחנו עוברים להצבעה.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לדיון מוקדם בוועדה — 16

נגד — 8

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק שירות המדינה

(גמלאות) (תיקון הגדרת תקופת שירות),

התשנ"א — 1991, לדיון מוקדם בוועדה

שתקבע ועדת הכנסת נתקבלה.

היו"ר נ' מסאלחה:

אני קובע, שהצעת החוק עוברת לדיון מוקדם בוועדה שתקבע ועדת הכנסת.

כ. הצעות לסדר-היום

למנוע שחיקת קצבאות של גמלאים ומעוטי יכולת

בלתי אפשרי — ספר, עיתון, תרבות? 633 שקלים. למשפחה, לבני-זוג הקצבה היא 949 שקלים.

רבותי, על הרקע הזה בא עכשיו האוצר ומבקש לקצץ בקצבה הזאת פעמיים: פעם אחת לקצץ לקצבאים כמו לשכירים שמקבלים שכר — שמעתי את שר האוצר אומר, בטוב-טעם כביכול, היעלה על הדעת לקצץ לעובדים ולא לקצץ לאלה שאינם עובדים? רבותי, מי הם אלה שאינם עובדים? אנשים בני 70, 80, 65, נכים, קטועי רגליים, אלמנות, מקבלות דמי מזונות, אלה הם שאינם עובדים, על-פי הגדרת שר האוצר. להם יורידו 2% כמו לכל השכירים כמשק שמקבלים שכר בעד עבודה. וכאן יש בפי מלה רעה אחת לפחות לומר גם על קיסר, גם על מודעי וגם על התעשיינים, שלא טרחו למנוע זאת מהקצבאים.

נוסף על זה בא טריק של האוצר, שלפיו משנים את חודש החישוב של השכר הממוצע, כאילו זו תזוזה קלה אבל הולכים להפחית הפחתה קשה ביותר מהקצבה. אם הקצבה עכשיו, לאחר כל ההתייקרויות, צריכה לעלות ולהיות 691 שקלים לחודש, מורידים אותה ל-645 שקלים; כלומר, רבותי חברי הכנסת, הקצבה תאבד 46 שקלים מערכה, שהם כמעט 7% מהקצבה.

וכדי שלא נדבר רק במספרים כוללים, אני רוצה שיהיה ברור מה המשמעות. המשמעות היא שזוג זקנים, לדוגמה, או זוג נכים, לדוגמה, או זוג של נכה וזקנה, לדוגמה, או להיפך, יאבדו 69 שקלים לחודש.

רבותי חברי הכנסת, זה לא להוריד מהחיסכון, זה לא להוריד מרמת המגורים, זה לא להוריד מהליכה לסרט פעם בשנה, זה להוריד ממש מהלחם ומהלבנייה. 69 שקלים להוריד לזוג שמקבל 949 שקלים — אין עוול גדול מזה. זה פשוט לא יכופר.

אבל אני שומע שהאוצר מתעקש, הוא לא מוכן לחזור להסדר הקודם. הוא מתעקש לבוא עכשיו עם הצעה שאומנם לא מורידה את כל 69 השקלים אלא רק מחצית. זאת אומרת, עדיין להוריד מהקשישים הללו, מהאלמנות הללו, 38 שקלים מתוך 69- שמגיעים להם כדן. קרי, אותם אנשים שהקצבה

היו"ר נ' מסאלחה:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעות לסדר-היום מס' 5631 ו-5671 של חברי הכנסת רן כהן ויצחק לוי בנושא: למנוע שחיקת קצבאות של גמלאים ומעוטי יכולת. רשות הדיבור לחבר הכנסת רן כהן, בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, חברות וחברי הכנסת, לפני כחמישה-ישיבה שבועות נחתמה עסקת חבילה בין ההסתדרות, התעשיינים והממשלה — עסקה שלא היתה לה כל נגיעה לקצבאות של הזקנים, של האלמנות, של השאירים, של הנכים, של מקבלות דמי המזונות. כל העסקה היתה אמורה לעסוק בנושאים של שכר, של יצירת מקומות עבודה, של הקלות שהממשלה נתנה למעסיקים. והנה, כאילו בדרך אגב יצא שהנענש המרכזי, הניזוק המרכזי מעסקת החבילה, היה בדיוק אותן שכבות שהזכרתי זה עתה.

560,000 יחידות משפחה, שהן למעלה מ-800,000 נפש במדינת ישראל, באקראי, במקרה — אני אומר זאת מתוך ראייה טובה של כוונות האוצר, כי אחרת הייתי אומר במיד — עומדות להיפגע פגיעה אנושה ביותר.

אני רוצה רק להזכיר לחברי הכנסת: 85% מכלל הקשישים במדינת ישראל כולה, לא מבין מקבלי הקצבאות, משתייכים למחצית הענייה של המדינה. אבל הזקנים שלנו שייכים לכל השכבות. אלא שבעוונותינו הרבים, ככל שהם יותר קשישים הם הרבה יותר מתרוששים. והעובדה היא, שהם נמצאים בחצי העני. האלמנות מתקיימות בקושי מהקצבאות; מקבלות דמי המזונות, שהן או גרושות או שבעליות בכלל או שהם ערקן לכל מיני מקומות, בקושי מצליחות לקיים את עצמן ואת הילדים שנשארו ברשותן.

154,000 מכל אלה, המונים למעלה מ-200,000 נפש, חיים רק מן הקצבה של הביטוח הלאומי, כלומר ממקסימום של 633 שקלים. רבותי, משהו בכית הזה מוכן לתאר לעצמו איך חיים 633 שקלים? איך גרים? איך מתלבשים? איך אוכלים מסכום כזה? איך נותנים מזה לילדים? איך יוצאים לרחוב? איך רואים סרט פעם בשנה? איך קונים — זה בוודאי

ספקולנטים שמגייסים היום כסף כדי לחמם את שוק המרקעין. תגיד לממשלה שתעלה את זה ל־45% ותיקח את הכסף למטרה הזאת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חבר הכנסת דן תיכון, קודם כול אני מודה לך. אגיד לך אפילו יותר מזה. שלוש הצעות, אחת ואני — לגבי העמלה של הבנקים על מלווה קצר־מועד, לגבי ה־2%, זה מאות מיליונים בשנה.

דן תיכון (הליכוד):

— — —

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת דן תיכון.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

זה מאות מיליונים בשנה שהאוצר נותן אותם לספקולנטים. אם הוא היה רק מקטין את זה לחצי, היה לו שפע כדי לתת לכל אלה בלי שום בעיה.

אני רוצה לסיים, אדוני היושב־ראש, במשפט אחד. אני דורש להחזיר את ההסדר הקודם ולהשאיר אותו על כנו; או, לחלופין, לקבל את ההצעה של הביטוח הלאומי האומרת: לפרוס את כל השינוי בשיטת החישוב על־פני כל השנה, ובדרך הזאת לשמור על הריאליות של הקצבאות.

כמדין אני מבקש להחזיר את הרצפה לא של 15% אלא של 16%, מכיוון שעל הרצפה הזאת, אדוני היושב־ראש, הולכים אנשים עניים, ואין עליה שטיח. לא את השטיח שומטים מתחת לרגליהם אלא את הרצפה; את הרצפה ממש שומטים מתחת לרגליהם. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. הצעה לסדר־היום באותו נושא לחבר הכנסת יצחק לוי — אינו נוכח. ישיב סגן שר האוצר. בבקשה, אדוני.

סגן שר האוצר י' עזרן:

לא, אדוני, ישיב סגן שר העבודה והרווחה שמואל הלפרט.

היו"ר נ' מסאלחה:

למה כתוב לפני שישב סגן שר האוצר? מי מכס רוצה להשיב?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

איש מהם לא רוצה להשיב, תאמין לי.

היו"ר נ' מסאלחה:

סגן שר האוצר הרב עזרן מסכים אתך, אתה רואה, הוא לא רוצה להשיב לך.

סגן שר העבודה והרווחה (לנושאי הביטוח הלאומי) ש' הלפרט:

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה — — —

יצחק לוי (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב־ראש, אני מבקש להעלות את הצעת לסדר־היום.

היו"ר נ' מסאלחה:

סגן שר העבודה והרווחה עומד על הדוכן, אני לא אוריד אותו. אתה תדבר אחריו. בבקשה, אדוני סגן שר העבודה והרווחה.

שלהם אמורה לעלות כ־69 שקלים, להפחית מהם 38 שקלים. זה הוגן? זאת חברה עם רווחה, או שזו חברה עם מצוקה ועם עוני? זאת חברה עם צדק, או חברה עם אי־צדק? זאת חברה שבה יש אלמנט אלמנטרי של הומניות או שזו חברה שיש בה אכזריות נוראה ואיומה?

אדוני היושב־ראש, לצערי הרב אני מוכרח לומר לך, שבדרך הזאת מקווה האוצר לגזול בין 70 מיליון ל־80 מיליון שקלים. ממי? ממי, אלוהים! אדירים, כשעכשיו בוועדת הכספים מפורים כספים בלי סוף להתנחלויות, בלי סוף לחרדים, בלי סוף לכל הצורות — הלווא באמת יש גבול לכל דבר.

אליקים העצני (התחיה):

— — — לקיבוצים — — — שנאת האחים הזאת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הלווא אי־אפשר, אדוני היושב־ראש, שזו תהיה האוכלוסייה שממנה צריך היום לקחת את הכסף. ממי מורידים? מהקשישים האלה.

ואני רוצה לספר לכם את הסיפור העצוב במלואו. החוק אומר, אדוני היושב־ראש, שקצבת יחיד היא 16% מהשכר הממוצע במשק. במונחים של שקלים היום זה צריך היה להיות 405 שקלים. כך בערך היה לפני שנה. זה לא היה 16%, זה היה 15.8%. השנה הסכום ירד לכדי 15.2%. אם המגמה הזאת תימשך, זה ירד מתחת ל־15%. קרי, במונחים האלה של קצבת יחיד, זה אפילו פחות מ־400 שקל לחודש.

וכדי שלא תהיה אי־הבנה, עד לפני שנה היה הסכם בין האוצר לבין הביטוח הלאומי, שקצבה לא יכולה לרדת מתחת ל־15%; זו היתה מעין רצפה, ובסוף השנה, אם היה מתברר שהיא ירדה מתחת ל־15%, האוצר היה מסכים שהביטוח הלאומי ישלם את ההפרש. באפריל 1990 התעקש האוצר שאין עוד רצפה; הרצפה כוטלה, והאוצר יצר עכשיו מצב, תסלחו לי, ונדליסטי, כי היום אפשר באמת שהקצבה הזאת תרד ותרד ותרד, עד שהאנשים הללו ממש יגורעו ברעב, חלקם ברחוב.

דן תיכון (הליכוד):

יש לך הכנסה חלופית לעניין הזה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

הכנסה חלופית? אין להם. לרובם הגדול אין שום הכנסה חלופית.

היו"ר נ' מסאלחה:

הוא שואל אותך מאין — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

יש בהחלט הצעה — — —

דן תיכון (הליכוד):

אני אתן לך מקור.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

מקור הכנסה? אין בעיה ביחס למקור הכנסה. זה מכספי הביטוח הלאומי.

דן תיכון (הליכוד):

אני אתן לך מקור להכנסה. הממשלה משחררת את כל אלה שמגנפיקים אמיסיות, או לתעשייה או לתיירות. היא קבעה להם תקרה של מס בשיעור שלא יעלה על 35%, גם לכל מיני

אינו מוכן, אין לי התנגדות שההצעה תועבר לוועדת העבודה והרווחה.

שרה דורון (הליכוד):
לוועדת הכספים, אדוני.

היו"ר נ' מסאלחה:
חברת הכנסת שרה דורון, אומנם זכותך כחברת הכנסת להציע להעביר לוועדה אחרת — זה לא עניין של התערבות, אבל זה נושא קלסי של ועדת העבודה והרווחה.

שרה דורון (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, לפי תקנון הכנסת — — —

היו"ר נ' מסאלחה:
אני יודע שעניין כספי הוא בתחום סמכותה של ועדת הכספים. אבל אולי ועדה משותפת.

חיים רמון (המערך):
זו לא הצעת חוק; זו הצעה לסדר-היום. אילו זו היתה הצעת חוק, היית צודקת, חברת הכנסת דורון.

היו"ר נ' מסאלחה:
ההצעה תועבר לוועדה שעליה תחליט ועדת הכנסת.

הצעה אחרת לחבר הכנסת יצחק לוי.

שרה דורון (הליכוד):
אני מסירה את הצעתי.

היו"ר נ' מסאלחה:
תודה. ההצעה היא להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה.

בבקשה, חבר הכנסת יצחק לוי.

יצחק לוי (המפלגה הרחבת הלאומית):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני ביקשתי להציע הצעה אחרת רק כדי להתבטא בנושא. אני בוודאי חושב שהנושא הזה צריך להתברר, אם במליאה אם בוועדה. על כל פנים, תמיד קורה, אדוני סגן השר, שכאשר דנים או בצמצום משכורות, או בהקפאת תוספת היתוך, או בדברים אחרים, מקבלי הגמלאות הם הסובלים העיקריים. ותמיד הקיצוץ גדול הרבה יותר בגמלאות מאשר במשכורות, מכיוון שבמשכורות יש מרכיבים נוספים, שהודות להם הקיצוץ איננו מורגש. העוני האמיתי במדינת ישראל הוא בקרב מקבלי הקצבאות, ואנחנו הולכים ושוחקים את הקצבאות והולכים ומפחיתים אותן.

לכן אני חושב שהנושא הזה בהחלט צריך בירור מעמיק. פרוצדורלית אין לי ברירה אלא להציע להסיר את ההצעה מסדר-היום. אבל מוכן שלגופו של עניין, אני חושב שהדבר צריך להגיע לדיון.

היו"ר נ' מסאלחה:
תודה רבה. חבר הכנסת רן כהן, אתה מסכים שהצעתך תועבר לוועדת העבודה והרווחה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כן.

היו"ר נ' מסאלחה:
חברי הכנסת, לפנינו הצעה אחת, להעביר את ההצעה של חבר הכנסת רן כהן — למנוע שחיקת קצבאות של גמלאים ומעוטי יכולת — לוועדת העבודה והרווחה. אני מעמיד להצבעה הצעה זו. נא להצביע.

סגן שר העבודה והרווחה (לנושאי הביטוח הלאומי) ש' הלפרט:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, השינויים בהסכם תוספת היתוך, שהוכנו במסגרת עסקת החבילה שנחתמה במשך לפני כחודשיים, אומנם פגעו ברמת הקצבאות המשולמות על-ידי המוסד לביטוח לאומי. הפגיעה נבעה הן מהוויתור על 2% מתוספת היתוך הקרובה והן מהקדמת מועד תשלום תוספת היתוך. על-פי חישובי המוסד לביטוח לאומי, אמור היה השכר הממוצע בספטמבר 1991 להיות נמוך בכ-7% מזה שהיה מתקבל אלמלא תוקן הסכם תוספת היתוך. בממוצע שנתי הפגיעה קטנה יותר ותסתכם, על-פי האומדן, ב-4%.

מייד עם היוודע פרטי עסקת החבילה הוריתי לכלכלני המוסד לביטוח לאומי לבחון את השלכותיה על רמת הקצבאות. הנתונים הועברו לאלתר לידיעת משרד האוצר, ואף נגשתי אישית עם שר האוצר בעניין זה והצעתי לו דרכים לפתרון הבעיה שנגרמה לציבור מקבלי הקצבאות בגין הסכם זה. דעתי היתה, שיש למצוא פתרון של קבע לטווח ארוך. שימצא עד כמה שאפשר השפעות מקריות של מועד תשלום תוספת היתוך, או הסכמי שכר חריגים במשך, על רמת הגמלאות של המוסד לביטוח לאומי.

אחת הדרכים שהצענו לפתרון הבעיה היתה אימוץ הצעת תיקון חוק השכר הממוצע, שגובשה לפני שנתיים בהסכמת האוצר ואף אושרה על-ידי ועדת שרים לענייני חקיקה, אך בסופו של דבר לא יצאה אל הפועל בשל חששו של משרד האוצר מפני ההשלכות על מערכות אחרות הצמודות לשכר הממוצע על-פי החוק. לחלופין הצענו לתקן את העיוות על-ידי חישוב הקצבאות, נוסף על המועדים החדשים, גם בספטמבר ובמרס של כל שנה, כך שהקצבאות המוקטנות תושלמנה במועדים אלה. אימוץ שיטה זו שומר על רמת הגמלאות המקוריות של מקבלי הקצבאות ואינו משפיע על מערכות אחרות הצמודות לשכר הממוצע על-פי החוק, כגון שכר הבכירים ושכר המינימום.

לאחרונה גיבש משרד האוצר הצעת פשרה לצמצום הפגיעה בגמלאות. על-פי הצעה זו, תשלומי ההכרזה והביגוד המשולמים לכלל השכירים במשך כחודשיים יוני ויולי יתפרסו על פני כל חודשי השנה, והשיעור החדושי של תוספת זו יצורף לשכר הממוצע שיחושב על-פי הנוסחה המקובלת בחוק במועדי תשלום תוספת היתוך ובחודש ינואר של כל שנה.

אין ספק שיש בהצעה זו כדי לצמצם במידה ניכרת את ממדי הפגיעה בגמלאות. אך עדיין אני סבור שזהו פיצוי חלקי בלבד על הפגיעה, שאינו מתקן אותה במלואה. להערכתנו, שיעור הפגיעה החדושי הממוצע בגין השינויים בתוספת היתוך יסתכם בכ-2.5%, כך ש-2% מתוכם נובעים מהוויתור על חלק מתוספת היתוך הקרובה, שהוא מנת חלקם של כל השכירים במשך.

אני מקווה שבמגעים המתקיימים בעצם הימים האלה עם משרד האוצר נגיע, בעזרת השם, להסכמה שתעשה צדק עם מקבלי הגמלאות. והפגיעה בציבור הגמלאים תהיה מינימלית, בכ-0.5%, ואולי פחות מזה. תודה רבה.

היו"ר נ' מסאלחה:
מה אתה מציע?

סגן שר העבודה והרווחה (לנושאי הביטוח הלאומי) ש' הלפרט:
אני מציע לחבר הכנסת רן כהן להסתפק בתשובתי. אם

ה צ כ ע	נמנעים	— אין
בעד ההצעה להעביר את הנושא לוועדה	ההצעה להעביר את הנושא לוועדת העבודה והרווחה נתקבלה.	
הנושא לוועדה	היו"ר נ' מסאלחה:	13 —
בעד ההצעה שלא לכלול את הנושא בסדר-היום	13 בעד, שניים נגד, אין נמנעים. אני קובע שההצעה אושרה ומועברת לוועדת העבודה והרווחה.	2 —

כא. הצעה לסדר-היום

שימוש בתקציבי פרסום של הממשלה ללחץ על העיתונות

- היו"ר נ' מסאלחה: הפרסום, עם העתק למשרד השיכון, ואז חודשו המודעות — אכל לא לזמן רב.
- למחרת, יום חמישי, בשעה 14:00, התקשרה חגית, מזכירתו של מר שעה סגל, דובר-עוזרו של השר שרון לענייני תקשורת, והודיעה לגברת לילי טורס מהעיתון "חדשות", שהמודעות מתבטלות כי הכתבה קטלנית.
- משה שחל (המערך): מה שנכון נכון.
- חיים רמון (המערך): אני עוד לא יודע איזו כתבה, אנחנו תיכף נברר.
- העיתון "חדשות", הגברת טורס, פנתה אל מנכ"ל משרד השיכון ואל מר שעה סגל, דובר משרד השיכון, ואמרה: בואו ניפגש, בואו נברר, הכיצד? מוכן שפניית העיתון "חדשות" לא נענתה.
- במה מדובר, רבותי חברי הכנסת? עיתון במדינת ישראל — אנחנו כולנו רוצים שתהיה מדינה עם חופש עיתונות — כתב תחקיר על פעולותיו של שר השיכון והבינוי במשרד השיכון. הכותרת היתה: "ההכסף איננו", והיה שם פירוט בכותרות ופירוט רב איך הצליח השר שרון לשפוט כ-10 מיליארד שקל, 2 מיליארדים מעל תקציבו. לאן כל הכסף הזה ברח? כיצד נבלע? לאיפה? מי נהנה מהכסף? וכדומה.
- משרד ממשלתי מחליט להחרים — ולדעתי זו הפעם הראשונה — עיתון במדינת ישראל מטעמים פוליטיים. זו הפעם הראשונה ששר בממשלה, והשר הזה כבר קבע הרבה גורמות לא נורמטיביות, מחרים עיתון ואומר ללשכת הפרסום הממשלתית: את לא תפרסמי מודעה בעיתון "חדשות" כי הוא כתב מאמר נגדי. זוהי תופעה חדשה בחיינו.
- לא זו בלבד שהממשלה שולטת שלטון ללא מצרים על מה שנעשה ברשות השידור, שהיא שולטת על הנעשה בכלי התקשורת האלקטרונית, כעת, באמצעות תקציבי פרסום, רוצה השר שרון — ואם הוא יצליח, שאר השרים ילכו אחריו — להשליט את שלטונו ולקבוע לעיתונות מה היא תכתוב. רק מי שיהלל וישבח את שר השיכון והבינוי, הוא — והוא בלבד — ייהנה מתקציבי פרסום; כלומר, שוחד, ומי שיעז חס וחלילה לכתוב מאמרי ביקורת, ומי שיעז לחשוף את פעולות המשרד, או פעולות כל משרד, הוא יהיה צפוי לחנק כלכלי, וכידוע לכולנו ממשלה ישראל היא אחד המפרסמים הגדולים בשוק.
- מה רצה שר השיכון למנוע? איזה פרסום הוא רצה למנוע? אילו מעללים הוא רצה שהציבור לא ידע? מספר הכתב יאיר פידל על כך, שראשי אגפים במשרד השיכון והבינוי לא היה להם מושג היכן כונים וכמה. למשל, אגף הפרוגרמות לא ידע כלל היכן בונים, הגזברות קיבלה דיווחים רק אחרי שהעבודות
- היו"ר נ' מסאלחה: אנו עוברים להצעה לסדר-היום מס' 5656 בנושא: שימוש בתקציבי פרסום של הממשלה ללחץ על העיתונות — של חבר הכנסת חיים רמון.
- דן תיכון (הליכוד): איפה חבר הכנסת אברהם שוחט?
- היו"ר נ' מסאלחה: התיקן לא של היושב-ראש, אלא של מזכירות הכנסת.
- חיים רמון (המערך): אני אסביר.
- דן תיכון (הליכוד): למה זה היה מותר — — —
- היו"ר נ' מסאלחה: חבר הכנסת דן תיכון, רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים רמון, לא לך.
- חיים רמון (המערך): אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מחליף את חבר הכנסת אברהם שוחט, שהעלה את הנושא והגיש את ההצעה לסדר-היום. הוא נאלץ לנסוע לערד, לפסטיבל הזמר המתקיים שם.
- דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום): גם פה הולך להיות פסטיבל.
- דן תיכון (הליכוד): הוא לא נאלץ.
- חיים רמון (המערך): הוא נאלץ, כידוע לכם, יש לו, לחבר הכנסת שוחט, חלק כלשהו בערד.
- דן תיכון (הליכוד): — — —
- חיים רמון (המערך): חבר הכנסת תיכון, אולי תיתן לי לדבר, במטותא?
- ביום רביעי לפני שבוע, רבותי חברי הכנסת, פנתה לשכת הפרסום הממשלתית לעיתון "חדשות" והזמינה שני עמודים על-מנת לפרסם ברכים את תנאי המשכנתאות החדשים. ביום רביעי אחר-הצהריים פנתה לשכת הפרסום הממשלתית והודיעה לעיתון "חדשות" כי היא אינה מעוניינת לפרסם את המודעות, בלי שפירטה מדוע.
- ראוי לזכור, שפרסום המודעות נעשה בכל העיתונים, באותו יום נעשתה פנייה על-ידי עיתון "חדשות" ללשכת

על חופש העיתונות, לא להשתמש בתקציבים שהם לא של אבא שלהם ולא של אמא שלהם, אלא של כל עם ישראל, על מנת ללחוץ על העיתונות, שתכתוב את מה שאתם רוצים ולא מה שהעיתון חושב, על-פי מיטב הבנתו המקצועית, לנכון לכתוב. תודה.

הי"ר נ' מסאלחה:

תודה, ישיב סגן שר הבינוי והשיכון, בבקשה, אדוני.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת חיים רמון, אני לא מכיר במדינת ישראל עיתון אחד שלא כתב נגד שר הבינוי והשיכון כתבות שאינן מחמיאות. אינני יודע אם בתחרות על הכפשת שמו של שר הבינוי והשיכון יהיה העיתון "חדשות" הראשון.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
על מי אתה ממליץ?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אני עוד מעט אספר לכם קצת על העיתון. אני לא רוצה לעשות כאן תעמולה לעיתונות, יתחילו לרוץ ולקנות את העיתון הזה.

לכן, מסיבה זאת אני חושב שהתשובה — — —

הי"ר נ' מסאלחה:

רק רגע, אדוני. חבר הכנסת פסח גרופר, לא ראיתי את פניך.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אני חושב שכיוון שבעצם אין עיתון במדינת ישראל — בכלל קיימת חגיגה בין העיתונים. השר שאני מכהן כסגנו זוכה באופן בלתי רגיל לאהבה מיוחדת בקרב העיתונים השונים על-מנת להשמיצו, להכפישו ולבקר אותו פעמים רבות באופן בלתי צודק, בלי לבדוק עובדות.

לכן אני חושב שהתשובה הפורמלית שקיבלתי מן המשרד, שאין קשר בין הכתבה בעיתון ובין הזמנת הפרסום בנושא המשכנתאות, נכונה.

חיים רמון (המערך):
למה — — —

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אינני יודע, צריכים לשאול את חגית. אבל אין קשר. עובדה היא שבוודאי לא ההשמצה היא הקשר. כי אם כך היה הדבר, לא היו פרסומים של המשרד בעיתוני ישראל.

אבל אני מסכים אתך עקרונית. אני בטוח שמשרד הבינוי והשיכון איננו חברה "כלל", שהוא יוכל להרשות לעצמו למנוע פרסומים בעיתון אחר. זה משרד ממשלתי, ומשום כך, כמדיניות המשרד — אני יכול לומר, שלפני שעליתי לדוכן שאלתי, התעניינתי — אין במדיניות המשרד החרמה של עיתון אף אם איננו כותב כתבה מחמיאה לשר.

חיים רמון (המערך):
זה לא תמוה?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אבל אני רוצה לומר לך בהודמנות זו, מאותה כתבה שציטטת — — —

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לשאול את חבר הכנסת רמון, ברשותך.

הסתיימו. אומרים פה שיש היום בדיחה במשרד השיכון, שעד היום אריה בר, שהיה מנהל מחוז הדרום, בעצם היותו מנהל מחוז הדרום ממשיך לשקר עד היום את אריה בר, מנכ"ל המשרד.

דן תיכון (הליכוד):

זה היה כתוב ב"חדשות", באותה כתבה.

חיים רמון (המערך):

זה היה כתוב ב"חדשות". אני מצטט.

אליקים העצני (התחיה):

ואריה בר מאמין לו?

חיים רמון (המערך):

אני לא יודע. אבל אם זה קשקוש, למה למנוע את זה? תתייצב — זו טענתי. הרי אינני אומר אם זה נכון או לא נכון, אינני יודע. אינני טוען לחוכן הכתבה, אינני יודע אם זה נכון, למשל, שחלק מהבנייה שנועדה לעולים הלך למקווה באפרת. יכול להיות שזו עליית דם. יכול להיות שלא היה ולא נברא. איך מתמודדים עם זה?

אליקים העצני (התחיה):

כשאריה בר משקר לאריה בר, האם אריה בר מאמין?

חיים רמון (המערך):

אני מציע שתזמין אותו לוועדה ותשאל אותו. אני לא יודע.

אני אומר שיש דברים חמורים מאוד בכתבה הזאת. אני לא חותם על כל מלה, אינני יודע אם כל מלה אמת, אבל כך מתמודדים? משרד ממשלתי יכול להגיד: אינני רוצה להגיב, הכול שטויות. יש לי תגובה עניינית — הוא מגיב באופן ענייני. ואם העניינים באמת חרגו מכל פרופורציה, הרי השר הזה הוא מומחה בהגשת תביעות דיבה. מלאה הארץ, וגם חוץ-לארץ, כתביעות דיבה שהוא הגיש נגד עיתונות. למה ייגרע חלקו של עיתון "חדשות" אם הוא לא דייק, או אם הוא בכלל עיוות? אבל לא, לא אומרים לעיתון "חדשות": אנחנו ניאבק נגדך באמצעים לגיטימיים, אנחנו נדרוש ממך — מעיתון "חדשות" — להתנצל, אנחנו נדרוש ממך לומר את האמת, אנחנו נדרוש ממך להעמיד דברים על דיוקם. ובמקרה החמור ביותר נחבע אותך לדין. לא, אומרים לו: אם אתה כותב נגדנו לא ניתן לך מודעות. כאילו זה עסק פרטי שלכם. כאילו אתם חיתנו מודעות לפי מי שיכתוב כתבה שמוצאת חן בעיניכם או לא מוצאת חן בעיניכם.

על זה אני מתריע, לא על השיטה. אינני בא לעשות חשבון בהצעה לסדר-היום הזאת עם משרד השיכון, עם העובדה שאין מחלוקת על כך שהיתה חריגה של 2 מיליארדי שקל, על מה שאמרה מבקרת המדינה — לא העיתון "חדשות" — על דרך ההתקשרות, או האי-התקשרות של החוזים והמכרזים. כל הדברים האלה נאמרו לא עליידי עיתון "חדשות", הם נאמרו עליידי אנשים רציניים, לרבות מבקרת המדינה. אינני בא חשבון עם זה — וצריך לבוא חשבון על כך.

אני בא ומתריע על שיטה חדשה ופסולה: לפי מיטב ידיעתי זו הפעם הראשונה שמשרד ממשלתי מנצל תקציב פרסום על מנת ללחוץ על תוכן של ידיעה. זוהי התחלה שאסור לתת לה להתפתח, שצריך לחסום אותה בעודה באכה. צריך למנוע מן הניצן המושחת הזה לפרוח לפרח נורא, שימנע חופש עיתונות במדינת ישראל.

לכן — אינני יודע למי לפנות במקרה זה, לסגן שר השיכון והבינוי — אני צריך לפנות לכל שרי ממשלת ישראל לשמור

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת דן תיכון, אני מצטער, אתה לא יכול לעשות כך.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

חברת "כלל" היום היא שלושת-רבעי ממשלתית, אחרי ההקצבות וההטבות למיניהן שהיא קיבלה.

על כל פנים, אני רוצה לצטט מאותה כתבה שאתה ציטטת, גם כן בהזדמנות חגיגית זו, ואולי כדאי לומר בהזדמנות זו כמה מלים לעיתונות, אשר נאכקת על קיומה בקבלת פרסומות. גם אני זכיתי להיות מוזכר בכתבה הזאת. כתבתי מכתב לעיתון המכובד.

חיים רמון (המערך):

כך צריך לנהוג.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אבל תראה איך העיתון נוהג. מהעיתון עדיין לא טרחו להשיבני דבר. העיתון כותב עלי פנינים. הוא אומר כך: "מערכות הכספים הזורמים לכל כיוון סחררה קצת את ראשו של הרב אברהם רביץ, איש דגל התורה. רביץ יושב במשרד השיכון על תקן סגן שר ומעבר לדלת משרדו שבקומת השר הוא רואה את החורים לגמילות חסדים, אך לדאבונו הגיעו לשולחנו רק פירורים. רביץ בעצמו, קבלן בעבר, בא למשרד השיכון לא רק בשביל האמונה אלא גם קצת בשביל הפרנסה". כך כותב עיתון בישראל, בעברית, בלי לשאול אותי מראש כמה פרנסה יש לי מהעיתון, והאם לשם כך הגעתי. וכן הלאה. העיתון המכובד שאתה מגן עליו, וגם אני אומנם מגן על העיתון, כותב עלי סיפור נוסף.

חיים רמון (המערך):

רק על העיתון.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

יהיה משפט, אם העיתון לא יתנהג בהתאם.

העיתון הנכבד הזה מספר סיפור על חברת מהנדסים שקיבלה עבודה במיליונים, והכתובת של החברה הזאת היא — תארו לכם היכן משרדה של החברה, לא יעלה על דעתכם, אני אומר לכם, אגלה לכם — בבני-ברק. משום כך מסיק העיתון מסקנה, וכך הוא כותב: "הזוכה במכרז חברת המהנדסים 'טכנולוגיות מיפוי' מבני-ברק, המקורבת לרב רביץ.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, הודעה לסגנית מזכיר הכנסת. בבקשה.

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת —

כב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

סיפור רגיל לכאורה, מכרז שזוכים בו מקורבים". ואני זועק לעיתון ואומר להם: רבותי, אינני מכיר אותם, הם לא מקורבים אלי. בסך הכול אולי יש להם משרד בבני-ברק, ולראשונה שמעתי עליהם מהכתבה הזאת. העיתונאי המכובד לא טרח להרים אלי טלפון ולשאול אותי האם אני מכיר אותם, האם משום כך הם קיבלו את המכרז הזה.

חיים רמון (המערך):

תתבע אותם על הוצאת דיבה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אין לי כל כך הרבה כסף לתבוע אותם על הוצאת דיבה, אבל זה יצטרך להיעשות.

חיים רמון (המערך):

תשאל את השר שלך, הוא טוב בזה.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

חבר הכנסת רמון, אני מסכים על העיקרון, וכך נאמר לי עליידי המשרד. אין החרמה ולא תהיה החרמה. אבל מוטב שגם עיתוני ישראל ועיתונאי ישראל ידעו להתנהג בחברה הדמוקרטית שלנו כפי שראוי לדמוקרטיה שלנו.

היו"ר נ' מסאלחה:

מה אתה מציע?

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אני מציע להסיר את ההצעה מסדר-היום.

היו"ר נ' מסאלחה:

חבר הכנסת רמון, אתה מסתפק?

חיים רמון (המערך):

סגן השר ביקש להסיר את ההצעה מסדר-היום.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אני מוכן לחזור ב.

חיים רמון (המערך):

אם הוא יבקש שאני אסתפק בדבריו, אני אסתפק.

סגן שר הבינוי והשיכון א' רביץ:

אני מציע להסתפק בדבריו.

היו"ר נ' מסאלחה:

בסדר, תודה רבה.

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה: הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 10), התשנ"א — 1991; וכן הצעת חוק מלווה קצר מועד (תיקון מס' 6), התשנ"א — 1991. תודה.

כג. הצעות לסדר-היום

הטיפול של משרדי האוצר והתעשייה והמסחר בעולים תעשיינים

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, רבותי חברות וחברי הכנסת, רובנו ראינו בטלוויזיה בערב שבת, בכתבתו של איתן אורן, את המקרה העצוב, הייתי אומר, של התעשיינים העולה החדש בן-ציון איסקוב.

היו"ר נ' מסאלחה:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום, הצעות לסדר-היום מס' 5645, 5646 ו-5653 בנושא: הטיפול של משרדי האוצר והתעשייה והמסחר בעולים תעשיינים. רשות הדיבור לחבר הכנסת רן כהן, ראשון המציעים. בבקשה.

הוא קנה גם ארבע מכונות חדשות לגמרי מיפן, שעליהן בוודאי מגיעה הכרה כמפעל מאושר.

אמר עליו ראש המינהל לטקסטיל נח שני: קיבלתי טלפון, זה היה בפברואר, ולמחרת כבר נסענו למפעל בחפן. רבותי, המפעל הגיע רק באפריל. אם כן, איך נסעו כבר למחרת, בפברואר, וכבר נתנו את כל הסיוע?

אמרו עליו שהבקשה שהגיש לא היתה מושלמת. רבותי חברי הכנסת, שמעתם? הבקשה לא היתה מושלמת.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
למה לא הדריכו אותו להשלים את הבקשה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
בקשתו לא היתה מושלמת, חסרים היו בה פרטים. האיש היה צריך לבוא הישר מאזרבייג'ן ולעמוד בתכניות המרובעות של משרד התעשייה והמסחר הישראלי.

קראתי בעיתון שהוא עוד יצטרך להוכיח שביכולתו להשקיע השקעה נוספת של 2 — 3 מיליוני שקלים. למה? הרי מה שראינו בעיניים כבר היה שווה עידוד, זה כבר היה שווה סיוע וטיפול.

קראתי דבר נוסף, שממש הפך את מעי, דבר שאמר, לא פחות ולא יותר מאשר ראש מינהל ההשקעות. הוא אמר: הוא לא מילא נכון את הטופס, הוא לא מבין מה שמדברים אתו. חברי הכנסת, זה מצחיק.

הי"ר נ' מסאלחה:
חברי הכנסת, אני מבקש שלא להפריע.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, אני אפסיק לדבר. אם כל העניין מעניין את חברי הכנסת כקליפת השום, אפסיק לדבר.

הי"ר נ' מסאלחה:
אתה מדבר אל היושב-ראש ואל הפרוטוקול.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
לא. אני מדבר אל חברי הכנסת.

הי"ר נ' מסאלחה:
אתה רואה שעכשיו כולם מקשיכים לך.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
העיתון "ידיעות אחרונות" מצא תרופה, הוא הצמיד לאיש מתורגמנית שהולכת אתו ועוזרת לו למלא את הטפסים. האם "ידיעות אחרונות" הוא מרכז ההשקעות, הוא ממשלת ישראל, הוא פקדי ממשלה שצריכים לעודד ולא לחכות שיבואו אליהם עם טפסים ממולאים נכון? הרי אחרי איש כזה צריך היה לרוץ, לרדוף אחריו, להצמיד אליו פקיד שיזיו את התחת, תסלחו לי, ויעזור לו בכל דבר.

הי"ר נ' מסאלחה:
אני מציע לך להוציא את המלה הזאת.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
סליחה, שיזיו את הישכן. אני חוזר בי מהביטוי. תאמץ לי, שלעומת מה שנעשה לאיש הזה, זה בטל בשישים.

אני חושב שצריך להיות אדם ממרכז ההשקעות, עובד שמקבל משכורת, קרוב לוודאי שיש לו גם רכב צמוד או החזר הרצאות רכב, והוא יהיה צמוד לאדם הזה ויסייע לו בכל דבר,

אליקים העצני (התחיה):
התברר שזה לא נכון.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני כבר מבין, חבר הכנסת העצני, שמפיצים על עולה חדש כזה השמצות בכל המדינה. האמן לי, חלק מהדברים בדקתי וחלק לא בדקתי. אני חושב שהעניין הזה צריך להיבדק.

רבותי חברי הכנסת, גם כלי בדיקה, דרך הייסורים של מקרה כל-כך נדיר לחיוב — יכולים להגיד עליו הכול, אבל סוף-סוף עולה יהודי מברית-המועצות עם 67 מכולות. אומרים לי: לא 30 מכוניות, 40 מכוניות; 17 משאיות. האיש הצליח להקים ארבעה מפעלים בברית-המועצות. יגידו: נכשלים — נכשלים. בתוך המשטר הצנטרליסטי, הסגור, האטום הזה של ברית-המועצות להקים את המפעלים האלה ולנהל אותם, לייצר ולמכור ולהביא למדינת ישראל כמות אדירה כל-כך של דברים, של רצון טוב להקים פה משהו, ליצור מקומות עבודה עבור 200 משפחות; הרי בן-ציון איסקוב הוא אולי יחיד, אולי הגדול ביותר, כמעט בודד, שעלה לא עלי-מנת לבקש עבודה, עלה עלי-מנת ליצור מקומות עבודה, עלה עלי-מנת לסייע בפרנסתם של אחרים. לא רק עלי-מנת להמתין בלשכת העבודה כדי לקבל עבודה. אני לא אומר את זה לגנותו של איש, אבל זה בוודאי לשבח.

אריה אליאב (המערך):
יש יזמים יותר קטנים, רבים מאוד.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אמרתי שהוא כנראה הגדול ביותר שבהם. גם אני מניח שיש יזמים אחרים. אבל בלי כל ספק, מבחינת כמות, רכוש, מאוויים, להביא את הפועלים מבאקו עד עכו ומעלות כדי להקים מפעל, זה דבר נדיר. אני חושב שלו היו למישהו מעט סימפטיה, חזון, אהבה לדבר הזה, היה צריך בלי כל ספק לעודד את זה מההתחלה עד הסוף. לעומת זה, מה ראינו? ראינו את תמונות הזוועה ביום ששי בערב: המפעל עומד ריק.

אליקים העצני (התחיה):

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
חבר הכנסת העצני, השר יענה. אתה לא יודע את הדברים כמוהו, ואולי גם לא כמוני. אתה יודע איך משמיצים מהצד שלך. אני יודע איך משמיצים מהצד שלי.

אליקים העצני (התחיה):

הי"ר נ' מסאלחה:
חבר הכנסת העצני, מה קורה כאן? קראת קריאות ביניים, תן לחבר הכנסת רן כהן להשיב.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני בא להגן על עולה חדש, שבא לארץ לא כאדם פסיכי אלא כיום, לא כנפצל אלא כפעיל, לא כמי שמצפה שאחרים יטפלו בו אלא כמי שמוכן לטפל יחד עם אחרים. עובדה היא, שהתמונה שראינו ביום ששי בערב היתה תמונה קשה לכולנו. זאת העובדה.

מה לא אמרו על היהודי הזה? אמרו שהביא מכונות ישנות; שמעתי וקראתי שאלה מכונות שמתאימות למוזיאון. אפילו היה זה נכון, האם זו קבלת הפנים שצריך לערוך מי שצריך לעודד השקעות במדינת ישראל? אפילו זה נכון — זה לא לגמרי נכון, כי באותה הזדמנות שהוא הביא מכונות אלה

זה בא אדם ואומר שיש לו צוות, יש לו אנשים, יש לו מוצר, יש לו שוק. מה שצריך היה לעשות זה לא להגיד לו: אדוני, לא מילאת נכון את הטופס. צריך היה להיות צמוד אליו, להיות על ידו. אם הוא יכול ליצור 100 או 200 מקומות עבודה, לא צריך לשבת בירושלים או בתל-אביב, לחכות שיביא טופס שמילא אותו נכון או לא נכון. צריך להיות שם, על יד המפעל, כל היום. זה מה שצריך לעשות.

מה שעושים עכשיו נקרא "לטרטר" משקיעים. זה נקרא להתייחס בבזז גמור לסוגיה של חוסר תעסוקה במדינת ישראל. זה נקרא שהאטימות והביורוקרטיה והשאנונות חוגגות והאבטלה ממשיכה להתפשט. שלא יספרו לי סיפורים, אני מכיר את זה.

אני אומר בכל הרצינות, או שיפטרו את השר, או שיפטרו את מנהל מרכז ההשקעות, כי זה כישלון. לא יכול להיות שבמדינת ישראל יקרה כדבר הזה וכולם ילכו לשפת הים, או כולם ילכו ללשכת העבודה או לקבל דמי אבטלה בביטוח הלאומי. צריך להיות איזה סדר בעניין הזה. תודה רבה.

מהשעה הראשונה שאיש בא עם יוזמה להקים מפעל בארץ וליצור מקומות עבודה חדשים.

היתה פרשת "זייקור" בכרמיאל, ועכשיו מנסים להחזיר חלק מפרשת "זייקור", כדי שבכל זאת יהיו מקומות עבודה חדשים. כשדנו בוועדת העבודה והרווחה בפרשת האבטלה בקריית-גת, שבה יש כ-1,000 מובטלים, אמרו לנו: הולכים להשקיע המון בקריית-גת. חברת הכנסת ארבל-אלמחוזינו, את זוכרת? התברר שאישו 29 מיליון שקל להשקעה ב"פולגת", להזמנה של מכונות חדשות שבגללן יפטרו עוד עובדים מ"פולגת". זאת היתה ההצלחה הגדולה של מרכז ההשקעות. היום קראתי בעיתון גם על פרשת ההשקעה באתר.

יואש צידון (צומת):

חבר הכנסת רן כהן, אולי צריך להיות מסוגל גם להתחרות?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

צריך להתחרות, צריך להשקיע, צריך לייעל. אבל במקרה

כד. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

על שולחן הכנסת החלטת ועדת האתיקה בעניין קובלנותיהם ההדדיות של חבר הכנסת דוד צוקר וחבר הכנסת צ'רלי ביטון. תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:
תודה.

היו"ר נ' מסאלחה:
חברי הכנסת, הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:
ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיע, כי הונחה היום

כה. הצעות לסדר-היום

הטיפול של משרדי האוצר והתעשייה והמסחר בעולים תעשיינים

אבל, אי-אפשר שלא לומר שהיום, בשנת 1991, כאשר הממשלה "מתמודדת" עם כל מה שקשור בקליטת העלייה, וכאשר בשנתיים האחרונות נקלטו יותר מ-400,000 עולים, כמה עוסקת הממשלה? בסיום של ישיבות הממשלה מדי יום ראשון — אנחנו שומעים, כל כמה ישיבות, ששר התעשייה והמסחר הציג תוכנית שתיתן פתרון להיערכות חדשה בתעסוקה. והנה, לא עוברים שבועיים, ושר האוצר בא עם תוכנית שיש בה שינויים קוסמטיים, תוכנית שהיא קצת פופוליסטית כלפי יזמים. לא עוברים כמה שבועות, ושוב שר התעשייה והמסחר מניח תוכנית נוספת. וכך עברה שנה וחצי, ואנחנו יכולים היום לאסוף את כל התוכניות שמדברות על מסגרות של בין 800 ל-900 מיליון שקל לעידוד יזמים.

אבל, רבותי, אני חושב שאם ניקח את כל החוכרות ואת כל התוכניות שהוצגו בישיבות הממשלה, או בוועדות השרים לכלכלה, מהן אפשר היה כבר להקים מבני תעשייה. אנו עוברים ברחבי ישראל, ומה אנחנו רואים? נכון, בנייה לשיכון יש, עם כל הדברים הנלווים, בחלקם לא מוצלחים, אבל יש בנייה. כאשר מדברים פה על יוזמות של פתרונות לתעסוקה, אנחנו נמצאים במצב שבו כאילו לא קורה כאן שום דבר, כאילו עולים לא מגיעים, כאילו חיילים משוחררים לא מחפשים מקומות עבודה.

דוח מבקרת המדינה שוב מתח ביקורת קשה על התפקוד של מרכז ההשקעות. הדוח מצא, שמרכז ההשקעות העניק הטבות להשקעות, אף שבדיקות כלכליות הראו שהן אינן

היו"ר נ' מסאלחה:
חברי הכנסת, הצעות לסדר-היום בנושא: הטיפול של משרדי האוצר והתעשייה והמסחר בעולים תעשיינים. חבר הכנסת מיכה גולדמן, בבקשה

מיכה גולדמן (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בערב שבת היה עם ישראל מזועזע מאוד בעקבות הכתבה של איתן אורן. גם אני ישבתי מול המסך בערב שבת והייתי מזועזע מהדברים שהוצגו. אבל אני לא רוצה להיות דרמטי לאורך כל הנאום. אני חושב שאנחנו נמצאים בתקופה שמדינת ישראל לא ידעה כמה מבחינת הטיפול והאי-היערכות בכל הקשור לתעסוקה.

אולם, בתחילת דברי אני חייב להגיד, שיש גם מה לומר על עריכת הדברים בטלוויזיה. אני יודע שיגידו לי: הנה שוב מאשימים את התקשורת. הבעיה היא לא אם מאשימים את התקשורת. כמו שאנחנו, כחברי כנסת וכאנשי ציבור, מבקשים איוון, גם הטלוויזיה היתה חייבת לבקש את תגובת משרדי הממשלה הנוגעים בדבר. היו גם חברי כנסת שרצו והגיבו בלי לבדוק כלל מה קורה בשטח. זה דבר מסוכן ביותר, ואני חושב ששני הצדדים לא נהגו בצורה נכונה. לפחות חברי הכנסת וגם הטלוויזיה צריכים ללמוד מהתגובות כיצד להתייחס לנושא מסוים, ולא קודם להוציא הודעות ורק לאחר מכן לבדוק. זה מזכיר לי את הדברים שקרו גם כאן בכנסת בעקבות העניין של הירדן ההררי. קודם כל ירד, ורק אחרי זה סימנו את המטרה. כך קרה גם כאן.

דן תיכון (הליכוד):
דמוקרטיה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
דמוקרטיה? זאת שחיתות.

מיכה גולדמן (המערך):

רבותי, אם הממשלה מתכוונת להתמודד עם בעיות התעסוקה בהתחמקויות, שום דבר לא ייפתר. יכול להיות שהמקרה של איסקוב הוא מקרה בעייתי ומורכב מאוד. יכול להיות שיש בעניין הזה גם דברים שקשה היום לדבר עליהם והזמן יעשה את שלו. או שיוכח שהיום מסוגל להקים מפעל לתפארת ולתת פתרונות, או שאנחנו נגלה דברים שדורשים בקרה נוספת. אבל לא ייתכן שיום, שיכול להיות שהוא לא ערוך ולא מוכן, והמנטליות שהוא הביא אתו מברית-המועצות היא כזו שמחייבת סיוע והדרכה — אבל הטענה שלי איננה אל עובדי משרד התעשייה והמסחר או אל מרכז ההשקעות. אני חושב שלא ייתכן שכל מי שמטפלים בקליטה, לא ייתכן שאנשי משרד ממשלתי כמו משרד הקליטה לא יעשו את מה שמוטל עליהם לעשות. במה עוסק משרד הקליטה? אני רוצה לדעת. הרי אם הוא לא ממלא את התפקיד הזה, מה בסך הכול נשאר לו עוד לעשות? הוא צריך לקחת פקיד שילווה את האיש, שיביא אותו למרכז ההשקעות ולמשרד התעשייה והמסחר ויסייע לו, שיקצר את הדרך.

קל מאוד לצאת בהודעות ולומר, שהפניות היו רק בשבועות האחרונים או שהטפסים לא היו מסודרים. נכון שנאמר שחלק מהמכונות מתאימות אולי למאה הקודמת. אבל לפי נתונים שנאספו, גם אני אספתי באופן אישי, מתברר שבשבועות האחרונים השיג מר איסקוב מכונות ממפעל שכן בגליל, והזמין גם מכונות חדשות. הוא מתכוון לנצל את הידע ואת הקשר שיש לו עם ברית-המועצות כדי להקים מפעל ולמצוא פתרונות לכמה מאות אנשים.

אדוני השר, ממלא-מקום שר התעשייה והמסחר, מה שהייתי מבקש ממרכז ההשקעות וממשרד התעשייה והמסחר — רבותי, כבר התנסינו בשנת 1985 עם הבעייתיות של דרום-אפריקה. אתה היית אז שר התעשייה והמסחר ותפקדת ועשית עבודה מבורכת. ניתנו אז פתרונות איך לעבור את המחסומים שנוצרו כתוצאה מההגבלים בדרום-אפריקה. גם היום במרכז ההשקעות ובמשרד התעשייה והמסחר חייבים ליצור מסלול מיוחד לעולים המגיעים מברית-המועצות ויש להם עניין להקים מפעלים, וגם ליזמים ממדינות אירופיות. צריך להיות מסלול מיוחד שיאפשר להם לעשות זאת, כי ברור שיש שוני בין יזמים שמגיעים ממדינות המערב לבין אלה המגיעים ממדינות המזרח. ממדינות המערב הם באים עם הון, עם כסף מזומן, מעבירים כסף לחשבון בנק בארץ ומקמים מפעל. אנחנו יורעים שאלה המגיעים מברית-המועצות לא מסוגלים לפעול בדרך דומה.

אני לא רוצה להרחיב כאן דברים. כי אני גם לא רוצה לגרום נזקים. אבל אנחנו נמצאים במצב מיוחד, וחייבים לפתוח מסלול שיתייחס למי שמגיעים מברית-המועצות וממדינות מזרח-אירופה ורוצים להקים כאן מפעלים.

אדוני השר, כחבר ועדת השרים לכלכלה וכאדם שמילא תפקיד של שר התעשייה והמסחר — הגיע הזמן שממשלת ישראל תבין שהיא צריכה לרכז מאמץ בפתרונות לתעסוקה, ושלל נעמוד במצב שאנחנו עוסקים בתוכניות, אבל בשטח לא רואים מבנים שקמים עבור התעשיות שיוכלו גם לתת פתרונות.

כדאיות למשק. לדוגמה, מפעל "זייקור", ואני יכול להביא דוגמאות נוספות. הרוח מרבר על כך שמרכז ההשקעות אישר השקעות במטוויות, בניגוד למדיניות המוצהרת של שר התעשייה והמסחר, שאמר שאת הענף הזה לא נעודר ולא נשקיע בו. במקרה נוסף אושרה השקעה של 5 מיליוני דולר להקמת מפעל בענף המזון, בלי שנבדקה יכולתם הפיננסית של המשקיעים, והיזמים נקלעו לבסוף לקשיים.

בואו נראה מה קורה בבית-שאן עם מפעל התרופות. יצאו כהצהרות ועוסקים בכל מיני דברים אחרים, והבטיחו לבית-שאן פריחה כלכלית. כעבור כמה חודשים הבטיחו גם לצפת פריחה כלכלית, הקמת מפעל סיגריות שיתחרה ב"דובק". מה קרה עם מפעל הסיגריות בצפת? לאחר מכן הבטיחו מפעל מכוניות בקריית-גת שיתחרה עם מפעל "קרייזלר". איפה הוא? קראנו בעיתון על מפעל "אטארי", ואני יכול גם לצטט מה נאמר בדוח המבקרת על המפעל הזה.

רבותי, המצב הזה איננו יכול להימשך. הרי אנו קולטים עליה, למה אנו רוצים להגיע? האם אנחנו רוצים להגיע לכך שתהיה נהירה לארצות-הברית? הרי אם יפתחו מחר שעריה של ארצות-הברית, אותם מאות אלפים שהגיעו לכאן ואותם משוחררי צבא יעמדו בתור ליד השגרירות האמריקנית ברחוב הירקון בתל-אביב וייסעו עם כרטיס לכיוון אחד לארצות-הברית.

הממשלה לא היתה מסוגלת במשך שנה וחצי לנסות ולעשות את מה שעשה פנחס ספיר, וזיכרנו לברכה. הוא, עם הפנקס הקטן שלו, היה יוצא ונפגש עם יזמים והשקיע מאמצים רבים כדי לעודד אותם.

חגי מירום (המערך):

ולאחר מכן קראו לזה ה"צעטאלך" של מפא"י. לא חשוב שעל זה בנו מדינה שלמה.

מיכה גולדמן (המערך):

אני מודיע לכם, חברי הכנסת, שגם היום, ב-1991, ברור שהשיטות של ספיר הוכיחו שנבנתה מדינה, שהוקמה תעשייה בגליל, שהוקמה תעשייה בנגב. נכון, היה גם מפעל כמו המפעל של ג'ימי לוי. היו מאה הצלחות והיו גם כמה כישלונות. אני לא מתעלם מכישלונות, אבל המאזן צריך להיות כולל.

דן תיכון (הליכוד):

אתה לא מבין שהנורמות האלה עברו מן העולם?

מיכה גולדמן (המערך):

אני מעדיף להחזיר אותן אל העולם ושיקומו מפעלים.

חגי מירום (המערך):

חבר הכנסת תיכון, ואטימות כמו שלך — זה יותר טוב?

דן תיכון (הליכוד):

איזה פתקים אתה רוצה? של אוטובוס?

מיכה גולדמן (המערך):

חבר הכנסת דן תיכון, אני רוצה להפתיע אותך. גם עלשוי יש פתקים, אבל מה כתוב בהם? "חסדר לו, הוא חבר מרכז"; "סדר לו, יש לו קבוצת חברי מרכז"; "זה חשוב לשביעות", זה לא ישתנה. אבל ההבדל הוא שבפתקים של אז היה כתוב: "תסייע לו להקים מפעל"; "תעזור לו, תשתחרר מהביורוקרטיה". ומה כתוב היום? "יש לו מאה חברי מרכז"; "הוא מייצג מאה חברי מרכז"; "כדאי לעזור לו". לא משנה מה יקרה לעניין עצמו, העיקר שהם חברי מרכז.

ברשותכם, חברי הכנסת, אלה שעוד נותרו כאן בערב זה, אתאר בפניכם את הטיפול שקיבל אותו משקיע, כפי שהוא נקרא על-ידי מגישי ההצעה, בראשית דרכו. שכן, בקשתו למפעל מאושר, שאליה התייחסתי עתה, נתקבלה במשרד התעשייה והמסחר רק ב־9 ביוני 1991, ללא נתונים המאפשרים טיפול, ומי שמכיר את טופסי הבקשה יודע, שהמידע הנדרש הוא בסיסי וענייני מאוד מאוד. יש לי כאן הבקשה.

ובכן, חברי הכנסת, חבר הכנסת רן כהן — והיית כל כך נלהב — להלן כמה עובדות שבדודאי לא היו ידועות לך, כי אילו היו ידועות לך, היית מדבר כפי שדיבר חבר הכנסת מיכה גולדמן. ב־29 בינואר שנה זו נמסר למנהל מחוז הצפון של משרד התעשייה והמסחר, כי יום רוסה הביא עמו ציוד טקסטיל תעשייתי במספר רב של קונטיינרים, שבהם מצוי גם ציוד אישי של עולים שכאו עמו, וכי הוא נתקל בבעיות בשחרור חלק מהמטען שאותו הוא מבקש להעביר למבנה ששכר כאזור התעשייה של תפן. מידע זה הועבר באמצעות גורמים ישראלים שהיו בקשר עם היום.

עוד צוין, כי העולה הביא עמו כ־40 כלי רכב פרטיים וכמה משאיות, כנראה שבע או שמונה משאיות. מנהל מחוז הצפון במשרד התעשייה והמסחר דיווח על כך לראש מינהל הטקסטיל במשרד — ואני מכירו היטב, הוא היה עוזרי במשך שנים מספר במשרד התעשייה והמסחר, הוא היה הנספח המסחרי שלנו באנגליה, ועשה מלאכתו בצורה יוצאת מגדר הרגיל. משום שהוא חשב שיוזמה זו היא אולי יוצאת דופן, הוא התייחס אליה התייחסות מיוחדת.

לאחר קיום פגישה באמצעות איש קשר, הגיעו למפעל ביום 4 בפברואר 1991, בהפרש של חמישה או שישה ימים, ראש מינהל הטקסטיל וסגניתו — גם כן עובדת ותיקה ומוכשרת מאוד באגף הטקסטיל במשרד. על שניהם אני באמת יכול לומר, שהניסיון הרב שלהם בהקמת מפעלים ובענף הטקסטיל לא יכולא כפו.

במפעל היו באותה עת כמה מכונות שאותו אדם הציגן כמכונות שהוא שחרר. נציגי המשרד אכן הופתעו מהציוד — שראו לראשונה בחייהם. מדובר במכונות מייצור עצמי, שתפוקתן נמוכה וכך גם אמינותן.

קיימה ישיבת עבודה עם היום, ובה הוא נשאל מה הן תוכניותיו. התשובות שנתקבלו היו, כי בכוונתו לייצר הלבשה מכל הסוגים, כי בהמשך ברצונו לעבור גם להנעלה, ונוסף על כך הוא מתכוון להיכנס גם לעסקי בנייה. כשנשאל אם לא עדיף שיתמחה בסוגי הלבשה מסוימים, מסר כי הוא מסוגל לייצר את הכול. כאשר נשאל באשר לשאר הציוד שבמכולות, השיב שמדובר בציוד דומה מייצור עצמי. לדבריו, הציוד עבד טוב ברוסיה, ואין סיבה שלא יעבוד גם כאן. ברוסיה, כך אמר, הוא היה מסוגל למכור כל דבר.

על שאלת אנשי המשרד, כיצד יוכל להיות תחרותי כשהוא משתמש בציוד כל כך לא מקצועי, שתפוקתו השבועית שקולה לתפוקה של כמה שעות עבודה בציוד משוכלל, לא ידע להשיב, ונראה היה שאינו מכיר ציוד אחר. על השאלה, האם ערך תחשיבים כלשהם לגבי עלויות, חומרי גלם, שכר עבודה וכדומה, השיב בשלילה.

משאלתו של היום היתה שייסיעו לו בשחרור הציוד, ולאור זאת סוכם כי מנהל מחוז חיפה ייפגש עם עמיל המכס המטפל במטען וייסיע לו ככל שיידרש, ראש מינהל הטקסטיל ייתן אישור חריג לשחרור הטובין ללא הבדיקות המתחייבות

הי"ר נ' מסאלחה:

תודה רבה. ישיב השר גדעון פת. כממלא־מקום שר התעשייה והמסחר. בבקשה, אדוני.

שר התיירות ג' פת:

אדוני היושב־ראש, חברי כנסת נכבדים, אכן ברבבות בתיאב בישראל ועמו כליל שבת האחרון. זה היה ועם שער מהרה הפך לביקורת נוקבת כלפי הממשלה בכלל ומשרד התעשייה והמסחר בפרט. על שמתוכננים לתעשיין שעלה לארץ עם מפעלו ועובדיו ומערימים בפניו מכשולים אין־ספור, במקום לסייע לו ולהעניק לו מעמד של מפעל מאושר.

לצערנו, לא מצא מכין הכתבה לנכון לפנות למשרד התעשייה והמסחר ולקבל את תגובתו, ולכן אהיה אני לפה לראש מינהל הטקסטיל במשרד ולמנהל מרכז ההשקעות — מנהלים מוכשרים ומקצוענים ממדרגה ראשונה, ערים לבעיות התעשייה ועושים כל שאלא ידם להרחבת התשתית התעשייתית הנכונה של מדינת ישראל במסגרת החוק שאנחנו כאן, בבית־המחוקקים, הפקדנו בידיהם את ביצועו.

חברי הכנסת, בהמשך אפרט בפניכם את דרך הטיפול במקרהו של מר איסקוב ותוכלו לשפוט בעצמכם, האם ראויים אנשי משרד התעשייה והמסחר שעסקו בנושא לביקורת או ל"ישר כוח". אך לפני כן אציין, כי בזכות יוזמתו של משרד התעשייה והמסחר מעמידה היום מדינת ישראל אמצעי סיוע להשקעות בתעשייה, שאין דומה להם במדינה אחרת בעולם. יוזמה ברוכה זו אכן מניבה פירות, אך גם במסגרת מרחיבה זו שנקבעה, חייב להישמר כלל ברזל אחד: ענייננו בתעשיות חדשניות המנוהלות בצורה מקצועית, שמוצריהן תחרותיים בשוק היצוא.

ההטבות המפליגות הניתנות לא נועדו להביא לכאן ציוד שעבר זמנו ומישהו בעולם מחפש דרך קלה להיפטר ממנו. מנהלי האגפים המקצועיים במשרד התעשייה והמסחר ומנהל מרכז ההשקעות הם המסננת הקובעת אם פנינו לחדשנות או להידרדרות. מחובתם לבדוק בקפידה את אופי הציוד שמבקש יום פלוני להביא, ועל כתפיהם האחריות הכבדה, שנועדה להבטיח כי מפעלים שמושקעים בהם כספי מדינה לא יהפכו "פילים לבנים".

פקידים אלה, שחתימתם משמעותה מיליוני דולרים מקופת המדינה, ערים לגודל האחריות, מבקשים נתונים בסיסיים, שואלים שאלות אלמנטריות, וידם רועדת לא אחת כשהם חותמים על אותם מסמכים. לכולנו כאן בכנסת בוודאי עניין שיד זו תמשיך לרעוד, ושהחתימה תינתן רק לאחר שתוכח סבירות ההצלחה, והיא אכן תהיה ריאלית.

אלא שאז נהפכים האנשים הנאמנים האלה למה שקרוי "פקידונים ביורוקרטיים", ואיש מסוים, בגיבויה של הטלוויזיה, אינו מבין למה לא מאשרים לו מפעל מאושר. הוא הרי כתב שהוא רוצה לקנות מכונות במיליון וחצי דולר. נכון שהוא לא פירט אילו מכונות הוא רוצה, נכון שלא הציג נתוני עלויות, נכון שמעולם לא השתמש במכונות מסוג זה ואינו מסוגל לספק מידע בדבר תפוקתן. אך מה כל זה נוגע לפקידים הביורוקרטיים? הוא הרי עולה חדש שבא להקים תעשייה, ולמה לא נותנים לו? ואם לא נותנים לו — כך כנראה יעצו לו — צריך ללכת לטלוויזיה. וכאשר עם ישראל יראה כליל שבת כתבה חד־צדדית, ללא זכות אלמנטרית לתגובה, יחשוב הציבור בארץ ויחשוב עמיתיו של אותו אדם בחוץ־לארץ, שהממשלה איננה אלא מגרסה אחת גדולה, שנועדה לטחון עד עפר כל יוזמה תעשייתית.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני פגעתי במישהו אישית?

שר התיירות ג' פת:

אני אהיה להם פה לפה ולא אתן לך לפגוע בעובדי מדינה, רק משום שהם לא יכולים לענות לך כאן. הרי אתה עכשיו האשמת אותם.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אמרת — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

רבתי, היום הוא היום האחרון של המושב הזה, והשעה 18:00, וסדר-היום עוד ארוך. אם אתם תתנצחו, לא יהיה לדבר סוף, המושב לא ייגמר.

יוסף עזרן (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
— — —

שר התיירות ג' פת:

היות שראש מינהל הטקסטיל הבין מייד כי מדובר ביזם שאין לו הכנה בתהליכי ייצור מתקדמים, בנייה וכתמחור מוצרים, הוצע לו ליום לקיים בהקדם סיור במפעלי טקסטיל באזור הצפון, על-מנת שיוכל ללמוד מקרוב כיצד הם פועלים. ההצעה נתקבלה, וסוכם שהמשרד יתאם ביקור כזה, ואכן כך היה.

ב-13 בפברואר 1991, הווי אומר 14 יום לאחר הידיעה הראשונה על קיומו של היזם, הגיעו ראש מינהל הטקסטיל וסגניתו לעכו, מקום מגוריו של היזם, ומשם לקחו את היזם והנלווים אליו לסיור בשלושה מפעלים מהמתקדמים הקיימים באזור זה. מנהלי המפעלים נתבקשו על-ידי ראש מינהל הטקסטיל לחשוף בפני היזם את כל תהליכי הייצור, עלויות רכישת חומרים, נתוני שכר עבודה, מקורות אספקה, צינורות שיווק וכיוצא באלה. בכל אחד מהמפעלים התקיים סיור, ואחריו — ישיבת עבודה, והיום הוזמן להציג את כל שאלותיו, שעליהן קיבל תשובות מלאות. לבקשת ראש מינהל הטקסטיל הסכימו מנהלי המפעלים לעמוד לרשותו של היזם בכל בעיה שתתעורר ולאמצו עד שיעמוד על רגליו.

בתום הסיור קיבל היזם את מספרי הטלפון של אנשי המשרד. על כך הוסיף ראש מינהל הטקסטיל גם את מספרו הפרטי, והיום נתבקש להתקשר בלא היסוס בכל עת. הובהר לו, כי יקשה על עובדי המשרד להתקשר מיוזמתם, היות שלא מצוי לצדו בכל עת מתורגמן. הסיור נסתיים בהכעת תודה מקרב לב על הטיפול.

כך, חברי הכנסת, ליווה משרד התעשייה והמסחר את היזם בראשית דרכו, ואני שואל את חברי הכנסת: מה עוד צריך היה להיעשות ולא נעשה? נודע למשרד שיש יזם, ובתוך ימים ספורים היו לשירותו הגורמים הבכירים ביותר. הובהר שהוא כור ככל הנוגע לייצור מודרני, ובתוך שבוע דאג המשרד לקחתו למפעלים ולהעמיד לרשותו את הידע והקשרים. אני לא מכיר שירות ציבורי טוב מזה, ועל כך מגיע, לפי כל קריטריון אובייקטיבי, רק "ישר כוח".

ומה קרה מאז? פגש היזם את "הפקידים הטורדנים" הללו, ועד היום הרבה לא קרה. אנשי המשרד התקשרו פעמים מספר, אך קיבלו מענה ברוסית, הוסיפו מספרי טלפון ולא נענו.

בחודש יוני הגיש היזם סוף-סוף בקשה. הוא ביקש לרכוש מכונות בהיקף כספי של כמיליון וחצי דולר — אותן מכונות חדישות שעליהן דיבר חבר הכנסת רן כהן, המצויות כאילו

בדרך כלל, ואילו סגניתו חיפגש עם סגן מנהל המכס, תסביר את הבעיה המיוחדת ותבקש סיוע חריג. משימות אלה שלקחו עליהם אנשי המשרד אכן בוצעו מייד לאחר הביקור.

בפגישה זו לא העלה היזם שאלות שנושאות סיוע כספי, וביוזמת נציגי המשרד הוסברו לו הקריטריונים למתן מפעל מאושר, וצוין כי לא נוכל להכיר בצידור משומש מייצור עצמי שהביא עמו. היזם השיב שאין לו כל כוונה לבקש הכרה כזו וכי לא לשם כך הביא את הצידור.

עוד קיבל היזם הבהרות באשר להכשרה פנים-מפעלית, שלה הוא היה זכאי באמצעות משרד העבודה. אשר לצידור חדש, הובהר ליזם כי היה וירצה לרכוש ציוד כזה הדרוש להשלמת הייצור, בקשתו תיבחן באהדה. יצוין כי בפגישה נכת נציגו הישראלי של היזם, שקיבל את מלוא המידע, ועל שאלת נציגי המשרד אם זקוק היזם לכלכלן או למומחה בתחום הטקסטיל, השיב שטוב לו עם נציגו המקומי, שעמו יש לו הכנה, והוא איננו זקוק לאנשי מקצוע.

היות שראש מינהל הטקסטיל הבין כי מדובר ביזם אין לו הכנה בתהליכי ייצור מתקדמים, בנייה וכתמחור מוצרים, הוצע ליזם לקיים בהקדם סיור במפעלי טקסטיל באזור הצפון — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

עשו ממנו אידיוט, חסר הכנה, מופרע. תראו מה עשו ממנו. איך הוא ייצר בברית-המועצות? זה ממש פלא פלאים.

שר התיירות ג' פת:

אתה יודע, רן, אני מתפלא עליך. הרי לא שמעת מלה ממה שאמרת. דיברת עם סגן השר — — —

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

האמן לי, אני עוקב אחרי הנאום שלך.

שר התיירות ג' פת:

אתה עוקב. תשמע עד הסוף. דיברת פה שטויות, תשמע עד הסוף. קראת ידיעה בעיתון.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אני לא מבין בייצור. אני מצטט אותך.

שר התיירות ג' פת:

תצא ותראה. אתה אדם מתקדם, מתוחכם, מבין הכול. תצא ותראה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, עם כל הכבוד — — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת רן כהן, נאמת נאום נמלק ונכון, יפה. עכשיו תן לשר להשיב.

שר התיירות ג' פת:

נכון? קשקוש.

היו"ר מ' וירשובסקי:

למה קשקוש?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, אני מבקש ממך — — —

שר התיירות ג' פת:

אתה מאשים פקידים שלא יכולים לענות. אני להם פה לפה.

משרד התעשייה והמסחר לקידום השקעות ולצירת מקומות עבודה היא יעילה ועניינית. יש להצטרף על הנזק הלא-מוצדק שנגרמה כתבה זו. אני מקווה שמנהל הטלוויזיה — ואבקש להעביר אליו עותק מתשובתי זו — יפיק את הלקחים הנדרשים, וכי למרות הביקורת הלא-מוצדקת שהושמעה כלפי עובדי משרד התעשייה והמסחר, ימשיכו הם במשנה מרץ במלאכתם החשובה.

אדוני היושב-ראש, הקרנת הסיפור בטלוויזיה דווקא ביום שישי בערב, כשהצפייה בטלוויזיה היא בשיאה, על המשקיע הנגזל ועל עובדי מדינה כושלים, מכשילים ורעי לב, בהתלהבות המיוחדת לטלוויזיה שלנו בכל פעם שניתן להציג את הרע והמכוער, גובלת בחוסר אחריות, בזדוניות מרושעת. כי הרי כתוצאה מכתבה זו מוצגת מדינת ישראל לא כמדינה השואפת לקלוט עלייה, אלא כחבר בני-אדם אטומים לחלוטין לצורכי קליטת העלייה.

אבל חמורה מכול היא העובדה, שאף שהטלוויזיה הקציבה, כאמור, להכנות הכתבה הזאת שישה ימי צילום ומאמצים רבים של צוותי צילום, ואני כבר לא רוצה לדבר על העלות, לא מצא לנכון מכין הכתבה לבקש ולשמוע את עמדת המשרד הממונה והפקידות הממונה, אולי בכל זאת יאמרו גם הם את דברם, וזכותם לעשות כן בטרם יוציאו את שמם לשמצה ולהכפשה, ובטרם יהיה כברו של עובד המדינה למרמס.

אזרח מן השורה המוצא עצמו נפגע מפרסומים מוטעים, ולעתים שקריים, יכול לפנות בתביעה משפטית ולקבל סעד מבתי-המשפט. גם עובד מדינה הוא אזרח מן השורה, וזכויותיו אינן נופלות מאלו של כל אזרח אחר. אינני סבור שעובדי המדינה, דמם, כבודם ושם הטוב הם הפקר. ומי עושה זאת לאותם עובדי מדינה? — עובדי מדינה אחרים.

אתמול פנית בנדון אל היועץ המשפטי לממשלה, ולבקשתי הוא הבטיח לבחון משפטית את מעמד עובדי המדינה בכל משרד ממשלתי במקרים כגון אלו. אני מקווה כי לאחר טיפולו של היועץ המשפטי לממשלה תשנה הטלוויזיה מדרבה זו, ותקפיד בעתיד על אמינות כתבותיה.

היה טוב אם הטלוויזיה, השייכת לרשות השידור, תפסיק להיות גורם שמתאים לו יותר שיקרא "רשעות השידור". תודה רבה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
מה אתה מציע?

שר התיירות ג' פת:
מכיוון שהעניין נדון אתמול ביוזמתה של יושבת-ראש ועדת הכלכלה של הכנסת, וחברי הכנסת כבר שמעו חלק מן ההסברים, אני מציע שהוא יחזור לוועדת הכלכלה של הכנסת להמשך הדיון.

היו"ר מ' וירשובסקי:
תודה. אני מבין שיש הצעה אחרת.

אליקים העצני (התחיה):
אני מבקש לשאול את השר שאלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
בבקשה, אבל שאלה קצרה.

אליקים העצני (התחיה):
קצרה.

בשטח, אחת מהן בערך כספי של 8,000 דולר ואחת בערך של 36,000 דולר. לגבי המכונות האחרות, שעלותן צריכה להיות חצי מיליון דולר או 700,000 דולר, היום לא ידע להסביר מה הן המכונות, מאיזה ייצור. הוא ידע רק להסביר מאיזו מדינה הן יבואו.

גם בפגישה שקיימו עם היום מנהל מרכז ההשקעות וראש מינהל הטקסטיל ביום א' האחרון לא יכול היה היום להבהיר אילו מכונות ברצונו לרכוש והודה כי הציג נתונים כלאחר יד.

רבתי חברי הכנסת, אני מקווה שבראש פתוח השתכנעתם כי המהומה שהתעוררה היא מהומה שלא במקומה. העובדה שהיא התעוררה לא תשנה את הקריטריונים הנהוגים, שהם קריטריונים נכונים, ואל תחייב איש בפני אותו יום כי בקשתו תאושר בשל העובדה שהטלוויזיה הציגה אותו כפי שהציגה.

לא הטלוויזיה תקבע מי זכאי להטבות. דווקא בענף הטקסטיל, שבו התחרות העולמית היא הקשה ביותר, מחובתנו לוודא שאנו מקימים מפעלים בריאים.

יושבת-ראש ועדת הכלכלה של הכנסת וזכרת עוד היטב, ואני כשר התעשייה והמסחר של אותם שנים, על בשרי למדתי את לקחי "אתא", וראיתי איך מפעל תיק ומבוסס קודם בהעדר השקעה בציוד חדשני וראייה ארוכת טווח. נזכור גם שמרבית מפעלי הטקסטיל שלנו מצויים היום באזורי הפיתוח, ומועסקים בהם כ-50,000 עובדים. ברובם הגדול אלה מפעלים יעילים, הממשיכים להתחדש ומגבירים את מאמצי השיווק שלהם. בוודאי תשמחו לשמוע, כי בשנת 1990 הגדיל ענף הטקסטיל את היצוא ב-23%, לעומת 1989, והגיע לסכום מרשים של 782 מיליון דולר.

צינתי קודם לכן, כי התיקונים שזים משרד התעשייה והמסחר אכן נושאים פרי ומביאים השקעות. אתמול דברי אלה בכמה נתונים, ובקיצור רב.

אברהם כ"ץ (עוזר המערך):
זה לא דיון במשרד התעשייה והמסחר.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אדוני השר, רציתי לשאול אותך: האם אתה מציע להעביר את ההצעה — — —

שר התיירות ג' פת:
אני מייד גומר, ואומר לך.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אתה כבר גומר?

שר התיירות ג' פת:
כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אם אתה כבר גומר, בבקשה.

שר התיירות ג' פת:
מתחילת השנה אושרו למעלה מ-350 בקשות על-ידי מרכז ההשקעות, בהיקף השקעה של כ-900 מיליון דולר, עם תחזית תעסוקה של כ-15,000 עובדים, וזה כשישה חודשים. לשם השוואה — בשנת 1990 אושרו בקשות בתעשייה ובתיירות בהיקף של כ-1.3 מיליארד דולר, ותחזית תעסוקה של כ-12,500 עובדים.

לסיכום, הרושם שנוצר מהכתבה ששודרה אינו עומד במבחן העובדות שהבאתי בפניכם, חברי הכנסת. פעילות

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת רן כהן. אני חושב שהדברים שהביע כאן חבר הכנסת דן תיכון נכונים. איננו יכולים לפנות לפקיד ממשלה, ופעם אחת להאשים אותם בפרוטקציוניזם ופעם אחרת להאשים אותם בחוסר פעילות, ואחר כך להאשים אותם או לתבוע מהם אהבת ישראל מופלגת ויוצאת דופן.

לפי הערכתי, הם עשו את מלאכתם נאמנה. הבעיה היא בעיה. היא יוצאת דופן, צריך לטפל בה בזהירות. בשום פנים ואופן אין להסיק מכך שהמשרדים שטיפלו בעניין הזה — משרד התעשייה והמסחר, מערכת המכס ומערכת מינהל מקרקעי ישראל, ששלושתם היו מעורבים בעניין — עשו זאת על-פי הנהלים, אפילו יותר מאשר מחייב החוק היבש, אלא הם עשו כמיטב יכולתם.

אם יש דבר שיכולים היינו לסייע בו, זה רק בתחום אחד — הקליטה הישירה. כל אדם שמגיע למדינת ישראל נכנס ונפוצ לכל רוח. צריכה להיות במערכת הקליטה, לא במערכת האוצר, לא במשרד התעשייה והמסחר, לא במינהל ולא במכס, יחידה שיוצעת למיין ולהגיד: הנה יש מקרה מיוחד, הוא זקוק לטיפול מיוחד. כאן הבעיה, ולא בכל אותם משרדים שהטילו בהם, לפי דעתי, האשמות ללא שום סיבה מוצדקת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. חבר הכנסת רן כהן, אתה מסכים שהנושא יועבר לוועדת הכלכלה?

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת מיכה גולדמן, אתה מסכים?

מיכה גולדמן (המערך):

כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

עכשיו אנחנו מצביעים — מי בעד העברת ההצעות לוועדת הכלכלה, ומי בעד הסרתן? מה הבעיה, אדוני השר?

שר התיירות ג' פת:

הדבר נדון אתמול בוועדת הכלכלה של הכנסת. אני מברך על היוזמה של יושב-ראש הוועדה. אני חושב שלטובת העניין, חשוב דווקא לסגור את העניין. אם הכנסת תוריד את הנושא מסדר-היום, ייגמר הוויכוח. יש כאן אלמנטים מסוימים, שחברי הכנסת כ"ץ-עוז, שושנה ארבל-אלמוזלינו ומיכה גולדמן מכירים, שטובה להם השתיקה. עזב את הנושא הזה בצד. אני מקבל את הצעתו של חבר הכנסת כ"ץ-עוז להוריד את ההצעה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אמרת שאתה לא מתנגד שהעניין יועבר לוועדת הכלכלה. אדוני השר, אנחנו הולכים לפי הפרוצדורה. אתה לא חייב להצביע אפילו לפי מה שהצעת. אתה יכול להצביע בעד הסרת הנושא. כלומר, למלא אחר הצעתו של חבר הכנסת כ"ץ-עוז או אחר הצעתו של חבר הכנסת דן תיכון. היתה הצעה שלך, חברי הכנסת הסכימו, עכשיו על המליאה להחליט מה היא עושה, מסירה או מעבירה לוועדה.

כבוד השר, האם הוגשה תלונה נגד הכתב אשר לא פנה אליכם כלל? האם נקטתם את האמצעי המינימלי והאלמנטרי של הגשת תלונה נגדו?

שר התיירות ג' פת:

אנחנו הרי יודעים מה קורה לתלונות. אנחנו יודעים כיצד מנוהלת הטליוויזיה כשהיא עטה כעורב שמח על כל מה שמוצג כרע וכמכוער במדינת ישראל. אני יודע עד כמה אני אישית מסתכן באומרי את הדברים האלה מעל במה זו, אבל אני אומר אותם. לכן ביקשתי מהיועץ המשפטי לבדוק האם, עובד מדינה אשר הוכפש והושמץ, וגם משרד ממשלתי, יכולים להסתייע במערכת המשפטית נגד אותו גורם, גולם שקס על יוצרו, שלא התכוונו לו כאשר הקמנו והעברנו בבית הזה את חוק רשות השידור. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה. השר מציע להעביר זאת לוועדת הכלכלה להמשך הטיפול. לחבר הכנסת דן תיכון הצעה אחרת.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אני ביקשתי הצעה אחרת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בסדר, יתאפשר לך. חבר הכנסת דן תיכון יציע הצעה אחרת להצעה אחת לסדר-היום, ואתה תציע להצעה אחרת. בבקשה, חבר הכנסת דן תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

אני מציע להסיר את הצעתו של חבר הכנסת רן כהן, ואני פונה בדבריי אליו.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אני ביקשתי להסיר את הצעתו של חבר הכנסת רן כהן.

היו"ר מ' וירשובסקי:

יש פה שתי הצעות. האחד יבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת גולדמן, והשני יבקש להסיר את הצעתו של חבר הכנסת רן כהן.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת רן כהן, אתמול היה דיון בוועדת הכלכלה, ואני עברתי על הבקשה. אני יכול לומר לך בוודאות וכבעל ניסיון, שאילו נתנו מעמד של מפעל מאושר ליום על-פי הבקשה שלו, אזי ברוח מס' 42 של מבקרת המדינה היית קורא פרק האומר כי משרד התעשייה והמסחר נתן סיוע ומענקים ללא רשות, שלא בסמכות, ואיש לא יודע על-סמך מה. ואז היית עולה לכאן ואומר: על-סמך הדברים האלה אני דורש לפטר את מנהל מרכז ההשקעות.

אני אומר לך, רק כדי שתדע מה יש בבקשה. היום, שהתלבשו עליו כל מיני "מאכזרים" ישראלים, בא כהצעה שהוא יקים מבנה בגודל של 12,000 מטרים רבועים. המשמעות היא, שהמדינה תזרוק 6 מיליוני דולרים על לא-כלום, כדי להקים מבנה ספציפי לבעלות היום באזור התעשייה תפן.

לכן, אני אומר לכם, רבותי הפקידים: כספי הציבור בידיכם. אתם חייבים לבדוק אפילו תוכניות מן הסוג הזה, ולא להיכנע ללחץ דעת הקהל שלא בדקה ולא יודעת ולא מכירה את הפרויקט.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת כ"ץ-עוז.

חברי הכנסת, מי בעד העברת הנושא שהעלו חברי הכנסת מיכה גולדמן ורן כהן לוועדת הכלכלה של הכנסת?

אנחנו מצביעים עכשיו על הצעתו של חבר הכנסת מיכה גולדמן באותו נושא. נא להצביע, הצבעה מס' 18.

אליקים העצני (התחיה):
זה לא אותו דבר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אתה רוצה שאני אצביע בנפרד? אם יש דרישה להצביע בנפרד, אני אצביע בנפרד. אני מצביע תחילה על הצעתו של חבר הכנסת רן כהן. מי בעד העברתה לוועדה ומי בעד הסרתה? זו הצבעה מס' 17.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את
הנושא לוועדה — 10

בעד ההצעה שלא לכלול

את הנושא בסדר-היום — 1

נמנעים — 1

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת מ' גולדמן לוועדת הכלכלה נתקבלה.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה להעביר את
הנושא לוועדה — 7

בעד ההצעה שלא לכלול

את הנושא בסדר-היום — 6

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הנושא שהעלה חבר הכנסת ר' כהן לוועדת הכלכלה נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של שבעה, נגד שישה, הועברה הצעתו של חבר הכנסת רן כהן לוועדת הכלכלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של עשרה, כנגד אחד ועם הימנעות של אחד, הועברה הצעתו של חבר הכנסת מיכה גולדמן לוועדת הכלכלה.

בזה תם הדיון בנושא הזה.

כו. הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 10), התשנ"א — 1991*:

הצעת חוק מלווה קצר מועד (תיקון מס' 6), התשנ"א — 1991**

(קריאה ראשונה)

היו"ר מ' וירשובסקי:

סגן שר האוצר י' עזרן:
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, חוק מלווה קצר מועד הוא החוק שלפיו מנפיקה הממשלה את איגרות החוב — מק"ם שמוכר בנק ישראל לציבור. המק"ם משמש בידי בנק ישראל כלי לניהול המדיניות המונטרית.

מוצע לתקן את החוק הקיים בשני עניינים:

א. לפי החוק הקיים היום, הממשלה מורשית להנפיק מק"ם כך שיתרת המק"ם שבמחזור אינה עולה על 6 מיליארדי שקלים חדשים, המתחלקים ל-32 סדרות של איגרות חוב.

לבנק ישראל דרוש מלאי מספיק מכל סדרות המק"ם לצורך פעילותו בשוק המשני בבורסה, ועל-מנת לאפשר לו ניהול מדיניות מונטרית גמישה יותר, מוצע להגדיל את הסכום הכולל ל-10 מיליארד ש"ח, ולהסמיך את שר האוצר להגדיל סכום זה בצו, באישור ועדת הכספים של הכנסת, עד לסכום כולל של 15 מיליארד ש"ח.

ב. כיום, המק"ם נמכר ללא ריבית והרווח למשקיעים נובע משיעור הדיסאג'ו שנקבע במכרוז על המחיר. כדי לאפשר יותר גמישות בשימוש באיגרות החוב, מוצע לאפשר הנפקתן גם כאיגרות חוב נושאות ריבית ולאפשר עריכת מכרז גם על שיעור הריבית, דבר שיהיה אטרקטיבי יותר.

אבקש לאשר את הצעת החוק בקריאה ראשונה ולהעבירה לוועדת הכספים להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

חברי הכנסת, מי שסובר שגמרנו את סדר-היום טועה. עכשיו אנחנו מביאים לדיון משולב הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 10), התשנ"א — 1991, והצעת חוק מלווה קצר מועד (תיקון מס' 6), התשנ"א — 1991. סגן שר האוצר יביא את שני החוקים האלה. הדיון יהיה משולב. כמוכן, ההצבעה תהיה נפרדת.

דן תיכון (הליכוד):

יש לי הצעה לסדר.

היו"ר מ' וירשובסקי:

הצעה לסדר לחבר הכנסת דן תיכון.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, החוקים האלה עלו ונפלו, כמדומני, כיום שני. אולי אנחנו נאפשר לשר להציג בקיצור את שני החוקים הללו ונעביר אותם ישר להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית לוועדת הכספים, כדי לחסוך בזמן, שהרי הדיון כבר התקיים. חבר הכנסת רמון, אתה מוכן?

חיים רמון (המערך):

הצעתך מקובלת על כולם.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת דן תיכון, אני לא שומע הנהון של הסכמה ואפילו אינני רואה מגוד ראש. אנחנו נלך בדרך המקובלת, אין מנוס. זה תפקידנו, וכולנו נעסוק בזה. אדוני סגן השר, בבקשה.

* רשומות (הצעות חוק, חוב' 2077).

** רשומות (הצעות חוק, חוב' 2078).

חוברת ל"ט, ישיבה שכ"ו

— הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 10):

— הצעת חוק מלווה קצר מועד (תיקון מס' 6) —

הי"ר מ' וירשובסקי:

דיברת על חוק אחד, עכשיו אתה מדבר על החוק השני.

סגן שר האוצר י' עזרן:

כבוד היושב־ראש, חברי הכנסת, חוק מלווה המדינה הוא החוק שלפיו מנפיקה הממשלה איגרות חוב לצורך גיוס הון מן הציבור למימון עיקר תקציב הפיתוח ולהחזר חובות.

לפי החוק הקיים רשאת הממשלה לגייס סכום כולל של 50 מיליארד שקלים חדשים. רוב הסכום הזה נוצל עד היום, ובחודשים הקרובים ינוצל כמלואו.

מוצע, על כן, להגדיל את הסכום הכולל לסך של 70 מיליארד שקל ולהסמיך את שר האוצר להגדיל בצו, באישור ועדת הכספים של הכנסת, את הסכום עד לסך של 100 מיליארד שקל.

אבקש לאשר את הצעת החוק בקריאה ראשונה ולהעבירה לדיון בוועדת הכספים של הכנסת.

הי"ר מ' וירשובסקי:

אנחנו ניגשים לדיון. הדיון יהיה משולב על שני החוקים. הדיון הוא אישי, שלוש דקות לכל גואם. המשתתפים בדיון הם חברי הכנסת וינשטיין, מירום, רמון, תיכון ווייס. רשימת הנואמים סגורה.

רשות הדיבור לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין — איננו כאולם. רשות הדיבור לחבר הכנסת חגי מירום — מוותר. רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים רמון, בבקשה.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אחת הבעיות שיש לאופוזיציה בישראל היא לגלות אחריות לנוכח חוסר האחריות הפושעת של הקואליציה והממשלה.

הביאו לכנסת לקריאה ראשונה שני חוקים. שני החוקים האלה קשורים למעשה למדיניות המונטרית. הם חוקים של בנק ישראל.

אני מדבר אל שר האוצר; חבר הכנסת דן תיכון, תאפשר לי לדבר אליי. תודה.

אנחנו יודעים שאלה הם מכשירים פיננסיים שהם דרושים, הם חלק מהמדיניות המונטרית. אפילו לדיון על שני החוקים האלה אתם לא מסוגלים להביא כמה חברי כנסת על־מנת להעביר אותם, ואתם תלויים בחסדה של האופוזיציה, שתגלה אחריות. ואנחנו באמת צריכים לגלות אחריות. יש לנו בעיה. יש פה ממשלה חסרת אחריות, קואליציה שהרשלנות שלה גובלת בפלילים מבחינה ציבורית, ומה נעשה אנחנו? נעניש את העם כגללכם? זו באמת דילמה. יש אצלנו חברים שאומרים: יראו אתכם בקוצר ידכם עד הסוף, ילך הכול לעזאזל. אבל, בכל זאת, האחריות שלנו לא נותנת לנו לעשות זאת עד הסוף.

או אתם באים אלינו ואומרים: לפחות את שני החוקים האלה, שאתם יודעים שהם לא פוליטיים, שהם לא קשורים בהשקפת עולם, הם חוקים שתמיד עוברים בכנסת, הם כמעט טכניים, תנו לנו להעביר אותם. ואנחנו בדילמה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

חברים יקרים מספסלי המערך, זה באמת עובר כל גבול.

עמיר פרץ (המערך):

מספסלי העבודה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

העבודה, סליחה. עוד לא התרגלתי.

חיים רמון (המערך):

אני רוצה להודיע, שוועדת הכנסת טרם אישרה את השינוי בשם, ולכן מחייב אותך השם מערך.

הי"ר מ' וירשובסקי:

אני מצטער, בשעה כזאת אני לא מאופס לגבי השם המדויק.

חיים רמון (המערך):

אבל לא מדובר רק בחוקים מן הסוג הזה, אלא מדובר גם בחוקים שעולים מאות מיליונים מתקציב המדינה, ולכם לא אכפת. הם עוברים פה, לא עוברים פה, ואתם אינכם. היום עומד לעבור כאן חוק, שלהערכתי הוא יעבור, כי אתם שוב אינכם כאן, שעומד לעלות לאוצר המדינה 250 מיליון שקל. אנחנו תומכים בחוק הזה.

שושנה ארבל־אלמחולניו (המערך):

איזה חוק?

חיים רמון (המערך):

חוק המים.

דן תיכון (הליכוד):

— — —

חיים רמון (המערך):

חבל שהוא לא בא. כאשר חבר הכנסת וירשובסקי ישב בראש הישיבה, כגלל איזה אי־הבנה ניהלית, ניצלם בעור שיניכם, בבחינת "שומר פתאים השם". איזו אחריות אתם מגלים? מינימום של אחריות. מה, אתם רק נוסעים ב"ולכו"? אינני מבין את זה.

שר האוצר י' מודעי:

אין למי להעביר את השלטון.

חיים רמון (המערך):

אדוני שר האוצר, גרוע מכם לא יכול להיות. לא היה דבר כזה בתולדות הפרלמנטרים. תאמין לי, לא היה. אין מפלגה בכל הבית הזה שלא יכולה למלא את תפקידכם טוב יותר מכם.

ראובן ריבלין (הליכוד):

— — —

חיים רמון (המערך):

אינני מבין את זה. אני פונה אליכם, אל יושבי ספסלי הקואליציה. יושב פה שר האוצר.

אברהם כ"ץ־עוז (המערך):

— — —

חיים רמון (המערך):

אפילו הוא.

ראובן ריבלין (הליכוד):

מה עם פרס?

חיים רמון (המערך):

תראו כמה עסקתם שלושה ימים. כל מה ששר האוצר ביקש שתעבירו, התנגדתם; וכל מה ששר האוצר ביקש שתתנגדו, העברתם. זה מה שעשיתם. הוא לא שר אוצר פרטי. אתם לא רוצים אותו, לא טוב לכם אתו — — —

שר האוצר י' מודעי:

החלטות ממשלה — — —

— הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 10):
— הצעת חוק מלווה קצר מועד (תיקון מס' 6) —

חיים רמון (המערך):

לא חשוב, החלטות ממשלה, אתה יודע איך הן נראות. לא טוב לכם אתו. עם שר האוצר, תגידו לו: לך. אבל למה אתם מתעללים בעם? אתם לא מתעללים בשר האוצר יצחק מודעי. אתם מתעללים בעם שלם. למה? אם יש לכם חשבון אתו, מה אשם עם ישראל? למה אתם גומרים עם עם ישראל את החשבון שיש לכם אתו? תגידו לו באומץ — ואומרים שעוד מעט יהיו בחירות, אתם כבר לא צריכים אותו — הצלחת לסחוט אותו עד כאן? לך, לא רוצים אותך עוד. אבל למה להתעלל?

אני מודיע לכם, שהאחריות שאנחנו מגלים מדי פעם — — אמרתי היום בצחוק לשר האוצר, שהיחידים שתומכים בו במליאת הכנסת, וגם זה מפעם לפעם, לא תמיד, הם האופוזיציה. כבר שבוע ימים לא ראיתי את הקואליציה תומכת בשר האוצר. אני מבקש מכם, ואני מודיע לכם שאם אתם חושבים שאנחנו נמשיך לגלות את האחריות הזאת, אתם טועים. אם לא תהיו פה כדי לבצע את מה שאתם חושבים לבצע, גם בדברים שאנחנו נחשוב שהם לא הכי טובים לעם ישראל, אנחנו לא נהיה אלה שיושעו את הקואליציה מידי עצמה. תודה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה; אחריו — אחרון המשתתפים בוויכוח, חבר הכנסת שבח וייס. חבר הכנסת דן תיכון, יש לך רשות דיבור במסגרת של שלוש דקות.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת רמון דיבר יותר משלוש דקות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

לחבר הכנסת רמון הפריעו.

דן תיכון (הליכוד):

אלה שני חוקים.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אלה שני חוקים שכבר דנו עליהם.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת רמון — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת מהמערך, מה ההפרעות האלה? בשנה שעברה היו לחברי כנסת רבים כרטיסי טיסה ליום שלמחרת היום האחרון של מושב הכנסת, ואז הכול הלך מהר. כנראה הפעם דחו חברי כנסת את הנסיעות שלהם. בבקשה, חבר הכנסת תיכון.

עמיר פרץ (המערך):

יש בחירות, לא נוסעים.

דן תיכון (הליכוד):

חבר הכנסת רמון איננו.

דוד ליבאי (המערך):

הוא יצא לוועדת הכספים.

דן תיכון (הליכוד):

אז אני אדבר אל חבר הכנסת כ"ץ-עוז.

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

כדי לשמוע מה תשובת הרבי, אולי להשאיר את ההסתייגות לחוק הדין בעידוד בנייה להשכרה — —

היו"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת כ"ץ-עוז, האם אני יכול לבקש ממך שאת הדברים האלה תשאיר לתוכנית האמנותית שתתקיים אחרי נעילת המושב?

אברהם כ"ץ-עוז (המערך):

אף שהערת הערת ביניים, ויכול להיות שאתה רוצה להעיר לי על כך, אודה לך אם תעיר לי גם באופן פרלמנטרי.

היו"ר מ' וירשובסקי:

טוב, בסדר.

דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב ראש, כנסת נכבדה, אני מתחיל בפעם השלישית, חבר הכנסת כ"ץ-עוז.

אני מסכים למה שאמר חבר הכנסת רמון. עקבתי אחר מה שקורה בבית הזה בשבועיים האחרונים, ואני פשוט מתבייש, כחבר הקואליציה. אבל אנחנו מסכמים השבוע את המושב, ואני יכול לומר לך שאיני נותן ציון גבוה לכל מה שקרה כאן בשבועיים האחרונים.

אם חבר הכנסת רמון הזכיר כמה חוקים, גם אני רוצה להזכיר כמה חוקים. חבר הכנסת כ"ץ-עוז, אני מדבר אליך. אתה מכיר את חוק המים? זה רבע מיליארד שקל. מי צריך אותו? לשם מה מביאים אותו? כואו ניקח את הכסף ונפתח מקורות מים. במקום זה אנחנו נותנים כסף לחקלאים פרטיים. בעוד שנה נעמוד בפני אותן בעיות.

החוק של חבר הכנסת גדליה גל, ששומט את חובות החקלאים במושבים. לא הרבה כסף — כמה מיליארדים. מה דעתך על שלטון החוק במדינת ישראל לאחר שהחוק הזה עבר לפני פחות משבוע בקריאה טרומית? וחוק המשכנתאות של חבר הכנסת אלי דיין, שעבר בקריאה טרומית.

איוזה פרס צריך לתת לנו האזרח לאחר שאנחנו מתנהגים בצורה בזונית, אולי גם בהפרות, בכל מה שקשור בכספי המדינה? לעתים, אתה יודע, מתחשק לי לבוא ולומר: מי כאן צריך לשלם מס הכנסה, אם כך נוהגים בכסף שלו? ומה שקורה למטה בחדר ועדת הכספים דומה לזה. כולנו חוטאים בעניין הזה.

עכשיו — לגופו של עניין, אדוני שר האוצר, אני מדבר אליך בנושא מצב המק"ם ומלוות המדינה. אתם באים אלינו בדקה האחרונה בנושא שהוא בעל חשיבות עליונה — המדיניות המונטרית, הגירעון, צורת מימונו באמצעות איגרות חוב של המדינה או באמצעות מק"ם. בעוד דקה וחצי אנחנו נאשר בקריאה ראשונה, בעוד שלוש דקות תתכנס ועדת הכספים, ובעוד שבע דקות יובא החוק הזה לכאן לקריאה שנייה ושלישית. זה רציני, אדוני השר? האם אנחנו מתייחסים ברצינות למדיניות המונטרית, לשוק ההון, לגירעון ולצורת מימונו? מדוע מביאים את החוקים הללו ברגע האחרון — ומדובר כאן בכסומים אדירים.

אתה מבקש מאתנו להעלות את התקרה של מלוות מדינה ל-100 מיליארד שקלים חדשים. 100 מיליארד שקלים — זה פי אחד ורבע מתקציב המדינה.

סגן שר האוצר י' עוזון:

— — —

דן תיכון (הליכוד):

אתה יודע מה? בנק ישראל זה לא במדינת אמריקה, זה לא ברושניגטון די.סי.

חוברת ל"ט, ישיבה שכ"ו

— הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 10):
— הצעת חוק מלווה קצר מועד (תיקון מס' 6) —

מסוימות. אני גם תמה עליהם. אני מכיר את האנשים באופן אישי, אנשים הקשורים לארץ הזאת בכל נימי נפשם, ולי לא מפריע אם קוראים להם ציונים או לא קוראים להם ציונים. זה פשוט מצב בלתי אפשרי: מצב בלתי אפשרי.

כל מה שקורה פה ביומיום שלוש ימים האחרונים, אילו הביאו במאי טוב, סוריאליסטי, והוא היה מתרוצץ מקומה לקומה ומצלם את מה שקורה בוועדת הכספים ועלידה, ובמזנון הכנסת, ועלידו, ובוועדת הכנסת, שאמורה לשמור על סדרי הבית הזה, ומתכופפת לפי כל הטריקים וכל הגימיקים וכל הפעלולים והמבזקים והטפולולים שלכם.

מובן שאנחנו נתנהג באחריות רבה מאוד. חשבתי שצריך להשמיע את הדברים האלה. ממשלה כזאת באמת לא יכולה למשול, בשום תקופה, בוודאי לא בתקופה היסטורית כזאת. תודה רבה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

תודה. תם הדין. אדוני סגן השר, או שר האוצר, אתם רוצים להשיב על הדברים, או שניגש להצבעה?

אנחנו ניגשים להצבעה. ההצבעה היא נפרדת. אנחנו מצביעים קודם על הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 10), העברתה לוועדת הכספים להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. נא להצביע. זו הצבעה מס' 19.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הצעת החוק לוועדה 14 —

נגד 2 —

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק מלווה המדינה

(תיקון מס' 10), התשנ"א — 1991, לוועדת

הכספים נתקבלה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 14, כנגד שניים, הועברה ההצעה לוועדת הכספים להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים על הצעת חוק מלווה קצר מועד (תיקון מס' 6). נא להצביע. זו הצבעה מס' 20.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את

הצעת החוק לוועדה 10 —

נגד 1 —

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק מלווה קצר

מועד (תיקון מס' 6), התשנ"א — 1991, לוועדת הכספים נתקבלה.

הי"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של עשרה, נגד 1, ללא הימנעות, הועברה גם ההצעה הזאת לוועדת הכספים, להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

סגן שר האוצר י' עזרן:

— — —

דן תיכון (הליכוד):

אדוני השר, בימים כתיקונם, כשמגיעות שתי הצעות כאלה, אני דורש לקיים דיון מונטרי נרחב, בהשתתפות שר האוצר, בהשתתפות הנגיד, ומנסה ללמוד על המדיניות שלכם בנושא הזה. אבל לוח הזמנים לא מאפשר לנו להתייחס בריבונות.

אני מקווה שזו הפעם האחרונה שאתה נוהג כך בחוקים קצרים כאלה, שמורכבים משלוש שורות, אבל הם משפיעים על כל אחד מאתנו לטווח ארוך. למשל, מהו ההיקף של החוב הפנימי שאנחנו יכולים להרשות לעצמנו? טוב אנחנו עושים? רע אנחנו עושים? כל הדברים האלה לא יידונו, ועל כך אני מצר.

תודה רבה לאלה שיוצאים לחופשה בעוד כמה שעות.

הי"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחבר הכנסת דן תיכון. רשות הדיבור לאחרון המשתתפים בוויכוח, חבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר האוצר, אני רוצה להשמיע לפניך כמה דברים ברוח הדברים שאמרו קודמי, חבר הכנסת דן תיכון, וקודמו, חבר הכנסת חיים רמון.

אנחנו היום, גם בוועדת הכנסת, למרות התנהגות קשה של יושב-ראש הוועדה כלפינו בימים האחרונים, באחת ההסתייגויות שבאו לבטא את עמדות הממשלה, שהציג אותן חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, תמכנו בו, בדיוק מתוך אותו חלון האחריות שיש לנו, גם כמפלגה ששנים רבות הנהיגה את המדינה וגם כמפלגה שלא רואה את עצמה כאופוזיציה לעם אלא כאופוזיציה לממשלה.

אבל פה באמת נוצר מצב מתעתע. כל סדר העדיפויות הלאומי השתכשך, ואני יודע שזה לא בהנהגתך ולא בהדרכתך. אני גם לא רוצה להביך אותך, אתה חבר כמפלגה שהיא שותפה לשלטון. אני אומר לך, משום שאנחנו פה כרגע של סיום מושב, ולקראת תעודה של שלושה-רבעים של הכנסת הזאת: הדברים הגיעו למצב בלתי אפשרי. בישראל התקיימו בעבר הרכה מאוד שלטונות קואליציוניים. תמיד היו כאן שלטונות קואליציוניים. שלטון קואליציוני הוא לא פגע רע. אני לא נמנה עם אלה הסבורים שבאמצעות טריק כזה או אחר צריך לחסל שלטון קואליציוני. באמצעות שלטון קואליציוני אפשר להגיע להסכמה רחבה, אפשר לגרור תמיכה לאומית רחבה בממשלה כאשר מצליחים לתאם עמדות ולנהל מדיניות במכנה משותף רחב, בכל מה שיש משותף.

דווקא בתקופה שבה הדבר המשותף לנו — נושא קליטת העלייה והרחבת התעסוקה — הוא כל כך משותף, נכנסה הקואליציה לאיזו פינה אפלה ומתעתעת, כשקבוצות קטנות, ולצד קבוצות שאני לא נוהג לתקוף אותן סטריאוטיפית, כי יש לזה הקשרים אחרים, עוסקות רק בעניין אחד, שיבוש מוחלט של סדר עדיפויות. איוו אגוצנטריות משועת. אני לא אומר זאת לגבי הציבור הדתי כולו, חלילה. בארץ יש 25% — 30% אנשים דתיים. אני אומר זאת על קבוצות

כז. הצעת חוק רשות הדואר (תיקון מס' 3), התשנ"א — 1991* (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

חודשים בלבד, עד יום 31 בדצמבר 1991, יש להניח שרשות הדואר לא תוכל להיערך מראש להכנת תקציב לפעילותה בשל האירועים האחרים ומתי יוסדר הנושא כמוצע על-ידי חבר הכנסת אברהם פורז.

לכן אני מבקש מהכנסת שלא לאשר את גרסה ב' ולאשר גרסה א'.

לעומת זאת, אם אכן יוסדר בכוח העת הנושא לגבי כלל הרשויות הסטטוטוריות, כפי שהוצע בחוק ההסדרים במשק המדינה, הרי ניתן יהיה להחילו גם על רשות הדואר.

מן הטעמים האמורים אני מבקש אפוא, אדוני היושב-ראש, לקבל את הצעת חוק רשות הדואר (תיקון מס' 3), התשנ"א — 1991, לפי גרסה א', ולא לקבל את גרסה ב', כפי שהציע חבר הכנסת פורז.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חבר הכנסת פורז, אתה מתבקש לנמק את גרסה ב' של הסעיף הראשון.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי הצליח להעביר בקריאה מוקדמת, והעניין נדון בוועדת הפנים של הכנסת, הצעת חוק שמטרתה לבטל את הפריבילגיה שיש לממשלה, שלפיה היא, משום מה, פטורה מתשלום ארנונה במקומות מסוימים. בעצם ברוח הארץ היא אינה משלמת ארנונה, למעט בירושלים ובעיירות עולים.

הרוב בוועדה היה סבור, שצודק חבר הכנסת וירשובסקי, שאין זה מן הראוי שהמדינה, דינה יהיה שונה מדינו של כל עוסק אחר במשק. יש חוקים מספר, כגון החוק הזה, המשווים את מעמד הרשויות השונות למעמד המדינה. אני חושב שרשות הדואר היא גוף עסקי, צריך לעבוד לפי שיקולים עסקיים, צריך להיות רווחי, צריך להיות יעיל. ואיני רואה מדוע רשות הדואר לא תשלם ארנונות לרשויות המקומיות כמו כל גוף עסקי אחר.

מאחר שאיני רוצה לפגוע ברשות הדואר יותר מאשר ברשויות אחרות, ומאחר שלדעתי צריך ליזום מהלך של חקיקה — ואם אחרים, קרי הממשלה, לא יזמו אותו, אני אזור אותו — שלפיו כל הרשויות הסטטוטוריות הפועלות על בסיס עסקי ישלמו ארנונה לשלטון המקומי כדת וכדין. הצעתי, וזו הגרסה שלי, שהפטור לרשות הדואר מתשלום הארנונות לא יהיה לעולמי עולמי, אלא יהיה עד סוף שנת הכספים הנוכחית, קרי עד 31 בדצמבר שנה זו, מתוך הנחה שעד אז, אם תהיה הוראה כללית שכולם משלמים, גם היא תשלם, ואם לא תהיה הוראה כללית ואחרים יהיו פטורים, גם אני אתמוך בהארכת הפטור לרשות הדואר. אבל אני חושב שאנחנו צריכים פה לעשות את הפריצה הראשונה, להתחיל להרגיל את הגופים הסטטוטוריים הפועלים על בסיס עסקי להתנהג כמו גופים עסקיים ולשלם ארנונה.

לכן אני מבקש לאמץ את גרסתו.

היו"ר מ' וירשובסקי:
גרסה ב', כן?

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, אנחנו ניגשים עכשיו להצעת חוק רשות הדואר (תיקון מס' 3). אני קורא לחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמזלנו, יושבת-ראש ועדת הכלכלה, להביא את החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. בבקשה.

שושנה ארבל-אלמזלנו (יו"ר ועדת הכלכלה):
כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבדת להביא לפניכם לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את חוק רשות הדואר (תיקון מס' 3), התשנ"א — 1991, אשר נדון במליאת הכנסת בקריאה ראשונה ביום 17 ביולי 1991 והועבר לוועדת הכלכלה לשם הכנתו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

סעיף 117 א' רבתי, סעיף קטן (א), לחוק רשות הדואר קובע לאמור: "דין הרשות כדין המדינה לעניין תשלום מסים, מס בולים, אגרות ותשלומי חובה אחרים המגיעים למדינה".

נושא הארנונה הוסדר בסעיף 13 לחוק רשות הדואר (תיקון). התש"ן — 1990, אשר קבע, כי דין הרשות כדין המדינה לעניין תשלום ארנונות ותשלומי חובה אחרים המגיעים לרשות מקומית, ועוד קבע סעיף 13, כי הוראתו זו תהא בתוקף עד ליום 31 במרס 1991, דהיינו סוף שנת הכספים 1990/91.

תוקפה המוגבל של ההוראה נקבע בהנחה, כי במסגרת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה), התש"ן — 1990, יוסדר דינם של כלל התאגידים הסטטוטוריים, בעלי האופי הכלכלי, לעניין תשלומי חובה, לרבות ארנונה.

מאחר שעד יום 31 במרס 1991 לא נקבע הסדר כאמור, בא התיקון שלפנינו, שהביאה אותו הממשלה, שהביא אותו שר התקשורת, להשוות את מעמדה של רשות הדואר לעניין של תשלומי ארנונה למעמדם של התאגידים האחרים, כגון רשות הנמלים, רשות שדות התעופה, רשות השידור ועוד.

לסעיף 2 בהצעת החוק יש שתי גרסאות. גרסה א' תואמת את עמדת הממשלה ומשווה את נוסח הסעיף לנוסחם של הסעיפים המקבילים בחוקי הרשויות שהזכרתי קודם לכן. אני תומכת בגרסה א' זו ומציעה לכנסת לקבלה.

גרסה ב', שאותה נימק בפניכם חבר הכנסת פורז, מבקשת לצמצם את תחולת החוק עד סוף שנת כספים זו, דהיינו עד יום 31 בדצמבר 1991, ועד אז מציע הוא להסדיר את הנושא לגבי כלל הרשויות.

אך רשות הדואר, המעסיקה היום כ-4,500 עובדים ונותנת שירותי דואר ותברוקה לכל-אזרחים ובין-לאומיים, חייבת להיערך מדי שנת כספים לפעילותה בשנת הכספים הבאה, להכין מראש תוכניות עבודה מסודרות, הן לתפעול השוטף של שירותיה והן להשקעות ולפיתוח, הכול במסגרת תקציב מאושר מראש. אנחנו מעל במת הכנסת כבר בירכנו לא אחת את רשות הדואר על הפעילות שלה, על ההתחילות שלה ועל ההצלחות שלה. ואם לא יוסדר הנושא לגבי כלל הרשויות עד 31 בדצמבר 1991, שוב תיזקק רשות הדואר לתהליך הממושך של החקיקה, בפעם השלישית.

בשים לב לכך שמדובר בתקופה קצרה ביותר, של שישה

* "דברי הכנסת", חוב' ל"ח, עמ' 5155:נספחות.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):
כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני קובע שגרסה א' היא שנתקבלה. אני מעמיד להצבעה את סעיף 2 בנוסח גרסה א'.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה בקריאה שנייה על הצעת חוק רשות הדואר (תיקון מס' 3), התשנ"א — 1991. לסעיף 1 אין הסתייגויות. אני מעמיד להצבעה את סעיף 1. נא להצביע.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 2, בנוסח גרסה א' — רוב
נגד — מיעוט

סעיף 2, בנוסח גרסה א', נתקבל.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 1 — 16
נגד — אין
נמנעים — אין

סעיף 1 נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

סעיף 2 בנוסח גרסה א' נתקבל.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (יו"ר ועדת הכלכלה):
אני מבקשת להצביע על החוק בקריאה שלישית.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני מבין שגם השר בעד. אינני רואה שום סיבה לכך שלא נצביע על החוק בקריאה שלישית. נא להצביע, חברי הכנסת.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של 16, ללא התנגדות וללא הימנעות, אושר סעיף 1 לחוק.

ה צ ב ע ה

בעד החוק — 19
נגד — אין
נמנעים — אין

חוק רשות הדואר (תיקון מס' 3),
התשנ"א — 1991, נתקבל.

ה צ ב ע ה

בעד גרסה א' — רוב
נגד — מיעוט

גרסה א' נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, ברוב של 19, ללא התנגדות וללא הימנעות, נתקבל חוק רשות הדואר (תיקון מס' 3), התשנ"א — 1991, בקריאה שלישית.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אנחנו מצביעים על גרסה ב'.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אני מבקש להוסיף את קולי.

ה צ ב ע ה

בעד גרסה ב' — מיעוט
נגד — רוב

גרסה ב' לא נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

טוב. החוק נתקבל בקריאה שלישית. הוא עכשיו חלק מספר החוקים.

כת. הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 33), התשנ"א — 1991*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנו עוברים לנושא הבא בסדר-היום: הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 33), התשנ"א — 1991, המובאת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תביא את החוק חברת הכנסת עדנה סולודר.

עדנה סולודר (בשם ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להביא בשם ועדת הפנים ואיכות הסביבה את הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 33), התשנ"א — 1991, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

החוק הובא לקריאה ראשונה, כתיקון מס' 31, ב-5 במרס 1991.

החוק בא לקדם ולקצר את הליכי רישוי הבנייה ולהעביר, במקרים שבהם הוא חל, את האחריות העיקרית לרישוי לעורך בקשה להיתר, שהוא בעל כשירות כנדרש בחוק. הבקשה להיתר תתבסס על מידע מפורט שיתקבל קודם עריכתה, ומשנתקבל המידע יערוך עורך הבקשה את ההיתר, וסמכות ההתערבות של רשות הרישוי המקומית תהא מצומצמת ביותר, אם נתמלאו בעריכת הבקשה כל הדרישות המוקדמות שנקבעו. סמכותו ואחריותו של עורך הבקשה להיתר יהיו בשלב עריכת הבקשה וגם בשלב סיום הבנייה, לקבלת האישור הנחוץ לחיבור מבנה שנבנה לרשתות החשמל, המים והטלפון. קבלת החוק תחייב השלמה בתקנות לשם הפעלתו והיערכות של המתכננים, הקבלנים והוועדות המקומיות לתכנון ולבנייה.

* "דברי הכנסת", חוב' כ"א, עמ' 2575; נספחות.

פרטים הטעונים השלמה אשר עדיין לא הושלמו במועד הגשת הבקשה לרשות המאשרת — — —

היור"ר מ' וירשובסקי:

זה לא יעזור, זה כמו ביום האחרון ללימודים, התלמידים כבר לא כל כך נשמעים.

עדנה סולודר (בשם ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

פשוט חבל שבחוק כזה זו רצינות הדיון. הרי שנינו היינו שותפים להכנתו.

היור"ר מ' וירשובסקי:

חבר הכנסת פורז עזר מאוד בהכנת החוק הזה. הוא בכל זאת לא כל כך עוזר לנו עכשיו.

עדנה סולודר (בשם ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

סעיף קטן (17), אשר נוסף על סעיף 157 א רבתי, מאפשר מתן אישורים גם למבנים כאלה, תוך קביעת תנאים וערכויות כדי להבטיח את השלמת המבנה כנדרש. בשל הצורך שנוצר בקביעת הוראה מקילה זו, נקבע כי תחילתה תהיה בתום שלושה חודשים מיום פרסומו של החוק, בעוד יתר סעיפי החוק ייכנסו לתוקפם בתום שישה חודשים מפרסומו.

חברי הכנסת, להצעת החוק הסתייגויות מספר שאינן קשורות לנושאים המהותיים שבהם הוא עוסק. אני מציעה שנשמע את המסתייגים, אלא אם כן הם יוותרו על הנמקת הסתייגויותיהם, ואם יהיה צורך אשיב.

אני מבקשת להסב את תשומת לבם של חברי הכנסת לדף תיקונים שמצורף להצעת החוק, את כל הסעיפים יש לקרוא ככפיפות לתיקונים שכלוח.

אני מבקשת להביא את החוק לאישורו בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

לפני כן, אני רוצה לנצל את ההזדמנות ולהודות תודה מיוחדת לגורמים מספר שסייעו לנו בעבודה המאומצת הזאת, וקורם כול, לחברים מספר מועדתי הפנים. אני מודה לחברי בהזדמנות הזאת.

הערכה מיוחדת אני רוצה להביע — ואני מצטערת על שהוא איננו נוכח כאן — ליועץ המשפטי של משרד הפנים, מר יחזקאל לוי, שליוחי אותנו, והוא הפך כמעט חלק מן הנוף הקבוע של ועדת הפנים, המסתייעת בו רבות.

אני רוצה להעריך ולהודות במיוחד למר צבי ענבר, היועץ המשפטי שלנו. מי כמונו יודע כמה הוא עמוס בוועדה בכלל ובחוק הזה במיוחד. רק מי שהיה שותף להכנת החוק יודע בכמה פרטים היינו צריכים להעמיק ולשרות אתם.

אני רוצה גם להעריך את ציבור המשפטנים שהיה שותף לנו ואת כל הגופים הוולונטריים שבאו והשתתפו אתנו, בהם גם גופים ציבוריים וגם גופים פרטיים, גם משפטנים, אדריכלים, מהנדסים וכן הלאה.

לבסוף, החוק המובא לפניכם שונה כמעט לחלוטין מהצעת החוק שעמדה כאן לקריאה ראשונה. נדמה לי שעשינו עבודה יסודית, וכמוכן, אנחנו ניווכח בזה במציאות בעתיד. תודה רבה.

היור"ר מ' וירשובסקי:

תודה לחברת הכנסת עדנה סולודר. אני קורא לחבר הכנסת אברהם פורז.

החוק נדון בכ" 15 ישיבות של ועדת הפנים ואיכות הסביבה בווריאציות שונות, ועדות משנה, ועדה שישבו בה משפטנים ולבסוף מליאת ועדת הפנים ואיכות הסביבה בראשות יושב־ראש הוועדה, חבר הכנסת יהושע מצא. הוכנסו בחוק שינויים רבים, בהם שינויים מהותיים. אני אפרט את עיקר השינויים.

הכוונה המקורית היתה, שההסדר החדש אשר נקבע בהצעת החוק יחליף את ההסדר הקבוע כיום בפרק השני של החוק — "רישוי בדרך מקוצרת". הוועדה לא קיבלה גישה זו וקבעה כי ההסדר החדש יחול נוסף על ההסדר הקיים ולא במקומו. מכיוון שכך הגבילה הוועדה את קבוצת המורשים להיתר, לאדריכלים רשויים בלבד, אשר הכינו במשך חמש שנים לפחות בקשות להיתרי בנייה בישראל, והיינו — אדריכלים בעלי ותק של שמונה שנים לפחות, שלוש שנים לקבלת ההסמכה כאדריכל רשוי ועוד חמש שנות ניסיון בעבודה מעשית. נמחקו סעיפי הצעת החוק המאפשרים למנהל רישוי ולהנדסאי אדריכלות להיות מורשים להיתר לגבי מבנים מסוימים. אלה יוכלו להמשיך ולהגיש בקשות להיתר בדרך מקוצרת, בהתאם להוראות פרק ה'2, אשר, כאמור, לא הוחלף אלא הושאר בתוקף.

בהגבילה את סמכות הרישוי העצמי לאדריכלים בעלי ותק וניסיון כאמור, הביאה הוועדה לידי ביטוי את כווד האחריות המוטל על מי שיהיה מוסמך לפעול בהתאם להוראות פרק ה'3 שבכפיו. הדבר בא לידי ביטוי גם בעניינים אחרים. בעוד אשר על-פי הצעת החוק — סעיף 158 לג רבתי — מורשה להיתר אשר נתן הצהרה שאינה תואמת את דרישות החוק היה צפוי לביטול תעודת המורשה להיתר שניתנה לו, הנה סעיף 158 לג רבתי אשר בנוסח שלפנינו מאפשר גם לבטל את תעודת האדריכל הרשוי או לבטל את הרישום בפנקס המנהלסים והאדריכלים. הווי אומר, סנקציות חריפות החורגות מעל ומעבר למסגרת חוק התכנון והבנייה.

כד בכד חזק מעמדה של ועדת הברור, הן מבחינת מספר חבריה — חמישה במקום שלושה — והן מבחינת הכישורים הנדרשים מהם. כמו־כן נקבע, כי הערעור על החלטתה יתברר בפני בית־משפט מחוזי ולא בפני בית־משפט שלום.

הוועדה קיבלה את עמדת מרכז השלטון המקומי לאפשר, במקרים חריגים, סירוב למתן היתר גם כאשר הבקשה תואמת את המידע המוקדם ואת ההוראות השונות שנקבעו בתקנות ובתוכניות, וזאת אם הבניין המוצע חורג, לדעתה, באופן בולט מסביבתו או שיש חשש כי יהווה מפגע לסביבתו. מדובר בסעיף 158 לג רבתי. ואולם, רשות הרישוי תוכל לעשות זאת רק אם היא הוריעה מראש, בעת מסירת המידע להיתר, כי בשל ייחודו של המקום היא עשויה לבחון את התאמת הבניין או היותו מפגע לסביבתו. על החלטה זו ניתן לערער בפני רשות הרישוי המחוזית.

נושא נוסף שהורחב בוועדה הוא היקף האחריות לתכנון ולביצוע. אני מדברת על סעיף 158 לג רבתי להצעת החוק, סעיף 158 לג לנוסח שבפנינו. הנוסח החדש כולל התייחסות מפורשת גם לאחריותם של מתכנן שלד הבניין, הקבלן הראשי האחראי לביצוע העבודה ומומחה לתחום מתחומי הבנייה, כגון חשמל, שקיבל על עצמו אחריות לגבי תחום מומחיותו.

בעיה בתחום חיבורם של מבנים לחשמל, למים ולטלפון טופלה אף היא במהלך הדיון בוועדה. מדובר במבנים אשר נבנו בהתאם להיתר הבנייה, הם ראויים לשימוש, אך נותרו

ה צ ב ע ה

7 —	בעד הסעיפים 1 — 3
2 —	נגד
2 —	נמנעים

סעיפים 1 — 3 נתקבלו.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של שבעה, שניים נגד, שני נמנעים, אושרו הסעיפים 1 עד 3.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים לסעיף 4. סעיף 4 מתוקן לפי הלוח שנספח להצעת החוק, העמוד האחרון בניירות הלכנים, לפני הניירות הצהובים. לסעיף 4 יש הסתייגות של חבר הכנסת וירשובסקי. מי בעדה? מי נגדה? נא להצביע. אני לא נימקתי את ההסתייגות. אני מעמיד אותה להצבעה לפי התקנון. זו הצבעה מס' 26.

ה צ ב ע ה

7 —	בעד התיקון של חבר הכנסת מ' וירשובסקי לסעיף 4
3 —	נגד
1 —	נמנעים

התיקון של חבר הכנסת מ' וירשובסקי לסעיף 4 נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של שבעה, שלושה נגד, עם הימנעות של אחד, נתקבלה ההסתייגות.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים עכשיו להצבעה על סעיף 4 עם התוספת של ההסתייגות, כפי שנתקבלה, עם התיקונים. נא להצביע. זו הצבעה מס' 27.

ה צ ב ע ה

8 —	בעד סעיף 4
1 —	נגד
2 —	נמנעים

סעיף 4, כהצעת הוועדה ועם התיקון שנתקבל, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של שמונה, אחד נגד, עם שני נמנעים, אושר סעיף 4 עם ההסתייגות ועם חמשת התיקונים המופיעים בנספח לחוק. חברי הכנסת, לסעיף 5 אין הסתייגויות. נא להצביע, הצבעה מס' 28.

ה צ ב ע ה

7 —	בעד סעיף 5
2 —	נגד
2 —	נמנעים

סעיף 5 נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של שבעה, שניים נגד, שני נמנעים, אושר סעיף 5 של החוק.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב ראש, חבר הכנסת פורז כאן והוא מוותר על הנמקת ההסתייגות.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אתה מוותר על ההסתייגות או על ההנמקה?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

על ההנמקה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

אני קיוויתי שתעלה ותנמק גם את הסתייגויותי שלי. אבל אם אתה מוותר — מוותר.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

השעה מאוחרת. החברים עייפים. אני פשוט לא רוצה להתיש את כולם. ההסתייגות נשארת, רק על ההנמקה לשם החוק אני מוותר. החוק טוב.

היו"ר מ' וירשובסקי:

בהתאם לנוהל, צלצלו ואנחנו נצטרך לחכות עוד שתי דקות להצבעה.

חברי הכנסת, הסעיף הבא שיובא לדיון סעיף ט' בסדר-היום: הצעת החלטה בדבר הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית בנושא תקפותה של מכונת הפולגרף; הצעת חבר הכנסת מיכאל איתן, זה יהיה הנושא הבא, לא עכשיו; אחרי שנצביע. עכשיו צלצלו ואנחנו מחכים שתי דקות.

אני מנצל את הדקה גם כדי לבקש מכם לשים לב לרף התיקונים — כולם תיקונים לסעיף 4 בחוק.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. קודם כול יש הסתייגות לשם החוק של חבר הכנסת אברהם פורז. נא להצביע, הצבעה מס' 23.

ה צ ב ע ה

2 —	בעד התיקון של חבר הכנסת א' פורז לשם החוק
5 —	נגד
1 —	נמנעים

התיקון של חבר הכנסת א' פורז לשם החוק לא נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

שניים בעד, חמישה נגד, נמנע אחד, הסתייגותו של חבר הכנסת פורז לשם החוק לא נתקבלה. אנחנו נצביע עכשיו על שם החוק כנוסח הוועדה. נא להצביע, הצבעה מס' 24.

ה צ ב ע ה

6 —	בעד שם החוק, כהצעת הוועדה
1 —	נגד
3 —	נמנעים

שם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של שישה, אחד נגד ושלושה נמנעים, אושר שם החוק כנוסח הוועדה, השם המקורי של החוק. חברי הכנסת, לסעיפים 1 עד 3 אין הסתייגויות. נא להצביע, הצבעה מס' 25.

— הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 33): הצעת החלטה בדבר הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית בנושא תקפותה של מכונת הפולגראף —

חברי הכנסת, לסעיף 6 יש הסתייגות של חבר הכנסת
וירשובסקי. נא להצביע, הצבעה מס' 29.

נגד — 2
נמנעים — 1

סעיף 7 נתקבל.

ה צ ב ע ה

בעד התיקון של חבר הכנסת

מ' וירשובסקי לסעיף 6 — 8

נגד — 3

נמנעים — 1

התיקון של חבר הכנסת מ' וירשובסקי לסעיף
6 נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של שמונה, שלושה נגד, אחד נמנע, אושרה
ההסתייגות לסעיף 6 של חבר הכנסת וירשובסקי.

אנחנו מצביעים על סעיף 6 עם ההסתייגות. נא להצביע,
הצבעה מס' 30.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 6 — 8

נגד — 2

נמנעים — 1

סעיף 6, כהצעת הוועדה ועם התיקון שנתקבל,
נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של שמונה, שניים נגד, נמנע אחד, אושר סעיף 6 עם
ההסתייגות.

חברי הכנסת, לסעיף 7 אין הסתייגויות. נא להצביע,
הצבעה מס' 31.

ה צ ב ע ה

בעד סעיף 7 — 6

בעד החוק — 6

נגד — 3

נמנעים — אין

חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 33),
התשנ"א — 1991, נתקבל.

היו"ר מ' וירשובסקי:

ברוב של ששה, שלושה נגד, ללא נמנעים, אושר בקריאה
שלישית חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 33),
התשנ"א — 1991, לרבות שתי הסתייגויות שנתקבלו ולוח
התיקונים. לסעיף 4 היו חמישה תיקונים. הם ונשלם הסעיף
הזה.

כבר מזמן לא היתה לי הצלחה כל-כך גדולה בהסתייגויות
לחוקים.

כט. הצעת החלטה בדבר הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית בנושא תקפותה של מכונת הפולגראף*

הטענה השנייה היתה שבהצעה, כפי שהוגשה אתמול,
היתה הוועדה אמורה לנהל את דיוניה על-פי חוק ועדות
חקירה, ונאמרו כאן דברי ביקורת בסוגיה הזאת מתוך כוונה
שלא לקשור את הוועדה לנהלים הקבועים בחוק ועדות
החקירה הממשלתיות.

אשר על כן, לאור ההערות שהושמעו כאן, הוכנסו שינויים
כפי שהתבקשו, ואני מביא עכשיו את הנוסח המחודש-המתוקן
לאישור הכנסת. אני אסתפק בקריאת הנוסח, המדבר בעד
עצמו:

"הוועדה תבדוק את כל ההיבטים הקשורים במכשיר
הפולגראף, המכונה גם 'מכונת אמת'.

הוועדה תשמע עדים בעל-פה ותאסוף מחקרים,
חוות-דעת של מומחים וכל חומר בכתב הדרוש לה לגיבוש
המלצותיה בנושאים אלה: א. תקפות המכשיר ומהימנותו; ב.
ההשלכות של השימושים השונים במכונת הפולגראף על
חירויות האזרח.

הוועדה תקבע סדרי עבודתה ודיוניה.

היו"ר מ' וירשובסקי:

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בסדר-היום. אני קורא
לחבר הכנסת מיכאל איתן להעלות הצעת החלטה בדבר הקמת
ועדת חקירה פרלמנטרית בנושא תקפותה של מכונת
הפולגראף. אני מבין שאתמול העלית את הנושא, ביקשת דחייה
להתייעץ, וכי."

מיכאל איתן (הליכוד):
לא.

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ההצעה האמורה קיבלה
את ברכתם של כל חוגי הבית ונכללה בסדר-היום של הכנסת
כהצעה לסדר-היום, ואז נדונה השאלה אם להכליל או לא
להכליל, ופה-אחד ובהסכמת שר המשטרה הוכללה ההצעה
בסדר-היום של הכנסת.

במהלך הדיון שהתחיל אתמול הושמעו כמה הערות
בקשר להצעה כפי שהוצגה אתמול. לשתיים מהן אני אתייחס.
כי שתיים מהן אכן באו לידי ביטוי בשינוי מסוים. האחת
קשורה להרכב הוועדה. היתה טענה שהרכב הוועדה אינו רחב
דיו, ולהבדיל מההצעה של אתמול הוספו שני חברים לוועדה,
להרכב המוצע.

* "דברי הכנסת", חוברת זו, עמ' 5312.

מיכאל איתן (הליכוד):
סליחה, זאת לא הצעה לסדר-היום. זאת הצעת החלטה.
ההצעה לסדר-היום התקבלה פה-אחד.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אתה צודק. אני מתקן את עצמי. להחלטה כזאת מוכן
שאפשר להתנגד ולהצביע נגד.

מיכאל איתן (הליכוד):
בהחלט.

היו"ר מ' וירשובסקי:
חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. מי בעד קבלת
החלטה בדבר הקמת ועדת חקירה פרלמנטרית בנושא תקפותה
של מכונת הפוליגרף, כפי שהציע עכשיו חבר הכנסת מיכאל
איתן, בהרכב שהוא קרא? זו הצבעה מס' 33.

ה צ ב ע

בעד קבלת ההחלטה — 11

נגד — אין

נמנעים — אין

הצעת ההחלטה בדבר הקמת ועדת חקירה
פרלמנטרית בנושא תקפותה של מכונת
הפוליגרף נתקבלה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
מליאת הכנסת קיבלה את הצעת ההחלטה בדבר הקמת
ועדת חקירה פרלמנטרית, לפי סעיף 22 לחוק-יסוד: הכנסת.
חברי הכנסת, אני מכריז בזה על הפסקה של שעה אחת.
המליאה תחדש את דיוניה בשעה 20:20.

(הישיבה נפסקה בשעה 19:25 ונתחדשה בשעה 20:30).

ל. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

עוד הונחו על שולחן הכנסת מסקנות —

1. ועדת החינוך והתרבות בנושאים: החינוך המיוחד והשתלבות הילד החדש; תופעה של ענידת צלבי קרס על-ידי תלמידי תיכון המצטטים ציטטות מהברית החדשה;
2. ועדת הכספים בנושא: הפחתת עלות העבודה של העצמאים; 3. ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושאים: בעיותיה של עכו; מצבה הכלכלי-החברתי של עכו; 4. ועדת הכלכלה בנושאים: ירידת מחירי הפטמים — ירידה וקוץ בה; ענף הלול; קונצרן "כור"; הצורך בפיתוח מואץ של הגולן; ניתוק ורם החשמל למקורות המים; הצורך הדחוף להעניק בנייה להשכרה כפתרון למצוקת הדיוור לעולים חדשים ולזוגות צעירים; 5. ועדת העבודה והרווחה בנושא: קופת-חולים הכללית.

עוד אודיעכם, שחברת הכנסת נאוה ארד מסירה את שמה מהצעת חוק תתתי"ג לתיקון דיני המשפחה (מס' 8 — קבלת זרע במרמה). תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה.

בגמר דיוניה תערוך הוועדה דין-וחשבון על תוצאות חקירתה ועל המלצותיה.

הוועדה תהיה מורכבת מחברי הכנסת האלה: מיכאל איתן — יושב-ראש הוועדה, שמעון שטרית — ממלא-מקום היושב-ראש, שלמה דיין, דדי צוקר, יצחק לוי, אליקים העזני ואמנון רובינשטיין.

נוכח התופעה של שימוש בפוליגרף, הבקשה היא שהציבור יוכל לקבל איזו חוות דעת.

הנושא אינו מפלגתי. הנושא נוגע לכנסת בהיותו קשור לחירויות האדם. אני פונה לחברי הכנסת בבקשה לאשר את הקמתה של הוועדה, שתפעל בין כותלי הבית בעת הפגרה.

היו"ר מ' וירשובסקי:
זאת ועדת חקירה לפי סעיף 22?

מיכאל איתן (הליכוד):
כן.

היו"ר מ' וירשובסקי:
לא היתה התנגדות. אני מבין שאתה מביא את ההצעה על דעת הכול.

מיכאל איתן (הליכוד):
אני מביא את ההצעה על דעת הליכוד, המערך, ר"צ, התחיה, ש"ס, המפד"ל ושינוי.

היו"ר מ' וירשובסקי:
אני מניח שכל הסיעות המשתתפות בוועדה הסכימו להצעה.

חברי הכנסת, זו הצעה לסדר-היום, אפשר לבקש את הסרתה. הואיל ולא שמעתי בקשה כזאת, אנחנו ניגשים להצבעה.

היו"ר ד' שילנסקי:

הנני מתכבד בזה לחדש את ישיבת הכנסת.

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

הצעת חוק המים (תיקון מס' 8), התשנ"א — 1991, שהחזירה ועדת הכלכלה לקריאה שלישית; הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירות) (מעטפות הצבעה) (הוראות שעה), התשנ"א — 1991, שהחזירה ועדת הפנים ואיכות הסביבה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה — הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 23), התשנ"א — 1991.

לקריאה ראשונה, מטעם חברי הכנסת — הצעת חוק הרשות לפיתוח הנגב, התשנ"א — 1991, של חבר הכנסת עמיר פרץ; הצעת חוק שמירת הניקיון (תיקון מס' 2), התשנ"א — 1991, של חברי הכנסת ע' סולודר וא' רובינשטיין; הצעת חוק המהנדסים והאדריכלים (תיקון מס' 5), התשנ"א — 1991, של קבוצת חברי הכנסת.

— הודעת סגן שר האוצר על חזרה מהצעת חוק: מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת; הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 9) —

לא. הודעת סגן שר האוצר על חזרה מהצעת חוק

היו"ר ד' שילנסקי:

הודעה לסגן שר האוצר. אדוני יכול למסור את ההודעה מעל הדוכן.

סגן שר האוצר י' עזרן:

כבוד יושב־ראש הכנסת, רבותי, הנדון: חוק מס הכנסה (עידוד בנייה והשכרת דירות) (תיקוני חקיקה והוראות שונות), התשנ"א — 1991.

בהתאם לסעיף 132 לתקנון הכנסת, הריני מודיע על חזרה מהצעת החוק שבנדון. על החתום: יצחק מודעי, שר האוצר.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. בזה יורד החוק מסדר־היום. החומר המשוכפל — — —

חיים רמון (המערך):

סליחה, אדוני היושב־ראש, אני רוצה להבין. המשמעות היא שצריך להגיש את החוק הזה בקריאה ראשונה?

סגן שר האוצר י' עזרן:
לא.

אברהם כ"ץ־עוז (המערך):
בוודאי. מה זה "לא"?

היו"ר ד' שילנסקי:
נבדוק את זה.

אברהם כ"ץ־עוז (המערך):

חיים רמון (המערך):

סגן שר האוצר י' עזרן:
התשובה היא: כן.

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, הנה אני רואה שלקראת הסיום כולכם קיבלתם מרץ, וזה יפה מאוד.

חיים רמון (המערך):

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

מאחר שאני לא יושבתי בוועדת הכספים כמוכם ואיני מכיר את כל ההשתלשלות, איני יודע לחדת את התשובה בו במקום. אם ירצה השם, נשב בניחותא כלשכה, ניתי ספר ונחזה, ניקח את הספר, נעיין בסעיפים ונראה.

עכשיו ההצעות הן בדרך מהקומה החמישית לכאן, וזה תלוי במהירות המעליות.

חיים רמון (המערך):

יש לי רעיון מהפכני, אדוני היושב־ראש: אנחנו מאשרים את שני החוקים האלה בלי לראות אותם.

היו"ר ד' שילנסקי:

אומנם בקונגרסים היתה מסורת, שכאשר נוצר מרווח כזה היה הרצף המנוח מארגן שירי ארץ־ישראל, שירי מולדת בציבור. עכשיו בכנסת זה נוגד את התקנון. אולי צריך להכניס דבר כזה בתקנון. מי יהיה אז הסוליסט?

סגן שר האוצר י' עזרן:

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אני רוצה להגיד, רבותי, שאומנם לגבי שירה בציבור צריך לתקן את התקנון, אבל להגיד דברי תורה, אין שום דבר בתקנון שמונע זאת. להיפך, זה מכורך. תראו, כפי שנאמר שאם אכלו ולא השמיעו דברי תורה כאילו אכלו זבחי מתים, אותו דבר אפשר לומר, שאם דנו בכנסת ולא אמרו דברי תורה — — —

קריאות:

— — —

היו"ר ד' שילנסקי:

הנה גם דברי תורה. תראו איזו כנסת יש לעם ישראל. בשעה מאוחרת עיפים ועוד אומרים דברי תורה.

עדנה סולודר (המערך):
עיפים אך מרוצים.

לב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ד' שילנסקי:

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב־ראש הכנסת, הנני מודיע, שהונחה עתה על שולחן הכנסת הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 9).

התשנ"א — 1991, שהחזירה ועדת הכספים לקריאה שנייה ולקריאה שלישית.

היו"ר ד' שילנסקי:

אתם רואים שזה מגיע אלינו טיפין טיפין.

לג. הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 9), התשנ"א — 1991*

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר ד' שילנסקי:

אדוני יושב־ראש ועדת הכספים, בבקשה.

אני מציע לצלצל במשך יותר מדקה, כדי שבינתיים נספיק לקבל גם את החוק השני המגיע במעלית השנייה.

מיכאל איתן (הליכוד):
אדוני היושב־ראש, אני מציע שזה ילך לפי תעריף: כל 10 מיליון — דקה.

* "דברי הכנסת", חוברת זו, עמ' 5234; נספחות.

שנייה. לא כתוב שהוא מוגש גם לקריאה שלישית. למען הסדר הטוב, צריך להיאמר שמדובר גם בקריאה שלישית.

היו"ר ד' שילנסקי:
בסדר, תודה רבה.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה על החוק בקריאה שנייה. הפעלתי את הלוח, נא להצביע מי בעד, מי נגד. זו הצבעה מס' 34.

ה צ ב ע

בעד סעיפים 1 — 3 — 12

נגד — אין

נמנעים — אין

סעיפים 1 — 3 נתקבלו.

היו"ר ד' שילנסקי:

11 בעד, ואני מוסיף את קולו של יושב-ראש ועדת הכספים הרב פלדמן, היושב פה לידי ואין לו אפשרות להצביע, כך שיש לנו 12 בעד, אין נגד ואין נמנעים. אני קובע כי חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 9), התשנ"א — 1991, נתקבל בקריאה שנייה.

אני רוצה להגיד לחבר הכנסת וירשובסקי, כי בהתאם להחלטה של ועדת הכנסת, פורמלית לא הייתי צריך להוסיף את קולו של הרב פלדמן, כי נאמר במפורש "מי שנוגע"; אבל הצדק הטבעי מחייב להוסיף.

אני מבין שיושב-ראש ועדת הכספים מבקש להעמיד את החוק להצבעה בקריאה שלישית. אני מעמיד את החוק להצבעה בקריאה שלישית. מי בעד? מי נגד? נא להצביע, הצבעה מס' 35.

ה צ ב ע

בעד החוק — 10

נגד — אין

נמנעים — אין

חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 9),

התשנ"א — 1991, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

יחד עם קולו של הרב פלדמן — עשרה בעד, אין נגד ואין נמנעים. אני קובע שחוק מלווה המדינה (תיקון מס' 9), התשנ"א — 1991, נתקבל בקריאה שלישית.

משה זאב פלדמן (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את הצעת חוק מלווה קצר מועד (תיקון מס' 6), התשנ"א — 1991.

היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, מה שירד אלינו זו הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 9), התשנ"א — 1991. החוק השני תיכף יגיע.

משה זאב פלדמן (יו"ר ועדת הכספים):

החוק העיקרי קובע, שהממשלה מורשית ללוות בשם המדינה מלווה קצר מועד ולהוציא למטרה זו איגרות חוב, ובלבד שסך כל יתרת המלווה במחזור לא תעלה על 6,000 מיליון שקלים חדשים.

אני מסתכל בחוק ובדברי ההסבר, וגדמה לי שיש טעות, כנראה טעות של המזכירות. אני אעבור, אם כן, לדברי ההסבר ההולמים ומתאימים לתיקון מס' 9 של חוק מלווה המדינה.

כיום מורשית הממשלה ללוות בשם המדינה מלווה בסכום כולל שלא יעלה על 40,000 מיליון שקלים חדשים, ותוציא למטרה זו איגרות חוב. כספי המלווה ישמשו למטרות פיתוח ופירעון חובות המדינה.

לפני חודשים מספר הוגדל הסכום האמור בצו של שר האוצר, באישור ועדת הכספים של הכנסת, לסך של 50,000 מיליון ש"ח, ואולם תוך חודשים מספר ינוצלו מלוא 10,000 מיליון השקלים החדשים הנוספים, והממשלה תידרש לגייס מן הציבור סכומים נוספים לצורך מימון התקציב ולפירעון חובות.

על-מנת שלא יהיה צורך בתיקון החוק מדי שנה, מוצע להגדיל את הסכום הכולל ל-70,000 מיליון שקל חדש, ולהסמיק את שר האוצר להגדיל סכום זה בצו, באישור ועדת הכספים, עד ל-100,000 מיליון שקל חדש.

אחר כך יש עוד סעיף טכני בעניין תאריך הפרסום ברשומות, אך כל היושבים כאן הם מומחים ובקיאים, ולכן אין צורך להאריך.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. אני מציע לך, אדוני, להישאר פה על הדוכן, כי מייד יגיע החוק השני. אני אצרף את קולך למצביעים.

חגי מירום (המעריך):

יש לי הערה פרוצדורלית קטנה. בסוף הדף הוורוד, הקודם לדף הלבן, כתוב שהחוק מוגש, ללא הסתייגויות, לקריאה

לד. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

היו"ר ד' שילנסקי:

הודעה למזכיר הכנסת.

מזכיר הכנסת ש' יעקבסון:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחה

עתה על שולחן הכנסת הצעת חוק מלווה קצר מועד (תיקון מס' 5), התשנ"א — 1991, שהחזירה ועדת הכספים לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

לה. הצעת חוק מלווה קצר מועד (תיקון מס' 5), התשנ"א — 1991*
(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

פלדמן, אין נגד ואין נמנעים. אני קובע שחוק מלווה קצר מועד (תיקון מס' 5), התשנ"א — 1991, נתקבל בקריאה שנייה.

זאב בנימין בגין (הליכוד):
אני מבקש להוסיף את קולי, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ד' שילנסקי:

אני מצטער, אינני יכול להוסיף את קולך. אתמול היתה החלטה מפורשת בעניין זה רק לגבי מי שנגע בכפתור. נהגתי באופן יוצא מן הכלל לגבי יושב-ראש ועדת הכספים, שנשאר לשבת כאן ולכן לא יכול היה להצביע ממקומו. נראה לי שנצטרך לעגן זאת פורמלית גם בתקנות.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה בקריאה שלישית. מי בעד החוק? מי נגד? נא להצביע. זו הצבעה מס' 37.

ה צ ב ע ה

13 —	בעד החוק
— אין	נגד
— אין	נמנעים

חוק מלווה קצר מועד (תיקון מס' 5),
התשנ"א — 1991, נתקבל.

היו"ר ד' שילנסקי:

13 בעד, יחד עם קולו של הרב פלדמן, אין מתנגדים ואין נמנעים. אני קובע שחוק מלווה קצר מועד (תיקון מס' 5), התשנ"א — 1991, התקבל בקריאה שלישית.

אני מאחל לכל חברי הכנסת שנה טובה ומבורכת, שנת ברכה לפרט ולכלל, לעם ישראל, לארץ-ישראל, ושיתהיה כתיבה וחתימה טובה.

הישיבה הבאה תהיה, אם ירצה השם, כיום ב', כ"ט בתשרי התשנ"ב, 7 באוקטובר 1991. או ייפתח כנס החורף. המושב השלישי של הכנסת השתיים-עשרה נעול.

הישיבה נעלה בשעה 20:58.

היו"ר ד' שילנסקי:
אתם רואים, פה כתוב במפורש שזה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית, כלומר אפשר כבר להצביע.

קריאות:
כן, כן.

היו"ר ד' שילנסקי:
אני מבין שיושב-ראש הוועדה רוצה לומר משהו. בבקשה.

משה זאב פלדמן (יו"ר ועדת הכספים):
אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא לקריאה שנייה ושלישית חוק מלווה קצר מועד (תיקון מס' 5), התשנ"א — 1991.

בהזדמנות זו אני רוצה לאחל לכל הכנסת ולכל בתי-ישראל, שנצל את זמן הפגרה כדי להעשיר את הרוחניות שלנו, את ידיעת התורה והמסורת שלנו, כדי שכולנו נוכל לשרת טוב יותר את העם בבואנו בחזרה לבית הזה.

היו"ר ד' שילנסקי:
תודה רבה.

אני מעמיד להצבעה בקריאה שנייה את חוק מלווה קצר מועד (תיקון מס' 5), התשנ"א — 1991. נא להצביע. זו הצבעה מס' 36.

ה צ ב ע ה

12 —	4 — 1	בעד סעיפים
— אין		נגד
— אין		נמנעים

סעיפים 1 — 4 נתקבלו.

היו"ר ד' שילנסקי:
12 בעד, יחד עם קולו של יושב-ראש ועדת הכספים הרב

נספחות

ישיבות שכ"ד — שכ"ו

א. הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 28), התשנ"א — 1991

ישראל בכל הנוגע לאיסור תנועת כלי רכב בימי מנוחה; בפסקה זו, "ימי מנוחה" — כמשמעותם בסעיף 18(א) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח — 1948.²

1. תיקון סעיף 71

בסעיף 71 לפקודת התעבורה¹, אחרי פסקה (7) יבוא:
"17א) איסור הפעלת אוטובוס ציבורי בימי מנוחה בקו שירות; לעניין זה יתחשב השר ככל שניתן במסורת

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 7, עמ' 173; התש"ן, עמ' 175.
² ע"ר התש"ח, עמ' 1.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לא יחול על קווים בין-עירוניים ולא יפגע בהסדרי תחבורה קיימים לפי חוקי עזר עירוניים.

חברי הכנסת ח' אורון, מ' גולדמן, ג' גל, מ' וירשובסקי וע' סולודר מציעים:

במקום "בימי מנוחה" יבוא "בימי מנוחה ובצורכי חיילים ובני-נוער חסרי רכב פרטי".

חברי הכנסת מ' גולדמן, ע' סולודר וי' צבן מציעים:

במקום "בקו שירות" יבוא "בקו שירות, למעט קווי שירות לבתי-חולים".

חברי הכנסת ח' אורון, מ' וירשובסקי וי' צבן מציעים:

במקום הסיפא, החל במלים "ככל שניתן" יבוא "באורחות החיים של תושבי מדינת ישראל וככל שניתן — במסורת ישראל; איסור כאמור טעון אישור ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת".

חברי הכנסת ח' אורון, ע' סולודר וי' צבן מציעים:

בסוף הסעיף יבוא: "איסור כאמור לא יוטל על הפעלת אוטובוס ציבורי על-ידי רשות מקומית לצורך פעילות תרבותית או חברתית".

חברי הכנסת ע' סולודר, ח' אורון, י' צבן וח' רמון מציעים:

לפני "איסור הפעלת אוטובוס ציבורי" יבוא "באישור ועדת הכלכלה של הכנסת".

חברי הכנסת ח' אורון, מ' וירשובסקי, ע' סולודר וא' פורז מציעים:

במקום "בימי מנוחה" יבוא "בימי מנוחה ובצורכי האזור ותושביו".

חברי הכנסת א' פורז וי' צבן מציעים:

במקום "איסור הפעלת אוטובוס ציבורי" יבוא "איסור הסעת אוטובוס ציבורי".

חבר הכנסת ח' רמון מציע:

לפני "איסור הפעלת אוטובוס ציבורי" יבוא "בהסכמת ראש הממשלה".

לשם החוק

חבר הכנסת ח' אורון מציע:

במקום שם החוק יבוא:

"חוק להסדרת התחבורה הציבורית בשבת ובמועד ישראלי, התשנ"א — 1991".

חבר הכנסת א' דיין מציע:

במקום שם החוק יבוא:

"חוק לתיקון פקודת התעבורה (הסדרת התחבורה הציבורית בשבת), התשנ"א — 1991".

חבר הכנסת מ' וירשובסקי מציע:

במקום שם החוק יבוא:

"חוק לתיקון פקודת התעבורה (איסור תחבורה ציבורית בשבת), התשנ"א — 1991".

חבר הכנסת א' פורז מציע:

במקום שם החוק יבוא:

"חוק לתיקון פקודת התעבורה (הסדרים בעקבות הסכמים קואליציוניים), התשנ"א — 1991".

חבר הכנסת א' שוחט מציע:

במקום שם החוק יבוא:

"חוק לתיקון פקודת התעבורה (הכברה וכפייה על הציבור החילוני), התשנ"א — 1991".

חבר הכנסת ח' רמון מציע:

במקום שם החוק יבוא:

"חוק לתיקון פקודת התעבורה (שיבוש התחבורה הציבורית בשבת), התשנ"א — 1991".

לסעיף 1

חברי הכנסת ת' גוז'נסקי, מ' וירשובסקי וי' צבן מציעים:

במקום "בקו שירות:" יבוא "בקו שירות; ובכלל שהאיסור

אחרי סעיף 1

חברי הכנסת ח' אורון, מ' וירשובסקי, י' צבן, ח' רמון וע' סולודר מציעים:

אחרי סעיף 1 יבוא:

2" סייג לאיסור

לא יוטל איסור מכוח חוק זה על הפעלת אוטובוס ציבורי הפועל בימי מנוחה בקו שירות ביום תחילתו של חוק זה."

ב. הצעת חוק שירות ביטחון (תיקון מס' 4), התשנ"א — 1991

1. החלפת סעיף 43

במקום סעיף 43 לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב].
התשמ"ו-1986 (להלן — החוק העיקרי), יבוא:

43" יציאה לחוץ-לארץ

(א) מיועד לשירות ביטחון ויוצא-צבא הנמנה עם הכוחות הסדירים של צבא-הגנה לישראל לא יצאו לחוץ-לארץ אלא לפי היתר מאת שר הביטחון.

(ב) יוצא-צבא שהמשך שירותו הסדיר נדחה, לא יצא לחוץ-לארץ בתקופת הדחייה, אלא לפי היתר מאת שר הביטחון.

(ג) יוצא-צבא, הנמנה עם כוחות המילואים, לא יצא לחוץ-לארץ אלא לפי תעודה או רישום אחר המעידים שהוא יוצא-צבא הנמנה עם כוחות המילואים, שהוציא שר הביטחון.

(ד) יוצא-צבא שאינו נמנה עם כוחות המילואים, למעט יוצא-צבא כאמור בסעיפים קטנים (א) ו-(ב), לא יצא לחוץ-לארץ אלא לפי תעודה המעידה על כך, שהוציא שר הביטחון.

(ה) שר הביטחון לאחר התייעצות עם שר החוץ רשאי לקבוע בתקנות מדינות שכניסת יוצא-צבא הנמנים עם כוחות המילואים לאותן מדינות תהיה אסורה, מוגבלת או מותנית בתנאים, ויראו הפרת הוראות אלו כיציאה לחוץ-לארץ ללא היתר בעת שנדרש היתר כזה.

(ו) הוראות סעיפים קטנים (ג) עד (ה) לא יחולו אלא בתקופה שקיים במדינה מצב של חירום בתוקף אכרזה לפי סעיף 9(א) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח-1948.

44. יציאה לחוץ-לארץ בתקופת חירום מיוחדת

(א) בתקופה ששר הביטחון הכריז עליה כעל תקופת חירום מיוחדת לעניין סעיף זה, יחולו הכללים הבאים:

(1) יוצא-צבא, הנמנה עם כוחות המילואים, לא יצא לחוץ-לארץ אלא לפי היתר מאת שר הביטחון;

(2) היתר לפי סעיף זה יכול שיהא, כללי או לסוג מסוים של יוצא-צבא כאמור בפסקה (1) או לגבי חייל פלוני, בתנאים או ללא תנאים, ולרכות תנאים כדבר שהותו של בעל ההיתר בחוץ-לארץ; היה בהיתר תנאי, חייב בעל ההיתר לקיים את התנאי; אם עקב שינוי הנסיבות אין בידי בעל ההיתר אפשרות

להמשיך ולקיים את התנאי יודיע בכתב בתוך שלושים ימים, למי ששר הביטחון הורה בצו, על הנסיבות שבגללן אין עוד בידו לקיים את התנאי;

(3) מי שניתנה לו הודעה לפי פסקה (2), ייתן לבעל ההיתר, לפי ררישתו, תעודה המעידה על מתן ההודעה; כל עוד לא בוטל ההיתר או כל עוד לא נצטווה בעל ההיתר לחזור לישראל לפי סעיף זה, תשמש התעודה הצדק לאי-קיום התנאי;

(4) לא קיים תנאי מתנאי ההיתר, רשאי שר הביטחון לבטל את ההיתר, ואם לא קיים התנאי לאחר שבעל ההיתר יצא לחוץ-לארץ, רשאי השר להורות לו בצו לחזור לישראל במועד שקבע בצו; בעל היתר שנצטווה כאמור, חייב לחזור לישראל לא יאוחר מן המועד שנקבע בצו;

(5) לא ישתמש שר הביטחון בסמכותו לפי פסקה (4), אלא לאחר שנתן לבעל ההיתר הזדמנות להשמיע טענותיו.

(ב) הכרזה של שר הביטחון שניתנה לפי סעיף קטן (א), תובא עליידי שר הביטחון, בהקדם ככל האפשר לאחר היתנה, לידיעת ועדת החוץ והביטחון של הכנסת.

(ג) הוועדה רשאית לאשר הכרזה כאמור בסעיף קטן (ב) או שלא לאשרה, או להביאה לפני הכנסת; תוקפה של ההכרזה יפקע ארבעה-עשר ימים אחרי הינתנה מלבד אם אושרה, וכפי שאושרה, בידי הוועדה או בידי הכנסת לפני תום המועד האמור.

443. הרחבת תחולה

שר הביטחון רשאי לקבוע לגבי סוג מסוים של יוצא-צבא הנמנים עם כוחות המילואים, או לגבי חייל פלוני, כי לעניין יציאתם לחוץ-לארץ יחולו הוראות סעיף 44(א) גם שלא בתקופת חירום מיוחדת."

2. תיקון סעיף 46

בסעיף 46 לחוק העיקרי, בסעיף קטן (א) —

(1) בפסקה (3), במקום "היתר יציאה לחוץ-לארץ לפי סעיף 43" יבוא "היתר יציאה לחוץ-לארץ, תעודה או רישום לפי סעיפים 43 או 44א";

(2) במקום פסקה (4), יבוא:

"(4) עבר על הוראות סעיפים 43 או 44א."

¹ ס"ח התשמ"ו, עמ' 107; התשמ"ו, עמ' 84 ועמ' 137; התשמ"ט, עמ' 24.

² ס"ח התש"ח, עמ' 2.

3. תיקון סעיף 55

בסעיף 55 לחוק העיקרי, במקום "43(ה)" ככל מקום, יבוא
 "43(א)(4)".

4. תחילה

תחילתו של חוק זה ביום כ"ד בחשוון התשנ"ב (1 בנובמבר
 1991).

ג. הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 32), התשנ"א — 1991

1. תיקון סעיף 258

בסעיף 258 לחוק התכנון והבנייה, התשכ"ה — 1965,¹
 בסופו יבוא "ואולם בהליכים לפי פרק י' ייצג את הוועדה
 מי שהיועץ המשפטי לממשלה הסמיכו לכך".

2. תיקון פקודת העיריות

בסעיף 264 לפקודת העיריות [נוסח חדש]², במקום
 פסקאות (1) ו-(2) יבוא:

"(1) להשתמש בסמכויות הנתונות לשוטר בחוק סדר
 הדין הפלילי (מעצר וחיפוש) [נוסח חדש].

¹ ס"ח התשכ"ה, עמ' 307: התשנ"א, עמ' 164.

² דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 8, עמ' 197.

³ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 12, עמ' 284.

⁴ ס"ח התשמ"ד, עמ' 125.

ד. החלטה בדבר חלוקת הצעת חוק לתיקון פקודת החברות (מס' 5), התשנ"א — 1991

בהתאם להוראות סעיף 121 לתקנון, מחליטה הכנסת
 להרשות לוועדת החוקה, חוק ומשפט להביא בפניה לקריאה
 שנייה ולקריאה שלישית חלק מהצעת חוק לתיקון פקודת

החברות (מס' 5), התשנ"א — 1991, הכולל את סעיף 1 בהצעה,
 על תיקוניה.

ה. הצעת חוק בעלי תפקידים שיפוטיים (תקופת כהונה), התשנ"א — 1991

1. תיקון חוק הדיינים

בחוק הדיינים, התשט"ו — 1955¹ —

(1) במקום סעיף 14, יבוא:

"14. תקופת כהונתם של דיינים

כהונת דיינים תתחיל ביום שהצהיר הצהרת אמונים
 ולא תסתיים אלא באחת מאלה:

(1) בצאתו לקצבה;

(2) בהתפטרותו;

(3) בהיבחרו או במינויו לאחר התפקידים
 שנושאייהם מנועים מלהיות מועמדים
 לכנסת;

(4) על-פי החלטת הוועדה למינוי דיינים כאמור
 בסעיף 16א;

(5) על-פי החלטת בית-הדין המשמעתי".

(2) אחרי סעיף 16, יבוא:

"16א. סיום כהונת דיינים

(א) ועדת המינויים רשאית, על-פי הצעת יושב-ראש

הוועדה או רב ראשי לישראל המכהן כנשיא
 בית-הדין הרבני הגדול, להחליט ברוב של שבעה
 חברים לפחות, על סיום כהונתו של דיינים.

(ב) הוגשה לוועדה הצעה לסיים את כהונתו של דיינים,
 רשאית היא למנות מבין חבריה ועדת משנה,
 שתדון בהצעה ותגיש את ממצאיה ומסקנותיה
 לוועדה.

(ג) הוועדה וכן ועדת המשנה, אם נתמנתה, יאפשרו
 לדיינים לעיין בחומר שלפניהן וייתנו לו הזדמנות
 לטעון טענותיו.

(ד) החליטה הוועדה על סיום כהונתו של דיינים, תקבע
 בהחלטתה את המועד לסיום הכהונה, וכן, לפי
 שיקול דעתה, את שיעור הגמלה שיקבל.

(ה) דיינים שנפתחה נגדו חקירה בעבירה שבנסיבות
 העניינים יש עמה קלון, לא תקבע הוועדה את שיעור
 הגמלה שיקבל עד לסיום החקירה נגדו והחלטה
 שלא להעמידו לדין, או עד למתן פסק-הדין
 בענייניו, לפי העניין.

(ו) דיינים שנפתחה נגדו חקירה בעבירה כאמור בסעיף
 קטן (ה), רשאית הוועדה ברוב של שבעה חברים
 לפחות, להשעותו לתקופה שתמצא לנכון".

¹ ס"ח התשט"ו, עמ' 68.

3. החלפת סעיף 17 לחוק בתי־הדין הרתיים הדרוזיים
בחוק בתי־הדין הרתיים הדרוזיים, התשכ"ג—1962¹ —
- (1) במקום סעיף 17, יבוא:
- "17. תקופת כהונתם של קאדים מדי־הב
כהונת קאדי מדי־הב תתחיל ביום שהצהיר אמונים
ולא תסתיים אלא באחת מאלה:
- (1) בצאתו לקצבה;
(2) בהתפטרותו;
(3) בהיבחרו או כמינויו לאחד התפקידים
שנושאים מנועים מלהיות מועמדים
לכנסת;
(4) על־פי החלטת הוועדה למינוי קאדים מדי־הב
כאמור בסעיף 19א;
(5) על־פי החלטת בית־הדין המשמעתי."

(2) אחרי סעיף 19, יבוא:

"19א. סיום כהונת קאדי מדי־הב

(א) ועדת המינויים רשאית, על־פי הצעת יושב־ראש
הוועדה או ראש בית־הדין לערעורים, להחליט
ברוב של שבעה חברים לפחות, על סיום כהונתו
של קאדי מדי־הב.

(ב) הוגשה לוועדה הצעה לסיים את כהונתו של קאדי
מדי־הב, רשאית היא למנות מכין חבריה ועדת
משנה, שתרון בהצעה ותגיש את ממצאה
ומסקנותיה לוועדה.

(ג) הוועדה וכן ועדת המשנה, אם נתמנתה, יאפשרו
לקאדי מדי־הב לעיין בחומר שלפניהן וייתנו לו
הזדמנות לטעון טענותיו.

(ד) החליטה הוועדה על סיום כהונתו של קאדי מדי־הב,
תקבע בהחלטתה את המועד לסיום הכהונה, וכן,
לפי שיקול דעתה, את שיעור הגמלה שיקבל.

(ה) קאדי מדי־הב שנפתחה נגדו חקירה בעבירה
שכנסיות העניין יש עמה קלון, לא תקבע הוועדה
את שיעור הגמלה שיקבל עד לסיום החקירה נגדו
והחלטה שלא להעמידו לדין, או עד למתן
פסק־הדין בעניינו, לפי העניין.

(ו) קאדי מדי־הב שנפתחה נגדו חקירה בעבירה כאמור
בסעיף קטן (ה), רשאית הוועדה ברוב של שבעה
חברים לפחות, להשעותו לתקופה שתמצא לנכון."

2. תיקון חוק הקאדים
בחוק הקאדים, התשכ"א—1961² —

(1) במקום סעיף 11, יבוא:

"11. תקופת כהונתם של הקאדים

כהונת קאדי תתחיל ביום שהצהיר אמונים, ולא
תסתיים אלא באחת מאלה:

(1) בצאתו לקצבה;

(2) בהתפטרותו;

(3) בהיבחרו או כמינויו לאחד התפקידים
שנושאים מנועים מלהיות מועמדים
לכנסת;

(4) על־פי החלטת הוועדה למינוי קאדים כאמור
בסעיף 13א;

(5) על־פי החלטה של בית־הדין המשמעתי."

(2) אחרי סעיף 13, יבוא:

"13א. סיום כהונת קאדי

(א) ועדת המינויים רשאית על־פי הצעת יושב־ראש
הוועדה או קאדי המכהן כראש בית־הדין השרעי
לערעורים, להחליט ברוב של שבעה חברים
לפחות, על סיום כהונתו של קאדי.

(ב) הוגשה לוועדה הצעה לסיים את כהונתו של קאדי,
רשאית היא למנות מכין חבריה ועדת משנה שתרון
בהצעה ותגיש את ממצאה ומסקנותיה לוועדה.

(ג) הוועדה וכן ועדת המשנה, אם נתמנתה, יאפשרו
לקאדי לעיין בחומר שלפניהן וייתנו לו הזדמנות
לטעון טענותיו.

(ד) החליטה הוועדה על סיום כהונתו של קאדי, תקבע
בהחלטתה את המועד לסיום הכהונה, וכן לפי
שיקול דעתה, את שיעור הגמלה שיקבל.

(ה) קאדי שנפתחה נגדו חקירה בעבירה שכנסיות
העניין יש עמה קלון, לא תקבע הוועדה את שיעור
הגמלה שיקבל עד לסיום החקירה נגדו והחלטה
שלא להעמידו לדין, או עד למתן פסק־הדין
בעניינו, לפי העניין.

(ו) קאדי שנפתחה נגדו חקירה בעבירה כאמור בסעיף
קטן (ה), רשאית הוועדה, ברוב של שבעה חברים
לפחות, להשעותו לתקופה שתמצא לנכון."

² ס"ח התשכ"א, עמ' 118.
¹ ס"ח התשכ"ג, עמ' 20.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

לסעיף 2

שר המשפטים מציע:

בפסקה (2), בסעיף 13א שבו —

(1) סעיף קטן (ה) — יימחק;

(2) סעיף קטן (ו) — יימחק.

לסעיף 1

שר המשפטים מציע:

בפסקה (2), בסעיף 16א שבו —

(1) סעיף קטן (ה) — יימחק;

(2) סעיף קטן (ו) — יימחק.

לסעיף 3

שר המשפטים מציע:

בפסקה (2), בסעיף 19א שבו —

(1) סעיף קטן (ה) — יימחק;

(2) סעיף קטן (ו) — יימחק.

ו. הצעת חוק-יסוד: הכנסת (תיקון מס' 13)

1. תיקון סעיף 21

האמור בסעיף 21 לחוק-יסוד: הכנסת¹, יסומן (א), ואחריו יבוא:

"(ב) בתקנון ניתן לקבוע הוראות בדבר סמכותן של הוועדות לזמן נושא משרה או ממלא-תפקיד בשירות המדינה, ברשות מקומית, במועצה דתית, בתאגיד שהוקם בחוק או בחברה ממשלתית.

¹ ס"ח התשי"ח, עמ' 69; התשנ"א, עמ' 90.

ולחייבו למסור מידע שבידו על פעילות הגוף שבו הוא מכהן, זולת אם יש בגילוי משום פגיעה בחוק, בחובה מקצועית או בחובת אמונים שהוא חב בה על-פי דין, וכן שיוכחו לו הזכויות של עד בבית-משפט; הזימון ייעשה באמצעות השר הנוגע בדבר ובתיאום עמו, ובמי שאינו בשירות המדינה — באמצעות ראש הגוף שהמוזמן פועל בשירותו."

הסתייגויות לחוק הנ"ל

חבר הכנסת ש' וייס מציע:

לסעיף 1

חברי הכנסת מ' בריזר וח' מירום מציעים:

במקום "הזימון ייעשה באמצעות השר הנוגע בדבר ובתיאום עמו" יבוא "הזימון ייעשה בידיעת השר הנוגע בדבר".

בסוף הסעיף יבוא "ואולם רשאי השר הממונה או ראש הגוף שהמוזמן פועל בשירותו, להודיע לוועדה כי הוא עצמו יופיע במקום מי שזומן".

ז. הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 35), התשנ"א — 1991

1. החלפת סעיף 214

בחוק העונשין, התשל"ז—1977¹, (להלן — החוק העיקרי), במקום סעיף 214 יבוא:

"214. פרסום והצגת תועבה

(א) העושה אחת מאלה, דינו — מאסר שלוש שנים:

(1) מפרסם פרסום תועבה או מכינו לצורכי פרסום;

(2) מציג, מארגן או מפיק הצגת תועבה —

(א) במקום ציבורי;

(ב) במקום שאינו ציבורי — אלא אם כן הוא מקום המשמש למגורים או המשמש חבר-בני-אדם שהחברות בו היא למי שמלאו לו שמונה-עשרה שנים ולתקופה רצופה.

(ב) המשתמש בדמותו או בגופו של אדם שטרם מלאו לו שמונה-עשרה שנים בפרסום תועבה או בהצגת תועבה, דינו — מאסר חמש שנים.

(ג) בית-המשפט הדין בעבירה לפי סעיף זה שנעברה בידי בעל עסק במהלך עסקיו, רשאי להפעיל גם את הסמכויות לפי סעיפים 16 ו-17 לחוק רישוי עסקים, התשכ"ח—1968², ובלבד שלא ישתמש בית-המשפט בסמכותו לפי סעיף 17 אלא אם כן השתכנע שיש ראיות לכאורה לביצוע העבירה ושהפעלת סמכותו דרושה לטובת הציבור.

(ד) לא יוגש כתב-אישום לפי סעיף זה אלא בתוך שנתיים מיום ביצוע העבירה, ובידי פרקליט מחוז או בהסכמתו בכתב."

2. תיקון סעיף 368ד

בסעיף 368ד(ח) לחוק העיקרי, אחרי "348" יבוא "351".

3. ביטול פקודת ההצגות הציבוריות (ביקורת)

פקודת ההצגות הציבוריות (ביקורת)³ — בטלה.

4. תיקון חוק לתיקון דיני הראיות (הגנת ילדים)

בחוק לתיקון דיני הראיות (הגנת ילדים), התשט"ו—1955⁴, בסעיף 2א, במקום "349" יבוא "351".

¹ ס"ח התשל"ז, עמ' 266; התשנ"א, עמ' 34, עמ' 104 ועמ' 176.² ס"ח התשכ"ח, עמ' 204.³ חוקי א"י, כרך ב', עמ' 1240.⁴ ס"ח התשט"ו, עמ' 96; התש"ן, עמ' 12.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

- לסעיף 1
חבר הכנסת יצ' לוי מציע:
במקום סעיף קטן (ב) יבוא:
(ב) העושה אחת מאלה, דינו — מאסר חמש שנים:
(1) מפרסם פרסום תועבה לקטין או מציג לפניו הצגת תועבה;
(2) משתמש בדמותו או בגופו של קטין בפרסום תועבה או בהצגת תועבה;
לעניין סעיף קטן זה, "קטין" — כהגדרתו בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב — 1962.

ח. הצעת חוק הספורט (תיקון), התשנ"א — 1991

1. תיקון סעיף 1
בסעיף 1 לחוק הספורט, התשמ"ח — 1988 (להלן — החוק העיקרי), אחרי הגדרת "ארגון ספורט", יבוא:
"עונת ספורט" — העונה הרשמית של פעילות בענף ספורט, שנקבעה בידי ההתאחדות או האיגוד הנוגעים בדבר, ובלבד שלא תעלה על עשרה חודשים בשנה;
"פגרה" — התקופה שבין שתי עונות ספורט."
2. תיקון סעיף 10
בסעיף 10 לחוק העיקרי, במקום "העברת ספורטאים" יבוא "העברת ספורטאים — בכפוף לסעיף 11א."
3. הוספת סעיפים 11א ו-11ב
אחרי סעיף 11 לחוק העיקרי, יבוא:
"11א. העברת ספורטאים
(א) ספורטאי שגילו פחות מ־18 שנה יוכל, באין הסכמה להעברתו, להודיע בפגרה, על רצונו לעבור לאגודה אחרת, והוא יוכל לעבור לאותה אגודה בסיומה של עונת ספורט אחת.
(ב) ספורטאי שגילו מעל 18 שנה יוכל, באין הסכמה
- להעברתו, להגיש בפגרה טופס הסגר, ולעבור לאגודה אחרת לאחר שנכנס להסגר לתקופה של עונת ספורט אחת.
(ג) לעניין סעיף זה, "הסגר" — איסור על השתתפות בתחרויות במסגרת אותו ענף ספורט בארץ ומחוצה לה.
11ב. טופס הרשמה לאגודה
השר, באישור ועדת החינוך והתרבות של הכנסת, יקבע בתקנות את המידע שעל אגודת ספורט לכלול בטופס ההרשמה לאגודה."
4. תיקון סעיף 12
בסעיף 12 לחוק העיקרי, במקום הרישא, עד "בהתייעצות עם ארגוני הספורט" יבוא "אסרה או הגבילה אגודת ספורט את העברתו של ספורטאי בהתאם להוראות תקנון כאמור בסעיף 10, או שלא הסכימה להעברתו כאמור בסעיף 11א, רשאי הספורטאי".
5. תחילה
תחילתו של חוק זה ביום כ"א באב התשנ"א (1 באוגוסט 1991).

¹ ס"ח התשמ"ח, עמ' 122.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

- לסעיף 3
חבר הכנסת ד' צוקר מציע:
בסעיף 11א(ג) החדש, הסיפא "בארץ ומחוצה לה" — יימחק.

ט. הצעת חוק לתיקון פקודת החברות (מס' 5), התשנ"א — 1991

1. תיקון סעיף 96כד
בסעיף 96כד לפקודת החברות [נוסח חדש], התשמ"ג — 1983¹, במקום הגדרת "ועדת ביקורת" יבוא:
"ועדת ביקורת" — בחברה שסעיף 96א חל עליה — ועדה כמשמעותה בסעיף 96טו, ובחברה אחרת — ועדה בת שלושה חברים לפחות שמינה הדירקטוריון, שהאמור בסעיף 96טו(ג) מתקיים בה ושרוב חבריה או קרוביהם אינם בעלי מניות בשיעור העולה על חמישה אחוזים."
2. תיקון חוק החברות הממשלתיות
בחוק החברות הממשלתיות, התשל"ה — 1975², אחרי סעיף 29 יבוא:
"29א. (א) הדירקטוריון ימנה ועדת ביקורת מבין חבריו, שמספר חבריה לא יפחת משלושה.
(ב) על אף האמור בסעיף 29(ג), תוקפן של החלטות ועדת הביקורת בעניינים המנויים בפרק ד' לפקודת החברות [נוסח חדש], התשמ"ג — 1983, יהיה בהתאם לקבוע בו."

¹ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 37, עמ' 734.
² ס"ח התשל"ה, עמ' 157.

י. הצעת חוק משאל עם (הוראת שעה), התשנ"א — 1991

(הצעת חבר הכנסת צ' הנגבי)

1. הגדרות

בחוק זה —

"הוועדה המרכזית" — ועדת הבחירות המרכזית שהוקמה לפי סעיף 15(א) לחוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט — 1969.

2. משאל עם

בתוך שישה חודשים מיום תחילתו של חוק זה ייערך במדינה משאל עם, שבו תיקבע עמדת אזרחי המדינה בשאלת התהליך המדיני.

3. תוכן המשאל

במשאל יתבקשו המצביעים להשיב בחיוב או בשלילה על השאלה:

"האם תסכים למסור חבלי-מולדת בארץ-ישראל המערבית לשליטה של ארגוני-הטרור, על-מנת שינצלו אותם להמשך המערכה להשמדת ישראל?"

4. זכות ההשתתפות במשאל

זכאי להשתתף במשאל מי שזכאי לבחור לכנסת, על-פי חוק-יסוד: הכנסת.

דברי הסבר

ישראל כי מדינת ערב ינטשו את המדיניות הקיצונית שאפיינה אותן 42 שנים, וייגמלו מן האשליה שלפיה ישראל תיסוג מחבלי ארץ-ישראל המערבית. משאל עם כללי יאפשר להבהיר את תמיכת הציבור בעמדת הממשלה.

מאז הקמתה נתונה מדינת ישראל בעיצומו של ויכוח ציבורי רב היקף בסוגיה המדינית: "שטחים תמורת שלום" מול תפיסת "שלום תמורת שלום".

כעת, לאחר שתמה המלחמה במפרץ, מקווה ממשלת

יא. הצעת חוק לתיקון פקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות) (חקירת עובד ציבור), התשנ"א — 1991

(הצעת קבוצת חברי הכנסת)

1. תיקון סעיף 2

בפקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות) לאחר סעיף 2(2) יבוא:

(3) נחקר עובד הציבור בקשר לנכס, לרכוש או לכספים וסירב להשיב לשאלות החוקר, יראוהו כמי שהשעה עצמו מתפקידו. ההשעיה תהיה בתוקף עד להגשת כתב-אישום נגדו או עד להחלטת היועץ המשפטי לממשלה שלא להעמידו לדין, אלא אם עובד הציבור חזר בו והשיב לשאלות. הוגש כתב-אישום — תהיה ההשעיה בתוקף עד למתן פסק-הדין, אלא אם הורה בית-המשפט אחרת.

(4) התעוררה מחלוקת בשאלה האם עובד הציבור השעה עצמו מתפקידו לפי סעיף זה, רשאים עובד הציבור או היועץ המשפטי לממשלה לעתור לנשיא בית-משפט השלום על מנת שיפסוק בשאלה זו. על פסקתו של הנשיא ניתן לערער בפני בית-המשפט המחוזי.

5. ניהול על-ידי ועדת הבחירות המרכזית

ההצבעה במשאל תתנהל על-ידי הוועדה המרכזית, על-פי חוק הבחירות לכנסת [נוסח משולב], התשכ"ט — 1969, בשינויים המחויבים.

6. תעמולה

על ניהול מערכת התעמולה במשאל יחולו הוראות חוק הבחירות לכנסת (דרכי תעמולה), התשי"ט — 1959, בשינויים המחויבים.

7. מועד המשאל

מועד המשאל ייקבע על-ידי הכנסת. לא נתקבלה החלטה כאמור עד תום 90 יום מתחילתו של חוק זה, ייקבע המועד על-ידי יושב-ראש הוועדה המרכזית.

8. תוצאות המשאל

תוצאות המשאל ינחו את הממשלה בהחלטותיה בעניין התהליך המדיני.

9. ביצוע

שר הפנים ממונה על ביצוע חוק זה.

(5) בסעיף זה —

"השעה עצמו" — חדל למלא את תפקידו כעובד הציבור ודינו כמי שרשות מוסמכת החליטה להשעותו מהתפקיד או כמי שנבצר ממנו זמנית למלא תפקידו.

"עובד הציבור" — כהגדרתו בסעיף 2 לחוק העונשין, התשל"ז — 1977, לרבות שר וסגן שר.

"סירב להשיב" — מי שבחר שלא להשיב באופן ענייני לשאלות החוקר או לחלק מהן; ובלבד שלא ייחשב אדם לעניין סעיף זה כמי ש"סירב להשיב" אם ביקש שהות סבירה כדי להתיעץ עם עורך-דין והחוקר שלל ממנו זכות זו.

(6) שר המשפטים רשאי להתקין תקנות —

(א) לעניין השעיית עובד הציבור, חובותיו וחובותיו בתקופת ההשעיה ובכלל זה תשלום משכורתו או חלקה.

(ב) לעניין ההליכים לפי פסקה (4).

דברי הסבר

הצעת החוק קובעת, שעובד הציבור שאינו נותן לחוקר דין-וחשבון על רכוש וכספים, יראוהו כמי שהשעה עצמו מתפקידו, כאילו הרשות המוסמכת לכך החליטה על השעייתו, והוא יחדל זמנית למלא את התפקיד, עד להגשת כתב אישום נגדו, או עד שהיועץ המשפטי לממשלה יחליט שלא להעמידו לדין. הוגש כתב-אישום נגדו — תהיה ההשעיה כתוקף עד למתן פסק-הדין, אלא אם הורה בית-המשפט אחרת.

הצעת החוק שומרת על זכות החשוד להתייעץ בעורך-דינו. משום כך, סירוב הנחקר להשיב על שאלות, עד אשר תינתן לו הזדמנות להיוועץ בעורך-דינו, לא ייחשב כ"סירוב להשיב", הגורר השעיה, ובלבד שהדחייה המתבקשת היא סבירה. חוקר המבקש למנוע עיכובים בחקירה מסיים זו יוכל להרשות לעורך-דינו של החשוד להיות נוכח בחקירה.

מתרבים המקרים שבהם אנשים הנושאים בתפקידים ממלכתיים וציבוריים, הנחקרים במשטרה בקשר לחשד שמעלו ברכוש או בכספים, שהם אחראים להם בתוקף תפקידם, בוחרים בזכות השתיקה. סעיף 2(2) לפקודת הפרוצדורה הפלילית (עדות) אינו מקנה לנחקר זכות שתיקה מוחלטת, אלא רק כאשר הנחקר סבור כי תשובתו עלולה להפיל. מכאן, שנחקר הבוחר כשתיקה מודה בכך שהסכרים שייתן יביאו להרשתו בדין.

הצעת חוק זו לא באה לשלול את זכות השתיקה, גם לא משר, סגן שר או כל "עובד ציבור". גם להבא יוכלו אלה שלא להשיב על שאלות החוקר. אבל משתיקתם בחקירה יש להוציא מסקנות מינהליות. אין לאפשר לאלה, ששמו מחסום לפיהם, ובכך הודו ששתיקתם אות וסימן לאשמתם, להמשיך במילוי תפקידם הציבורי ולשאת באחריות או לבוא במגע עם נכסים, רכוש וכספים של הציבור.

יב. הצעת חוק סמכויות שעת-חירום (מעצרים) (תיקון — שעת-חירום מיוחדת), התשנ"א — 1991 (הצעת קבוצת חברי הכנסת)

שעליה הכריזה הממשלה משיקולי ביטחון.

(ב) תוקפה של הכרזה על שעת-חירום מיוחדת יפקע כאשר תכריז על כך הממשלה, או בתום שלושה חודשים מההכרזה, אלא אם הוארך תוקפה בהחלטה של הכנסת.

1. החלפת סעיף 1

במקום סעיף 1 לחוק סמכויות שעת-חירום (מעצרים), התשל"ט — 1979¹, יבוא:

"1. תחולה

(א) חוק זה לא יחול אלא בשעת-חירום מיוחדת,

דברי הסבר

מן הראוי כי הסמכות לעצור אדם על-פי צו מעצר מינהלי תחייב רק בשעת-חירום ממש, ומכאן ההצעה שבפנינו.

המונח "שעת-חירום מיוחדת" לעניין מעצרים מינהליים נקבע בתקנות שעת-חירום (מעצרים בשעת-חירום מיוחדת), התשמ"ב — 1982² שתוקפן הוארך בחוק להארכת תוקפן של תקנות שעת-חירום (מעצרים בשעת-חירום מיוחדת), התשמ"ב — 1982³, עד ליום כ"ב באדר התשמ"ג (7 במרס 1983), דהיינו — בתקופה של מלחמת שלום הגליל.

סעיף 1 לחוק סמכויות שעת-חירום (מעצרים), התשל"ט — 1979, חוק שהוא כיום הבסיס המשפטי למעצרים מינהליים בתחומי מדינת ישראל, קובע כי "חוק זה לא יחול אלא בתקופה שקיים במדינה מצב של חירום בחוקף אכרזה לפי סעיף 9 לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח — 1948".

כידוע, ניתנה אזכרה כזו בחודש מאי 1948, ומאז היא עומדת בתוקפה.

¹ ס"ח התשל"ט, עמ' 76.

² ק"ת התשמ"ב, עמ' 1182.

³ ס"ח התשמ"ב, עמ' 278.

יג. הצעת חוק הגליל (תיקון — משק הלול), התשנ"א — 1991 (הצעת חבר הכנסת מ' גולדמן)

(2) במקום הגדרת "משק לול משפחתי" יבוא:

"משק לול" — חקלאי או אגודה שיתופית חקלאית בעלי לול.

2. תיקון סעיף 2

בסעיף 2 לחוק העיקרי, המלה "המשפחתי", בכל מקום — תימחק.

1. תיקון סעיף 1

בסעיף 1 לחוק הגליל, התשמ"ח — 1987¹ (להלן — החוק העיקרי —

(1) בהגדרת "מרום-הגליל", אחרי "הגליל העליון" יבוא "מטה-אשר, רמת-הגולן";

¹ ס"ח התשמ"ח, עמ' 22; התש"ן, עמ' 50.

דברי הסבר

ורמת-הגולן כן שיחולו עליהם הוראות החוק הנוגעות למרום-הגליל.

הצעת חוק זו באה במקום הצעת החוק תת"ק, שהונחה על שולחן הכנסת ביום כ"ג בכסליו התשנ"א, 10 בדצמבר 1990.

יישובי מטה-אשר ורמת-הגולן לא מופיעים בהגדרת "מרום-הגליל" לעניין משק הלול, אף שהם חלק מיישובי הגליל העליון המערבי וקו העימות, וכן לא נכללו קיבוצי הגליל העליון. לכן מוצע להגדיר משק לול כחקלאי או אגודה שיתופית חקלאית בעלי לול, ולצרף את יישובי מטה-אשר

יד. הצעת חוק שירות ביטחון [נוסח משולב] (תיקון — שירות לעידוד הצמיחה במשק).

התשנ"א — 1991

(הצעת חבר הכנסת רע' כהן)

בתקנות כי התקופה של שלושת החודשים האחרונים לשירותו הסדיר של יוצא-צבא תוקדש לפעילות שתכליתה לעודד את הצמיחה במשק.

(ב) בתקנות כאמור רשאי שר הביטחון לקבוע סוגי הפעילות ואת ענפי המשק שמן הראוי לעודד את צמיחתם וכן את ההסדרים והמשטר שיונהגו בשירות כאמור.

1. הוספת סעיף 21א

אחרי סעיף 21 לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו—1986 (להלן — החוק העיקרי), יבוא:

"21א. שירות לעידוד הצמיחה במשק

(א) שר הביטחון רשאי, בהתייעצות עם שר האוצר ובאישור ועדת החוק וביטחון של הכנסת, לקבוע

דברי הסבר

כוח-האדם של הצבא להגשמת מטרות שאינן ביטחוניות טהורות בלבד; לפיכך, מוצע בואת כי כאשר המשק נמצא בקיפאון וצורכי הכלכלה במדינה מחייבים ידים עובדות — ניתן יהיה להיעזר בכוחות זה"ל, הפנויים, למטרות אלה.

הפניית החיילים העומדים לפני השחרור משירות סדיר למטרות אזרחיות אף תועיל להסתגלות קלה וחלקה יותר של החיילים המשוחררים לחייהם האזרחיים.

בשנים האחרונות גדל היקף המחזוריים המתגייסים לצה"ל. מאידך גיסא, צורכי כוח-האדם של הצבא הצטמצמו והפכו לאיכותיים ולמקצועיים יותר.

היעוד הלאומי של צה"ל כולל, לצד המטרות הצבאיות-הביטחוניות, גם מטרות חינוכיות והתיישבותיות — שתכליתן, במשולב, היא להאדיר את החוסן הביטחוני של מדינת ישראל. בהתאם לצורכי השעה, ניתן להפנות חלק ממשאבי

טו. הצעת חוק זכויות, הקלות ופטורים, התשנ"א — 1991

(הצעת חבר הכנסת צ' ביטון)

- (1) ההכנסה של הזכאי וכן זוגו;
- (2) מצבו המשפחתי, הבריאותי והנפשי של הזכאי, וגילו;
- (3) מקום מגורים ביישוב פיתוח, באזור ספר, בשכונת שיקום וכדומה.

4. שמירה

האמור בחוק זה לא יחול —

- (1) על הסיוע הניתן לעולים חדשים במסגרת "סל הקליטה", בלבד;
- (2) על הקלות שנקבעו בחוק אזור סחר חופשי באילת (פטורים והנחות ממסים), התשמ"ה—1985.

5. תחילה והוראות מעבר

תחילתו של חוק זה בתום שישה חודשים מפרסומו (להלן — מועד התחילה), ואולם מי שהגיש בקשה ועמד בכל התנאים שנקבעו לפי כל חיקוק שנגשלת תוקפו לפי חוק זה

1. איסור הקלות ללא קריטריונים

לא יהיה תוקף לכל חיקוק ולכל הוראה על-פיה, במידה שהם מעניקים זכות, הקלה או פטור (להלן — הקלות) בתחומים המנויים בסעיף 2, אלא אם נחקקו או ניתנו על-פי אמות-המידה והעקרונות (להלן — קריטריונים) שנקבעו בחוק זה.

2. תחומי ההקלות

ואלה התחומים שבהם יחולו הקריטריונים:

- (1) סיוע בדיוור ובשיכון;
- (2) סיוע בתעסוקה;
- (3) סיוע בחינוך ובלמידה;
- (4) הקלות במסים עירוניים, באגרות, בהיטלים או במסים ממסלחיים (להלן — מיסוי ואגרות).

3. קביעת קריטריונים

ואלה הקריטריונים שעל-פיהם יש לקבוע הקלות:

¹ ס"ח התשמ"ה, עמ' 204.

ובלבד שניתן לתת אותה לו בתוך שישה חודשים ממועד התחילה.

6. ביצוע ותקנות

שר האוצר ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל עניין הנוגע לביצועו.

או מכוחו, או שאושרה וזאתו לפי חיקוק כאמור, או שהחל לקבל הקלה לפי חיקוק כאמור לפני מועד התחילה —

- (1) אם היתה זו הקלה עתית — ימשך לקבלה שישה חודשים לאחר מועד התחילה;
- (2) אם היתה זו הקלה חד-פעמית — יקבל אותה

דברי הסבר

למשל, עולים חדשים פטורים מתשלום אגרת טלוויזיה ורדיו לשלוש שנים מיום עלותם ארצה, אך קשישים ומקבלי הכנסות הכנסה — זכאים לפטור של מחצית האגרה בלבד. מדוע?

ועוד בנושא הכאוב ביותר, סיוע בדיר: מדוע זכאי עולה חדש לסיוע בדיר יותר מאזרח ותיק חסר דיר? מה פשעו של הוותיק שהוא מקבל הלוואת משכנתה רק כמחצית מעולה חדש ובתנאים פחות טובים של ריבית, הצמדה והחזר?

ובתחום שונה — הסיוע לתלמידי ישיבות, לפי קריטריונים לא ברורים, שקשורים רק בסיבות פוליטיות-קואליציוניות, אינו עומד בשום קנה-מידה ממלכתי ומסרי.

לפי החוק המוצע יקבלו גם עולים חדשים וגם בחורי ישיבות, כמו כלל הציבור, סיוע בתחומים האמורים, אבל לפי קנה-מידה הוגנים, צודקים ורלבנטיים.

בחוק נכללו הוראות מעבר, הבאות להבטיח כי בתוך פרק זמן של כשנה לא יישללו מזכאים הקלות שניתנו להם לפני תחילת החוק.

באחרונה אנו עדים לעשרות חוקים, תקנות וכללים המעניקים זכויות, פטורים, הנחות, הקלות והטבות לעולים חדשים, לבחורי ישיבות, לתושבי התנחלויות ועוד ציבורים ואוכלוסיות כיוצא באלה.

לפי חוקים אלה מוענקים כספי ציבור וזכויות כאלה ללא הבחנה בין בעלי מעמד כלכלי איתן לבין חלשים ונוקעים; ללא הבחנה בין קשישים וגמלאים לבין אנשים במיטב שנותיהם ובריאותם; ללא הבחנה בין אוכלוסיות מצוקה, ביישובי פיתוח וספר ובשכונות לבין אוכלוסיות חזקות באזורים ובשכונות מגורים מבוססים.

הענקת זכויות וכספי ציבור כאמור לפי קריטריונים שאינם שווים, הוגנים וסבירים מנוגדת גם להחלטות של בג"ץ בעניין זה, לעקרונות מוסר וצדק ולעקרונות של מינהל ומימשל תקינים.

בהצעת החוק הזו נשמרות זכויותיהם של עולים חדשים המוענקות בסל הקליטה הראשוני הניתן להם מייד עם הגיעם ארצה. מעבר לאותו סל קליטה, אין כל הצדקה להעדיף עולים חדשים על-פני אזרחים ותיקים הסובלים זה עשרות שנים מחוסר דיר, מאבטלה ומקשיים בחינוך ובלמידים ומתקשים לסיים את החודש בגלל אגרות והיטלים למיניהם.

טז. הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון הגדרת תקופת שירות), התשנ"א — 1991

(הצעת חבר הכנסת "צבן)

התש"ל — 1970, במקום הגדרת "תקופת שירות" יבוא "תקופת שירות" — תקופת שירות רצופה.

1. תיקון סעיף 1 לחוק שירות המדינה (גמלאות) [נוסח משולב].

דברי הסבר

המצב החוקי הקיים פוגע קשות בזכויותיהם של גמלאים, שהחלו בעבודתם בטרם מלאו להם 18 שנים, או שפעלו פעילות מיוחדת המזכה בהגדלת תקופת השירות (כגון — פעילות ציונית בגולה וכו') רק משום שעשו זאת בטרם מלאו להם 18 שנים.

גם הממשלה הכירה בעוול הנגרם לגמלאים אלה, וכללה את התיקון הנ"ל באחת מהצעות החוק שלה (תיקון מס' 32 לחוק הגמלאות), אולם חקיקה זו מתעכבת. משום שהממשלה מחזיקה בתיקון זה כ"בן ערובה" כנגד תיקונים מסוימים המוצעים על-ידה.

ראוי אפוא לתקן את העוול ולא לתלות תיקון מוצדק זה בעניינים אחרים.

זכאות לגמלאות מכוח חוק שירות המדינה (גמלאות) ניתנת לפי משך תקופת העבודה בשירות המדינה, המכונה "תקופת שירות". "תקופת שירות" בחוק העיקרי מוגדרת כ"תקופת שירות רצופה, שחלה לאחר שהעובד הגיע לגיל 18". לפי זה תקופת עבודה בשירות המדינה בטרם הגיע העובד לגיל 18 שנים אינה מוכרת לצורך גמלאות.

סעיף 100(ב) לחוק מעניק לנציג שירות המדינה את הסמכות להגדיל, במקרים מיוחדים, את "תקופת השירות" של עובד לצורך קביעת זכויותיו לגמלה, וזאת על פי תנאים שקבעה הממשלה באישור ועדת העבודה והרווחה של הכנסת. על-פי זה נקבעו קריטריונים שונים להגדלת תקופת השירות, כגון — פעילות ציונית בחוץ-לארץ, אסירי ציון, אות על-ה, מלחמה כנאצים, מצב בריאות, שכול וכיוצא באלה. הגדלת תקופת השירות מהטעמים הללו היא בשיעורים שונים.

יז. הצעת חוק רשות הדואר (תיקון מס' 3), התשנ"א — 1991

1. תיקון סעיף 117א
בסעיף 117א(א) לחוק רשות הדואר, התשמ"ו — 1986,¹
אחרי "אגרות" יבוא "ארגונות", ואחרי "למדינה" יבוא "או
לרשות מקומית".
גרסה א'
תחילתו של חוק זה ביום י"ז בניסן התשנ"א (1 באפריל
1991).
גרסה ב'
2. תחילה ותוקף
תחילתו של חוק זה ביום י"ז בניסן התשנ"א (1 באפריל
1991). ותוקפו עד יום כ"ד בטבת התשנ"ב (31 בדצמבר
1991).
2. תחילה

¹ ס"ח התשמ"ו, עמ' 97; התש"ן, עמ' 121 ו-128.

יח. הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 33), התשנ"א — 1991

1. תיקון סעיף 1
בסעיף 1 לחוק התכנון והבנייה, התשכ"ה — 1965¹ (להלן
— החוק העיקרי) —
(1) לפני הגדרת "בטיחות הטיסה" יבוא:
"אדריכל רשוי" — כמשמעותו לפי חוק
המהנדסים והאדריכלים;
(2) במקום הגדרת "הנדסאי" יבוא:
"הנדסאי" — כמשמעותו בחוק המהנדסים
והאדריכלים, והוא רשום בפנקס ההנדסאים
והטכנאים המוסמכים כהנדסאי בניין או כהנדסאי
אדריכלות;
(3) אחרי הגדרת "הקלה" יבוא:
"חוק המהנדסים והאדריכלים" — חוק
המהנדסים והאדריכלים, התשי"ח — 1958;²
"מהנדס הוועדה" — מהנדס הוועדה המקומית
לתכנון ולבנייה.
2. תיקון סעיף 145
בסעיף 145 לחוק העיקרי —
(1) אחרי סעיף קטן (א), יבוא:
"(א) הרוצה להגיש בקשה להיתר לעבודה או
לשימוש, ימציא למהנדס הוועדה בקשה
לקבלת מידע שפרטיו דרושים לעניין
ההיתר; הבקשה תוגש בטופס שפרטיו
ונספחיו נקבעו בתקנות."
(2) בסעיף קטן (ד), בסופו יבוא: "ואולם אם הוגשה

- בקשה להיתר לפי פרק ה', חודיע רשות הרישוי
למבקש את פירוט החיובים בתוך שבועה ימים."
3. תיקון סעיף 157
בסעיף 157 לחוק העיקרי —
(1) אחרי סעיף קטן (ה) יבוא:
"(ה) רשות מאשרת רשאית לתת אישור לפי סעיף זה, אם
שוכנעה כי המבנה נושא הבקשה נכונה בהתאם
להיתר הבנייה, למעט פרטים הטעונים השלמה
אשר לא הושלמו כמועד הגשת הבקשה מטעמים
שפורטו על-ידי מבקש הבקשה, אך הוא ראוי
לשימוש גם לפני השלמתם של אותם פרטים; שר
הפנים יקבע בתקנות את נוסח הבקשה לפי פסקה
זו, יגדיר מהו מבנה הראוי לשימוש לעניין סעיף
זה, ויקבע את התנאים או הערכויות שיידרש מבקש
אישור למלא או ליתן כדי להבטיח השלמת המבנה
בהתאם להיתר הבנייה, אם קיבל אישור לפני
שהבנייה הושלמה בהתאם להיתר.
(2ה) על מבנה שנבנה לפי היתר שניתן לפי הוראות פרק
ה' יחולו הוראות אלה:

- (1) בקשה לרשות מאשרת לתת אישור לפי סעיף
זה תוגש בחתימת המורשה להיתר
כמשמעותו בפרק ה' שערך את הבקשה
להיתר, ויצורף לה תצהיר של המורשה
להיתר, שבו יצוין כי המבנה נושא הבקשה
נבנה בהתאם להיתר הבנייה וכי הוא ראוי
לשימוש; נתמנה כאחראי על ביקורת הבנייה
מורשה להיתר שלא ערך את הבקשה להיתר,
יחתום גם הוא על הבקשה לרשות המאשרת
ועל התצהיר;

¹ ס"ח התשכ"ה, עמ' 307.
² ס"ח התשי"ח, עמ' 108.

158 יד. תחולת הפרק

מורשה להיתר, רשאי להגיש בקשות לפי פרק זה, להיתרים לעבודות ולשימושים הטעונים היתר לפי סעיף 145, למעט עבודות או שימושים אלה:

(1) עבודה או שימוש הכוללים הקלה או שימוש חורג בנכס;

(2) עבודה או שימוש בנכס שלא ניתנה להם הסכמה של כל בעלי הזכויות בנכס שחתומותיהם דרושות לפי תקנות שהתקין שר הפנים לעניין בקשות להיתרים;

(3) עבודה או שימוש בשטח, שבתוכנית החלה עליהם לא נמצאים הפרטים שקבע שר הפנים בתקנות;

(4) עבודה או שימוש בנכס או בשטח שלגביהם נקבע בתוכנית כי הם מיועדים לשימוש;

(5) היתר לבנייה, של מבנה למגורים או לתעשייה, ששטחו הבנוי הכולל המבוקש עולה על 10,000 מ"ר, ובלבד שאינו נמנה עם המפורטים בפסקה (7);

(6) היתר לבנייה, של מבנה שאינו למגורים או לתעשייה, ששטחו הבנוי הכולל המבוקש עולה על 7,000 מ"ר, ובלבד שאינו נמנה עם המפורטים בפסקה (7);

(7) היתר לעבודה או לשימוש לגבי —

(א) אגם אגירה;

(ב) איצטדיון;

(ג) אתר כרייה וחציבה;

(ד) אתר לטיפול או לסילוק פסולת מוצקה;

(ה) אתר לטיפול או לסילוק פסולת רעילה;

(ו) בית-חולים;

(ז) דרך ציבורית הכוללת מחלף, חפיר, גשר או סוללת עפר, למעט דרך ציבורית הכלולה בתוכנית מפורטת, החלה באזור שנועד בתוכנית מתאר לתעשייה;

(ח) מעגן או מעגנה;

(ט) מפעל לייצור חומרי הדברה, אריזתם או אחסנתם;

(י) מפעל לטיהור שפכים;

(יא) מפעל ליציקה, למתכות או לציפוי מתכות;

(יב) מפעל לתעשייה כימית או האחסנה הכרוכה בה;

(יג) מפעל לתעשייה פטרוכימית או האחסנה הכרוכה בה;

(2) הרשות המאשרת תיתן את האישור בתוך עשרה ימים מיום שהוגשה לה הבקשה, אלא אם כן הודיעה בכתב בתוך המועד האמור לחברה, לספק המים או למנהל, כי לא התקיימו התנאים הקבועים בחוק ובתקנות לצורך חיבור המבנה לחשמל, למים או לטלפון, לפי העניין, ותפרטם; העתק מההודעה יישלח למורשה להיתר;

(3) לא נתנה הרשות המאשרת אישור בתוך המועד האמור בפסקה (2), או לא הודיעה על התנגדותה לחיבור כאמור באותה פסקה, ניתן לפנות, לאחר המועד האמור, ישירות לחברה, לספק המים או למנהל ולבקש חיבור המבנה כאמור, ובלבד שיתקיימו גם בבקשה זו הוראות פסקה (1); עשה כן, ניתן יהיה לחבר את המבנה לחשמל, למים או לטלפון, לפי העניין, גם בלא אישור הרשות המאשרת, אלא אם כן קיימת מניעה אחרת לפי כל דין, והרשות המאשרת או מי שנתבקש לחבר את המבנה לחשמל, למים או לטלפון, הודיעו על כך בכתב למבקש החיבור.

(2) במקום סעיף קטן (ז), יבוא:

"(ז) הרואה עצמו נפגע על-ידי סירוב לתת אישור לפי סעיף זה או על-ידי הוראה כאמור בסעיף קטן (ז), רשאי לערור לפני רשות הרישוי המחזיח בתוך שבעה ימים מהיום שבו הודע לו על הסירוב או ההוראה: רשות הרישוי המחזיח תיתן החלטתה בערר בתוך שלושים ימים מיום שהוגש לה, ובלבד שניתנה הזדמנות לרשות המאשרת להציג עמדתה בפניה."

4. הוספת פרק ה'3

אחרי פרק ה'2 לחוק העיקרי, יבוא:

"פרק ה'3: רישוי באמצעות מורשה להיתר

סימן א': תחולה ומידע נדרש להיתר

158 יג. הגדרות

בפרק זה —

"חוק ההתגוננות האזרחית" — חוק ההתגוננות האזרחית, התשי"א — 1951³;

"חוק שירותי הכבאות" — חוק שירותי הכבאות, התשי"ט — 1959⁴;

"מורשה להיתר" — כמשמעותו בסימן ב';

"מבנה פשוט" — כמשמעותו בתקנות לפי חוק המהנדסים והאדריכלים;

"הרשם" — מי שהוסמך לנהל את פנקס המהנדסים והאדריכלים מכוח חוק המהנדסים והאדריכלים.

³ ס"ח התשי"א, עמ' 78.
⁴ ס"ח התשי"ט, עמ' 199.

(יד) מפעל לתעשיית דשנים, או האחסנה הכרוכה בה;

(טו) משחטה;

(טז) נמל;

(יז) נמל תעופה;

(יח) סכר;

(יט) עורק אספקת המים הארצית;

(כ) תחנת אוטובוסים מרכזית;

(כא) תחנת כוח;

(כב) מפעל או עסק שקבע שר הפנים בתקנות, בהתייעצות עם השר לאיכות הסביבה ובאישור ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת;

(8) היתר לעבודה מצומצמת כפי שקבע שר הפנים בתקנות.

158טו. מידע ותנאים

(א) הוגשה בקשה למידע בידי מורשה להיתר, וצוין בה כי המידע מבוקש לצורך הגשת בקשה להיתר לפי פרק זה, יעביר מהנדס הוועדה העתק מהבקשה ומנספחיה —

(1) לכל גוף או רשות שאישור או מידע מהם דרושים לפי כל דין, וכן לכל רשות אחרת שהשר קבע בתקנות;

(2) לרשות הכבאות לפי חוק שירותי הכבאות (להלן — רשות הכבאות); חובה זו לא תחול לגבי מבנים שקבע שר הפנים בתקנות;

(3) לרשות המוסמכת לפי חוק ההתגוננות האזרחית; חובה זו לא תחול לגבי מבנים שקבעו שר הביטחון ושר הפנים בתקנות.

(ב) גוף או רשות שקיבלו העתק של בקשה לאישור או לקבלת מידע להיתר כאמור בסעיף 145(א) (להלן — מידע להיתר), ימציאו למהנדס הוועדה את התנאים למתן האישור או המידע המבוקש בתוך חמישה-עשר ימים מיום שהומצא להם העתק הבקשה, ויכול שגוף או רשות כאמור ימציאו מראש למהנדס הוועדה, מידע או תנאים לגבי סוגים של בקשות להיתר.

158טז. מסירת מידע להיתר

מהנדס הוועדה ימסור, בכתב, למבקש מידע להיתר, בתוך שלושים ימים מיום הגשת הבקשה, את המידע הנדרש וכן את התנאים והמגבלות החלים על הנכס או על העבודה או השימוש המבוקשים לפי כל תוכנית ובהתאם לתנאים שקבעו ועדות התכנון לפי חוק זה, וכן את המידע כפי שמסרה לו כל רשות.

158יז. מסירת מידע במישרין

מבקש מידע להיתר רשאי להודיע למהנדס הוועדה, כי הוא אחראי אישית לקבלת המידע מגוף או מרשות לפי סעיף 158טו(ב); קיבל המבקש, לפי פנייתו, מידע מגוף או מרשות כאמור, יעביר העתק ממנו למהנדס הוועדה.

158יח. תקנות בדבר מסירת מידע

שר הפנים רשאי לקבוע בתקנות דרכי מסירת מידע להיתר מרשות למבקש, בין במישרין ובין באמצעות מהנדס הוועדה.

158יט. הארכת מועדים

שר הפנים, באישור ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת, רשאי לקבוע בתקנות לגבי סוגים של מבנים כפי שיקבע בתקנות, מועדים ארוכים מאלה הקבועים בסעיפים 158טו ו-158טז, ובלבד שלא יעלו על שלושים ימים נוספים.

158כ. תוקפו של מידע להיתר

(א) מידע להיתר התואם הוראות כל דין ושנמסר למגיש הבקשה, יעמוד בתוקפו במשך שנה מיום מסירתו למבקש, ולא ניתן יהיה לשנותו, להוסיף עליו או לגרוע ממנו; הוראה זו לא תחול —

(1) לגבי תנאים שנקבעו לפי סעיף 78 ופורסמו ברשומות או שנמסרה עליהם הודעה אישית לבעלי הנכסים שעליהם חלים התנאים כאמור;

(2) לגבי הוראות שנקבעו בתוכנית שהופקדה או שאושרה באותה שנה;

(3) אם חל שינוי בדין שיש בו כדי לשנות לגבי ההיתר.

(ב) אין באמור בסעיף קטן (א) כדי למנוע תיקון טעות לשונית-טכנית, פליטת קולמוס, השמטה מקרית, טעות הדפסה, שיבוש של העתקה, טעות אריחמטית בחישוב וכיוצא באלה, ובלבד שהתיקון ייעשה מייד לאחר גילוי הטעות, והודעה בכתב על כך תימסר מייד למגיש הבקשה למידע להיתר.

סימן ב': רישוי מורשים להיתר

158כא. תעודת מורשה להיתר לאדריכל רשוי

הרשם ייתן תעודת מורשה להיתר לאדריכל רשוי, לפי בקשתו, אם הוכיח להנחת דעתו של הרשם כי הכין, בתור אדריכל רשוי, במשך חמש שנים לפחות, בקשות להיתרי בנייה בישראל, במספר ובהיקף שקבעו שר הפנים ושר העבודה והרווחה בתקנות; ובלבד שבחמש השנים שקדמו להגשת הבקשה הוא לא הורשע בעבירה שבנסיבות העניין יש עמה קלון, בעבירה לפי פרק י' או בעבירה פלילית לפי סימנים ד' ו-ה' לפרק ט' לחוק העונשין, התשל"ז — 1977.⁵

158כב. ניהול פנקס

הרשם ינהל פנקס של המורשים להיתר; צורת הפנקס, סדרי הרישום בו וניהולו ייקבעו בתקנות שיחקן שר העבודה והרווחה בהסכמת שר הפנים.

158כג. ביטול תעודה שניתנה שלא כדין

נוכח הרשם כי ניתנה תעודה של מורשה להיתר בלא שהתקיימו התנאים הנדרשים להיתר, רשאי הוא לבטל את התעודה לאחר שנתן לבעליה הזדמנות להשמיע טענותיו.

158כד. בקשה לתעודת מורשה להיתר

בקשה לתעודת מורשה להיתר לפי סימן זה תוגש לפי טופס ובצירוף נספחים, כפי שייקבע בתקנות.

סימן ג': סדרי הרישוי

158כה. בקשה להיתר

בקשה להיתר תיערך ותיחתם בידי מורשה להיתר וכן תיחתם בידי המבקש, יצוין בה שמו של המהנדס האחראי לתכנון שלר הבניין, ושמו של המהנדס האחראי לביצוע השלד, ובמבנה פשוט — שמו של המהנדס או ההנדסאי האחראי לביצוע השלד, ויצורף לה תצהיר של מבקש ההיתר המפרט את ענייניו בנכס וכן המסמכים שנקבעו בתקנות, כשהם ערוכים וחתומים בידי מי שרשאי או חייב לחתום עליהם לפי תקנות שהתקין שר הפנים לעניין בקשות להיתרים, לרבות החתימות של כל בעלי הזכויות בנכס שחתימותיהם דרושות לפי אותן תקנות.

158כו. הצהרת מורשה להיתר

(א) לבקשה להיתר יצורף תצהיר מאת המורשה להיתר, הקובע כי הבקשה תואמת כל אלה:

(1) הוראות חוק זה והתקנות לפיו תוך ציון מפורש של סעיף 158ד;

(2) התוכניות החלות בשטח שהבקשה מתייחסת אליו;

(3) התנאים שהתנתה כל רשות והמידע שנמסר כאמור בסעיפים 158טז ו-158ז;

(4) תקנות לפי חוק ההתגוננות האזרחית;

(5) תקנות לפי חוק שירותי הכבאות ולפי חוק הבטיחות במקומות ציבוריים, התשכ"ג—1962⁶;

(6) תקנות חברת החשמל לישראל בע"מ או חברת החשמל מחוז ירושלים בע"מ, לפי העניין, לגבי חשמל, ככל שהן נוגעות למבנה שלגביו מבוקש ההיתר;

(7) תקנות לפי החוק למניעת מפגעים, התשכ"א—1961⁷.

(ב) מורשה להיתר רשאי לסייג את הצהרתו ולציון כי

אינה חלה על פלוני שלא נבדק על-ידו מחמת שאינו בתחום מומחיותו, ובלבד שצירף לבקשה להיתר תצהיר החתום בידי מי שהוא מורשה לפי כל דין לתכנן את אותו תחום, ולפיו התקיימו לגבי אותו תחום, הוראות סעיף קטן (א), ככל שהן נוגעות לעניין.

(ג) הסתמך המורשה להיתר בעניין פלוני על מידע שקיבל לפי סעיף 158ז, שלא באמצעות מהנדס הוועדה, יציין זאת בתצהירו, בצירוף פרטי המקור והאסמכתה למידע האמור.

(ד) לבקשה להיתר יצורף גם תצהיר של המהנדס או, לגבי מבנה פשוט — של הנדסאי הבניין, האחראי לתכנון שלר הבניין ולעריכת החישובים הסטטיים, שבו יצוין כי הוא תכנן את שלר הבניין וערך את החישובים הסטטיים לפי הכללים והרמה המקצועית הנהוגים בעת הגשת הבקשה ושנתקיימו לגביהם הוראות כל דין הנוגע לעניין.

158כז. אחריות לתכנון ולביצוע

(א) המורשה להיתר יישא באחריות כוללת לגבי תכנון המבנה נושא הבקשה, להתאמת תכנון המבנה להוראות כל דין ולהוראות התוכניות החלות על השטח שלגביו הוגשה הבקשה להיתר ולכל הוראה אחרת שנקבעה בפרק זה ולפיקוח עליון על ביצוע הבנייה, לרבות התאמתה לתוכניות כאמור ולהיתר.

(ב) מתכנן שלר הבניין נושא ההיתר יישא באחריות כוללת לתכנון השלד לפי הוראות כל דין, וכן יקיים פיקוח עליון על ביצוע עבודות השלד, בכפוף לאמור בסעיפים קטנים (ג) ו-(ד).

(ג) הקבלן הראשי האחראי לביצוע העבודה חב באחריות לביצוע הבנייה לפי ההיתר ולא יכוחה, לרבות אחריות לקיום פיקוח מלא וביקורת על הביצוע, נוסף על האחריות הכוללת של המורשה להיתר ושל מתכנן שלר הבניין, כאמור בסעיפים קטנים (א) ו-(ב), ואולם יכול שהמורשה להיתר, מתכנן השלד, או מתכננים אחרים אשר נטלו חלק בתכנון תחום בתחומי מומחיותם, יהיו אחראים גם לפיקוח מלא וביקורת על הביצוע של התחום שתכננו, אם הוסכם על כך בינם ובין הקבלן הראשי האחראי לביצוע הבנייה, וכפי שיוסכם; הודעה על הסכם כאמור תימסר למהנדס הוועדה המקומית.

(ד) לא תחול אחריות כאמור בסעיפים קטנים (א) ו-(ב) על המורשה להיתר או על מתכנן שלר הבניין, לפי העניין, לגבי תחום מתחומי הבנייה, העבודה או השימוש נושא הבקשה אשר תוכננו בידי מומחה לדבר, ובלבד שהוא מורשה לפי כל דין לגבי התחום שהוא תכנן, והאחריות לתכנון ולפיקוח עליון על הביצוע בתחום האמור תהיה על אותו מומחה לדבר בשינויים המחריכים, וניתנו ההצהרות המתאימות לפי סעיף 158כו(ב).

(ה) שר הפנים יקבע בתקנות, באישור ועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת, מהו פיקוח עליון לעניין סעיף זה.

⁶ ס"ח התשכ"ג, עמ' 2.
⁷ ס"ח התשכ"א, עמ' 58.

כאמור בסעיף 158ל, ולא החליטה רשות הרישוי כאמור בסעיף 158לג, יראו את הבקשה להיתר, בכפוף להוראות אותו סעיף, כאילו אושרה כעבור עשרה ימים ממועד התשלום או מתן התחייבות כאמור — אם הבקשה להיתר היתה לבניית בית מגורים, וכעבור חמישה-עשר ימים — לגבי עבודות ושימושים אחרים.

158לג. סירוב לתת היתר

(א) רשות הרישוי המקומית רשאית, בהחלטה מנומקת בכתב, לקבוע בתוך המועדים האמורים בסעיף 158ל או בסעיף 158לב —

(1) כי הבקשה להיתר אינה תואמת את המידע המוקדם או כל הוראה, תוכנית, תנאי או תקנה, המפורטים בסעיף 158כו;

(2) כי הבניין המוצע אינו ראוי לאישור בשל היותו חורג באופן בולט מסביבתו או בשל חשש כי יהווה מפגע לסביבתו, ובלבד שרשות הרישוי הודיעה מראש בעת מסירת המידע להיתר, כי בשל ייחודו של המקום היא עשויה לבחון את התאמת הבניין או היותו מפגע לסביבתו כאמור בפסקה זו.

(ב) רשות הרישוי המקומית תודיע על החלטתה כאמור בסעיף קטן (א) למורשה להיתר בתוך המועדים האמורים בסעיף 158ל.

158לד. ערר על סירוב לתת היתר

(א) הודיעה רשות הרישוי המקומית על החלטה כאמור בסעיף 158לג, רשאי המורשה להיתר, בתוך שלושים ימים לאחר המצאת ההחלטה לידי, לערר עליה לפני רשות הרישוי המחוזית; העתק מן הערר יגיש למנהלס הוועדה.

(ב) רשות הרישוי המחוזית שאליה הוגש ערר כאמור בסעיף קטן (א), תיתן החלטתה בערר בתוך חמישה-עשר ימים מיום הגשת הערר, ובלבד שהוכח להנחת דעתו של יושב-ראש רשות הרישוי המחוזית, כי העתק מהערר הומצא למנהלס הוועדה, וכי הוא הוזמן להשמיע את עמדתו בפני רשות הרישוי המחוזית.

158לה. ביטול היתר

על היתר לפי סימן זה יחולו, בשינויים המחויבים, הוראות סעיף 158א.

סימן ד': הליכים נגד מורשה להיתר

158לו. ועדת בירור

(א) מורשה להיתר שנתן הצהרה בקשר להיתר או בקשר לסעיף 157א(2) ביודעו שאינה תואמת את דרישות החוק, התקנות או התוכניות החלות על נכס שלגביו הגיש בקשה או פרטים מן המידע להיתר, רשאית ועדת בירור שמינה שר המשפטים להחליט על אחד או יותר מאלה:

(1) להשעות לתקופה שתקבע את התעודה של מורשה להיתר או לבטלה;

158כח. עיכוב היתר בידי הג"א

הרשות המוסמכת לפי חוק ההתגוננות האזרחית רשאית להודיע למנהלס הוועדה, כי אין לתת את ההיתר המבוקש בנימוק שהבקשה אינה תואמת את הוראות חוק ההתגוננות האזרחית והתקנות או ההוראות שניתנו לפיו; הודעה כאמור תינתן למנהלס הוועדה בתוך שבעה ימים מיום שנמסר לה העתק מהבקשה ומנספחיה לפי סעיף 158טו; העתק מן ההודעה יומצא למבקש.

158כט. עיכוב היתר בידי רשות כבאות

רשות הכבאות רשאית להודיע למנהלס הוועדה, כי אין לתת את ההיתר המבוקש בנימוק שהבקשה אינה תואמת את הוראות חוק שירותי הכבאות או את הוראות חוק הבטיחות במקומות ציבוריים, התשכ"ג—1962, או את התקנות לפיהם; הודעה כאמור תינתן למנהלס הוועדה בתוך שבעה ימים מיום שנמסר לה העתק מהבקשה ומנספחיה; העתק מן ההודעה יומצא למבקש.

158ל. מתן ההיתר

(א) הוגשה בקשה להיתר בצירוף תצהיר ומסמכים כאמור בסעיף 158כז ושולמו האגרות, ההיטלים והתשלומים האחרים שמגיש הבקשה להיתר חייב בהם בשל הבקשה האמורה, ולא החליטה רשות הרישוי כאמור בסעיף 158לג, תיתן לו רשות הרישוי את ההיתר המבוקש בתוך עשרה ימים מיום התשלום האחרון — לגבי בניית בית מגורים, ובתוך חמישה-עשר ימים מיום התשלום האחרון — לגבי עבודות ושימושים אחרים.

(ב) הוטלה לפי כל דין על הוועדה המקומית, לעניין מתן ההיתר, חובת התייעצות עם גוף או רשות, יקיים אותה מנהלס הוועדה תוך המועד האמור בסעיף קטן (א), ורשות הרישוי תחליט בעניין מתן ההיתר בשם לב להתייעצות שקיים מנהלס הוועדה כאמור.

158לא. תשלומים על-פי חישוב

לא הודיעה רשות הרישוי למבקש ההיתר את פירוט האגרות, ההיטלים והתשלומים האחרים שהוא חייב בהם (להלן — התשלומים), במועדים הקבועים בסעיף 158טו, רשאי המבקש לחשב את התשלומים לפי מיטב ידיעתו ולשלםם או לתת התחייבות לתשלומם, בצירוף ערבות להבטחת קיומה, ויראו תשלום או מתן התחייבות כאמור, כאילו נעשו כדין כל עוד לא הודיעה רשות הרישוי למבקש על פירוט אחר, והוראות חוק הרשויות המקומיות (ריבית והפרשי הצמדה על תשלומי חובה), התש"ס—1980⁸, יחולו על תשלומים אלה, בשינויים המחויבים לפי העניין; שר הפנים יקבע בתקנות את נוסח ההתחייבות ואת הפרטים בעניין הערבות להבטחת קיומה.

158לב. אישור ההיתר

שולמו התשלומים או ניתנה התחייבות וערכות

⁸ ס"ח תש"ס, עמ' 46.

ותודיע על החלטתה המנומקת למורשה להיתר, לרשות הרישוי הנוגעת בדבר, לרשם ולמועצת ההנדסה והאדריכלות.

158מא. ערעור

(א) רשות הרישוי או המורשה להיתר רשאים, בתוך שלושים ימים מיום שקיבלו הודעה על החלטת ועדת הבירור לפי סעיף 158מ או ההשעיה הזמנית לפי סעיף 158ל, לערער עליה לפני בית-המשפט המחוזי.

(ב) בית-המשפט רשאי להחליט על עיכוב ביצוע החלטה של ועדת הבירור על-פי בקשת המורשה להיתר.

(ג) כבאו להכריע בערעור רשאי בית-המשפט לקבל או לדחות את הערעור, כולו או מקצתו, לשנות את ההחלטה של ועדת הבירור או לבטלה ולתת אחרת במקומה, או להחזיר את ההחלטה עם הוראות לדיון חוזר בוועדת הבירור.

158מב. בקשה חדשה להיתר

(א) מי שוועדת בירור החליטה לבטל את תעודת המורשה או את תעודת האדריכל הרשוי שניתנה לו, יהא רשאי לשוב ולבקשה כעבור חמש שנים מיום הביטול.

(ב) מי שוועדת בירור החליטה לבטל את רישומו בפנקס המהנדסים והאדריכלים, רשאי לשוב ולבקש רישומו מחדש כעבור חמש שנים מיום הפסקת הרישום.

158מג. דין פלילי ודין משמעתי

הליך לפי סימן זה אין בו כדי למנוע, לעכב או לבטל הליך פלילי או הליך משמעתי בשל מעשה או מחלל המשמש עילה להליך לפי פרק זה; הליך פלילי או משמעתי כאמור אין בו כדי לעכב הליך לפני ועדת הבירור."

5. תיקון חוק המרשם הפלילי ותקנת השבים

בתוספת הראשונה לחוק המרשם הפלילי נהקית השבים, התשמ"א — 1981¹⁰, אחרי פרט (כט) יבוא:

"(ל) הרשם לפי חוק המהנדסים והאדריכלים, התשי"ח — 1958, לעניין רישוי מורשים להיתר לפי חוק ההגנה והבטיחה, התשכ"ה — 1965."

6. תחילה

(א) תחילתו של חוק זה שישה חודשים מיום פרסומו, למעט האמור בסעיף קטן (ב).

(ב) תחילתו של סעיף 157א(1), כנוסחו בסעיף 3 — שלושה חודשים מיום פרסומו של חוק זה.

7. פרסום

חוק זה יפורסם ברשומות בתוך שלושים ימים מיום קבלתו בכנסת.

(2) להתלות לתקופה שתיקבע את תעודת האדריכל הרשוי או להפסיק את הרישום בפנקס המהנדסים והאדריכלים לתקופה שתיקבע;

(3) לבטל את תעודת האדריכל הרשוי או לבטל את הרישום בפנקס המהנדסים והאדריכלים.

(ב) בוועדת בירור יהיו:

(1) מי שהוא כשיר להתמנות שופט של בית-המשפט המחוזי — מתוך רשימה שערך שר המשפטים בהתייעצות עם לשכת עורכי-הדין בישראל, והוא יהיה היושב-ראש;

(2) שני חברים בלשכה או בארגון כאמור בסעיף (4) לחוק המהנדסים והאדריכלים (להלן — הארגון), הכשירים להיות מורשים להיתר — מתוך רשימה של אדריכלים שהמליץ עליהם הארגון;

(3) אדריכל שהוא עובד בשירות הציבור, הכשיר להיות מורשה להיתר — מתוך רשימה של אדריכלים כאמור, שערך הרשם; "שירות הציבור" לעניין זה — כמשמעותו בחוק שירות הציבור (הגבלות לאחר פרישה), התשכ"ט — 1969⁹;

(4) חבר מועצת ההנדסה והאדריכלות, לפי חוק המהנדסים והאדריכלים שהמליצה עליו המועצה.

158לו. סדרי עבודת הוועדה

(א) שר המשפטים יקבע בתקנות את סדרי העבודה של ועדות הבירור, ובהתייעצות עם שר האוצר — את התמורה שיקבלו חבריה בעד השתתפותם בישיבות והוצאותיהם.

(ב) הוועדה תקבע את סדרי עבודתה ככל שלא נקבעו בתקנות.

158לח. פנייה לוועדת בירור

בקשה להחליט על נקיטת צעד מהמנויים בסעיף 158לו תוגש לוועדת בירור כאמצעות הרשם בידי רשות הרישוי המקומית או המחוזית, על-פי אחת העילות המפורטות בסעיף 158לו(א) ברישא.

158לט. השעיה זמנית

הוגשה בקשה כאמור בסעיף 158לח, רשאית ועדת הבירור, אם נוכחה כי מן הראוי לעשות כן, להורות על השעיית המורשה להיתר, זמנית, עד למתן ההחלטה הסופית בעניינו.

158מ. החלטת ועדת בירור

לאחר ששמעה ועדת הבירור את טענות רשות הרישוי שפנתה אליה, ולאחר שנתנה למורשה להיתר הזדמנות להשמיע טענותיו, תחליט בעניין

⁹ ס"ח התשכ"ט, עמ' 144.

¹⁰ ס"ח התשמ"א, עמ' 322.

הסתייגויות לחוק הנ"ל

158מד. דיווח לוועדת הפנים

לשם החוק

שר הפנים ידווח אחת לשנה, החל מתום שנה לאחר תחילתו של חוק זה, לוועדת הפנים ואיכות הסביבה של הכנסת, על הפעלתו של פרק זה.

חבר הכנסת א' פורז מציע:

במקום שם החוק יבוא:

"חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 33) (רישוי באמצעות מורשה להיתר), התשנ"א — 1991."

לסעיף 6

חבר הכנסת מ' וירשובסקי מציע:

בכותרת השוליים יבוא "תחילה ותוקף", ובסוף סעיף קטן (א) יבוא "ותוקפו למשך חמש שנים מיום תחילתו".

חבר הכנסת מ' וירשובסקי מציע:

אחרי סעיף 158מג המוצע יבוא:

לסעיף 4

יט. הצעת חוק מלווה המדינה (תיקון מס' 9), התשנ"א — 1991

בסעיף 6(א) לחוק העיקרי, בספא, במקום "מיום הוצאת הסדרה" יבוא "מיום שהופסקה הוצאת הסדרה".

1. תיקון סעיף 1

3. תיקון סעיף 7

בסעיף 7 לחוק העיקרי, במקום "50,000 מיליון שקלים חדשים" יבוא "100,000 מיליון שקלים חדשים".

בסעיף 1 לחוק מלווה המדינה, התשל"ט — 1979¹ (להלן — החוק העיקרי), במקום "40,000 מיליון שקלים חדשים" יבוא "70,000 מיליון שקלים חדשים".

2. תיקון סעיף 6

¹ ס"ח התשל"ט, עמ' 112; התשמ"א, עמ' 86; התשמ"ג, עמ' 218; התשמ"ד, עמ' 27; התשמ"ה, עמ' 167; התשמ"ו, עמ' 30 ועמ' 93; התשמ"ח, עמ' 44 ועמ' 211.

כ. הצעת חוק מלווה קצר מועד (תיקון מס' 5), התשנ"א — 1991

פטור ממס, כולו או חלקו, על ההפרש שבין השווי הנקוב של איגרות החוב לבין מחיר המכירה הראשונה של אותה סדרה על-ידי בנק ישראל או על הריבית המשולמת על איגרות החוב; אין בקביעה כאמור כדי לפגוע באמור בסעיף 6 לחוק מס הכנסה (תיאומים בשל אינפלציה), התשמ"ה — 1985².

1. תיקון סעיף 1

בסעיף 1 לחוק מלווה קצר מועד, התשמ"ד — 1984¹ (להלן — החוק העיקרי), במקום "6,000 מיליון שקלים חדשים" יבוא "10,000 מיליון שקלים חדשים".

2. תיקון סעיף 7

בסעיף 7 לחוק העיקרי —

3. תיקון סעיף 8

בסעיף 8 לחוק העיקרי —

(1) הסימן "(א)" בסעיף קטן (א) — יימחק, ואחרי פסקה (6) יבוא:

"(7) אם נקבע שיעור ריבית של סדרה בתוך טווח של שיעורים — השיעור שנקבע";

(2) סעיף קטן (ב) — בטל.

4. תיקון סעיף 9

בסעיף 9 לחוק העיקרי, במקום "6,000 מיליון שקלים חדשים" יבוא "15,000 מיליון שקלים חדשים".

(1) בסעיף קטן (א), במקום פסקה (2) יבוא:

"(2) המחיר שבו יימכרו איגרות החוב לבנק ישיאל או שיעור הריבית על איגרות חוב כאמור, יו הרשאה לשר האוצר או למי שהוא הסמיך לקבוע את המחיר בתוך טווח מחירים או את שיעור הריבית בתוך טווח שיעורים";

(2) במקום סעיף קטן (ב) יבוא:

"(ב) שר האוצר, באישור הוועדה, רשאי לקבוע בתקנות לגבי כל סדרה או סוג של סדרות

¹ ס"ח התשמ"ד, עמ' 69; התשמ"ה, עמ' 22, עמ' 170 ועמ' 203; התשמ"ו, עמ' 138.
² ס"ח התשמ"ה, עמ' 172.

כא. מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא: תקיפה נגד פייצל אל-חוסייני

הנושא הועלה בעקבות תקיפתו של מר פייצל אל-חוסייני, בתאריך כ"ז בסיוון התשנ"א, 9 ביוני 1991, בדרכו אל משרת ירושלים בעניין רשמי.

הכנסת העבירה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה, ביום ל' בסיוון התשנ"א, 12 ביוני 1991, לדיון ולהסקת מסקנות את ההצעות לסדר-היום של חברי הכנסת מ' וירשובסקי, ת' גוננסקי וא' אליאב, בנושא: "תקיפה נגד פייצל אל-חוסייני".

כי משטרת ישראל פועלת על-פי חוקי מדינת ישראל, אשר אינם מכריעים בין גזע, מין, דת וצבע, וההוראה היא למנוע תקיפה. כתוצאה מחקירת המקרה הועבר שוטר מתפקידו וננוף. לגבי שלושת השוטרים האחרים שהיו במקום בשעת המקרה, הם פעלו על-פי ההוראות.

כתום הדיון הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. חברי ועדת הפנים התרשמו, כי משטרת ישראל פעלה לפני התקיפה (על-ידי זוהרת מר טירן פולק), במהלך התקיפה (בניסיון למנוע) ולאחריה (על-ידי הקמת ועדת חקירה והפקת לקחים) בצורה נכונה ויעילה.
2. הוועדה פונה לשר המשטרה, להורות על רענון ההוראות המחייבות את שוטרי משטרת ישראל לנהוג בדיון אחד כלפי כל האוכלוסייה במדינת ישראל.
3. חברי הוועדה פונים למפקדי משטרת ישראל להפגין רגישות יתר בזימון אישים לחקירה.

כב. מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושא: פארק החולות כדרומה של אשדוד

3. צורכי פיתוח של תיירות — באזור אשדוד מותנים צרכים אלה באפשרות לפתח תשתית תיירותית וליצור מוקדי משיכה שיעניקו לאזור יתרונות יחסיים בנושא התירות. חוף הים בלבד, ללא העורף של גוש החולות ישמיט את הבסיס ואת הסיכוי לפתח תיירות ונופש.

לדבריהם, קליטת עלייה אינה מצטמצמת רק בבניית קורת גג לעולים. יש ליצור גם את תנאי הרווחה ואיכות החיים לחושבי אשדוד ולעולים החדשים. אזור החולות שבדרום העיר, שיעוצב כריאה ירוקה נקייה מבנייה ומפיתוח, חיוני וראוי לשמש למטרה זו.

ראש עיריית אשדוד מר צבי צילקך מסר לוועדה כי: "עיריית אשדוד קבעה לעצמה כלל לשחף את אנשי איכות הסביבה והחברה להגנת הטבע בכל הדיונים התכנוניים, על מנת שעמדתם תידון בכובד ראש בכל השלבים. בניו האזור הדרומי של אשדוד נעשה בהתאם לתוכניות המתאר המאושרות של העיר.

כמו-כן, בעת סיור מנהלי משרד הפנים ומשרד השיכון בדיונה (ב-9 במאי 1991) סוכם על תהליך של בדיקת חלופות לבניו בדיונה, והחברה להגנת הטבע התחייבה להגיש חלופות בתוך שבועיים. לי לא ידוע על כל חלופה שהוגשה, ומסמך מעין זה גם לא הונח על שולחני."

לדברי ראש העיר מר צילקך, "המכשולים בדרך לאישור הבנייה ברובע י"ג, כבר גרמו לנוזקים כספיים אדירים, לעיכוב בבנייה ובמערכות התשתית."

ראש העיר מסר, כי לפי המסמך שהעביר לעירייה מנכ"ל המשרד לאיכות הסביבה (ב-9 בספטמבר 1990) הם מבקשים:

— לא לכנות את הרבעים י"ג — י"ד — ט"ז.

— להתאים את פיתוח הרבעים ט"ו, י"ב, י" והרובע המיוחד — "לתפקידו של גוש הדיונות כמקד של נופש ורווחה."

— להימנע מפיתוח אזור התעשייה עתירת הידע באשדוד.

ראש העיר קבע, כי זה מסמך חסר רצינות. מבחינתו קבלת עמדה מעין זו פירושה הקטנת אפשרויות הבניו של 20,000

הוועדה דנה בנושא בישיבתה ביום ב' בתמוז התשנ"א, 2 ביולי 1991, ובמהלכה שמעה בין היתר את נציגי משטרת ישראל.

הוועדה שמעה את מגישי ההצעות לסדר-היום, אשר תיארו בפניה את המקרה, על-פי דבריהם, כאשר פייצל אל-חוסייני היה בדרכו אל משטרת ירושלים בעניין רשמי. בכניסה התנפלה עליו קבוצה של מתנחלים ושל אנשי "כך". הם ניסו להכות אותו, הכו במכוניתו וירקו עליו. אחרי שמר פייצל אל-חוסייני הצליח להיחלץ בעזרת שומרי, זרקו עוד אבן על מכוניתו אך הוא הצליח להימלט. האירוע הזה קרה במרחק ראייה מתחנת המשטרה.

מגישי ההצעות ביקשו לדעת פרטים על התנהגות השוטרים וההנחיות שניתנו להם, והאם לעובדה שהנתקף הפעם היה אישיות פלשתינית הידועה בעמדותיה, היתה השפעה על התנהגות השוטרים.

ניצב חיים אלבלדס, מפקד מחוז ירושלים, ענה לשואלים

הכנסת העבירה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה, ביום 12 ביוני 1991, את ההצעה לסדר-היום של חברת הכנסת ע' סולורז בנושא: "פארק החולות כדרומה של אשדוד", לדיון ולהסמך מסקנות.

הנושא הועלה בעקבות פיתוחו והקמתו של רובע י"ג באשדוד, באזור המהווה פארק חולות טבעי, אזור החולות האחרון שנותר בלתי פגוע לאורך החוף, ניגוד שאינו ניתן כמעט ליישוב בין שני נושאים חשובים, הרחבתה ופיתוחה של אשדוד לפי תוכנית המתאר, ולעומת זאת שימור אזור החולות, המהווה מערכת כלולת המשתרעת מהים ועד השטח החקלאי המעובד ממזרח.

הוועדה דנה בנושא בישיבתה ביום 25 ביוני 1991, ובמהלכה שמעה את ראש עיריית אשדוד, נציגי משרדי הפנים, השיכון, איכות הסביבה, המועצה האזורית באר-טוביה, החברה להגנת הטבע ורשות שמורות הטבע.

הוועדה שמעה הסברים על חשיבות אזור החולות מפי נציגי המשרד לאיכות הסביבה, החברה להגנת הטבע, נציגי רשות שמורות הטבע וחוקרי טבע. כולם סקרו בפני הוועדה את הצרכים לשימור חולות אשדוד וחשיבותם מהבחינות הבאות:

1. הצורך המדעי — לקיים את מערכת החיים הייחודית של חולות החוף על השילוב המיוחד של תנאי הקרקע ופעילות החולות עם אוכלוסיות הצמחים ובעלי החיים המיוחדים לאזור זה. קיומו של מגוון מרכיבי המערכת אינו יכול להיעשות כמוזיאונים או בגנים וזואולוגיים ובוטניים, אלא מחייב מרחב בעל ממדים שיאפשרו את המשך הפעילות של נדירות החולות ואת תנאי המחיה והקיום של רוב הצמחים ובעלי החיים.

2. צורכי רווחה — לקיים ולהשאיר כמה "דיאות ירוקות" כתוך הרצף הבנוי והמפותח שלאורך החוף, החל מרפית בדרום עד תל-אביב שבמרכז. מרחבים פתוחים אלה, מצומצמים ככל שיהיו, רצוי שישארו ככל האפשר במצבם הטבעי, כדי לשמש לנופש ולפעילויות פנאי בקרבה יחסית לאזורים המאוכלסים בצפיפות. גם לצרכים אלה דרושים ממדים שיאפשרו לציבור את תחושת המרחב והיציאה אל הטבע.

בתום הדיון הגיעו חברי הוועדה למסקנות הבאות:

1. הוועדה לא שוכנעה בצורך ההכרחי לקיום פארק חולות במדינת ישראל, ובכלל כאשר לחשיבותו של פארק חולות.
2. אין בדעת חברי הוועדה לשנות תוכניות של שרים וועדות מקצועיות שדנות בנושא זה זמן רב ואמורות לקבל הכרעות תוך דיונים ממושכים ומעמיקים.
3. על רשויות אלה, ובעיקר על עיריית אשדוד, ועל משרד הפנים לקבוע באופן חד-משמעי אם יש צורך להכריז על אזור החולות של אשדוד כאתר לאומי במסגרת שימור אתרי טבע ונוף.

יחידות דיור, והשאתה של אשדוד כעיר שיכונים גרידא, ללא אוניברסיטה, בית-חולים, רובע לפעילויות ספורט וקט.

ראש העיר מוכן לכל פתרון שיצביע על אלטרנטיבות — הטובות מבחינת איכות הסביבה — ויאיבק בכל פתרון שיפגע באיכויות החיים של תושבי העיר ש"בחרו אותי לכהן כראש עיר".

חברי הוועדה ביקשו להדגיש את הצורך הדחוף לאפשר לעיר אשדוד לגדול על-ידי בניית רבעים נוספים, וזאת למען קליטת העלייה ושיפור איכות החיים של תושבי המקום. יושב-ראש הוועדה העלה את השאלה והספקות בצורך בפארק חולות במדינת ישראל, במיוחד כימים אלו, כאשר גל העלייה המבורך מצווה עלינו להמשיך ולהפריח את השממה.

כג. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: מצוקת חולי סרטן הזקוקים להשתלת מוח עצם

עדיף להגדיל את התשתית ולהרחיב את המרכז בירושלים כמרכז יחיד להשתלות, או לאפשר הקמת מרכז נוסף במרכז רפואי אחר בארץ.

הוועדה שמעה על ועדה מיוחדת בראשות פרופסור יורם כהן, שהוקמה ב-25 ביוני 1990, על-ידי מנכ"ל משרד הבריאות, במטרה לסקור את ההיבטים המקצועיים של השתלות מוח עצם במרכז הרפואי הדסה עין-כרם בירושלים; ולהתייחס באופן מיוחד ונפרד להשתלות מוח עצם אוטולוגיות וביצוען האפשרי בבתי-חולים אחרים. דוח הוועדה הומצא לוועדת העבודה והרווחה ביום 12 ביוני 1991. הוועדה שמעה כי לאחר העלאת הנושא בכנסת ועד לקבלת מסקנות ועדת פרופסור כהן, החליט שר הבריאות לממש את הסיכום בדבר פתיחת 5 מיטות נוספות בהדסה.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. הוועדה רושמת לפניה את דוח ועדת פרופסור כהן מיום 25 ביוני 1990, כפי שהועבר אליה על-ידי מנכ"ל משרד הבריאות ביום 12 ביוני 1991, הסוקר את האופציות השונות להגדלת מספר השתלות מוח העצם בישראל, אם על-ידי הרחבת היחידה הקיימת כיום בבית-החולים הדסה בירושלים, או על-ידי הקמת יחידות נוספות בבתי-חולים אחרים בארץ, לרבות ההשלכות האפשריות — מקצועיות, רפואיות וכלכליות — של האופציות השונות כאמור.
2. הוועדה רושמת לפניה את הודעת מנכ"ל משרד הבריאות במכתבו האמור מיום 12 ביוני 1991, כי הנושא יועלה לדיון ולהחלטה בוועדת האשפוז העליונה. הוועדה קוראת לשר הבריאות לכנס בהקדם את ועדת האשפוז העליונה בראשותו, לדיון ולקבלת החלטות בעקבות דוח הוועדה האמור, במיוחד בשאלה העקרונית, האם להעדיף הרחבת המרכז הקיים בירושלים או לפתח מרכזים נוספים בארץ להשתלת מוח עצם.
3. הוועדה מבקשת משר הבריאות לדווח לה בנושא כעבור שלושה חודשים.

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה ביום כ"ט בתמוז התשמ"ט, 1 באוגוסט 1989, את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת ע' ברעם בנושא: "מצוקת חולי סרטן הזקוקים להשתלת מוח עצם".

הנושא הועלה בעקבות פרסומים בדבר מצבם הקשה ומצוקתם של חולי הסרטן הזקוקים להשתלת מוח עצם, ועל רקע הוויכוח בשאלת הכדאיות של פתיחת מרכז שני להשתלת מוח עצם, נוסף על המרכז שכבית-החולים הדסה בירושלים.

הוועדה דנה בנושא בישיבה שבמהלכה שמעה את נציגי משרד הבריאות, בית-החולים הדסה בירושלים ובית-החולים שיבא בתל-השומר.

הוועדה שמעה כי המרכז היחיד להשתלת מוח עצם בישראל פועל כיום בבית-החולים הדסה עין-כרם בירושלים. הוועדה שמעה על רמתו הגבוהה של המרכז, שאיננה נופלת מזו של הטובות במחלקות המקבילות בארצות מפותחות בעולם, ועל אחוזי ההצלחה הגבוהים בהשתלת מוח עצם — המגיעים בסוגי מחלות מסוימים עד 80%, כשללא השתלה היו סיכויי ההבראה אפס.

הוועדה שמעה, כי במרכז בהדסה בירושלים יש 10 מיטות בלבד, הנותנות פתרון לכ-60 מקרים בשנה. הוועדה שמעה, כי נזקקים להשתלת מוח עצם מחכים בתור להשתלה עד 4 שנים. הוועדה שמעה על הקשיים לממש אישור של משרד הבריאות לתוספת חמש מיטות בהדסה בירושלים, עקב תשתית בלתי מספקת. תוספת זו אמורה היתה לתת פתרון ל-30 חולים נוספים בשנה.

הוועדה שמעה על מצוקתם של החולים הזקוקים להשתלה, בין היתר עקב ההמתנה הארוכה, המגבירה את הדרישה לנסוע לטיפול בחוץ-לארץ. הוועדה שמעה על המימון היקר של נסיעה לקבלת טיפול מתאים בחוץ-לארץ, שמרבית החולים ומשפחותיהם אינם יכולים לעמוד בו, ועל הקשיים בקביעת הקריטריונים המנחים את הגורמים המאשרים נסיעה לקבלת טיפול בחוץ-לארץ.

הוועדה שמעה עמדות מנוגדות בשאלה העקרונית, האם

כד. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושאים: א. שירותים שרוכשת

קופת-חולים הכללית מבתי-חולים; ב. קופת-חולים הכללית

לבטח מטעמים של חוסר כדאיות. זאת נוסף על הפיזור של קופת-חולים הכללית כעשרות יישובים קטנים ומרוחקים, אזורי מצוקה ויישובי מיעוטים שקופת-חולים אחרות אינן מגיעות אליהם.

הוועדה שמעה על התנגדות קופת-חולים לתוכנית של שר הבריאות להפרטת בתי-חולים, ועל הצעותיה לרפורמה בבתי-החולים של קופת-חולים בדרך של הגברת הביזור ומתן אוטונומיה לכל בית-חולים בנפרד. הוועדה שמעה על פער של כ-100 מיליון ש"ח בין ההערכות של משרד הבריאות וקופת-חולים לגבי מספר ימי האשפוז שנוצלו על-ידי קופת-חולים בבתי-חולים ממשלתיים במסגרת הסדר האשפוז הגלובלי.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. ועדת העבודה והרווחה מכיעה את הערכה לקופת-חולים הכללית על פעילותה הרפואית שאין לה כיום תחליף, במיוחד בקרב אוכלוסיות מצוקה וביטוח רפואי של עולים חדשים ללא הבחנה — תחומים שמבטחים אחרים לא היו מוכנים להיכנס אליהם. הוועדה קוראת לשר הבריאות לפעול להשגת הסכם עם קופת-חולים בדבר שיפוי הקופה על הוצאותיה בגין מלחמת המפרץ ובגין ביטוח רפואי של עולים חדשים.
2. הוועדה קוראת לשר הבריאות לסיים את המשא-ומתן עם קופת-חולים על כל השאלות השנויות במחלוקת בנוגע לצורת חישוב העלויות של קופת-חולים, ולסגירת הפער בין ההערכות של משרד הבריאות וקופת-חולים לגבי מספר ימי האשפוז שנוצלו על-ידי קופת-חולים בבתי-חולים ממשלתיים.
3. הוועדה קוראת לשר הבריאות ליוזם חקיקה שתעגן בחוק את ההסדר הכספי, צורת ההתחשבות והעברת התשלומים בין הממשלה לקופת-חולים.
4. הוועדה קוראת לשר הבריאות לפעול להשגת הסכם עם קופת-חולים בנוגע לרפורמה במערכת האשפוז, שתהיה מקובלת הן על הממשלה והן על קופת-חולים, ותהיה אחידה לגבי בתי-החולים הממשלתיים ולגבי בתי-החולים של קופת-חולים.
5. הוועדה מבקשת משר הבריאות לדווח לה בנושא כעבור שלושה חודשים.

כה. מסקנות ועדת העבודה והרווחה בנושא: ידיעות על מכירת בית-החולים וולפסון

ושביתות במערכת הבריאות

ובתים, וללא התייעצות עם נציגי העובדים של בית-החולים. בישיבתה ביום 24 ביוני 1991 נמסרה לוועדה הודעה מפי מנכ"ל משרד הבריאות, כי נושא מכירת בית-החולים וולפסון איננו עומד כיום על הפרק. הודעה זו חוזקה על-ידי מכתב ששלח מנכ"ל משרד הבריאות ליושבת-ראש הוועדה, ביום 27 ביוני 1991, ובו הוא מבחיר על דעת שר הבריאות, כי נושא מכירת בית-החולים וולפסון אינו עומד על הפרק.

בתום הדיון הגיעה הוועדה למסקנה הבאה:

ועדת העבודה והרווחה רושמת לפנייה את הודעת מנכ"ל משרד הבריאות כשם שר הבריאות, כי מכירת בית-החולים וולפסון איננה עומדת על הפרק.

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה ביום 14 בפברואר 1990, את ההצעה לסדר-היום של חבר הכנסת א' מורח, בנושא: "שירותים מבתי-חולים שרוכשת קופת-חולים הכללית".

ביום 14 במרס 1990 העבירה הכנסת לוועדה את ההצעה לסדר-היום של חברי הכנסת ח' פארס ורע' כהן בנושא: "קופת-חולים הכללית".

הנושאים הועלו עקב מצבה הכספי הקשה של קופת-חולים הכללית ועקב חילוקי הדעות בדבר חישוב התעריפים, צורת ההתחשבות ושיטת העברת הכספים בין הממשלה לקופת-חולים.

הוועדה דנה בנושא ככמה ישיבות, בהשתתפות שר הבריאות, מנכ"ל קופת-חולים ונציגי האוצר. בישיבותיה התייחסה הוועדה גם לדוח ועדת-נתיניהו על מערכת הבריאות ולתוכניות להנהגת רפורמה בשירותי הבריאות. להצעות להנהגת אשפוז אזורי ולהפיכת בתי-חולים ממשלתיים לתאגידים.

הוועדה שמעה על מצבה הכספי של קופת-חולים הכללית, ועל השביתה של עובדי הקופה בראשית 1990 בגלל הקשיים בתשלום שכרם. הוועדה שמעה על המעמסה הכספית העצומה שהטילה מלחמת המפרץ על קופת-חולים, על הכיסוי החלקי בלבד של הוצאות אלו על-ידי הממשלה, ועל הנטל הכספי המוטל על קופת-חולים בעקבות העלייה. קופת-חולים הכללית היא היחידה מבין קופת-החולים המבטחת אוטומטית את כל העולים החדשים מייד עם הגיעם ארצה, בעוד קופת-החולים האחרות נוהגות בסלקציה ודוחות מועמדים חולים ובעלי רמת סיכון רפואי גבוהה. מה גם שהתעריף הגלובלי שמשלם משרד הבריאות לקופת-חולים הכללית נופל ב-25% מו התעריף שמקבלות הקופות האחרות.

הוועדה שמעה על מבנה אוכלוסיית המבוטחים בקופת-חולים הכללית לעומת קופת-חולים אחרות. על המספר הרב של מבוטחים משכבות מצוקה, בעלי שכר נמוך ומספר נפשות רב במשפחה, המקשה מאוד על תקציב הקופה. קופת-חולים הכללית מבטחת כל מי שפונה אליה, לרבות מבוגרים, נזקקי סעד וחולים שקופת-חולים אחרות מסרבות

הכנסת העבירה לוועדת העבודה והרווחה ביום כ"ו בסיוון התש"ן (19 ביוני 1990) את ההצעות לסדר-היום של חברי הכנסת מ' וירשובסקי, ח' פארס, י' עזרן, א' נמיר ומ"ז פלדמן, בנושא: "ידיעות על מכירת בית-החולים וולפסון ושביתות במערכת הבריאות".

הנושא הועלה בעקבות הודעה שפורסמה בעיתונים ביום 7 ביוני 1990, על-ידי משרדי הבריאות והאוצר, בדבר מכרז "למכירה או להשכרה של בית-חולים ממשלתי כללי הנמצא באחד המרכזים העירוניים הגדולים". ההחלטה נתקבלה בעיצומם של דיוני ועדת-נתיניהו על תפקודה של מערכת הבריאות ועל עתידה של הרפואה הציבורית בישראל. ההחלטה נתקבלה בניגוד לדעתם של ראשי עיריית חולון

כו. מסקנות ועדת הכלכלה בנושא: שר השיכון והבינוי והבנייה לקליטת העלייה

הקרוונים. עד כה הוצבו 4,647 מגורונים במגורים השונים. בטווח הבינוי, באתרי בנייה מהירה הפוטנציאל הכולל מגיע לכ-60,000 יח"ד, מהן 40,000 צמודות קרקע. כיום יש הזמנות ל-15,000, מתוכן החלו בהצבת 6,175 יח"ד, מהן 1,990 בבנייה מתקדמת. כן נחתמו חוזים תלת-שנתיים עם 10 חברות לניצול מלוא כושר הייצור של מפעלים אלה, ויש כיום כ-7 חברות המפעילות בנייה מתועשת. כן אמר השר, כי משרד הבינוי והשיכון מעודד בנייה עצמית בערי פיתוח ובפריפריה, וכי מ-1 באפריל 1990 ועד היום שווקו ברחבי הארץ 9,035 מגרשים לצורך זה.

סגן שר הבינוי והשיכון מסר לוועדה, כי פנו לחברות התעשייתיות הבונות ומייצרות בתים בארץ, והודיעו להם כי ירכשו את כל הייצור שלהם כתנאי שוק ועם העדפה מסוימת לחברות הישראליות לעומת החברות מחוץ-לארץ, אך למשרד הבינוי והשיכון יש קשיים גדולים להתערב ולהפעיל מפעלים שבפשיטת רגל והנמצאים בידי כוונס, וכן להורים את הכספים הנדרשים לפתיחה ולהפעלת מפעלים. ולגבי החברות מחוץ-לארץ מסר סגן השר, כי 65% הן מהעשייה שלהן והן מהמוצרים ומהחומרים, יהיו מתוצרת הארץ. מאחר שגם לחברות מחוץ-לארץ ניתן עידוד מסוים ועדיפות כאשר מדובר על תוצרת הארץ.

כן מסר סגן השר, כי עמד בראש ועדה בהשתתפות נציגי מינהל מקרקעי ישראל והאוצר, שטיפלו במחירי הקרקעות, וכי נקבעה טבלה ארצית למחירי קרקעות במגמה להביא קרקעות באזורים שונים בארץ למחירי אפס וכן להפחית מחירי קרקעות באזורים אחרים. נשיא התאחדות הקבלנים אמר, כי ביכולתם של הבונים בארץ להתמודד עם אתגר הבנייה. עד אוגוסט היתה תקופה קשה בענף בגלל האי-הבהירות, ומספטמבר הכפילו הקבלנים בכל חודש את החודש הקודם במספר התחלות הבנייה.

נציגי התאחדות הקבלנים והבונים, חברות ומפעלי הבנייה מסרו, כי על-פי אומדנים נמצאו בסוף חודש ספטמבר 1990 בשלבי בנייה שונים כ-61,300 דירות חדשות, ומהן כ-23,300 דירות ביוזמת הסקטור הציבורי וכ-38,000 דירות ביוזמת הסקטור הפרטי, וזאת לעומת כ-48,500 דירות שנמצאו בשלבי בנייה בתקופה המקבילה אשתקד. כמו-כן מסרו, כי המפעלים הפתוחים ועובדים בארץ כדוגמת "אשטרום", "מט", "סיכוס-רימון" של אפריקה-ישראל, "יובל-גד", אינם עובדים במלוא תפוקתם ויש מפעלים שאינם עובדים כלל, כדוגמת מפעל "מודול-בטון", "מבט" ומפעל של "סולל-בונה". המפעלים שעובדים מפנים כיום את כושר הייצור שלהם לבנייה לתעשייה, למשרדים, למבני ציבור ולצרכים אחרים, אך אינם מפנים את כושר הייצור שלהם לבניית יחידות דיור. גם החברות שמשולבות בצורה זו או אחרת במסגרת הפרוגרמה של משרד הבינוי והשיכון אינן מנצלות כראוי את כושר הייצור שלהן, כי הממשלה אינה מתחשבת באופי הייצור המיוחד של הבנייה הטורמית ובטיפוסי הבנייה של המפעלים.

ועדת הכלכלה קיימה דיונים בנושא הקמת מינהלת התקשרויות לבנייה, ואף הניחה ב-20 במרס 1991 מסקנות בנושא. היא חוזרת ומדגישה מסקנות אלה.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. הוועדה בדעה, כי היקפי העלייה והמחסור בפתרונות דיור גם לזוגות צעירים ולזכאים חייבו את הממשלה ומשרד הבינוי והשיכון להיערך עוד בתחילת שנת 1990

כיום כ"ה בחשוון התשנ"א, 13 בנובמבר 1990, התליטה ועדת הכנסת להעביר לוועדת הכלכלה את ההצעה לסדר-היום בנושא: "שר השיכון והבינוי והבנייה לקליטת העלייה", של חבר הכנסת יעקב צור.

ועדת הכלכלה קיימה בנושא שלושה דיונים, כ-3 בדצמבר 1990, ב-11 בפברואר 1991 וב-13 במאי 1991, שאליהם הוזמנו שר הבינוי והשיכון, סגן שר הבינוי והשיכון ומנכ"ל המשרד, נציגי משרדי האוצר, הכלכלה והתכנון, העבודה והרווחה וכן נשיא ונציגי התאחדות הקבלנים והבונים. מנכ"ל הקרן לעידוד ענף הבנייה, המזכיר הארצי לפועלי בניין בהסתדרות הכללית וכן המנהלים הכלליים של "אשטרום", מחלקת הבנייה של הקיבוץ הארצי, "טרומאסבסט", "סולל-בונה", קונצרן "הארגו" והנהלת "רמט". הוועדה סירה כיום 2 ביולי 1991 באתרי הבנייה ובמפעלי הבנייה בצפון-הארץ.

היקפי העלייה חייבו את הממשלה ואת משרד הבינוי והשיכון להיערך למכצע לאומי-מרכזי לעידוד בנייה פרטית, ובעיקר הבנייה התקציבית, בהיקפים גדולים, וכן להזמנת יחידות דיור לטווח קצר, קרוונים ומגורונים ולבנייה מתועשת ותעשייתית. כדי לענות על הצרכים נדרש מעבר מבנייה של כ-20,000 יחידות דיור בשנה לבנייה של כ-100,000 יחידות דיור בשנה, וזאת לאחר שבשנים האחרונות היה שוק הבנייה בקשיים וחברות קבלניות התמוטטו, התפרקו ונסגרו.

אף שנוצר מחסור גדול במספר יחידות הדיור ברחבי הארץ, למשרד הבינוי והשיכון נדרש פרק זמן ארוך לצורך קביעת המדיניות, ההיערכות והשינויים, ובין היתר להחלטות על מעורבות אינטנסיבית של הממשלה בענף הבנייה, הקצאות הקרקע, קביעת מסגרות תקציב, הכנת חוזים עם הקבלנים, החלטות על התחייבויות הרכישה לקבלנים, שילוב והזמנת יחידות מהמפעלים לבנייה בישראל.

שר הבינוי והשיכון מסר, כי מתחילת שנת 1990 ועד ליום 16 ביוני 1991, הגיעו 291,870 עולים. סך כל התחלות הבנייה מ-1 באפריל 1990 ועד מחצית יוני הגיע ל-25,000 בבנייה פרטית, ועוד 41,855 בבנייה הציבורית (פרוגרמה) — 34,220 — חירום — 6,175 — בנייה כפרית — 2,085 — סך הכול — 66,855. סך כל התחלות הבנייה גדל פי 2.8 מאשר בשנה הקודמת, וסך כל התחלות הבנייה ביוזמה הציבורית גדל פי 8.2 מאשר בשנה הקודמת. משך זמן הבנייה ירד ל-13 חודשים בממוצע, לעומת 26 חודשים בממוצע בשנה הקודמת. וזאת בעקבות תמריצי הזירוז, גידול בפרויקט ושינויים ארגוניים, וכן עקב הכנסת שיטות שונות של בנייה מתועשת. כן מסר השר, כי משרד הבינוי והשיכון מבצע כיום התקשרויות לבנייתן של כ-100,000 יח"ד: 65,000 — פרוגרמה, 17,000 — בנייה תקציבית, 10,000 — בנייה טורמית ו-5,000 מחוץ-לארץ; סך-הכול: 97,000. גנוסף על כך יפעל משרד הבינוי והשיכון לביצוע התקשרויות בתחום הבנייה הקלה עם מפעלים מקומיים, וכן לשילוב קבלנים מקומיים שאינם חברות מוכנות, אשר יפעלו כקבלני משנה באמצעות "שיכון ופיתוח".

לטווח הקצר והבינוי הוזמנו 2,908 קרוונים למגור הכפרי-הקיבוצי, מהם 2,164 קרוונים מחוץ-לארץ, למגור העירוני — 1,150 קרוונים, מהם 825 מחוץ-לארץ, ובאתרי יהודה ושומרון 985. בסך-הכול הוזמנו 5,043, ומתוכם מאוכלסים (בכל המגורים) 1,375 (מתוכם 1,056 על-ידי עולים). כמו-כן פועל משרד הבינוי והשיכון להזמנת 22,000 מגורונים, שמתוכם 14,000 היום ניצול אופציה ל-7 זוכי מכר

מחוסרי הדיוור בישראל. הוועדה ממליצה לחתום על הסכם רבי-שנתי עם תע"ש.

9. הוועדה דורשת ממשרד הבינוי והשיכון להכין תוכנית רבי-שנתית ולבצע הזמנות והתחייבויות רכישה מהמפעלים והחברות בישראל ל-3 – 5 השנים הבאות. זאת כדי לנצל את כל היתרונות של המפעלים, לאפשר להם להגדיל את כושר הייצור, לפתוח את המפעלים הסגורים ולאפשר להם להיערך בהתאם, להשקיע בצידוד הנדרש, בפסי ייצור נוספים, לשבץ ולהעסיק עובדים ישראלים נוספים.

10. הוועדה בדעה, כי על ענף הבנייה לסייע גם ביצירת מקורות התעסוקה ובהקטנת שיעור האבטלה בישראל. הוועדה ממליצה להתאחדות הקבלנים והבונים בישראל על העסקת עובדים ישראלים ודורשת ממשרד הבינוי והשיכון לסייע בהכשרת העובדים, וכן לסייע למערכות הבנייה הישראליות בהזמנת יחידות הדיוור המוכנות, האלמנטים המוכנים לבנייה מבטון והזמנת תוצרת מפעלי בנייה מתועשת ומתקדמת רק מחברות ישראליות. הוועדה מציינת את ההתקדמות שחלה בהכשרת עובדים ישראלים לענף הבנייה וביישומה של תוכנית שגובשה במשותף בין משרד האוצר, משרד העבודה והרווחה, התאחדות הקבלנים והבונים והסתדרות פועלי הבניין. הוועדה ממליצה לפני הממשלה להימנע ממתן אישורים לייבוא פועלים זרים ולהפסיק מתן תמריצי זירוז לאותם קבלנים אשר אינם מקיימים את החלטת הממשלה ומעסיקים עובדים זרים בלבד.

11. ועדת הכלכלה דורשת ממשרד הבינוי והשיכון לגבש את התוכניות על-פי הכללים המתחייבים מחוק התכנון והבנייה, כדי למנוע חריגות ושגיאות שהיא קשה לתקן בעתיד. הוועדה ממליצה לפעול תוך תיאום עם הרשויות המקומיות והוועדות הסטטוטוריות.

12. הוועדה דורשת ממשרד הבינוי והשיכון, לראוץ לכך שבמסגרת הבנייה רבת ההיקף המתבצעת, יבנו יחידות בגדלים שונים, תוך שימת דגש מיוחד בבניית יחידות קטנות.

13. הוועדה מציינת בחיוב את השינויים שחלו בתהליכי הבנייה, אשר כוללים היום בנייה מתועשת וכן קיצור משך הבנייה כמעט למחצית התקופה.

הוועדה ממליצה לפעול להכנסת טכנולוגיה חדישה בענף הבנייה ולהמשיך את תהליך התיעוש כדי להביא לקיצור משך הבנייה ולהוזלת מחיר הדירות.

כו. מסקנות ועדת הכלכלה בנושא: הקמת שדה התעופה בנבטים שליד באר-שבע

הנגב משתרע על פני למעלה מ-60% משטחה הריכוני של מדינת ישראל, אך חיים בו פחות מ-7% מכלל אוכלוסיית המדינה. זה למעלה מעשור שנים, בהתאם למדיניות הממשלה ולתוכניות משרדי הממשלה לפיזור אוכלוסין, מהווים באר-שבע והנגב יעד לפיתוח ולאכלוס, ועם גבור גל העלייה, תוכפל בעתיד הקרוב אוכלוסיית הנגב. גורמי התעופה והתחבורה מעריכים, כי בעשור הקרוב יגדל מספר הנוסעים והמטענים בנתב"ג, ובעיקר אם תימשך העלייה מברית-המועצות, ויידרש למדינת ישראל שדה תעופה בין-לאומי שני.

הקמת הקמת שדה תעופה בין-לאומי שני בנבטים יכולה להיות פריצת דרך להגברת הפעילות הכלכלית בנגב

לכנייה ציבורית ותקציבית. הוועדה מציינת בצער, כי הדחייה בקבלת ההחלטות על מעורבות הממשלה בענף הבנייה גרמה לעיכוב בבניית דירות על ידי חברות הבנייה והקבלנים, למחסור חמור בדירות ולעלייה משמעותית הן במחירי הדירות לקנייה והן במחירי שכר הדירה.

2. הוועדה מביעה את דעתה, כי יש פיגור גדול בביצוע התוכניות של הבנייה התקציבית כפי שאושרו על-ידי הממשלה. הוועדה דורשת לפעול ליישום התוכנית במלואה ולהיערך לגיבוש תוכניות לשנת התקציב הבאה.

3. הוועדה מציינת כי ההערכות התקציביות וההתקשרויות שנעשו עם קבלנים מייננים היו מוטעות ולא עמדו במבחן המציאות. נוצרו חוסר תקציב וגירעונות, אשר יפגעו בהמשך הבנייה בקצב שיענה על הצרכים. הוועדה דורשת ממשרד הבינוי והשיכון להקפיד יתר הקפדה על ביצוע המכרזים ועל עמידה במסגרת התקציבית המאושרת.

4. הוועדה מביעה את צערה על כך שבנייתן של דירות רבות נסתיימה, והן אינן מאוכלסות בשל העדר תשתית וחיתוכי מים, ביוב וחשמל. מצב זה מכאי תקציב וגירעונות, ובמיוחד עולים חרישים, להתגברות באוהלים ולחפש קורת גג, כי נמנעה מהם האפשרות להיכנס לדירה המיועדת להם. הוועדה בדעה, כי על משרד הבינוי והשיכון לפעול ליצירת תיאום בין הפיתוח לבין הבנייה, עבודות אשר חייבות להתבצע במקביל.

5. הוועדה דורשת ממשרד האוצר וממשרד הבינוי והשיכון לסיים את הדיונים על הגירעון שנוצר בתקציב משרד הבינוי והשיכון, ולקבוע כללים מחייבים שעל-פיהם ינהגו בעתיד כדי למנוע פגיעה בענף הבנייה.

6. הוועדה סבורה, שלרכישת הקרוונים והעסקות שנעשו עם גורמים בחוץ-לארץ על ייבוא קרוונים תלוו חוסר הערכות תקציביות נכונות ומחירים מופרזים. הוועדה דורשת בדיקה מחודשת של נושא ייבוא הקרוונים והצורך בהמשך ייבוא זה.

7. הוועדה ממליצה למצות את כל הפוטנציאל הקיים במדינת ישראל לפני שמזמינים בתים מוכנים וקרוונים מחוץ-לארץ, וכן להעדיף חברות ישראליות העומדות בתנאים, לפני שמוסרים עבודות לחברות ולגורמי חוץ.

8. הוועדה ממליצה בפני משרד הבינוי והשיכון וגורמים אחרים להתייחס בחיוב לייצור יחידות הדיוור המבוצעות כיום על-ידי תע"ש, לתע"ש כושר ייצור של כ-5,000 יחידות לשנה, היכולות להביא לפתרון בעיות

ביום י' באב התש"ן — 2 באוגוסט 1990 — החליטה הכנסת להעביר לוועדת הכלכלה את ההצעה לסדר-היום בנושא: "הקמת שדה התעופה בנבטים שליד באר-שבע", של חבר הכנסת ראובן ריבלין.

ועדת הכלכלה קיימה בנושא שני דיונים, ביום 14 בנובמבר 1990 וביום 5 ביוני 1991, שאליהם הוזמנו נציגי משרדי האוצר, התחבורה, רשות שדות התעופה, ראש מינהל התעופה האזרחית, סגן ראש עיריית באר-שבע, מנהלת החברה הכלכלית והיועץ של עיריית באר-שבע. הוועדה סיימה ביום 17 בפברואר 1991 בבאר-שבע ובכניס חיל האוויר נבטים.

אזרחית בין-לאומית לאלתר, לצרכים בין-לאומיים, רצוי לקרוא לשדה התעופה בשם "שדה תעופה באר-שבע"; וכן כי על הממשלה לתת העדפה לגנב, ולהתחיל בהקדם בכינוס ההמלצות.

כן נמסר לוועדה, כי בהתאם להערכות יוכל שדה התעופה בן-גוריון לתת פתרון עד שנת 2050, ואז יירש מסלול נוסף בנתב"ג, שיכול לתת מענה לקיבולת של 12 מיליון נוסעים.

קיבולת השדה היום מגיעה ל-3.6 מיליון נוסעים. כדי להכשיר את התוכנית של הפיכת שדה התעופה בנבטים לשדה תעופה אזרחי, נוסף על שימוש הצבאי, יידרשו השקעות של 20 מיליון דולר או כ-40 מיליון דולר, בהתאם לאפשרויות השימוש במתקני השדה הצבאי.

עמדת מינהל התעופה האזרחית היא, כי עד שנת 2000 התנועה שתגיע לישראל תהיה כ-7 מיליון נוסעים בשנה, ופרט לעניין קיבולת שדה התעופה בן-גוריון, גורם חשוב בהחלטה על פיתוחו והרחבתו הוא קרבתו לאזורי אוכלוסייה הנפגעים מהרעש (במיוחד רעש טייסות התובלה של חיל האוויר). החשיבות של שימוש אזרחי בשדה התעופה נבטים כטווח של 40 השנים הקרובות לערך אינה בתחום הנוסעים אלא בתחום התעשייה והיצוא החקלאי. ולכן, כל גורם שירצה להשקיע ולהקים את שדה התעופה יזכה בכרכת מינהל התעופה האזרחית, אם יעמוד בתנאים הנדרשים.

עמדת משרד האוצר היא, כי כל התחזיות ואפשרויות הקיבולת של נתב"ג מראות, כי אין כל סיבה כלכלית וצורך להקים שדה תעופה בנבטים. מה גם שוועדת השרים לכלכלה אישרה פיתוח וסיום סלילת הכבישים לבאר-שבע ואת ההשקעות בפרויקט הרכבת מתל-אביב לבאר-שבע. ולכן, רק אם תהיה פעילות שתחייב השקעה בתשתיות חדשות לשדה תעופה ישקול אותה האוצר.

בסיור הוועדה בבסיס חיל האוויר בנבטים נמסרה לה עמדת חיל האוויר, כי נבטים הוא שדה שבנייתו לא הושלמה; רוב התשתית זמנית ואיננה הולמת את נפח הפעילות והטיסות המתקיימות בו היום. כל חלופה המתבססת על תשתית קיימת אינה כתיבצות עקב מחסור בסיס במסלולי הסעה ורחבות חנייה, ותוספת מטוסים אזרחיים לשדה תפגע בפעילות השוטפת של מטוסי חיל האוויר. לא יאושרו מעבר ותנועה שוטפת של נוסעים בשטח הבסיס, אך ניתן לאפשר שימוש במסלולי הבסיס עבור צורכי התעשייה. חיל האוויר בדעה, כי יש לפתח את נבטים כשדה אזרחי על-פי תוכנית האב לתעופה אזרחית, ורק כאשר יוכח צורך אמיתי שמצדיק את ההשקעות.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. ועדת הכלכלה מרגישה, כי הנגב הוא הפוטנציאל העיקרי של מדינת ישראל מבחינת הרחבות הקרקעות לאכלוס, להקמת תעשייה, חקלאות ופיתוח פרויקטים תיירותיים.
2. ערכו של הנגב אינו נמדד בכדאיותו הכלכלית המיידית בלבד, והממשלה נדרשת לגשר על הפער הבין-זמני, ועד שהפעילות והתוכניות יצביעו על הישגים כלכליים ועל רווחיות.
3. הוועדה ממליצה לפעול לפיתוחו המואץ של הנגב, ובתוכו באר-שבע, ולקדם פרויקטים תחבורתיים ואחרים באזור.
4. בהתאם לנתונים שנמסרו לוועדה על הגידול הצפוי באוכלוסיית הנגב לכחצי מיליון נפש בשלוש השנים

ולפיתוחה של באר-שבע, וכן יכולה לשרת את התעופה הבין-לאומית ואת קליטת העלייה.

באזור קיום פוטנציאל ביקוש לתעופה אזרחית:

* לתעשייה תעופתית ולשיפוץ מטוסים, ומדובר באפשרות של העסקת כ-1,500 איש ובהשקעה של 80 מיליון דולר כמפעל מאושר, שיהווה גורם מדרבן להקמת מפעלים נוספים הנלווים אליו.

* לתיירות, בעיקר למטרות מרפא בים-המלח ולתיירות מדברית. מדובר בכ-100,000 תיירים מחוץ-לארץ בשנה (פוטנציאל של כ-3 טיסות ביום בעונה).

* להטסת תוצרת חקלאית. הנגב מייצר כ-1,500 טונות לחודש בעונה.

* להטסת אכלוסייה מדרום-הארץ ואוכלוסייה מוסלמית של קרוב למיליון איש (מרצועת-עזה ומהר-חברון).

האתר שבו נבנה שדה התעופה הצבאי נבטים תוכנן עוד ב-1974 לשמש שדה תעופה בין-לאומי שני לנמל התעופה בן-גוריון, ואף הוקצה לצורך זה שטח של 40,000 דונם. עם הקמת שדה התעופה של חיל האוויר באחר, לאחר הנסיגה מסיני, הוקצה שטח של 5,000 דונם באזור הדרומי של השדה לשימוש אזרחי. הכנת תוכנית המתאר הארצית לשדות תעופה (תמ"א-15) נמצאת בשלבי הסיום הסופיים.

בשדה יש שני מסלולים, נוסף על מסלול הסעה; תשתית זו משמשת את חיל האוויר. המסלולים הקיימים בנבטים מאפשרים מבחינת נתונים הפסיים המראות לכל היעדים הבין-לאומיים, וניתן לחבר נתיבי הכניסה והיציאה לפרוזדורי הטיסה הקיימים.

לוועדה נמסר, כי בשנתיים וחצי הקרובות יוקמו למעלה מ-20,000 יחידות דיור באזור הנגב. אוכלוסיית באר-שבע תגיע ל-200,000 איש, ואוכלוסיית הפריפריה הקרובה לבאר-שבע תמנה כ-250,000 איש. כדי לדאוג לצמיחה מחודשת ולפתח את הנגב בעשור הקרוב נדרש לממש פרויקט אחד גדול של הקמת שדה התעופה בנבטים, שיהווה פריצת דרך והגברת הפעילות הכלכלית בנגב, ייצור את התשתית הנדרשת ויהווה מקור תעסוקה לטווח הבינוני והארוך.

מנכ"ל משרד התחבורה מינה ב-11 בפברואר 1990 צוות לבחינת אפשרות שימוש בשדה התעופה בנבטים למטרות התעופה האזרחית. הצוות בחן את כלכליות הפעלת השדה למטרות אלה, את ההשלכות והמגבלות המבצעיות והתחזוקתיות, את הביקוש לשירותי תעופה משדה זה ואילו ואת האפשרויות לפיתוחו בעתיד לאותן מטרות.

הצוות בדק שלוש חלופות עקרוניות, שיאפשרו בהשקעה מינימלית להפעיל תעופה אזרחית בנבטים, בהסתמך על שדה התעופה הקיים, ובלי לפגוע בפעילות הסדירה של חיל האוויר.

דוח הצוות הוגש לוועדה, והמלצותיו והסיכום כוללים בין היתר המלצה לפתח את השדה תוך הסתמכות על מסלולי ההמראה והנחיתה הצבאיים (מודל עובדה); בשלב הראשון מומלצת הקמת רחבה אזרחית לשימוש שני מטוסי סילון אזרחיים. בשלב זה לא נראית כדאיות כלכלית והצדקה להקמת שדה במתכונת מלאה, לרבות מסלול ההמראה ונחיתה; וכן המלצות להתחיל שוב את שלב התכנון לחלופה שמשדרת התחבורה עם גורמי הביטחון יסכימו עליה, לאפשר בתנאים הקיימים לבצע טיסות באישור מיוחד. על מנת להתחיל פעילות

תעופתית ולשיפון מטוסים, וממליצה לשר הביטחון לפעול לזירוז קבלת ההחלטות להקמתו של המפעל על-יד שדה התעופה הצבאי בנבטים.

7. הוועדה ממליצה לשר התחבורה, כי במסגרת המדיניות הכוללת של פיתוח הנגב יחל במינימום השקעה להפעיל לשימוש אזרחי (בעיקר להובלת תוצרת תעשייתית וחקלאית ולנחיתת עולים) את שדה התעופה בנבטים כשיוקם.

8. הוועדה ממליצה כי רשות שדות התעופה תבדוק מיידית אצל הגורמים, דוגמת "אל על", חברות התעופה הזרות, אנרקסו, משרד הקליטה, הסוכנות, אפשרויות שימוש בשדה התעופה בנבטים כשיוקם.

הקרובות, ממליצה הוועדה בפני הממשלה להיערך מייד לפיתוח מקורות תעסוקה באזור בהתאם.

5. הוועדה רשמה לפנייה את הודעת משרד התחבורה ורשות שדות התעופה, כי כאשר יוקם שדה תעופה בין-לאומי שני לנמל התעופה בן-גוריון הוא יוקם בנבטים. הוועדה ממליצה להקדים את ביצוע הקמת שדה התעופה בנבטים, כדי ליצור מקורות תעסוקה ולהקל את מצוקת התעסוקה באזור זה. הקמת שדה התעופה תאפשר קליטתם של עולים חדשים בעלי מקצועות מיוחדים לפרויקט זה.

6. הוועדה מחייבת מאוד הקמתו של מפעל לתעשייה

כח. מסקנות ועדת החינוך והתרבות בנושא: החינוך המיוחד והשתלבות הילד החריג

600 תלמידים, שהיו צריכים להיות משולבים בכיתות רגילות — נדחו.

ילדים רבים, כ-4,000, השייכים לחינוך המיוחד ועברו ועדת השמה, ממשיכים ללמוד במסגרת רגילה מחוסר תקציב להעבירם לחינוך המיוחד.

הניסוי תרם להרחבת השתלמויות סגל 150 מרריכים מכל הארץ השתלמו בחינוך המיוחד עצמו ובשילובם בחינוך הרגיל.

הניסוי לא הביא להארכת יום הלימודים וכן לא נעשה די בנושא הגנים.

הניסוי תגבר את הפעולה באזורים שבהם נערך, ואילו יתר חלקי הארץ יצאו נפגעים.

בשנים האחרונות חלו קיצוצים בסייעות, ביועצים ובפסיכולוגים בחינוך המיוחד.

ל-900 מפגרים אין מקום בפנימייה. כמו-כן, עקב המעבר לשבוע עבודה בן 5 ימים, נוצרה בעיה בהעסקת מפגרים במע"ש — מרכז עיסוק ושיקום למפגר. נוסף על-כך, מבקש משרד העבודה והרווחה לקצץ בשירותיו לאוכלוסייה זו.

על אף התחלת יישום החוק, נדרשים הארגונים הוולונטריים להמשיך ולתת שירותים שונים, שירותים שהיו צריכים להינתן על-ידי הממשלה.

להלן מסקנות הוועדה:

1. הוועדה קוראת לממשלה ליישם ללא דיחוי את חוק החינוך המיוחד כלשונו בכל אזורי הארץ, ותובעת ממשרד האוצר להפסיק את הדחיות ביישום החוק.

2. ועדת החינוך והתרבות תובעת, כי משרד החינוך והתרבות ירכז את כל הטיפול בנושא חוק החינוך המיוחד, כקבוע בחוק.

3. ועדת החינוך והתרבות דורשת ממשרד החינוך והתרבות להגיש לה דוח כתוב, ובו יפורט מה היה קיים באזורי הניסוי לפני קיום הניסוי, ומה השינויים שחולל הניסוי, אילו שירותים נוספים ניתנו, מה היתה העלות להפעלה ומניין בא התקציב לכך.

4. ועדת החינוך והתרבות ממליצה למשרד החינוך והתרבות להכשיר את הבינוי בבתי-הספר באופן שיתאים לילדי החינוך המיוחד: מעליות, מעלונים וכד'.

מליאת הכנסת העבירה לוועדת הכספים, ביום 23 במאי 1990, ואחר כך, על-פי בקשת יושב-ראש ועדת החינוך והתרבות, לוועדת החינוך והתרבות, את ההצעה לסדר-היום בנושא האמור.

הוועדה דנה בנושא ושמעה דברים מפי: משרד החינוך והתרבות, משרד האוצר, משרד העבודה והרווחה, משרד הבריאות, מרכז השלטון המקומי, ארגון הורים ארצי, ועד הורים לחינוך המיוחד (ארצי וירושלמי), המועצה לשלום הילד, הנהלת המכון למחקר הדסה — ויצ"ו קנדה (מכון המתמחה במחקר ילדים חריגים) ונציגי ארגונים וולונטריים: איל"ן, מיח"א, שמ"ע, אק"ם.

הוועדה שמעה, כי החוק בא להוסיף שירותים על הבסיס האלמנטרי שהיה קיים כבר בחוקים אחרים, כמו חוק חינוך חובה חינוס. מגמת החוק — שילוב רוב הילדים החריגים במסגרות חינוך רגילות ומתן שירותים מיוחדים לילדים חריגים.

חוק החינוך המיוחד חוקק ב-1988. כיוון שהחוק מעמיס עומס תקציבי, וכיוון שהממשלה התנגדה לו, הוסכם לבסוף, כי ביצוע החוק יחול בהדרגה, בפרסיה לאורך 7 שנים, החל משנת התש"ן.

כבר בשנה הראשונה לביצוע החוק, החליט האוצר לדחות תחילת החלת החוק בשנה אחת.

בינתיים הוחלט על ביצוע ניסוי הפעלה בירושלים, ובאגד-ערים רחובות, נס-ציונה וראשון-לציון. הוועדה שמעה פרטים חלקיים בלבד על הניסוי: בשנת התש"מ"ט הוקצבו לניסוי 4 מיליוני ש"ח, כשהעלות המקורית של תוכנית הניסוי לשני אזורים אלה היתה צריכה להיות 16 מיליון ש"ח.

הניסוי ענה רק על 30% — 40% מהצרכים.

לקראת שנת התקציב הנוכחית (1990/91) שוב דחה משרד האוצר התחלת ביצוע החוק, והוחלט להמשיך בניסוי באותה מתכונת לשנה נוספת.

במהלך הדיון נמסרו לוועדה הנתונים הבאים:

בהתש"מ"ט — היו פניות ל-12,000 שעות. רק 3,606 שעות נענו.

בהתשנ"א — היו פניות ל-11,000 שעות. רק 4,600 שעות נענו.

המיוחד — להקצות מספיק כוח־אדם לטיפול בילדים — מורים, מדריכים, סייעות, פסיכולוגים חינוכיים ויועצים חינוכיים — ולהכשירם היטב לתפקידם.

11. ועדת החינוך והתרבות ממליצה לכל הגורמים להיערך למציאת פתרונות לתוספת הילדים החריגים שיהיו בקרב העולים.

12. ועדת החינוך והתרבות ממליצה להקים ועדה בין־מקצועית של אנשי חינוך והוראה, עובדים סוציאליים, פסיכולוגים ורופאים, שתחליט על קריטריונים לטיפול פרא־רפואי.

13. ועדת החינוך והתרבות מבקשת כי תיבדקנה ותפורסמנה ברבים כל הזכויות שזכאים להן ילדים חריגים בכל המשרדים: העבודה והרווחה, החינוך והתרבות והמוסד לביטוח לאומי, כדי למנוע מקרים שבהם ילדים חריגים לא יוכלו למצות את זכויותיהם בגלל בעיות תיאום בין הרשויות השונות.

14. ועדת החינוך והתרבות ממליצה ליישם את חוק החינוך המיוחד במגזר הערבי כשאר חלקי הארץ.

15. הוועדה מבקשת ממשרד החינוך והתרבות, בתיאום עם משרד האוצר ושאר הגורמים הרלבנטיים, להגיש לה בתוך שלושה חודשים תוכנית רב־שנתית מפורטת ליישום מלא של החוק.

הוועדה מניחה את מסקנותיה אלה על שולחן מליאת הכנסת, ומבקשת משרד החינוך והתרבות, משרד העבודה והרווחה, משרד הבריאות ומשרד האוצר להשיב עליהן בתוך שלושה חודשים מיום הנחתן.

5. ועדת החינוך והתרבות מציינת, כי חוק החינוך המיוחד מרגיש את חשיבות המגמה של שילוב מרבי של ילדים חריגים בחינוך הרגיל. לצורך זה אין להסתפק בעצם השילוב הפיסי של הילדים החריגים, במסגרת כיתות מיוחדות הפועלות בתוך בית־הספר הרגיל, אלא יש לפעול לשילובם הממשי של הילדים במסגרות הרגילות על־ידי הכנת המחנכים לפעולת השילוב וליישום פעילות חינוכיות בקרב כלל הילדים.

6. ועדת החינוך והתרבות ממליצה למשרד החינוך והתרבות ליצור תנאים לשלב גם תלמידים בחטיבה העליונה — כיתות י' — י"ב, וכן לשלב בחברה מתבגרים גם מעל גיל 21 שנה.

7. ועדת החינוך והתרבות תובעת להימנע מכל קיצוץ בפעולות אחר־הצהריים של מפגרים ובמעונות־היום, ובאין ברירה אחרת תובעת הוועדה, כי משרד העבודה והרווחה יתייעץ בנושא עם כל הגורמים הנוגעים בדבר בטרם יופעל הקיצוץ.

ועדת החינוך והתרבות מבקשת שידווח לה על כך.

8. ועדת החינוך והתרבות תובעת ממשרד הבריאות לאייש נציגי כוועדת ההשמה.

9. ועדת החינוך והתרבות דורשת ממשרד האוצר למצוא את התקציבים הדרושים לפתרון בעייתם של 600 תלמידים חריגים, שיש לשלבם בחינוך הרגיל, וכן בעייתם של 900 מפגרים הממתינים לסידור פנימייתי.

10. ועדת החינוך והתרבות ממליצה לכל הגורמים המעורבים ליצור תנאים טובים ככל שניתן לילדים הזקוקים לחינוך

כט. מסקנות ועדת החינוך והתרבות בנושא: תופעה של ענידת צלבי קרס על־ידי תלמידי תיכון

המצטטים ציטטות מהברית החדשה

להלן מסקנות הוועדה:

1. ועדת החינוך והתרבות ממליצה למשרד החינוך והתרבות להגביר את ההסברה ואת לימוד ההיסטוריה, כדי להבהיר לנוער הלא־נוצרי משמעות ענידת הצלב, ולכל בני הנוער משמעות ענידת צלבי־קרס.

2. ועדת החינוך והתרבות תובעת להוציא למנהלי בתי־הספר, למחנכים ולמורים חוזר מנכ"ל מיוחד בנושא זה.

הוועדה מניחה את מסקנותיה אלה על שולחן מליאת הכנסת, ומבקשת משרד החינוך והתרבות להשיב עליהן בתוך שלושה חודשים.

מליאת הכנסת העבירה לוועדת החינוך והתרבות, ביום 6 בנובמבר 1990, את ההצעה לסדר־היום של חבר הכנסת מ"ז פלדמן בנושא האמור.

הוועדה דנה בנושא ושמעה דברים מפי נציגי: משרד החינוך והתרבות, מרכז השלטון המקומי, ועד הורים ארצי, מנהלי בתי־ספר ותלמידים ומנהלי מועדוני לילה.

הוועדה שמעה, כי קיימת היום תופעה בקרב הנוער של ענידת צלבים וצלבי־קרס בתכשיטים.

הוועדה שמעה כי תופעת ענידת הצלבים היא תופעה של מחאת נוער כלפי הממסד, וענידת הצלבים היא אופנה שאין הנוער מודע לפירושים ההיסטוריים שלה.

ל. מסקנות ועדת הכספים בנושא: הפחתת עלות העבודה של העצמאים

בתום הדיון קיבלה הוועדה פה־אחד את הסיכום הבא: לקרוא לאוצר להורות למוסד לביטוח לאומי להפחית את שיעורי עלות העבודה לגבי עצמאים המעסיקים את עצמם כפי שנעשה לגבי המעסיקים האחרים.

חברי הוועדה הביעו את מחאתם על כך, שהאוצר החליט, בניגוד להחלטות קודמות של הממשלה, להפלות בין היוזמים במשק בעניין עלות עבודה, ובכך גרם בעקיפין לכך שאנשים לא ירצו לפעול ביזמות כעצמאים.

ביום כ"ח בתמוז התשנ"א (10 ביולי 1991) העבירה הכנסת לוועדת הכספים את ההצעה לסדר־היום של חבר הכנסת א' ויינשטיין, בנושא: "הפחתת עלות העבודה של העצמאים".

הוועדה קיימה דיון ושמעה משלחות מטעם לשכת התיאום של הארגונים הכלכליים, לה"ב, לשכות המסחר, האיגוד הארצי למסחר והתאחדות המלאכה והתעשייה בישראל.

לא. מסקנות ועדת הפנים ואיכות הסביבה בנושאים: א. בעיותיה של עכו;

ב. מצבה הכלכלי-החברתית של עכו

ד. נושאים הנדסיים הקשורים לבינוי העיר ולפיתוחה:

1. מכון טיהור — עכו, ואתה גם נהרייה, הן הערים היחידות שעדיין מזרימות ביוב גולמי לים, למרות העובדה שחוק למניעת זיהום מקורות המים אוסר זאת.

2. שיקום כבישים — עכו, אחת מהוותיקות בערי הארץ, חלק מכבישיה ישנים מאוד וסלולים בשיטות סלילה ישנות ביותר.

3. מבנים מסוכנים —

צפיפות דיור — כידוע לוועדה, בעיר העתיקה קיים מספר רב של מבנים שיועדו להריסה, ו/או מצבם מסוכן ומחייב טיפול: מדובר בכ-300 דירות.

4. בית-העלמין — בית-העלמין הקיים הולך ומתמלא. בתוך חודשים מספר לא יהיה ניתן לקבור שם.

5. רכבת ישראל —

זירוז הפעלת רכבת הפרברים

העתקת פסי הרכבת — קטע קטן, של פחות מ-2 ק"מ של פסי רכבת, עושה כעת עיקול מיותר מערכה. בכך הם מפריעים להפרכת החוף המערבי לאזור תיירות. ישור המסילה עליידי העתקתה שמאלה ישחרר את רצועת החוף.

6. טיילת צפון-מערבית — למרות היות עכו עיר תיירות מן המפורסמות בעולם, אין מצליחים להפוך את עכו לעיר שהיה, אלא לעיר מעבר בלבד. התיירים מבקרים כאחריה המפורסמים של העיר, ולאחר מכן ממשיכים ללינת לילה אל בחייה-המלון בחיפה, בנהרייה וכדומה.

7. מחנה האוהלים בכניסה הדרומית — בכניסה הדרומית של עכו, בהמשך לחוף הרחצה, בתי-המלון והקנטרי-קלאב, ממוקם מחנה אוהלים המשמש את חיל הים לקורס חובלים. המחנה שוכן על רצועת חוף נהדרת, שיכולה לשמש לפיתוח התיירות והנופש.

8. הרחבת תחומי השיפוט של העיר עכו — אין כל עתודה קרקעית לבניית שכונות חדשות ולקליטת עלייה.

9. סיום פרויקטים אחדים אשר נתקעו בשל העדר תקציבים — א. ספרייה עירונית; ב. מרכז פיס קהילתי; ג. גן רקלינגהואזן; ד. מוזיאון לאמנות פלסטית על-שם אבשלום עוקשי.

חברי הוועדה שמעו על הקמת ועדות ומינוי מומחים מטעם משרדי הממשלה השונים במגמה לסייע לקידומה של עכו ולהפיכתה לעיר מודרנית ומתקדמת, ולהוצאה מהקיפאון ואף מהנסיגה, אך משהו מעשי ומשמעותי לא נעשה.

לאחרונה נעשו שני סקרים רציניים ביותר: 1. דוח המכון לחקר חיפה והגליל של אוניברסיטת חיפה; 2. דוח ועדת-דקל, מיום 11 באוקטובר 1989, שמונתה עליידי ראש הממשלה.

כל חברי מועצת העיר הדגישו את החשיבות ביישום דוח דקל, ועיקרו פניה אל ראש הממשלה לבקשת סיוע, שמטרתו בלימת ההגירה היהודית השלילית, יצירת תנאים כלכליים ושיפור תדמיתה של עכו, עלי-מנת ליצור אלמנטים של משיכת

1. הכנסת החליטה, בישיבתה ביום כ"ג באדר התש"ן, 20 במרס 1990, להעביר לוועדת הפנים ואיכות הסביבה לדיון ולהסקת מסקנות הצעה לסדר-היום מס' 2751 בנושא: "בעיותיה של עכו" — של חבר הכנסת ח' פארס.

2. הכנסת החליטה, בישיבתה ביום כ"ג תמוז התשמ"ט, 26 ביולי 1989, להטיל על ועדת הכנסת לקבוע את הוועדה שתדון בהצעתו לסדר-היום בנושא: "מצבה הכלכלי-החברתי של עכו" — של חברי הכנסת ח' פארס, ע' סולודר וי' פרת. ועדת הכנסת החליטה, ביום כ"ט בתמוז התשמ"ט, 1 באוגוסט 1989, להעביר את הנושא לדיון ולהסקת מסקנות לוועדת הפנים ואיכות הסביבה.

הנושא הועלה בעקבות בעיות קשות שהעיר מתמודדת עמן יום-יום, והן: א. נחיתות משמעותית ביחס ליישובים הסמוכים; ב. בסיס כלכלי רעוע; תעשייה במשבר, אבטלה גוברת; ג. הזנחה ותת-פיתוח בענף התיירות, קיפאון במסחר ובשירותים; ד. הגירת אוכלוסייה חזקה, קונפליקט יהודי-ערבי; ה. מאון ההגירה של האוכלוסייה הערבית; קיטוב מתעצם; ו. מצוקת הדיור במגזר הערבי.

הוועדה דנה בנושאים בשתי ישיבות, ביום י' באב התש"ן, 1 באוגוסט 1990, וביום כ"ה בתמוז התשנ"א, 7 ביולי 1991. כן קיימה הוועדה סיור במקום במסגרת ישיבתה השנייה, בתאריך 7 ביולי 1991.

הוועדה שמעה הסברים על בעיותיה של עכו, להלן הבעיות העיקריות:

א. המצב הכספי של העירייה: עיריית עכו נמצאת זה תקופה ארוכה בקשיים כספיים. קשייה בחובות לספקים ולמוסדות ובתשלומי שכר לעובדים. הגירעון המצטבר והמשוער ל-31 במרס 1991 מסתכם בכ-20,000,000 ש"ח. הסיבות העיקריות להיווצרות הגירעונות אליהם נקלעה העירייה הן מסגרות תקציב בלתי ריאליות, ירידה בגביית מסים ואגרות עקב המשך המיתון הכלכלי וסגירת מפעלים.

ב. קליטת עלייה: העיר עכו זקוקה לעלייה חדשה כמו אוויר לנשימה. עלייה זו יש בה כדי לתרום רבות למבנה החברתי והדמוגרפי של העיר.

שלוש בעיות בקליטת העלייה: 1. העדר כינוי מסיבי של דירות לעולים חדשים; 2. העדר מקומות תעסוקה; 3. תקציבים לקליטת עלייה.

ג. מצוקת הדיור במגזר הערבי בעכו:

1. מצוקת הדיור בעכו העתיקה: עכו העתיקה הוא בעצם שכונת עוני עם תנאי סביבה, תברואה וחברה מן הקשים בארץ. שטחה של עכו העתיקה כ-290 דונם, והיא מאכלסת כ-7,000 נפש — 1,072 בתי-אב. רוב יחידות הדיור, שנבנו במאה ה-19, הולכות ומתפוררות ומסכנות את שלום דייריהן.

2. מצוקת הדיור של הזוגות הצעירים בעכו העתיקה מחמירה והולכת. לאחרונה כמעט אין בהישג יד דירות בשכירות. כתוצאה מכך נוצרה מצוקה קשה, אמיתית וכואבת, שגרמה לפיזור עשרות זוגות. משפחות רבות מתגוררות בצפיפות קשה ובתנאים אלא-אנושיים, כאשר זוגות צעירים חיים יחד עם הוריהם.

יהודים לעיר ועצירת ההגירה של תושבי הכפרים הערביים הסמוכים אל מוקדי האוכלוסייה הערבית בעיר העתיקה ובעיר המנדטורית.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. חברי הוועדה פונים לראש ממשלת ישראל ומבקשים

להביא לאישור הממשלה את דוח ועדת דקל, במגמה לסייע לקידומה ולפיתוחה של העיר עכו.

2. הוועדה פונה ליושב ראש ועדת השרים לענייני קליטה, מר אריק שרון, לקיים את אחת משיבות ועדת השרים שבראשותו בעיר עכו, ובמהלך ישיבה זו, להביא לפתרון כולל לבעיותיה של העיר.

לב. מסקנות ועדת הכלכלה בנושאים: א. ירידת מחירי הפטימים — ירידה וקוץ בה;

ב. ענף הלול

הרשימה הועברה לשר התעשייה והמסחר, ובמשך חודשיים לא נתקבלה תשובה.

נציג שר התעשייה והמסחר מסר לוועדה, כי השר נכנס לתפקידו רק בחודש מרס 1990 והנושא היה חדש לו, ובהיותו עסוק בעניינים אחרים, לא הספיק לטפל בעניין המינויים.

ועדת הכלכלה דרשה בתום הדיון ב־6 בנובמבר 1990 לסיים את נושא המינויים ולהפסיק את המצב הבלתי נסבל, וכן כי המינויים ייחתמו כנדרש ולפי החוק, וכנאמר במכתבו של היועץ המשפטי לממשלה לשרים ב־24 בספטמבר 1990: "אם לא יושלמו המינויים תוך פרק זמן קצר, אנו נהיה צפויים להוצאת צו מוחלט, בהעדר תשובה מטעם המדינה", וכן כי "בנסיבות אלה מן הראוי להחיש את הטיפול בנושא ולהשלים את המינויים החסרים".

ב־16 בדצמבר 1990 אושר המינוי, לאחר עשרה חודשים שבהם היה ענף הלול ללא מוסדות המועצה, מליאה, ועד-פועל, ועדת מכסות, ועדת ביקורת וועדות משנה. ב־31 בדצמבר 1990 התכנסה מליאת מועצת הלול, הכללים בדבר מכסות ייצור הפטימים וביצי מאכל לשנת 1991, שאושרו על-ידי מליאת המועצה ב־11 בפברואר 1991, נחתמו על-ידי שר התעשייה והמסחר ב־17 במרס 1991 ופורסמו רק ב־18 במרס 1991.

כן התעכבו, בין היתר, עד חודש יולי שנה זו תקציב המועצה לאפריל-דצמבר, שאושר במליאתה והועבר לשר התמ"ס ב־15 באפריל 1991, וכן מינויה של ועדת הביקורת, שהועבר ב־25 בפברואר 1991, כללי המועצה לענף הלול — הטלת היטלים שיש כוונה להורידם וצו יציבות מחירים במצרכים ובשירותים (אגרת שירות בענף הלול), הועברו באפריל לשר התמ"ס. יציבות ענף החקלאות, החשופה לפגעי טבע ולפגעים נוספים, נפגעה קשה. לא ניתן היה להנפיק תלושים בפטימים ולקבוע את כמות האפרוחים, וכן לא את ביצי המאכל, דבר שיגרם לכ־50 מיליון ביצים עודפות בשנת 1991, מעל המכסה של 1.67 מיליארד ביצים בשנה.

כתוצאה מביטול הסובסידיה בשיעור 30% לגבי הביצים, ביטול הפיקוח והרפורמה בענף הביצים, היתה עלייה זמנית במחירן בשיעור של 40% לגבי כל הגדלים. מתח השיווק הקמעוני עלה ל־8% עד 13%. האוצר אישר סכום של עד 12 מיליון ש"ח לימון הפינוי של עודפי ביצים לבתי-קורן, ובתמורה חויבו הגדלים להסתפק ב־80% ממחיר המטרה שנקבע על-ידי המרכז החקלאי.

שלוחת הפטימים, שהינה אחת מהשלוחות העיקריות של ענף הלול, מתוכננת בהיקף שנתי של 175,000 טונות, המיוצרות בארבעה רבעונים. כתוצאה מאי-חתימה על כללי המועצה במשך עשרה חודשים, נבצר מהמועצה לאכוף תכנון

ביום ז' בתמוז התשנ"א, 19 ביוני 1991, העבירה הכנסת לוועדת הכלכלה את ההצעה לסדר-היום מס' 5360 של חבר הכנסת ג' גל בנושא: "ענף הלול", וכיום י"ז בכסלו התשנ"א, 4 בדצמבר 1990 — את ההצעה לסדר-היום מס' 4081 של חבר הכנסת ג' גל בנושא: "ירידת מחירי הפטימים — ירידה וקוץ בה".

ועדת הכלכלה קיימה בנושאים חמישה דיונים. שני דיונים התקיימו ביחזמת הוועדה ב־10 בינואר 1990 וב־6 בנובמבר 1990, והוועדה שילבה בהם את ההצעות לסדר-היום; וכן קיימה שלושה דיונים נוספים, ב־14 בינואר 1991, ב־8 ביולי 1991 וב־24 ביולי 1991, לאחר שהועברו ההצעות לסדר-היום של חבר הכנסת גדליה גל. אר הדיונים הוזמנו נציגי משרדי החקלאות, התעשייה והמסחר, האוצר, המשפטים, וכן יושב-ראש מועצת הלול, מנכ"ל המועצה ונציגי המועצה, נציגי ארגוני החקלאים ונציגי המועצה האזורית מטה-יהודה.

בהתאם לחוק הקיים, חוק המועצה לענף הלול (ייצור ושיווק), התשכ"ד — 1963, מליאת המועצה לענף הלול מורכבת מנציגי הממשלה, נציגי ההסתדרות הציונית העולמית ונציגי הציבור, שהם נציגי המגדלים, נציגי המסחר הסיטוני, נציגי המסחר הקמעוני ונציגי הצרכנים; וכן — שר החקלאות ושר המסחר והתעשייה ימנו את נציגיה. תפקידי המועצה לענף הלול כוללים, בין היתר, תכנון היקפו של גידול העופות להטלה, לפיטום ולהדרגה, תכנון, טיפוח, שיווק ביצים ובשר עוף בארץ ובחוץ-לארץ, מתן שירותים שונים, פיקוח על תהליכי הטיפול בעופות ובחורות הלול, הגברת הצריכה של תוצרת ענף הלול בארץ ובחוץ-לארץ.

עיכוב והשהיית חתימת השרים על הכללים של המועצה ועל מינוי חבריה למליאת המועצה משתק את מוסדות ענף הלול. בהעדר מליאת מועצת הלול, אין דיונים ולא מתקבלות החלטות. ענף ייצור של מאות מיליוני שקלים, אשר אלפי משפחות חקלאים עוסקות בו ומתפרנסות ממנו, נפגע קשה.

בפברואר 1990 פג תוקפו של מינוי החברים למועצת הלול, וגם זאת אחרי הארכה. ביום 6 במרס 1990 עמדה המועצה לענף הלול להתכנס לדיון בכללים שנועדו לאפשר ביצועו של חוק הגליל (תיקון), התש"ן — 1990, אך כינוסה של המועצה נמנע בשל העדר מניין חוקי בישיבותיה, כקבוע בהוראות החוק, וכינוסה של המועצה נמנע עקב צו ביניים שהוציא בית-הדין הגבוה לצדק.

נציג משרד החקלאות מסר לוועדת הכלכלה בנובמבר 1990, כי הרשימה שאושרה ב־16 ביוני 1990 על-ידי שר החקלאות נערכה כחוק. קרי היתה פנייה לארגונים היציגים של המגדלים והמשווקים, וכי אצל שר החקלאות, ובמשרד החקלאות לא היתה ואין העדפה של אנשים אלה או אחרים.

4. הוועדה מביעה מורת רוח מכך, שאף שבהנהגת הרפורמה בענף ביולי 1989 הוחלט על קיום הסובסידיה לענף החי בגובה של 25% והבטחת מחיר מינימום למגדלים, בוטלה הסובסידיה כליל בחודש אפריל 1991, וזאת אף שהענף שרוי במשבר קשה והנהגת מחיר מינימום לא ברצעה.

5. הוועדה דורשת משר החקלאות לגבש מדיניות לגבי התכנון בחקלאות בכלל ובפטימים בפרט ולהביא הצעותיו לממשלה, וכן כי יוודא פיתוח מקורות תעסוקה אלטרנטיביים ופיצוי לחקלאים, בהתאם למדיניות החדשה שתקבע.

6. הוועדה קובעת, כי הענף ומועצת הלול אינם יכולים להתמודד לבדם עם ביטול התמיכה הממשלתית השנתית של כ-150 מיליון ש"ח ועם הבעיה שנוצרה בו, ודורשת משר האוצר להגדיל מייד את חלקו במימון הפינוי של עודפי הפטימים, לוויסות אספקת אפרוחי רבייה, לסגירת מדגרות הרבייה, שחיטת מטילות והיערכות לייצוא של פטימים קפואים.

7. על-מנת לעצור את ירידת מחירי הפטימים, לייצב את מחיריהם ולמנוע פשיטת רגל של משקים חקלאיים, הוועדה דורשת כי המועצה, בשיתוף עם החקלאים והממשלה, תקבע בהסכם מחיר מינימום לתשלום לק"ג.

8. הוועדה דורשת, כי ארגוני החקלאים, מועצת הלול ומשרד החקלאות יירטמו יחד לאכיפת התכנון בענף.

9. הוועדה ממליצה, כי משרד החקלאות, בשיתוף עם מועצת הלול, יעשו מאמצים כדי להעביר מהמועצה את שתי הפונקציות של מערכת המעבדות והפיקוח הווטרינרי, שאין הכרח שיהיו במסגרת המועצה.

ולהנפיק תלושים ברבעון הראשון של 1991, ובחודש אפריל בוטלו הסובסידיות לענף והממשלה יצאה לחלוטין ממעורבותה בענף. הדברים גרמו לעודף של כ-8,000 טונות פטימים בשוק ולמפולת מחירים בענף, עד כדי תשלום ליצרן מתחת לרמת ההוצאות המשתנות, והנוק למגדלים מגיע לכ-50 אג' לק"ג.

מועצת הלול קלטה ממקורותיה כ-2,000 טונות, אך היקף קליטה זה אינו מספיק והמחירים ממשיכים לרדת. המועצה דרשה ממשד האוצר להגדיל פי-שלושה את חלקו במימון הפינוי של עודפי הפטימים, מ-5 ל-15 מיליון ש"ח, לנוכח המשבר בענף שיוצרים העודפים. סכום זה ישמש גם להפניית פטימים לייצוא ולעריכת הסכמים עם משקי הרבייה להקטנת היקפי הייצור שלהם.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. ועדת הכלכלה רואה בחומרה רבה את העיכוב שהיה במינוי חברי המועצה לענף הלול, אשר חוקף כהונתם הסתיים בפברואר 1990, וקובעת כי מצב שבו המועצה איננה מתמנית כדון הוא מצב בלתי נסבל, הגורם נזקים כבדים לאלפי משפחות בישראל ולמשק כולו.

2. הוועדה מביעה את צערה על כי שיקולים פוליטיים, שאינם לטובת ענף הלול, עיכבו את מינוי המועצה ומנעו את תפקודה, וקובעת כי על שר החקלאות להגיש תיקון לחוק, שישאיר בידיו את הסמכות למינויים, ויאפשר למועצה ולשר החקלאות האחראי לה לפעול באופן תקין ומסודר.

3. הוועדה רואה בדאגה את ההידרדרות בענף הפטימים, שבחלקה נובעת מסחבת ומא-יחתימה על מינוי המועצה, והאחריות לכך מוטלת על השרים — שר התעשייה והמסחר ושר החקלאות.

לג. מסקנות ועדת הכלכלה בנושא: קונצרן "כור"

המכירות בשנת 1989 הסתכמו בכ-4.6 מיליארדי ש"ח, בהשוואה ל-5.1 מיליארדי ש"ח בשנת 1988. הירידה הכוללת בשיעור של 10.1% בהיקף המכירות נבעה בעיקר מצמצום הפעילות המסחרית בחוץ-לארץ ובארץ. המכירות במסגרת הפעילות התעשייתית בארץ הצטמצמו בשיעור של 6.6%. גם הדוחות הכספיים של "כור" לשנת 1990 מראים שיפור ברווח התפעולי, שהגיע ל-150 מיליון ש"ח, והוא גדול כמעט פי 50 מהרווח התפעולי בסך 3 מיליון ש"ח שהוצג בשנת 1989. ההפסד הכולל לשנת 1990 מסתכם בכ-99 מיליון ש"ח, והוא קטן פי 7 מההפסד שדווח בשנה הקודמת. גורמי ההפסד העיקריים בשנת 1990 היו "תדיראן" — 54 מיליון ש"ח, וקבוצת "סולתם" — 49 מיליון ש"ח. "פניציה" צברה בשנת 1990 הפסד תפעולי של כ-5 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-20 מיליון ש"ח בשנת 1989.

עם חשיפתו בשנת 1988 של המשבר העמוק שנקלעה אליו "כור", עובדה על-ידי הנהלתה החדשה של "כור" תוכנית מפנה מקיפה, שכללה שני חלקים — חלק תפעולי וחלק פיננסי. הבראתה של "כור", השבתה לרווחיות ושיקום איתנותה הפיננסיים היו מותנים בהגשמת תוכנית המפנה על שני חלקיה.

החלק התפעולי של תוכנית המפנה כלל צמצומים מסיביים במצבת המועסקים, שחיקת שכר, סגירת מפעלים

ביום ד' בתמוז התש"ן, 28 ביוני 1990, החליטה ועדת הכנסת להעביר לוועדת הכלכלה את ההצעה לסדר-היום מס' 3336 של חבר הכנסת י' שמאי בנושא: "קונצרן 'כור'".

ועדת הכלכלה קיימה בנושא שני דיונים, בימים 25 ביולי 1990 ו-17 ביולי 1991, ואלהים הומונו נציגי משרד האוצר, מנכ"ל "כור" והנהלת "כור", נציגי הבנקים ואיגוד הבנקים.

מאזן "כור" לשנת 1989, שפורסם באיחור רב, הצביע על הפסד שנתי כולל בסך 595 מיליון ש"ח, בהשוואה ל-449 מיליון ש"ח (אחרי ניכוי הסך 205 מיליון ש"ח — ויתור הבנקים הישראליים על חלק מחובותיה של "כור") בשנת 1988. בשנת 1987 הסתכמו הפסדי "כור" ב-547 מיליון ש"ח, על הפרק עמדה בקשה של "כור" לסיוע של כ-400 מיליון דולר מכלל הנושים: בנקים ישראליים, בנקים זרים, מחזיקי אגרות חוב בארץ ובחוץ-לארץ, הבעלים, ובכלל זה ערבות מדינה של 100 מיליון דולר ו-50 מיליון דולר שטר הון שאושר, ושהיו אמורים לכלול את הידרדרות החברה ואת ההפסד המצטבר שלה בשנים 1987—1989, שהגיע לכ-1.6 מיליארד ש"ח.

ב"תדיראן", שהיתה בעבר פאר התעשייה הישראלית, נאבקו אלפי עובדים נגד הכוונות לפטר רבים מהם. אך בשנת 1989 מציגה "כור" לראשונה, מאז 1985, רווח תפעולי בסך 3 מיליון ש"ח, וזאת בהשוואה להפסד תפעולי בסך 64 מיליון ש"ח בשנה הקודמת.

של הבנקים הישראליים ושל "כור הנפקות" בהיקף של כ-450 מיליון דולר. כ-280 מיליון דולר מחוב זה אמורים להיפרע בתקופות שבין 9–12 שנים. הלוואות חדשות בחברות גייסו על-ידי החברות בכוחות עצמן, במהלך הפעילות השוטפת שלהן, מבנקים ישראלים ואחרים.

"כור תעשיות" כחברת החזקות חצטרך לשרת חוב של כ-280 מיליון דולר, האמור להיפרע בתקופה שבין 4–12 שנים. תשלומי הריבית על חוב זה ישולמו מתוך גביית דמי ניהול ודיבידנדים מחברות-הבת, וחלק גדול מהקן ייפרע על-ידי מכירת נכסים והנפקה של חלק מהחזקותיה בחברות-הבת.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. הוועדה קובעת, כי שנת 1989 היתה שנה של יישום תוכנית המפנה וזו הוכתרה בהצלחה. יישומה היה כרוך בעול פיננסי כבד ב"כור" וב"תדיראן". שנבע הן מתוכנית המפנה (פיצויים והפחתות נכסים), חשיפת המשבר ב"תדיראן", והן מהיקף החובות. עם זאת, היה מעבר לרווח תפעולי — לראשונה מאז 1985.
2. הוועדה מציינת, כי "כור" השלימה את תוכנית המפנה שהתחייבה לה, וכל המפעלים, למעט "סולתם", עברו לרווח תפעולי. ניכר שיפור דרמטי ברווח התפעולי של "כור" (150 מיליון ש"ח בשנת 1990). בשנת 1991 ממשיכה "כור" במגמה של שיפור פעילותה העסקית ומראה רווח תפעולי של 100 מיליון ש"ח ברביע הראשון של השנה.
3. הוועדה קוראת לכל הגורמים הלוקחים חלק בהסדר הפיננסי ובשיקומה של "כור" לעמוד בהתחייבויות שלהם — הכעלים, עובדים, בנקים, ציבור מחזיקי האג"ח והממשלה, ולסייע ככל האפשר בהשלמת התנאים הדרושים להבאת ההסדר הפיננסי לקראת תאריך יום הביצוע, כמהלך חודש ספטמבר, לא יאוחר מ-30 בספטמבר 1991.
4. הוועדה מביעה את הערכתה למנכ"ל "כור", למנהליה ולעובדיה על פועלם הנחוש במשך שלוש שנים קשות, לעמוד בהתחייבויותיהם כלפי הנושים ולכנות גרעין איתן להמשך התפתחותה וכיסוסה של "כור".
5. הוועדה רואה ב"כור", המהווה 10% מכלל התעשייה במדינת ישראל, גרעין איתן לצמיחה, לאחר ההסדר, ובסיס לקליטת עובדים. הוועדה מביעה הערכה ל"כור" על קליטה, עד כה, של 700 עולים חדשים ושילובם במעגלי העבודה.
6. הוועדה מביעה את דאגתה מתוכנית "החשיפה" הפוגעת במפעלים בארץ ובמפעלי קונצרן "כור". הוועדה דורשת מהממשלה ביצוע חשיפה בצורה מבוקרת והדרגתית.
7. הוועדה מברכת ומעודדת את המאמצים הנעשים כדי להסב את קווי הייצור של "סולתם" ולהשיג הזמנות נוספות למפעל. הוועדה דוחה את ההצעה לסגירת המפעל ולפגיעה בעובדיו.

לד. מסקנות ועדת הכלכלה בנושא: הצורך בפיתוח מואץ של הגולן

ועדת הכלכלה קיימה חמישה דיונים בנושא — ב-25 בפברואר 1991, ב-7 במאי 1991, ב-3 ביוני 1991, ב-10 ביוני 1991 וב-1 ביולי 1991, בהשתתפות שר התעשייה והמסחר ונציגי משרדו, שר הכלכלה והתכנון ונציגי המשרד, שר

וקווי ייצור שהיוו מוקדי הפסד, הפחתת ערך נכסים — מלאי מת ואטי, רכוש קבוע בלתי פעיל וכיוצא באלה. חלק זה של התוכנית יושם על-ידי הנהלת "כור", אך החלק הפיננסי של תוכנית המפנה, שיישומו תלוי בהסכמה, בתיאום ובשיתוף פעולה של גורמים חיצוניים רבים, נמצא בשלבי סיכום סופיים וטרם הושלם. גורמים חיצוניים אלה כוללים את הבנקים הישראליים, הבנקים בחוץ-לארץ, מחזיקי אגרות חוב בארצות-הברית ובישראל, בעלי מניות וממשלת ישראל, שהגיעו לידי הסכמה עקרונית לגבי ההסדר הפיננסי המקיף. דין-וחשבון הנהלת "כור" לרבעון הראשון של שנת 1991 מצביע על רווח תפעולי בסך 100 מיליון ש"ח, והוא גבוה ב-100% מזה שברבעון הראשון של שנת 1990. ההפסד הכולל ברבעון הראשון של שנת 1991 מסתכם ב-86 מיליון ש"ח.

"תדיראן" הציגה רווח נקי בדוחותיה הכספיים הדולריים ברבעון האחרון של שנת 1990 וברבעון הראשון של שנת 1991, ותוכנית העבודה של "תדיראן" לשנת 1991 צופה רווח שנתי בסכום משמעותי. כן נבחנות לאחרונה הצעות לרכישת כמחצית מחזקותיה של "כור" ב"תדיראן" על בסיס ערך כלכלי של החברה, המוערך עתה בלמעלה מ-100 מיליון דולר.

"סולתם" היא עתה החברה האחרונה בקבוצת "כור" המוסיפה לצבור הפסד תפעולי ניכר ביותר. ההפסד התפעולי של "סולתם" ברבעון הראשון של שנת 1991 הסתכם ב-15 מיליון ש"ח. בעיותיה התפעוליות של "סולתם", הנתונה במשבר כבד הפוקד את כל התעשיות הביטחוניות בארץ ובעולם, טרם נפתרו, ונבחנות ומתגבשות תוכניות מפורטות לגבי עתידו של מפעל זה, שמטרתן לבלום את הפסדיו המתמשכים.

היום הקובע לצורך תכנון ההסדר הפיננסי של "כור" נקבע ל-1 בינואר 1990, ויום הביצוע של ההסדר צריך להיות לא יאוחר מ-30 בספטמבר 1991. ההסדר צריך להתבצע סימולטנית עם כל הנושים, והיינו: בנקים ישראלים, בנקים זרים, בעלי אגרות חוב ישראליות, בעלי אגרות חוב בארצות-הברית, ממשלת ישראל וכל בעלי המניות של החברה. המצב להיום הוא, שהושלם המשא-ומתן העקרוני עם כל הנושים הנ"ל ויסודות ההסדר הפיננסי כבר ידועים. כמורכב, החברה השלימה את תכנון החוב בחברות ההסדר וב"כור תעשיות", ותכנון זה נמצא בשלבי אישור אחרונים על-ידי הנושים.

החברה נמצאת כיום בתהליך השלמה של המשא-ומתן על החוזים העיקריים שצריכים להיחתם בין "כור" והבנקים הישראליים ובין "כור" והבנקים הזרים. האספות הכלליות של בעלי אגרות החוב בארץ ובחוץ-לארץ אישרו את ההסדר הכספי אתם, ובית-המשפט בארץ אישר את החלטותיהם. ועדת הכספים של הכנסת אישרה את שטר ההון על סך 50 מיליון דולר, שעליו הוחלט באוגוסט 1989, וגם את ערבות המדינה בסך 100 מיליון דולר. כמורכב נתקבל אישור החשב הכללי של משרד האוצר למבנה ההון והבעלות העתידית של החברה. חברות ההסדר הפעילות של "כור" תצטרכנה לשרת חוב

ביום כ"ג בטבת התשנ"א, 9 בינואר 1991, העכירה הכנסת לוועדת הכלכלה את ההצעה לסדר-היום מס' 4205 בנושא: "הצורך בפיתוח מואץ של הגולן" — של חברת הכנסת ע' סולודר.

התירות בגולן. מרכזי התירות העיקריים מתוכננים בצפון הגולן, חמת-גדר, החרמון, ומצפון-מזרח לכנרת. בקצין מתוכנן להקים בית-מלון בהשקעה בהיקף של 1.8 מיליון ש"ח. משרד התירות מסייע בתמריצים ליזמים לפי חוק עידוד השקעות הון ב-29%, וכן מסייע המשרד בשיווק לגורמי התירות בגולן באמצעות עמותות התירות האזוריות.

בתחום החקלאות צופים בגולן השקעות בסדרי גודל של 30 מיליון ש"ח. משרד החקלאות יכול לסייע עד 40% רק לגידולי ייצוא.

כחטיבה להתיישבות בסוכנות היהודית נמצא הגולן בעדיפות מבחינה לאומית, והיא והעמידה לגולן כ-6 מיליוני ש"ח, אך בעוד לפני שנה קיבלה החטיבה להתיישבות תוספת תקציב מיוחדת בסך 20 מיליון ש"ח, הרי בתקציב לשנת 1991 החליט האוצר שלא להכניס תוספת זו, ורק לכשתתקבל תוספת התקציב יוקצו כ-25% ממנה לאמצעי הייצור בגולן.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. הוועדה קובעת, כי רמת-הגולן היא חלק ממדינת ישראל ובריבונות ישראל, בהתאם לחוק הגולן, שהתקבל בכנסת ב-14 בדצמבר 1981.
2. הוועדה בדעה, כי אי-אפשר לוותר על רמת-הגולן הן מבחינת הצורך להבטיח את גבולה הצפוני של ישראל ואת יישובי הצפון והן על-מנת לשמור על מקורות המים של המדינה, שחלקם עוברים בגולן.
3. הוועדה קובעת, כי ממשלת ישראל לא עמדה במדיניות ובתוכניות שקבעה מאז החלת חוק הגולן להפוך את הגולן בתוך חמש שנים לאזור עם 20,000 תושבים לפחות, ולספק אמצעי פרנסה וייצור לתושבים הקיימים.
4. הוועדה ממליצה לממשלה ולמשרדי הממשלה לחזק את הגולן וליצור תנאים למשיכת אוכלוסייה חדשה, תוך פיתוח מוקדי פרנסה ותעסוקה חדשים. הוועדה קיבלה כסיפוק את תוכניות הבנייה של 3,200 יחידות של משרד הבינוי והשיכון לשנתיים הבאות.
5. הוועדה ממליצה למשרד החקלאות:

- א. לבצע בגולן, בהתאם לתקציב שאושר, נטיעת מטעים סוב-טרופיים, הדריס וכרם ליין, שהם גידולים שמוצריהם מיועדים לייצוא, וכן להמשיך ולפתח את ענף בתי-הצמיחה באזורים שבהם קיים יתרון כלכלי יחסי.
- ב. להוסיף לתקציב הפיתוח של משרד החקלאות תקציב למימון פיתוח ענפים אשר אינם נכללים בחוק עידוד השקעות הון בחקלאות, ואשר להם יתרון יחסי כלכלי בגולן ומוצריהם מיועדים לשוק המקומי (ענפי מטע נשיר, רפת חלב, בקר לבשר במרעה). חוק עידוד השקעות הון בחקלאות תומך בגידולים לייצוא בלבד, ואילו ברמת-הגולן עיקר הגידולים מיועדים לשוק המקומי. מצב זה יוצר קיפוח של חקלאי רמת-הגולן ולא מאפשר להם להשתמש במגוון הכלכלי שמעמיד החוק.
- ג. להוסיף מכסות ייצור בענפי בעלי חיים (רפת חלב ופטימים) וירקות (בצל, תפוחי אדמה ועגבניות) כדי לחזק את היישובים ולהקטין את רמת הסיכון הכלכלי.

החקלאות ונציגי המשרד, מנכ"ל משרד התירות ונציגי משרד התירות, מנכ"ל החברה הממשלתית לתירות, נציגי משרד האוצר, משרד הבינוי והשיכון ומנכ"ל מע"ץ, יושב-ראש החטיבה להתיישבות בהסתדרות הציונית, ראש המועצה האזורית גולן ונציגי המועצה, ראש המועצה המקומית קצין. הוועדה סירה יומיים, ב-24 — 25 במרס 1991, ברמת-הגולן.

ברמת-הגולן יש כיום 32 יישובים, בהתפלגות אוכלוסייה: מועצה אזורית גולן — 7,600 נפש; מועצה מקומית קצין — 3,500 נפש. מתוכם 11 מושבים, 10 קיבוצים, חמישה מושבים שיתופיים, שני מרכזים קהילתיים, מושבה אחת ושתי היאחזויות נח"ל. היישובים הנ"ל נמנים עם מרבית תנועות ההתיישבות בישראל.

בשנים האחרונות הואט מאוד קצב גידול האוכלוסייה היהודית בגולן, והוא לא הרביק את היעדים שהוצבו בתוכניות הפיתוח שהוכנו לאזור ואת הצרכים הלאומיים. בחמש השנים האחרונות גדלה האוכלוסייה בגולן בשיעור של 4.5% כממוצע לשנה, לעומת כ-14% לשנה בתקופת החומש הקודמת.

מיום החלת הריבונות הישראלית בגולן, כשנתקבל חוק הגולן בכנסת, ב-14 בדצמבר 1981, ועד היום גדלה האוכלוסייה היהודית בגולן רק מ-6,700 נפש ל-10,000 נפש. גורמים מספר הקשו את אכלוסו ופיתוחו של הגולן: הוא מרוחק ממרכזי האוכלוסייה ומן הפעילות הכלכלית, רמת הנגישות אל האזור ומתוך האזור נמוכה בגלל מערכת כבישים לקויה, דבר שהקשה יצירת קשר עם אזורי הארץ האחרים ואת הקשר הפנימי בין היישובים הפזורים באזור, וכן רמת השירותים, שהיתה בלתי מספקת ובעלות יקרה.

העלייה מברית-המועצות יוצרת הזדמנות להגדלת האוכלוסייה בגולן, ותוכניות הפיתוח של הממשלה ושל הסוכנות היהודית מציבות עתה יעד של הכפלת האוכלוסייה במרבית היישובים בגולן, ובשנת 1995 — גידול של 22,000 נפש בסך-הכול.

הגולן מסוגל לפי חוק לעידוד השקעות הון כאזור בעל עדיפות גבוהה ביותר, אזור פיתוח א', והעני קצין מסווגת כאזור פיתוח א' פלוס, אך הבעיה המרכזית של הגולן היא ביצירת מקורות התעסוקה.

בגולן מתוכננים שני מרכזים תעשייתיים. באזור קצין ובני-יהודה, שצריכים להיות המנוף לצמיחה תעשייתית. במהלך 1990 אושרו על-ידי מרכז ההשקעות שבחמ"ס שבע תוכניות השקעה בענפי תעשייה שונים בגולן, בהשקעה כוללת של 15 מיליון דולר, ובשנת 1991 אושרה תוכנית השקעות אחת בהיקף כספי של 184,000 דולר. בשנת 1990 בוצעו השקעות בפיתוח התשתיות הפיסיות של אזורי התעשייה בגולן בהיקף של כחצי מיליון ש"ח, ואילו לשנת 1991 מתוכננות עבודות פיתוח תשתיות פיסיות של אזורי התעשייה בהיקף של 600,000 ש"ח. כן הקצה משרד התעשייה והמסחר 100,000 דולר לחממת מחקר ופיתוח, שתחל את פעילותה בספטמבר 1991.

בשנת 1991 החלה בנייתן של 3,200 יחידות דיור בגולן.

בתחום התחבורה, מתוספת התקציב למע"ץ בשנה זו הוסיפו 5 מיליוני ש"ח לפיתוח הכביש מגדל-שמש, קטע הכביש לרמת-מגשימים ומרמת-מגשימים ועד נטור, וכן עבודות שיקום כבישים שלא היו מתוכננות.

לגולן פוטנציאל תירותי מגוון של נופי טבע, אתרי קיט ועתיקות. 1 — 1.5 מיליון ש"ח מיועדים השנה לפיתוח

ממליצה לסיים את שיקום הכבישים הפנימיים בתוך הגולן, וזאת במטרה להקטין את זמן הנסיעה מהגולן למרכזי האוכלוסייה הגדולים ולשפר את הניידות בגולן עצמו. פעולה זו תביא, לדעת הוועדה, לתרומה כלכלית נכבדה ביותר לגולן, בייחוד בענפי התיירות והתעשייה, וכן תסייע לפתרון בעיות התעסוקה למתיישבי הגולן. שיוכלו להגיע בקלות למרכזי תעסוקה גדולים בחיפה ובעכו.

הוועדה ממליצה להעמיד לנושא הכבישים ופיתוח התשתיות את התקציב הדרוש לכיצוע התוכניות לחמש השנים הבאות.

9. הוועדה בדעה, כי יש להתאים את מערכות הכיוב והמים בתוך היישובים לגידול האוכלוסייה הצפוי.

10. הוועדה ממליצה להמשיך ולתגבר את תקציב המחלקה להתיישבות בהסתדרות הציונית, וזאת מאחר שהמחלקה להתיישבות מהווה זרוע מרכזית לכיצוע פעולות הפיתוח; וכן להבטיח, כי סכום זהה בתוספת התקציב המיוחדת אשר אושרה לחטיבה בשנים 1990 — 1991 יוגש ויכלל גם במסגרת התקציב לשנת 1992 ולשנים הבאות.

11. הוועדה תקיים דיון מיוחד בנושא פיתוח הכפרים הדרוזיים, בהשתתפות ראשי המועצות, נציגי המועצה האזורית גולן ונציגים של הכפרים, ועם גורמי הממשלה הנוגעים בדבר, כמגמה לאתר את הבעיות הקיימות ולסייע בפתורן.

12. הוועדה מציינת בחיוב את שיתוף הפעולה בין המתיישבים ברמת-הגולן לבין האוכלוסייה הדרוזית, דבר שתורם ויתרום לקידום רמת-הגולן ולפיתוחה גם לטובת האוכלוסייה הדרוזית.

לסעיפים 1 — 4, הצעת יחיד של חבר הכנסת אברהם פורז:

ישראל צריכה לנהל משא-ומתן עם סוריה לצורך חתימת הסכם שלום בלא תנאים מוקדמים, ואם סוריה תעלה תביעות טריטוריאליזם, צריך לדון גם בהן. אסור לישראל להתנות את המשא-ומתן עם סוריה בתנאי מוקדם של סירוב לנהל משא-ומתן בנושא רמת-הגולן.

לה. מסקנות ועדת הכלכלה בנושא: ניתוק זרם החשמל למקורות המים

עקב חובות כספיים של חברת "מקורות" לחברת החשמל ניתקה חברת החשמל את זרם החשמל לכמה משאבות מים של "מקורות", וכך שובשה אספקת המים הסדירה לאזרחי מדינת ישראל. ריב הסמכויות בין שתי החברות, ששתיהן בבעלות ובשליטה של הממשלה, בעיקר, גרם לפגיעה ממשית בשירות חיוני ביותר לאזרח, שלא יכול היה לקבל מים אף ששילם את חשבונות המים במועד. הפסקת זרם החשמל גרמה בתוך שעות ספורות להפסקות מים בכמה אזורים, וזאת אף בניגוד לצו שניתן בכית'המשפט.

בין משרדי האוצר, החקלאות, נציבות המים ו"מקורות" קיימים חילוקי דעות ביחס לחוב של "מקורות" ולהתחשבות עם החברה. משרד האוצר מאשים את "מקורות" בניהול כושל והתייעלות שאינה מספקת, וטוען כי הגירעון של החברה נובע, בין היתר, משיטה של עדכון התקציב מדי שנה, כלי להתחשב בתקבולים הצפויים בפועל, וכן כי בעוד משרד האוצר עדכן את תקציב התמיכות במים כדי לשמור על היקף הסובסידיה,

ההוסיף תקציבים בהיקף משמעותי למחקר-ופיתוח חקלאי, וזאת בגין השינוי במבנה המשק החקלאי, אשר נגזר ממשבר המים; לסיים את פיתוח מפעלי המים בגולן, וזאת כדי להקטין את תלות הגולן בשאיבה מהכנירת וכן כדי להבטיח אספקת מים בשנות בצורת.

6. הוועדה ממליצה למשרד התעשייה והמסחר:

א. לסיים את פיתוח אזור התעשייה בבני-הודה ולפתור את הבעיות עם חברת "מבני תעשייה", אשר מעכבת את סיום פיתוח האזור זה למעלה משנה.

ב. לדאוג לפיתוחם של עסקים קטנים במושב העובדים ביישובים הקהילתיים ובקצרין, ולדרוש מהבנק לפיתוח התעשייה כי יעמיד לרשות המתיישבים הלוואות כמתבקש.

ג. לסייע להקמת גן התעשייה בקצרין למפעלי תעשייה מתחילים.

7. הוועדה ממליצה למשרד התיירות:

א. להקים מינהלת חידות בגולן כדוגמת מינהלת התיירות בנגב, אשר תעסוק בהקמת הפרויקטים הבאים ובשיווקם: פיתוח פארק הירדן, חוף דוגית, חוף חלוקים, מצפור ואירוח בכפר-חרוב, פיתוח ענף האירוח הכפרי ביישובי הגולן, פיתוח אתר גמלא, פארק קצרין ומזיאון הגולן, וכן חניוני קמפינג, סיירות וטיילות.

הוועדה ממליצה להעמיד לרשות המינהלת את התקציב הדרוש לשלוש השנים הבאות.

ב. לעדכן את הסיוע הניתן למפעלים מאושרים במסגרת החוק לעידוד השקעות הון בתיירות מ-29% ל-38%, כנהוג בנגב.

8. בנושא הכבישים והתשתיות ממליצה הוועדה, כי במסגרת התקציב המיוחד שאושר למע"ץ לשנה זו יבוצע שיפור הכבישים הראשיים המובילים לגולן, וכן היא

ביום כ"ו בחשוון התשנ"א, 14 בנובמבר 1990, החליטה הכנסת להעביר לוועדת הכלכלה את ההצעות לסדר-היום מס' 3872, 3892, 3893, 3895 ו-3910 בנושא: "ניתוק זרם החשמל למקורות המים" — של חברי הכנסת מ' וירשובסקי, יצ' לוי, ר' זאבי, ח' אורון, מ' נפאע, ע' סולודר, ש' הלפרט ויא' לוי.

ועדת הכלכלה קיימה בנושא שני דיונים ביוזמת יושבת-ראש ועדת הכלכלה, חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמוזלינו, ביום 31 באוקטובר 1990 וביום 12 בנובמבר 1990, ועוד שלושה דיונים לאחר שהועברו ההצעות לסדר-היום, בימים 12 בדצמבר 1990, 2 בינואר 1991 ו-1 במרץ 1991. הוזמנו אליהם נציגי משרד האוצר ורשות החברות הממשלתיות, משרדי החקלאות, הבריאות, הכלכלה והתכנון, הפנים, האנרגיה והתשתיות, נציגי המים, הנהלת חברת החשמל, הנהלת "מקורות", המרכז החקלאי, התאחדות האיכרים, ההסתדרות הכללית, מרכז השלטון המקומי.

ביותר שלה ויש לה יחס מיוחד כלפי צרכן גדול זה, עליה להפסיק את החשמל לאחר הוזהרות מספר, כפי שהיא נוהגת עם צרכניה האחרים.

בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:

1. המים חיוניים לקיום הפרט, לחקלאות ולתעשייה. ניתוח זרם המים משמעותו פגיעה קשה באזרחים. החוב של "מקורות" לחברת החשמל איננו חוב אזרחי רגיל, אלא בין שתי חברות ממלכתיות, ולכן לא ייתכן שציבור אזרחי המדינה ייפגע ממנו.

2. הוועדה בדעה כי תקציב התמיכות שנקבע ל"מקורות" לא היה ריאלי, וכי מחיר המים אינו מכסה את עלות ייצורם ואספקתם. משנגמר התקציב הפכה "מקורות" לבת־ערוכה כדי ללחוץ על ועדת המים בכנסת שתעלה את מחיר המים, והאוצר, שאיננו מכיר בהפרש שבין עלות המים לגבייה, לא פיצה את "מקורות" בהתאם.

3. הוועדה קובעת כי הוויכוח החרף בין "מקורות" וחברת החשמל פגע בצרכנים, ודורשת כי ייעשה תיאום בין משרדי הממשלה השונים והחברות הציבוריות למניעת משבר מים מיותר ולמניעת הפגיעה באזרחים.

4. הוועדה קובעת כי נדרשת רביזיה בחוק המים, אשר נקבע ב־1959, ודורשת ממשרד החקלאות, בשיתוף הגורמים, להכין הצעת חוק לתיקון חוק המים, שתאפשר בניית מוסדות מים חדשים ומערכת שירותים אזורת, שיהיו מותאמים לשנות ה־90 ולעתיד.

5. הוועדה מביעה את חרדתה נוכח הפיגור המתמשך והולך והפסקת פיתוחו של משק המים. בשנים הקרובות לא ניתן יהיה להמשיך לשאוב מים בכמויות ששאבו בשנים האחרונות, ולכן דורשת הוועדה כי משרד החקלאות יכין תוכנית להמרת גידולי חקלאות לגידולים הצורכים פחות מים, והמרה של מכסות המים באמצעי ייצור חלופיים.

6. הוועדה בדעה כי אלפי העולים שהגיעו ויגיעו מחיבים תכנון מחושב ופיתוח מים אלטרנטיביים על־ידי ממשלת ישראל. זאת ביצירת מים נוספים על־ידי איגום מי הנגר העילי, טיהור מי שפכים, התפלה, מניעת בזבז והענשת הוורגים. הוועדה דורשת מהממשלה לקבוע מדיניות ותוכניות לפיתוח משק המים.

7. הוועדה דורשת כי משרד הפנים ינחה את הרשויות המקומיות להעביר את חובותיהן ל"מקורות", כדי לאפשר ל"מקורות" לגבות את הכספים המגיעים לה. כן דורשת הוועדה לשקול תיקון בחוק, שימנע מנציב המים את הזכות למתן פטורים על חובות צרכנים.

8. הוועדה מביעה דאגה ממצב הציוד של חברת "מקורות" ומאי־חידושו במשך שנים, העלול לגרום לאי־אמינות באספקת מים ולזכויות כמויות של מים מצינורות שהתיישנו. הוועדה ממליצה למשרד האוצר ולמשרד החקלאות, יחד עם "מקורות", לגבש תוכנית רב־שנתית ולהבטיח את מימושה לחידוש הציוד והעננת של "מקורות".

9. כדי לאפשר פיתוח משק המים, הוועדה ממליצה כי משרד הפנים יסדיר בחוק ניהול משק מים סגור, וכן ניהול משק ביוב סגור כרשויות המקומיות.

תעריפי המים לצרכנים, ובפרט לצרכנים החקלאיים, לא עודכנו במקביל, ואין מקום, לדעת האוצר, להעמסת נטל נוסף של סכסוך המים על תקציב המדינה. באוצר יש תקציב נתון למים, ואין כל כוונה להגדיל את סך כל התקציב. משרד האוצר נענה לדרישת ועדת הכלכלה והפשייר בנובמבר 1990 את הסכום שטרם הופשר בתקציב, שהועבר עבור חוב "מקורות" לחברת החשמל, זרם החשמל חודש.

ב"מקורות" מאשימים בעיכוב בהעברת הכספים, באי־מתן פיצוי על התייקרות האנרגיה, בהורדת תקציבי הפיתוח למים, שהיו בשנת 1981 230 מיליון ש"ח ובשנת 1990/91 הם עומדים על 84 מיליון ש"ח, וכן בהורדת תקציב התמיכות, שהיה בשנת 1981 282 מיליון ש"ח ואילו בשנת 1990/91 הוא עומד על 101.5 מיליון ש"ח בלבד. מועצת המנהלים של "מקורות" החליטה לאפשר לחברה להמשיך ולפעול לפי תזרים המזומנים (ההוצאות שוות להכנסות), ומגבלה זו לא אפשרה עבודה תקינה, סדירה ומלאה של החברה, ופגעה קשה ביכולת החברה להמשיך לתחזק את המערכת ולרכוש ציוד שוטף חיוני לאחזקת המערכת.

"מקורות", המספקת כ־60% מתצרוכת המים, פועלת על־פי תקציב של עלויות, המפרט את הוצאות החברה (שכר עבודה, אנרגיה, תשלום חובות, תחזוקה וכיוצא באלה), ומולן הכנסות מהצרכנים, שהן פונקציה של מחיר המים, של "מקורות" אין שליטה עליו, והמוחיות גירעון של כמעט שליש מהתקציב (גם אם החברה תגבה את כל חובותיה מהצרכנים). על־פי ההגדרה, גירעון זה ממומן על־ידי קרן איוון מאוצר המדינה. "מקורות" "סוחבת" חוב תמידי בגובה של 30 מיליון ש"ח של רשויות מקומיות ויישובים שאינם יכולים לשלם, ולא מאפשרים לה, על־ידי צמצומים באספקת מים, לגבות חובות שוטפים, וגם לא חובות הנובעים מחריגות מהקצבות המים, בעוד בנציבות המים מורידים מראש את הסכום שלפי דעתם על "מקורות" לגבות. נציגי "מקורות" ציינו, כי גם הקיצוץ במכסות המים של 350 מיליון קוב גרם להכנסה מופחתת ל"מקורות".

ברשות החברות הממשלתיות מציינים, כי ההון של "מקורות" נשחק בשנים האחרונות, ולמעשה סכסך את הצרכנים בגובה של 400 מיליון ש"ח בשנת 1988 ו־300 מיליון ש"ח בשנת 1989. מצב זה הביא את החברה למחסור בתקציב לתחזוקה שוטפת ולחידוש הציוד, ובוודאי אינה יכולה להשקיע בפיתוח בעתיד. החברה, שצריכה היתה לפעול כחברה עסקית ולקבל מחיר ריאלי שיכסה הוצאות, פחת, ריבית ותשואה על ההון, לא קיבלה משך שנים את המחיר הריאלי של המים ושחקה את הונה.

נציב המים מסר לוועדה, כי כדי לכסות את הפער שבין העלויות של "מקורות" לבין המחירים המשולמים בפועל נקבע השנה באוצר תקציב תמיכות בגובה של 70 מיליון ש"ח (לא כולל תקציב הפיתוח), אך כבר בתחילת השנה הוריע האוצר, כי יחסרו 47 מיליון ש"ח. תשובת האוצר היתה, כי כדי לכסות את הפער יש להעלות את מחיר המים וכן ללחוץ להתייעלות ולקיצוצים בחברת "מקורות".

חברת החשמל, הנמצאת השנה בגירעון, אינה מסוגלת לשאת בנטל חובותיה של "מקורות" ואת הריבית על חובותיה. אי־העברת התשלומים על־ידי "מקורות" לחברת החשמל פוגעת בתזרים המזומנים של החברה, בתשלום לספקים ולדלק, ועלולה לעצור את ייצור החשמל. חברת החשמל איננה יכולה להפלות בין צרכניה, ואף ש"מקורות" היא הצרכן הגדול

10. הוועדה דורשת כי נציגי האוצר ו"מקורות" יסיימו את העבודה החשבונאית הנדרשת ויגיעו להסכם קבוע לגבי מערכת היחסים בין הממשלה וחברת "מקורות". הוועדה

דורשת כי ימצא הסדר לחובות של "מקורות", שיבטיח כי לא ייווצרו חובות נוספים.

לו. מסקנות ועדת הכלכלה בנושא: הצורך הדחוף להעניק בנייה להשכרה כפתרון למצוקת הדיור לעולים חדשים ולזוגות צעירים

נציגי האוצר מסרו, כי הוועדה שמינה שר האוצר לבחינת נושא הבנייה להשכרה למגורים (ועדת-פוגל) המליצה על שורה ארוכה של צעדים, חלקם בתחום ענף הבנייה, כגון שיווק מסיבי של קרקעות על-ידי מינהל מקרקעי ישראל, פישוט תקני הבנייה ושינויים בחוק התכנון והבנייה, וחלקם בתחום המיסוי, כגון קיצור התקופה המזכה בהטבות ובהתאמת הפחת המוכר, וכן עידוד הגופים בשוק ההון, כמו קופות גמל, חברות ביטוח וקרנות נאמנות, להשקיע בבנייה להשכרה, וכן הצעה לשנות מעשר שנים לחמש שנים את תקופת ההשכרה הנדרשת בחוק לעידוד ההשקעות. במשרד האוצר כבר נקבעו הפעולות ליישום חלק ממסקנות דוח הוועדה, וכבר נקבעו הפעולות ומכונים חקיקה ושינויי חקיקה בהתאם.

ההצעות בתחום ענף הבנייה: יעדים כמותיים לשיווק קרקעות. קביעת מחיר מינימום לקרקעות במכרזים, רישוי מהיר לבנייה, שינויים בחוק התכנון והבנייה, התאמת תקני בנייה, הבטחת ייבוא חופשי של חומרי בנייה, הפחתת מסים עקיפים על חומרי בנייה, השתתפות בהכשרת עובדים, תמריצים לקיצור משך הבנייה, רכישת דירות פרוגרמה על-ידי מי שאינם מוגדרים כזכאים. בתחום הצעות המיסוי: מיסוי דמי שכירות בידי משקיעים מוסדיים, קיצור התקופה המזכה בהטבות ובהתאמת הפחת המוכר, פישוט תהליך קבלת מעמד של מפעל מאושר, השכרת דירות הרשומות כמלאי עסקי, הגבלת שווי דירות בפרויקט להשכרה. בתחום שוק ההון: השקעות משותפות בנאמנות, השקעות על-ידי מוסדות חיסכון, בתחומים נוספים: הפחתת הטל השבחה והגבלת אגרות פיתוח, אופציה לדחיית מימוש התחייבויות רכישה, מענק שכר דירה, רכישת דירות על-ידי יהודים מחוץ-לארץ.

נציגי התאחדות הקבלנים והבונים מסרו לוועדה, כי העולים החלו לרכוש דירות, אם כי בקצב אטי של 18,000 דירות בשנה. להערכתם, מיולי 1991, בהנחה שקצב העלייה יהיה 300,000 עולים בשנה, צפוי מחסור בדיור, ובעיקר במרכז הארץ. נוכח האירעיתאמה בין המיקום המועדף על-ידי העולים ותפרוסת הבנייה היציבורית. לדבריהם, בעוד המלצות ועדת-פוגל מהוות מקשה אחת והן עקביות, ליברליות, ויש בהן משום הסרת מכשלות הביורוקרטיה ועידוד הבנייה להשכרה, הרי בהצעת האוצר יש מגבלות. התאחדות הקבלנים והבונים ממליצה, בין היתר, להשמיט את המגבלה כי ההטבות לא יחולו, בין השאר, על "בתי אבות", להאריך את "התקופה המזכה" על פני ארבע שנים מלאות מיום אישור החוק, להגמיש את ההגדרה על-פי חוק עידוד השקעות הון למזון "בניין", באופן שניתן יהיה לקבל אישור גם לחלק מבניין. להקטין בצורה משמעותית ועד ל-50 את מספר הדירות המזכה באופציית פיצול ההטבות לבונה ולמשקיע בדיירות להשכרה, לקבוע בתקנות מע"מ ולצורכי מע"מ, כי השכרה מתוך מלאי עסקי לא תיחשב כ"שימוש עצמי", וכן לאמץ את המלצת ועדת-פוגל בדבר מתן אפשרות להשקעת התמורה המתקבלת מס ממכירת בניין להשכרה בבניין חדש להשכרה. חוק דחיית מס שבו מתחייב הבניין הראשון, וכן לאפשר למשקיעים בעת

כיום כ"כ שבט התשנ"א, 6 בפברואר 1991, החליטה הכנסת להעביר לוועדת הכלכלה את ההצעה לסדר-היום מס' 4151 בנושא: "הצורך הדחוף להעניק בנייה להשכרה כפתרון למצוקת הדיור לעולים חדשים ולזוגות צעירים" — של חבר הכנסת א' שריי.

ועדת הכלכלה קיימה שני דיונים בהצעה לסדר-היום, כיום 13 במאי 1991 וביום 27 במאי 1991, בהשתתפות שר הבינוי והשיכון, מנכ"ל משרד הבינוי והשיכון, נציגי משרד האוצר, משרד הכלכלה והתכנון, שירות התעסוקה, מנכ"ל התאחדות הקבלנים ונציגי התאחדות הקבלנים, נציגי ההסתדרות הכללית.

בעיצומו של גל העלייה עמד ענף הבנייה בפני הצורך המיידי למתן פתרונות ידור למאות אלפי אנשים, המשק נדרש למאמץ עצום וחסר תקדים. הביקוש לדירות להשכרה אינו דומה לתקופות קודמות, וההיצע הקיים אינו מדביק את הצרכים. במשך שנות קיומה של המדינה, בגלל חוסר תנאים כלכליים-חברתיים, לא נבנו כמעט דירות להשכרה. לחברות "עמידר" ו"עמ"גור" בעלות על כ-120,000 דירות להשכרה, בעיקר בשכירות סוציאלית, ואילו שכר הדירה בכ-100,000 דירות להשכרה שבעלות פרטית הגיע למחירים חסרי תקדים של פישלושה ובאזורים מסוימים פי-ארבעה. מרבית השוכרים נדרשים לשלם לשנה מראש, והחוזים נערכים לתקופה קצרה (של שנה אחת בדרך כלל). בשנה האחרונה הלך מלאי הדירות להשכרה ואזל, וכיום אין כמעט דירות להשכרה. בהתאם לתחזיות, יגיע במהלך 1993 הביקוש לדירות מושכרות לשיא של כ-160,000 עד 180,000 דירות.

לדיוור בשכירות חופשית אספקטים חיוניים רבים. הוא יכול להיות פתרון ביניים לתקופה שבין הצורך בדיור ליכולת הרכישה, הן של העולים והן של הוזגות הצעירים, לגרום ליירדה בצורך במכנים זמניים (קרוונים, מגורונים וכיוצא באלה), למנוע פתרונות בנייה באיכות ירודה, לאפשר ניידות אוכלוסייה, ניידות עובדים, פיזור אוכלוסין, ושיטה נוספת למתן סיוע בדיור. הבנייה להשכרה והגדלת היצע הדירות בשוק יביאו בהכרח להורדת מחירי שכר הדירה, ואף ליירדה במחירי הדירות לקנייה.

שר הבינוי והשיכון מסר לוועדה, כי הבנייה נמצאת היום בתנופה גדולה בכל רחבי הארץ, ובעיקר בגליל, כנגב ובירושלים. ואף שבשנה וחצי האחרונה הגיעו 295,000 עולים, נמצאו פתרונות דיור לכל העולים ולמחוסרי הדיור. לרבריו, מתוך כ-11,000 דירות "עמידר", אוכלסו כ-6,000 דירות על-ידי עולים ועוד כ-5,000 על-ידי זכאי משרד הבינוי והשיכון. כן אוכלסו דירות "עמ"גור" נוספות, וכימים אלה קיים תהליך בנייה בין עומדים ועל הגנות בדיירות "עמ"גור" ו"עמידר", בעלות של כ-30,000 דולר לדירה. לרבריו, צפוי גם שינוי בבנייה להשכרה. בשלב הראשון יכנו 10,000 דירות להשכרה במרכז הארץ. הדירות יעברו לניהול "עמידר" לאחר שיירכשו מקבלנים. על-פי התוכנית, 75% משכר הדירה בשנה הראשונה, 50% בשנה השנייה ו-25% מדמי השכירות בשנה השלישית יצטברו כתשלום לרכישת הדירה.

5. הוועדה ממליצה לבחון את הצעדים המתבקשים לעירוד מסיבי של הבנייה להשכרה בישראל. הוועדה בדעה כי הרוח של ועדת-פוגל לבחינת נושא הבנייה להשכרה למגורים יכול לתת תנופה לבנייה להשכרה אם יוחל מייד בביצוע.
 6. הוועדה דורשת כי בטרם ייושמו מסקנות ועדת-פוגל, יותקנו ויחוקקו חוקים ליישומן, נציגי האוצר ומשרד הבינוי והשיכון ישתפו בדיונים את נציגי היוזמים והקבלנים, על-מנת לבחון את ההצעות.
 7. הוועדה דורשת ממשרד האוצר, כי ההחלטות לעירוד הבנייה להשכרה ייושמו גם למשקיעים ולקבלנים של פרויקטים קטנים של דירות להשכרה, וכי משרד הבינוי והשיכון יאפשר גם למשקיעים וליזמים של 50 דירות ומעלה להשתתף במכרזים להקצאת קרקע של מינהל מקרקעי ישראל.
 8. הוועדה ממליצה לעודד בנייה להשכרה גם של דירות קטנות, כדי לאפשר פתרונות דיוור גם למשפחות קטנות, לקשישים ולמשפחות חד-הוריות.
 9. הוועדה ממליצה כי משרד הבינוי והשיכון יוודא הכנת נהלים מפורטים לשמירה ולתחזוק של בתי-הדירות והדירות להשכרה, באמצעות "עמידר" או גוף אחר.
 10. הוועדה ממליצה לשלב ולאפשר לשוכרי הדירות — מתן אופציה של רכישת הדירות לדיירים.
- מכירת הדירות ולאחר תום תקופת ההשכרה לבחור בין מיסוי השבח ממכירת הדירות לחוק עידוד השקעות הון.
- ועדת הכלכלה קיימה דיונים בנושאי דיוור להשכרה והעלייה הניכרת בדמי השכירות עוד מתחילת שנת 1990, ואף הניחה מסקנות בנושאים אלה כ-2 באוגוסט 1990, מס' 2979 ו-3111, וכן כ-5 במרס 1991, מס' 3867 ו-3855. הוועדה חוזרת ומדגישה מסקנות אלה.
- בתום דיוניה הגיעה הוועדה למסקנות הבאות:**
1. הוועדה מביעה דאגה מעליות שכר הדירה בצורה מדהימה, כך שאין ביכולת העולים והזוגות הצעירים לעמוד בתשלומי שכר הדירה.
 2. הוועדה מציינת, שמחיר שכר הדירה משפיע על עליות מודד המחירים לצרכן ומביא להגברת האינפלציה.
 3. הוועדה מביעה את אכזבתה מהעובדה, שהשכרת דירות לא הביאה להורדת מחיר הדירות, כפי שצפוי.
 4. הוועדה בדעה כי יש לדאוג למלאי של דירות להשכרה כדי לתת פתרונות דיוור למי שאינו יכול לממש את זכויותו לרכישת דירה, וכן בהתחשב בכך שלא כל העולים יהיו מעוניינים מייד בהגיעם לישראל לרכוש דירות.

לו. מסקנות ועדת האתיקה בעניין הגשת הצהרות חברי הכנסת על הכנסותיהם בשנת 1990

- בעקבות קובלנתו של אורח בפני הוועדה בעניין הצהרות חברי הכנסת על הכנסותיהם בשנת 1990, קיימה ועדת האתיקה דיונים בנדון.
- הוועדה מביעה מורת רוח מכך, שהיו חברי כנסת אשר איחרו בהגשת הצהרותיהם. אומנם מדובר בשנה הראשונה להפעלתו של החוק בנושא זה, אך חוקה על חברי הכנסת שהחוק ידוע להם, ומן הראוי שיקפידו על קיומו, ובמועד. האיחור בהגשת הצהרות גרר ביקורת כלפי הכנסת וחבריה בעיתונות, וניתן היה למנוע זאת.
- הוועדה מציינת, שכל חברי הכנסת מסרו את הצהרותיהם על הכנסותיהם: רובם במועד ומיעוטם מייד לאחר שהובא לידיעתם שהם מאחרים בהגשה.
- עם זאת התרשמה הוועדה, שהיו חברי כנסת אשר לא קיבלו את הטפסים, או לא קיבלום במועד, או סברו כי אינם
- חייבים בהגשת הצהרה משום שאין להם הכנסה כלשהי מעיסוק נוסף. הוועדה ממליצה בפני יושב-ראש הכנסת על הסדרים נאותים בעניין זה לעתיד.
- הוועדה גם הגיעה למסקנה, כי מן הראוי להנחות את חברי הכנסת באופן מפורט יותר מזה הכלול כיום בטופסי ההצהרה. לפיכך העבירה הוועדה ליושב-ראש הכנסת הצעה לשיפור הטופס הקיים, וכן לדף הנחיות שיקל על חברי הכנסת במילוי הטופס באופן מדויק.
- הוועדה מקווה שעם תום שנת המס הבאה יגישו חברי הכנסת את טופסי הצהרותיהם כהלכה במועד, גם אם אין להם הכנסה כלשהי מעיסוק נוסף, באופן שייתן לציבור תמונה ברורה על הכנסותיהם מחוץ לכנסת. שהרי לשם כך קבע המחוקק את חובת ההצהרה וציווה על גילוייה לציבור.

לח. החלטת ועדת האתיקה בעניין קובלנותיהם ההדדיות של חבר הכנסת דוד צוקר

וחבר הכנסת צ'רלי ביטון

- ביום 15 ביולי 1991 פנו חבר הכנסת דוד צוקר וחבר הכנסת צ'רלי ביטון אל ועדת האתיקה בקובלנות הדדיות כדלקמן:
- חבר הכנסת צ'רלי ביטון טען, כי נמסר לו שחבר הכנסת דוד צוקר נסע לכמה ארצות באירופה ושהה בהן, כדי לבדוק שיטות של סימון מחירים, וזאת במימונה של רשת שיווק ידועה, שהיתה מעוניינת במניעת קבלתו של תיקון לחוק, המחייב סימון המחיר על גבי מוצרים. חבר הכנסת ביטון ביקש לחקור בדבר.
- חבר הכנסת צוקר טען שהאשמותיו של חבר הכנסת ביטון אין להן שחר, וביקש ביורר בוועדה.
- חבר הכנסת ביטון נתן פומבי למכתבו זה והוציאו כהודעה לעיתונות. בעקבות מעשהו זה עלול היה להיווצר בציבור הרושם, כי חבר הכנסת צוקר קיבל שוחד בקשר למילוי תפקידו בכנסת.
- לאחר ששמעה את חברי הכנסת צוקר וביטון קובעת הוועדה, שלא הובאה בפניה ראיה כלשהי שיש בה כדי לתמוך

בחשדות החמורים שהעלה חבר הכנסת ביטון כלפי חבר הכנסת צוקר, והוועדה הגיעה למסקנה כי אין ממש בהאשמות אלה.

בנסיבות אלה יש לראות בחומרה רבה את הפרסום שנתן

חבר הכנסת ביטון בעיתונות למכתבו אל יושב־ראש הכנסת. הוועדה קובעת, על כן, כי חבר הכנסת ביטון הפר את האתיקה של חברי הכנסת ומטילה עליו נזיפה.

הוועדה החליטה להניח את החלטתה זו על שולחן הכנסת.